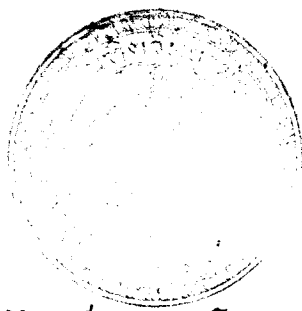

แนวคิดและกระบวนการทำงาน
ด้านคุ้มครองผู้บริโภคของกลุ่มพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

พระสมจันทร์ สมจันโท (แสนพันธ์)

วิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๔๘

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**The Concept and Working Process
for Consumer Protection of the Groups of Monk in Chiang Mai**

Phra Somchan Samachantho (Saenphan)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

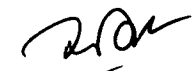
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

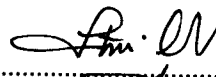
(พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ)

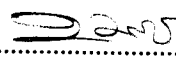
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์.....ประธานกรรมการ
(พระสิงห์วิชัย)

.....กรรมการ
(พระมหาบุญช่วย สิรินุโร)

.....กรรมการ
(พระมหาสง่า ชีรสวโร)

.....กรรมการ
(นายชัชวาล ปุญปัน)

.....กรรมการ
(ดร.สมคิด แก้วทิพย์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ พระมหาบุญช่วย สิรินุโร ประธานกรรมการ

พระมหาสง่า ชีรสวโร กรรมการ

นายชัชวาล ปุญปัน กรรมการ

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชื่อวิทยานิพนธ์	: แนวคิดและกระบวนการทำงานด้านคุ้มครองผู้บริโภคของกลุ่ม พระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่
ผู้วิจัย	: พระสมจันทร์ สมจันโท (แสนพันธ์)
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาพุทธศาสนา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	พระมหาบุญช่วย สิริธโร ปธ.๓, พธ.บ.(ศาสนา), M.A.(Buddhist Studies), M.Phil. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies) พระมหาสง่า ชีรสวโร ปธ.๓, พธ.บ.(ศาสนา), ศศ.ม.(ปรัชญา) นายชัชวาล บุญปิ่น วท.บ.(ฟิสิกส์), วท.ม.(ฟิสิกส์)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวคิดและกระบวนการทำงานด้านคุ้มครองผู้บริโภคของกลุ่มพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดและกระบวนการทำงานของกลุ่มพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ๒) เพื่อศึกษาผลที่เกิดจากการทำงานของกลุ่มพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ๓) เพื่อศึกษาเงื่อนไขปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานของ กลุ่มจังหวัดเชียงใหม่ โดยการศึกษาจากเอกสารกลุ่ม การเข้าไปมีส่วนร่วม/ไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์กลุ่มแกนนำทั้งพระสงฆ์สามเณรและฆราวาส รวมถึงสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรม ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า

พระสงฆ์มีแนวคิดเรื่องการอยู่การกินของชุมชนที่ก่อให้เกิดปัญหามากมาย ซึ่งล้วนแต่มาจากอิทธิพลการรับสื่อที่ถ่ายทอดความรู้สึคนึกคิดสู่ชุมชน เร่งกระตุ้นให้เกิดการเสพวัตถุไม่ว่าจะเป็นสินค้า บริการ หรือ ข้อมูลข่าวสาร เพื่อสร้างค่านิยมใฝ่เสพที่เชื่อว่ายิ่งบริโภคสินค้ามากเท่าใดยิ่งนำความสุขมากเท่านั้น พฤติกรรมอันโน้มน้าวอิงไปตามกระแสของสื่อที่โฆษณา ได้สร้างสัญลักษณ์แทนคุณค่าสินค้าสิ่งเสพ พร้อมทั้งจัดวางรูปแบบชีวิตใหม่ให้อึดอำนวยต่อการเสพอย่างไม่รู้จักจบสิ้น จนผลอบขาดสติปัญญาในการตระหนักรู้คุณค่าวัตถุสิ่งของ เครื่องใช้ จนทำลายคุณค่าทางภูมิปัญญาที่เหมาะสมกับตนเอง

แนวคิดดังกล่าว ทำให้กลุ่มพระสงฆ์ได้แสดงบทบาทหน้าที่ประสานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สังคม และธรรมชาติให้เกิดความเกื้อกูลกัน ในฐานะผู้นำชุมชนในการพัฒนาทั้งกายและจิตใจ

ของท้องถิ่นให้มีความอุดมสมบูรณ์ โดยเน้นการนำแนวคิดเชิงอุดมคติสู่การปฏิบัติให้แก่สมาชิกในชุมชน และเพียรพยายามเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม อันดีงามให้แก่ทุกคน โดยการให้ทักษะความรู้แก่สมาชิกทุกคน และให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นตามความถนัดและเหมาะสม เพื่อพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคล จากกระบวนการเรียนรู้ตามหลักภูมิ ๔ คือ สัมปยุตสังเสวะ การคบหาสัตบุรุษ สัทธัมมัสสวนะ การฟังพระสัทธรรม โยนิโสมนสิการ การทำใจโดยแยบคาย ธรรมานุวัตรปฏิบัติ การปฏิบัติตามหลักสัทธรรม จนชุมชนเกิดความเชื่อในสิ่งกำลังปฏิบัติอยู่(ศรัทธา) นำไปสู่การใช้ชีวิตเป็นรูปแบบวิถีชีวิต(ศีล) จากการได้ยินได้ฟัง ได้ศึกษา ได้ฝึกปฏิบัติ (สุตะ) และพร้อมที่จะเสียสละทั้งกำลังกาย กำลังปัญญา(จาคะ) เพื่อแก้ไขปัญหายภายในชุมชน(ปัญญา) โดยอาศัยสติความระลึกคุณค่าสิ่งที่เข้ามากระทบ แยกแยะคุณค่าแท้และคุณค่าเทียม

ผลจากศาสนกิจการเผยแผ่แนวทางชีวิตแก่ชุมชนนั้น ส่งผลกระทบอยู่ ๔ ระดับ คือ ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ระดับสังคม และระดับเครือข่าย นำไปสู่การพัฒนาตามหลักภาวนา ๔ คือ ภาวนา การพัฒนาทางกาย เช่น การลดอาหาร เครื่องดื่ม ขนมนที่ปรุงแต่งกลิ่นรสจากสีสังเคราะห์ สีลภาวนา การพัฒนาความประพฤติ ละเว้นอกุศลธรรมนำไปสู่ทางแห่งความเลื่อม และหันมานุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เช่น การทำขนมพื้นบ้าน การอาหารพื้นเมือง และการละเล่น จิตตภาวนา การพัฒนาจิตใจให้แจ่มใสเบิกบาน คลายความเหงา ความเครียด เช่น การแสดงละคร การบรรเลงดนตรีพื้นบ้าน และปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา เข้าใจความเป็นจริงแห่งการบริโภค สร้างความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์ สังคม และธรรมชาติให้คืนสู่สังคม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน หลักพุทธธรรมดังกล่าวยังมีลักษณะคล้ายกับทฤษฎี KAP คือ ทุกคนได้มีทักษะ ความรู้ (Knowledge) ทำให้เกิดทัศนคติ (Attitude) และนำไปปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำรงชีวิต (Practice) ที่ตนเองเห็นว่าถูกต้อง

แม้ศาสนกิจที่พระสงฆ์ปฏิบัติอยู่มีแนวโน้มที่ดีขึ้น แต่ยังมีปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้งานประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวอยู่ ๒ ประการ คือ ๑) ปัจจัยภายใน คือ บุคคลที่อาสาเข้ามาสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน งบประมาณที่คอยอุปถัมภ์เกื้อกูลการจัดหาอุปกรณ์ในการดำเนินงาน ระยะเวลาที่บ่งบอกถึงแผนงานในแต่ละช่วง ในการตั้งเป้าหมายของงานที่กำลังปฏิบัติอยู่ และเครือข่ายที่มีอุดมการณ์เช่นเดียวกัน ๒) ปัจจัยภายนอก คือ วิถีชีวิตชุมชน สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

ส่วนเงื่อนไขนั้นประกอบด้วย ภาวะผู้นำชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน สภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ อุดมการณ์เพื่อพัฒนาชุมชน วัชวุฒิ งบประมาณที่ได้รับในการจัดกิจกรรม ความต่อเนื่องในโครงการ ทำที่ของคณะสงฆ์ และสื่อมวลชนที่พยายามสร้างชีวิตคนรุ่นใหม่ ประเด็นต่าง ๆ ล้วนมีผลต่อกลุ่มพระสงฆ์ ฉะนั้น การพัฒนาชุมชนต้องขจัดอุปสรรคที่ขัดต่อการปฏิบัติงาน และเร่งส่งเสริมส่วนที่ดีให้มีศักยภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น พัฒนาให้เป็นที่น่าสนใจแก่ชุมชน เพื่อให้การกิจที่พระสงฆ์กำลังปฏิบัติอยู่เป็นพัฒนาที่ถาวรมั่นคงต่อชีวิตและจิตใจ

Thesis Title : The Concept and Working Process for Consumer Protection of the Groups of Monk in Chiang Mai.

Researcher : Phra Somchan Samachantho (Saenphan)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Dr. Phramaha Boonchuay Sirindharo

Pali 3. B.A. (Religion), M.A. (Buddhist Studies)

M.Phil.(Buddhist Studies), Ph.D.(Buddhist Studies)

: Phramaha Sa-nga Therasangvaro

Pali3. B.A.(Religion), M.A. (Philosophy)

: Mr. Chatchawal Poonpun

B.S.(Physics), M.Sc. (Physics)

Date of Graduation : March 17, 2006

ABTRACT

The proposes of the research entitled “The Concept and Working Process for Consumer Protection of the Groups of Monk in Chiang Mai.” are: 1) to study the concept and working process 2) to study the results of working process 3) to study the conditions for working process of the groups of monk in Chiang Mai. The Study for this research takes data of groups, participate or not participate and interview leader and members of groups. From the result of the research, it is found that:

The monks have the concepts that the ways of life of the people in the society cause many problems which all come form the influences of the media that transmit ideas to the people by arousing their desires for material consumes either on goods, services or information, in order to create the consumes’ believe that the more they buy things, the more happy they become. The behaviors that tend to follow the trends the media advertises, have created the symbols replacing the value of the goods people consume. Moreover, the media has organized the new forms of life that help promote endlessly the people’s consuming to the point the people lost their knowledge in

realizing the value of material, and equipments to the point that they destroy the value in wisdom that is suitable for them.

Such concepts make the groups of monks present their duties to coordinate the relationship among people, society and nature in order to support one another as monks are the community leaders in improving both the body and mind of the locals to live in plenty. To do so, the monks focus on taking the ideal concepts to practice for the community members and also try to develop the good virtue, the good moral standards in every one by teaching them knowledge skills and by letting everyone participate in developing the local areas according to their skills and capability and also to improve their potential. The monks organize the work system to learn from the four virtues conducive to growth: association with a good and wise man, listening to the good teaching, critical reflection and practice in perfect conformity to the Dharma or to the principle. Consequently the society level has their own confidence in what they doing (Faith) and leading it the form of good life (Morality) that's the results from listening studying practicing (Learn) and have to accompanied by giving and sharing their own property and wisdom (Liberality) to solve the community's problems (Wisdom). They are aware of what they are seeing and try to grasp the real value.

There are effects of the religion activities from spreading the ways of life to the people in the communities. These effects can be divided into four levels: individual level, group level, society level and network level. All these have to the four developments: physical development such as the behavior of limiting taking the food, of limiting taking the beverage that stimulates nerves, limiting taking snacks that are added with smell and taste from synthetic colors. Moral development; making to good action, abstinence of the roots of evil. In stead of these, they switch their conservative culture and tradition, such as, organizing activities for cooking, sweets making and local activities. Emotional development; development of the mind for to relax, such as, showing drama, playing the local music. Intellectual development; development of wisdom to knowing the real values consumption, creating the relation between man, society and nature for the sustainable development. All these have created the phenomenal like that of KAP theory, which is everybody gets to have the knowledge and understanding on the right way of life (knowledge), to have attitude from understanding and learning (attitude), and to change the behavior of the good living (practice).

Although the religion activities that the monks are quite well, but there are two factors that will make the work successful or fail. These factors are: 1) interior factors, which are the people

who volunteer to work to make strength to the community, the budgets that support in getting the equipments to do the work, the time for each work plan for each period, the target for the work that is doing, are the network that has the same principle. 2) exterior factors, which are the way of life of the community, the economic and social situation.

For conditions, they consist of the status of the community leaders, the participation of the people, the economic and social conditions, the ways of life of the people, the principle for community development, the seniority, the budgets received to do the activities, the continuity of the project, the respond if the clergy and the mass media in trying to create new generation. These points all have effects on the clergy. Therefore, the community development must eliminate the points that prevent the work and to speed up the good points that have more potentials and to make them attractive to community, so, that the activities that the monks are doing and hoping to be the sustainable development for human beings.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง “แนวคิดและกระบวนการทำงานคุ้มครองผู้บริโภคของกลุ่มพระสงฆ์จังหวัด เชียงใหม่” สำเร็จลงได้ด้วยความเมตตาของคณะสงฆ์อำเภอสารภี โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระครูโสภณ ธรรมานุวัตร เจ้าคณะอำเภอสารภี พระครูถาวรวิธรรม พระครูสุจิตบุญญาภรณ์ รองเจ้าคณะอำเภอ สารภีทั้ง ๒ รูป คณะสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสในเขตตำบลสารภี-หนองแฝก ที่ให้ความอุปการะ สนับสนุนให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียน พระมหามงคล มหาปัญญา เจ้าอาวาสวัดช้างเค็ญ คณะศรัทธาวัชระช้างเค็ญทุกท่านให้ที่พักพิงอาศัย เพื่อนสหธรรมิกทุกรูปในระดับมหาบัณฑิตรุ่นที่ ๕ ปี ๒๕๔๕ คุณยายโกศล วีรวัฒนพันธ์(ล้อท) ผู้เปรียบเหมือนมารดาแห่งสายธรรมที่ให้กำเนิดในร่ม บวรแห่งพระพุทธศาสนา โดยเป็นเจ้าภาพอุปสมบทในปี พ.ศ. ๒๕๔๔

ขอกราบขอบพระคุณต่อคณาจารย์ฝ่ายบรรพชิต และเจริญพรขอบคุณในเมตตาจิตของ คณาจารย์ฝ่ายฆราวาสทุกท่านในมหาวิทยาลัยที่ให้คำชี้แนะ ดักเตือน บอกกล่าวถึงระบบขั้นตอนการ วิจัย พร้อมทั้งคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ๓ ท่าน คือ พระมหาบุญช่วย สิรินุโร ประธาน กรรมการ พระมหาสง่า ธีรสวโร และอาจารย์ชัชวาล บุญปิ่น กรรมการในการตรวจวิทยานิพนธ์ ครั้งนี้ ที่ช่วยให้การตรวจสอบ อธิบายแนวทางการทำงานที่ถูกต้อง โดยชี้ประเด็นที่ขาดหายไปแก่ ผู้วิจัย และขอบพระคุณพระมหาณรงค์ กนฺตสีโล ที่เป็นผู้ตรวจรูปแบบให้ถูกต้องตามระเบียบแบบ แผนของทางมหาวิทยาลัย นายจิตตกร จันทร์ศิลป์ ที่ให้การติดต่อประสานงานกับทางบัณฑิต วิทยาลัย ถึงกระนั้นงานคงจะไม่สำเร็จหากมิได้รับความร่วมมือจากพระวิสุทธิ วิสุทธิโส พื้นที่กลุ่ม พระสงฆ์วัดเจ็ดยักษ์แม่ครัว กลุ่มพระสงฆ์วัดขยาลังการ(ป่าป้อ) กลุ่มพระสงฆ์วัดศรีโสคา กลุ่ม พระสงฆ์วัดศรีสุพรรณ และกลุ่มสามเณรโรงเรียนโพธิธรรมศึกษาวัดป่าแดด รวมถึงคณะผู้ทำงาน จากสถาบันโพธิยาลัยทุกรูปทุกท่าน และกลุ่มผู้ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์งานทุกครั้ง

อานิสงส์จากการทำวิจัยครั้งนี้ ขอบขอบแต่คุณบิดามารดาผู้ให้กำเนิด อุปัชฌาย์อาจารย์ที่ ประสิทธิ์ประสาทศิลป์วิชาความรู้ เหล่าวงศาคณาญาติทุกท่าน และผู้มีอุปการคุณที่ไม่ได้กล่าว นามมาด้วยความสำนึกถึงกตัญญูคุณเวทิตาธรรม

พระสมจันท์ สมจันท (แสนพันธ์)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
คำชี้แจงการใช้อักษรย่อบอกชื่อคัมภีร์	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ที่มาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๔ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๕ ขอบเขตการวิจัย	๕
๑.๖ ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	๖
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดการบริโภค	๗
๒.๒ แนวคิดการพัฒนาชุมชน	๑๐
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน	๑๔
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการเป็นผู้นำในการพัฒนา	๒๔
๒.๕ แนวคิดการมีส่วนร่วม (Concept of Participation)	๒๗
๒.๖ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ (Learning Theory)	๓๐
๒.๗ ทฤษฎีช่องว่างของความรู้ ทักษะคดิ และการยอมรับปฏิบัติ (KAP-GAP)	๓๔
๒.๘ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๖
บทที่ ๓ วิธีการดำเนินการวิจัย	
๓.๑ ระเบียบวิธีวิจัย	๓๙
๓.๒ การตรวจสอบข้อมูล	๔๐
๓.๓ ตัวแปรที่ศึกษา	๔๐

๓.๔	การวิเคราะห์ข้อมูล	๔๐
๓.๕	กรอบการศึกษาและวิจัย	๔๑

บทที่ ๔ แนวคิดและกระบวนการทำงานด้านคุ้มครองผู้บริโภคของพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

๔.๑	ความเป็นมาของการรวมกลุ่ม	๔๘
๔.๒	แนวคิดของกลุ่มพระสงฆ์ที่ทำงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภค	๕๒
๔.๓	กระบวนการทำงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภค	๕๖

บทที่ ๕ ผลจากการทำงานด้านคุ้มครองผู้บริโภคของพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

๕.๑	ระดับบุคคล	๓๖
๕.๒	ระดับกลุ่ม	๓๕
๕.๓	ระดับสังคม	๘๒
๕.๔	ระดับเครือข่าย	๘๔

บทที่ ๖ ปัจจัยเงื่อนไขงานด้านคุ้มครองผู้บริโภคในกลุ่มพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

๖.๑	ปัจจัยการทำงานด้านคุ้มครองผู้บริโภค	๕๑
๖.๑.๑	ปัจจัยภายใน	๕๑
๖.๑.๑.๑	บุคคล	๕๑
๖.๑.๑.๒	งบประมาณ	๕๒
๖.๑.๑.๓	ระยะเวลา	๕๒
๖.๑.๑.๔	เครือข่าย	๕๓
๖.๑.๒	ปัจจัยภายนอก	๕๔
๖.๑.๒.๑	เศรษฐกิจ	๕๕
๖.๑.๒.๒	ชุมชน	๕๘
๖.๑.๒.๓	สภาพแวดล้อม	๕๕
๖.๑.๒.๔	สื่อมวลชน	๑๐๐
๖.๒	เงื่อนไขการทำงานด้านคุ้มครองผู้บริโภค	๑๐๑
๖.๒.๑	ภาวะผู้นำ	๑๐๒
๖.๒.๒	การมีส่วนร่วมของชุมชน	๑๐๔
๖.๒.๓	สภาพทางเศรษฐกิจ	๑๐๖

๖.๒.๔. สภาพทางสังคม	๑๐๘
๖.๒.๕. วิธีการดำเนินชีวิต	๑๐๙
๖.๒.๖. อุดมการณ์พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง	๑๑๐
๖.๒.๗. ความต่อเนื่อง	๑๑๒
๖.๒.๘. วิทยุ	๑๑๒
๖.๒.๙. งบประมาณ	๑๑๔
๖.๒.๑๐. ทำหน้าที่ของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชน	๑๑๕
๖.๒.๑๑. สื่อมวลชน	๑๑๖

บทที่ ๗ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๗.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๒๑
๗.๒ ข้อเสนอแนะ	๑๒๓
๗.๒.๑ ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงโครงสร้าง	๑๒๓
๗.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการทำงานที่ยั่งยืน	๑๒๔
๗.๒.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย	๑๒๖

บรรณานุกรม

ประวัติผู้ทำวิจัย

คำชี้แจงการใช้อักษรย่อบอกชื่อคัมภีร์

คัมภีร์ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า และนำมาอ้างอิงสำหรับการเขียนวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช ๒๕๓๕ โดยกล่าวถึงแหล่งที่มา / เล่ม / ชื่อ และหน้า ตามลำดับ เช่น อจ.ทุก.(ไทย) ๒๐/๖๕/๑๐๓.: อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต (ไทย) เล่มที่ ๒๐ ชื่อ ที่ ๖๕ หน้า ที่ ๑๐๓

คำอธิบายอักษรย่อพระไตรปิฎก

วิ.มหา.	หมายถึง	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์ (ภาษาไทย)
ม.มูล.	หมายถึง	วินัยปิฎก	มหาวรรค มูลปิณณาสก (ภาษาไทย) อจ.
เอก.	หมายถึง	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย เอกนิบาต (ภาษาไทย)
อจ.ปญจก.	หมายถึง	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย ปญจกนิบาต (ภาษาไทย)
อจ.สคคก.	หมายถึง	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย สคคกนิบาต (ภาษาไทย)
อจ.อญฐก.	หมายถึง	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย อญฐกนิบาต (ภาษาไทย)
ขุ.จ.	หมายถึง	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย จุฬนิตเทศ (ภาษาไทย)
ม.ม.	หมายถึง	สุตตันตปิฎก	มหานิกาย มูลปิณณาสก (ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยท่ามกลางกระแสของการพัฒนาตามแนวคิดแบบเสรีนิยม ที่เชื่อว่าการพัฒนาทางวัตถุจะเป็นตัวแปรสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจไทย ให้เจริญเติบโตได้ทัดเทียมประเทศตะวันตก เงินตราจึงเป็นตัวแทนการซื้อขายสินค้าและบริการ เพื่อบำบัดความต้องการทางร่างกาย หรือเพื่อความอยู่รอดปลอดภัยจากภัยอันตราย จนกระทั่งมุ่งใจในการแสวงหาวัตถุเพื่อความ สะดวกสบายทางกายหรือปรนเปรอประสาททั้งห้า เช่น อาหารที่เอร็ดอร่อย เครื่องเสียงที่ไพเราะให้ ความบันเทิง* สามารถสัมผัสผ่านทางร่างกาย มองเห็นและจับต้องได้เป็นรูปธรรม กระตุ้นให้คนใฝ่ เสพที่เชื่อว่าความสุขจากการค้ำกินทางวัตถุจำนวนมากย่อมนำมาสุขมาให้มากยิ่งขึ้นไป กระบวนการ คอบสนองวัตถุจนคิดถึงสิ่งที่คนเสพจึงเรียกว่า “วัตถุนิยม”

วัตถุนิยม(Materialism) ในทางจริยศาสตร์ หมายถึง ทรรศนะที่ถือว่าความสุขทางกายเป็น สิ่งที่มีคุณค่าสูงสุดของชีวิต ส่วนในทางอภิปรัชญา หมายถึง ทรรศนะที่ถือว่าวัตถุหรือสสารเท่านั้น ที่เป็นจริง ปรากฏการณ์ในรูปอื่น ๆ สามารถทอนลงได้ว่า เป็นเพียงปรากฏการณ์ของวัตถุหรือ สสาร” เมื่อวัตถุนิยมยอมรับว่าสามารถตอบสนองความต้องการและจัดเป็นรูปธรรม ดังสภาวะ ปัจจุบันการคอบอยู่ภายใต้อำนาจของวัตถุนิยมไม่ใช่เพียงเพื่อตอบสนองทางร่างกายเท่านั้น แต่ยังลึกลงไปสู่ภาวะจิตใจของบุคคล โดยระบบการค้าเสรีใช้สื่อเป็นตัวแทนประชาสัมพันธ์ โฆษณา กระตุ้นให้เกิดค่านิยมใฝ่เสพ และส่งผลต่อชุมชนจนต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแนวทางการใช้ชีวิต ให้เหมาะสมกับสภาพความผันแปรทางสังคมอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่สนับสนุน การให้ข่าวสารโฆษณาสินค้าเพื่อให้เกิดความอยากมีอยากเป็น จนคอบอยู่ภายใต้อำนาจสิ่งที่ตนเองไล่ล่า แสวงหาจนคอบอยู่กับการบริโภคหรือเรียกว่า “บริโภคนิยม”

เวลานี้การแสวงหาปัจจัยไม่ใช่แค่ตอบสนองความอยากของกามคุณ ๕ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กายเท่านั้น แต่ที่สุดแล้วมันมุ่งลึกลงไปกว่านั้น คือ การได้มี แสดงหรือยืนยันทัวตนใหม่ที่พึงปรารถนา ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาเรียกกันว่า “ภวตัณหา” ความอยากจะเป็น โดยใช้วัตถุ

* พระไพศาล วิสาโล, พุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต, (กรุงเทพฯ : มูลนิธิธศศรี-สฤษดิ์วงศ์ ๒๕๔๖), หน้า ๑๒๕.

๒ พจนานุกรมปรัชญา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๓๒.

สร้างอัตลักษณ์ใหม่ เช่น ความโก้หรู ความภูมิฐาน และความเชื่อมั่นในตนเอง เพื่อให้มีความรู้สึกเหมือนกับดารา นักร้อง นักแสดงที่โฆษณาในสินค้า หรือการกินเมล็ดโคณฑ์ไม่ใช่เพราะรสอร่อย ไม่ได้ใส่รองเท้าในก็เพราะนุ่มเท้า หากเพราะต้องการเป็นคนรุ่นใหม่ หรือ อยากเป็นผู้ชนะ หญิงสาวชวนขายกระเป๋าหลายตัวติดตอมาสะพายก็เพื่อให้เป็นคนทันสมัย มีรสนิยมหรืออย่างน้อยก็ทัดเทียมคนอื่น ความภูมิฐานก็เป็นเหตุผลสำคัญให้คนอยากมีเบนซ์ หาใช่เพราะขับนุ่มหรือปลอดภัยไม่ เหตุผลรองลงไปก็คือเพื่อแข่งกันบริโภควัตถุอย่างมั่งคั่งมี เหตุผลเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นความอยากทางใจทั้งสิ้น หาใช่ความสุขทางร่างกายไม่” ดังนั้นบริโภคนิยมจึงมีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อสังคมไทย ๓ ประการ คือ

๑. **ส่งผลกระทบต่อบุคคล** สภาพทางสังคมผลักดันให้ต้องมีการใช้จ่ายสินค้าและบริการในปริมาณเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยการจูงใจของโฆษณา การตลาด การขาย และระบบการสื่อสารคมนาคมที่ทันสมัยซึ่งแพร่ขยายไปอย่างรวดเร็ว บุคคลต้องดิ้นรนแสวงหาปัจจัยเพื่อตอบสนองความสุขของตนเองเป็นหลัก ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นตัวกระตุ้นความอยากในวัตถุ พร้อมทั้งการมีพฤติกรรมบริโภคนิยมที่ไม่คำนึงถึงคุณค่าแท้ นำมาซึ่งความสั่นคลอนทางสุขภาพ ยิ่งปัจจุบันมีสัญญาณที่น่าสะพรึงกลัวซึ่งคอยคุกคามต่อสุขภาพให้เห็นมากยิ่งขึ้น เช่น โรคอ้วน โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคกระดูกพรุน โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคมะเร็ง โรคทางเดินอาหาร และโรคภัยอื่น ๆ อีกนานาประการ อันมีมูลเหตุจากผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่มที่ค้ำค้ำคุณค่าหาประโยชน์ต่อสุขภาพแทบจะไม่ได้ แต่กลับถูกเติมคุณค่าอื่น ๆ ลงไปในผลิตภัณฑ์ที่ผ่านสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ เช่น อาหารด่วน (Fast Food) อาหารกึ่งสำเร็จรูป เครื่องดื่มประเภทน้ำอัดลม เครื่องดื่มผสมสีและน้ำตาล รวมทั้งเครื่องดื่มกระตุ้นประสาทหรือประเภทบู๊ตส์ทั้งหลาย” อีกทั้งยังเป็นบ่อเกิดแห่งการขาดขันติธรรมและเมตตาธรรมของคน แต่กลับเพิ่มความโลภอยากในวัตถุเพิ่มมากยิ่งขึ้นไป ครั้นเมื่อการแสวงหาปัจจัยไม่ได้ตามความปรารถนาขอมส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจ ก่อให้เกิดความท้อแท้ หดหู่สิ้นหวัง ยิ่งสภาพเศรษฐกิจไทยส่งผลกระทบต่อปัญหาการฆ่าตัวตาย อันเป็นมูลเหตุผิดหวังในการหาปัจจัยที่ไม่ได้ดังใจคนปรารถนา

๒. **ส่งผลกระทบต่อสังคม** พฤติกรรมที่ได้จากการเชื่อว่าความสุขเกิดได้จากการกิน การดื่ม หรือการครอบงำสินค้า บริการตามโฆษณาได้ทำลายทุนทางสังคมให้หมดไป ทุนทางสังคมได้แก่ ความมีน้ำใจไมตรีสมัครสมานสามัคคี ความเอื้อเฟื้อ ความมีเมตตาธรรมต่อเพื่อนมนุษย์ที่

^๑ พระไพศาล วิสาโล , เล่มเดียวกัน, หน้า ๓๓๕-๓๓๖.

^๒ เอกสารเครือข่ายผู้บริโภคภาคเหนือตอนบน, กลุ่มครองผู้บริโภคไทย ต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ม. ๕๖ : องค์การอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค, ๒๖ เม.ย. ๒๕๕๘.

อาศัยอยู่ในสังคมเดียวกัน นำความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนผู้ยากไร้ โดยเฉพาะปัญหาความยากจน ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนมั่งคั่งและคนจน การประกอบมีจิตอาสาก็ เช่น ปัญหาการค้ายาเสพติด ขาดบริการทางเพศ อาชญากรรม อีกทั้งนโยบายของรัฐที่ให้การสนับสนุนค่านิยมการค้าเสรีแปรรูปยากรทางธรรมชาติเป็นสินค้า เพื่อส่งออกไปขายต่างประเทศหรือกระตุ้นให้ประชาชนเกิดการจับจ่ายซื้อขายสินค้าเพื่อการกินการอยู่ที่ดี ได้นำความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนทั่วไปเพียงแต่ผลประโยชน์ของบุคคลจำนวนน้อยที่เป็นกลุ่มพ่อค้านายทุน คุณธรรมที่คนในชุมชนเคยมีให้กัน กลับล้มสลายภายใต้อำนาจของเงินตรา คนรวยเกิดการสะสมทรัพย์สินอันเป็นที่ทำมาหากินของคนจน ความเลื่อมล้ำทางสังคมยังเป็นต้นเหตุของปัญหาในสังคมไทยปัจจุบัน ทำให้เกิดการลักขโมย ปล้นจี้ และการคอร์รัปชัน หรือแม้แต่การค้าประเวณี ประกอบกับการค้าเสรีที่เน้นการซื้อขาย ทำให้ทุกอย่างเป็นสินค้าและบริการเพื่อขาย เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทย ทำให้ความดีงามในอดีตเป็นเพียงตัวแปรทางเงินตราที่ทำลายศรัทธาความเชื่อที่มีอยู่ดั้งเดิม

๓. ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติ มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางธรรมชาติโดยนำทรัพยากรมาใช้เพื่อสร้างอารยธรรมของตนเอง ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติจึงหลักหนีไม่พ้น^๕ ในกาลก่อนนั้นธรรมชาติเป็นแหล่งพึ่งพาอาศัยของชีวิต และได้รับความเคารพนับถือบูชา มารดา แต่เมื่อทุกสิ่งถูกทำให้เป็นสินค้าและเป็นเป้าหมายใช้ประโยชน์เพื่อแสวงหาความมั่งคั่ง ทุกอย่างถูกนำไปส่งเสริมการผลิตและกระตุ้นการบริโภค ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ ลำธารถูกทำลาย จนเกิดเป็นปัญหา เช่น ปัญหามลพิษ ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากร^๖ และยังทำลายความสัมพันธ์ของระบบนิเวศ โดยการเข้าไปบุกรุกป่าไม้สร้างพิภพไว้กับธรรมชาติและชีวิตผู้คน ปัจจุบันมนุษย์กำลังได้รับอันตรายจากสิ่งแวดล้อมมากขึ้นตามลำดับ แม้มนุษย์ได้รับความสมดุลจากธรรมชาติเป็นระยะเวลาช้านาน แต่เมื่อมนุษย์ได้พยายามคิดและสร้างสรรค์สิ่งอำนวยความสะดวก รวดเร็ว โดยการนำเอาทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น ถ่านหิน น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ เป็นต้น มาแปรรูปเป็นวัตถุและพลังงานต่าง ๆ ซึ่งการผลิตดังกล่าวได้ทำลายและเผาผลาญทรัพยากรธรรมชาติอย่างรวดเร็ว^๗ จนเกิดปัญหาอื่น เช่น ปรากฏการณ์เรือนกระจก^๘ เกิดมลภาวะ ความเสื่อมโทรมทางสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

^๕ นิธิ เอียวศรีวงศ์, สภาพเศรษฐกิจไทยยุคใหม่ จริยธรรมในการศึกษาสำหรับอนาคต, (กรุงเทพฯ : บริษัทพรทิทกานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๓๖), หน้า ๑๑.

^๖ http://skyd.org/html/life-social/Bud_in_Consume.html (สืบค้นเมื่อวันที่ ๘/๘/๕๕).

^๗ รศ.ดร.วิชัย เทียนน้อย และคณะ, มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๓๕), หน้า ๒๒๓.

สังคมไทยได้รับผลกระทบจากค่านิยมในดำรงชีพที่ผิด และยังทำลายความสัมพันธ์ทางสังคม และขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของบรรพบุรุษที่สร้างไว้ แต่นำเอาวัฒนธรรมความทันสมัยของชนต่างชาติเข้ามาแทนที่ ละเลยความรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ประกอบด้วยพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องชี้ให้ชุมชนประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรมจริยธรรม จัดเทศกาลเฝ้าที่อยู๋ภายในใจให้เบาบาง เพื่อเกิดความสุขจากการดำรงชีวิตอย่างถูกต้อง ปัจจุบันสังคมไทยกลับให้ความสำคัญกับความเชื่อที่ผิดซึ่งเพิ่มความรุนแรงขึ้นทุกขณะ ความเชื่อดังกล่าวไม่เพียงแต่ทำลายวิถีชีวิตเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่ออนาคตของอนุชนคนรุ่นหลังที่ต้องตกอยู่ภายใต้ร่มเงาความโง่เขลาที่พรั่งพร้อมทางวัตถุนิยมอาจจะใช้ปัญญาพิจารณาเห็นสภาพความเป็นจริง เป็นผลให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย แม้ว่าจะมีนักปราชญ์ทางการศาสนาหรือนักวิชาการได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขวิกฤติการณ์ดังกล่าว แต่วิธีการนั้นเป็นแค่กฎทฤษฎีที่คนทั่วไปรับรู้ แต่ไม่อาจจะนำไปสู่การปฏิบัติให้ผลได้ ทำให้กลุ่มพระสงฆ์ได้ก่อตั้งเครือข่ายงานคุ้มครองผู้บริโภค ที่ได้รับการสนับสนุนในการดำเนินงานจากสถาบันโพธิยาลัย วัดสวนคอก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งแบ่งออกได้ ๕ กลุ่ม คือ กลุ่มพระสงฆ์วัดศรีโสธรา อำเภอเมือง กลุ่มสามเณรโรงเรียนโพธิธรรมศึกษาวัดป่าแดด อำเภอแม่แจ่ม กลุ่มพระสงฆ์วัดเจติยไฉน อำเภอสันทราย กลุ่มพระสงฆ์วัดชลอ (ป่าป้อ) อำเภอคอกสะแก และกลุ่มพระสงฆ์วัดศรีสุพรรณ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ชุมชนและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนได้หันกลับมามองดูรากฐานของตนเอง ที่มีภูมิปัญญาชาวบ้านผสมผสานกับหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา แล้วนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง

การจัดตั้งเครือข่ายของกลุ่มพระสงฆ์ โดยพยายามฟื้นฟูความรู้ท้องถิ่น และหลักพุทธธรรม โดยให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อนำไปปฏิบัติในชีวิตจริง กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายสามารถจำแนกได้ ๒ ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นภาคทฤษฎี คือ การให้ทักษะ ความรู้ ทักษะ และส่วนที่สองเป็นภาคปฏิบัติ คือ การนำความรู้ที่ได้สู่การปฏิบัติ โดยเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาสาธิตความรู้อันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทำอาหาร ขนม ศิลปะพื้นเมือง และความรู้อื่น ๆ การทำกิจกรรมยังมีการศึกษาดูงานพื้นที่อื่น เพื่อนำความรู้อื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์มาประยุกต์ใช้กับชุมชนของตนเอง และมีการแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาระหว่างกลุ่มอื่นอยู่เสมอ วิธีการศึกษาเรียนรู้ในโครงการจึงแฝงด้วยหลักธรรมะสร้างความรักความสามัคคีในหมู่คณะ ดำรงอยู่ในความไม่ประมาทระมัดระวังพฤติกรรมที่จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น สร้างค่านิยมให้เข้าใจคุณค่าอันแท้จริงของวัตถุเครื่องใช้ไม่สอย

^๔ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาศาสตร์กับสังคม หน่วยที่ ๑-๕, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๘), หน้า ๒๔๓.

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษากรอบแนวคิดของกลุ่มพระสงฆ์ที่นำไปสู่ภาคปฏิบัติผ่านกิจกรรมอันเป็นองค์ความรู้ท้องถิ่น ที่ผนึกกำลังความสามัคคีร่วมมือกันทำงานว่าเป็นเช่นไร เกิดปรากฏการณ์อะไรขึ้น และประสิทธิผลจากการนำเอาพุทธธรรมเข้าสู่สังคมมีแค่ไหน นอกจากนั้นยังศึกษาปัจจัย เงื่อนไข ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานว่าเป็นอย่างไร เพื่อหาพุทธวิธีแก้ไขให้งานมีแนวโน้มไปสู่ความสำเร็จได้อย่างถูกต้องตรงตามเป้าหมายที่วางไว้

๑.๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาแนวคิดและกระบวนการทำงานของกลุ่มพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่
๒. เพื่อศึกษาผลที่เกิดจากการทำงานของกลุ่มพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่
๓. เพื่อศึกษาเงื่อนไขปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการทำงานของกลุ่มจังหวัดเชียงใหม่

๑.๓. ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑. กลุ่มพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่มีแนวคิดและกระบวนการทำงานอย่างไร ?
๒. ผลกระทบที่เกิดจากกระบวนการทำงานเป็นเช่นไร ?
๓. อะไรเป็นปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการทำงาน ?

๑.๔. คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

วิธีการบริโศคเชิงพุทธ หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการอยู่ การกิน ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

กลุ่มพระสงฆ์ หมายถึง กลุ่มพระสงฆ์ที่ทำงาน และได้รับการสนับสนุนจากสถาบันโพธิบาลย์ วัดสวนคอก อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีอยู่ ๕ กลุ่มด้วยกัน คือ กลุ่มพระสงฆ์วัดเจดีย์แม่ครัว อำเภอสันทราย กลุ่มพระสงฆ์วัดขาลังการ (ป่าป้อ) อำเภอดอยสะเก็ด กลุ่มสามเณรโรงเรียนโพธิธรรมศึกษาวัดป่าแค อำเภอม่วงมั่ง กลุ่มพระสงฆ์วัดศรีสุพรรณ อำเภอมือง และกลุ่มพระสงฆ์วัดศรีโศคา อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่

การคุ้มครองผู้บริโศค หมายถึง การให้ทักษะความรู้ด้านสิทธิทางกฎหมาย ความรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่น และการใช้ชีวิตตามหลักพุทธธรรม

๑.๕. ขอบเขตการวิจัย

๑.๕.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

๕.๑.๑ แนวคิดและกระบวนการบริโศค ได้แก่ วิธีการบริโศคปัจจัยตามหลักพุทธธรรม

๕.๑.๒ ผลของการทำงานของกลุ่มพระสงฆ์ ที่ทำงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภคใน จังหวัดเชียงใหม่ที่เกิดแก่ผู้ประสานงาน แกนนำ และสมาชิกกลุ่ม

๕.๑.๓ เจื่อนไขปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการทำงานด้านคุ้มครองผู้บริโภค ของกลุ่ม พระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

๑.๕.๒ ขอบเขตประชากร

ประชากรที่ทำการศึกษา ได้แก่ กลุ่มพระสงฆ์ที่ปฏิบัติงานในจังหวัดเชียงใหม่ และได้รับการสนับสนุนจากสถาบันโพธิยาลัย วัดสวนดอก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งแบ่ง ออกได้ ๕ กลุ่ม คือ กลุ่มพระสงฆ์วัดเจดีย์แม่ครัว อำเภอสันทราย กลุ่มพระสงฆ์วัดชลธาร (ป่าป๋อง) อำเภอดอยสะเก็ด กลุ่มสามเณรโรงเรียนโพธิธรรมศึกษาวัดป่าแดด อำเภอแม่แจ่ม กลุ่ม พระสงฆ์วัดศรีสุพรรณ อำเภอเมือง และกลุ่มพระสงฆ์วัดศรีโสดา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

๑.๖. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

๑. ทราบแนวคิดและกระบวนการทำงานของกลุ่มพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนให้ สามารถป้องกันตนเองต่อกระแสบริโภคนิยมได้

๒. ทราบความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากกระบวนการทำงาน ทิศทางของภารกิจที่กำลังปฏิบัติ อยู่ว่าควรจะมีจุดไหน เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ชุมชนอย่างแท้จริง

๓. ทราบถึงเจื่อนไขปัจจัยที่มีผลกระทบต่อกระบวนการทำงาน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ตรงจุด เพื่อลดปัญหาที่จะทำให้เกิดความผิดพลาด จนศาสนิกชนนั้นต้องหยุดชะงัก

๔. ทราบถึงแนวทางข้อเสนอแนะที่จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง

๕. สามารถนำผลของการศึกษาเป็นแนวทางและปรับประยุกต์ใช้กับกลุ่มอื่น ๆ

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “แนวคิดและกระบวนการทำงานคุ้มครองผู้บริโภคของกลุ่มพระสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่” มีหัวข้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแนวคิด กระบวนการทำงานและประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจะนำเสนอตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดการบริโภค
- ๒.๒ แนวคิดการพัฒนาชุมชน
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการเป็นผู้นำในการพัฒนา
- ๒.๕ แนวคิดการมีส่วนร่วม (Concept of Participation)
- ๒.๖ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ (Learning Theory)
- ๒.๗ ทฤษฎีช่องว่างของความรู้ ทักษะคดิ และการยอมรับปฏิบัติ(KAP-GAP)
- ๒.๘ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวិเคราะห์งานที่เกี่ยวข้องกับในหัวข้อดังกล่าว ผู้ศึกษาตระหนักอยู่เสมอว่า สมาชิกชุมชนและเครือข่ายมีความเป็นพลวัตรและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การที่จะศึกษาจำเป็นต้องมีมุมมอง เจือปนใจ และสถานการณ์ในการศึกษาอย่างรู้เท่าทัน มิฉะนั้นกระบวนการศึกษาอาจจะไม่ถูกต้องและเหมาะสมกับการศึกษาเพื่อนำไปปฏิบัติในสถานที่อื่น

๒.๑ แนวคิดการบริโภค

การศึกษาในเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับการบริโภค ก็เนื่องจากอิทธิพลของบริโภคนิยมที่มีผลต่อวิถีสังคมไทย ก่อให้เกิดปัญหาส่งผลกระทบต่อธรรมชาติ สังคม และวิถีชีวิต ซึ่งมีมูลเหตุจากความเข้าใจผิดในวิถีการครองชีพ ไม่ว่าจะเป็นการอยู่การกิน ทำให้นักปรัชญาทางวิชาการต่าง ๆ ได้ให้ทัศนะแนวคิดเรื่องการบริโภคที่แตกต่างกันไป

เทอดศักดิ์ ศรีสุรพล นักวิชาการทางเศรษฐศาสตร์ ได้ให้ความหมายของการบริโภคว่า หมายถึง รายจ่ายของประชาชนในการบริโภคสินค้าและบริการ ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของ รายได้ประชาชาติ และการอธิบายเรื่องการบริโภคของประชาชนนั้น *

พระเทพเวที(ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้จำแนกแนวคิดเรื่องการบริโภคออกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้
การบริโภคแบบเศรษฐศาสตร์ยุคอุตสาหกรรม คือ การใช้สินค้าและบริการบำบัดความต้องการ เพื่อให้เกิดความพอใจ

การบริโภคแบบพุทธ คือ การใช้สินค้าและบริการบำบัดความต้องการ เพื่อให้เกิดความพอใจโดยเกิดคุณภาพชีวิต^๑

พระไพศาล วิสาโล ได้อธิบายแนวคิดเรื่องการบริโภคออกเป็น ๔ ความหมาย คือ
การบริโภคในความหมายแรก คือ การแสวงหาสิ่งที่ไม่ได้ผลิต และกลายเป็นเพียงผู้บริโภคเต็มตัว และเป็นความหมายที่ธรรมดาที่ไม่เป็นบวกหรือลบ

การบริโภคในความหมายที่สอง คือ ค่านิยมใฝ่ผลิตหรืออยากได้มากกว่าอยากทำ
การบริโภคในความหมายที่สาม คือ ค่านิยมที่ใช้เงินเพื่อบรรลุนความต้องการแทนที่จะลงมือกระทำเอง

การบริโภคในความหมายที่สี่ คือ ความคิดความเชื่อที่ว่าความสุขอยู่ที่การแสพบริโภค^๒

สุภาวดี นัมมฉินฺสรม ได้ศึกษาและทำวิจัยเรื่อง “ธุรกิจกับพุทธจริยศาสตร์” และให้แนวคิดเรื่องการบริโภค ดังนี้

การบริโภคแบบพุทธจริยศาสตร์ คือ การบริโภคอย่างประหยัด และคำนึงถึงความจำเป็นของร่างกาย ทรัพยากรจึงถูกใช้ตามความเป็นจริง การบริโภคแนวพุทธยังปลูกฝังค่านิยมในการบริโภคที่ถูกต้อง แตกต่างจากการบริโภคในระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม ที่เน้นและส่งเสริม

* เทอดศักดิ์ ศรีสุรพล , เศรษฐศาสตร์มหภาค ๑ , (ตำรา-เอกสารวิชาการ ฉบับที่ ๕๖ ภาคพัฒนาคำรา และเอกสารวิชาการ หน่วยงานนิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๓๕), หน้า ๔๑.

^๒ พระเทพเวที(ประยุทธ์ ปยุตฺโต) , เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง , .๒๕๓๑), หน้า ๓๐.

^๓ http://skyd.org/html/life-social/bud_in_Consume.html. (สืบค้นเมื่อวันที่ ๕/๘/๕๘).

ความชุ่มเฟื้อยให้แก่ผู้บริโภครผ่านทางสื่อโฆษณา ทำให้คนมีค่านิยมในการบริโภคสิ่งไม่จำเป็นต่อชีวิต เพื่อสร้างค่านิยมในการแสดงฐานะของตนเองเท่านั้น^๔

กุลธินิ มุทธากลิน ได้ศึกษาและทำวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์การบริโภคแนวพุทธปรัชญา” โดยให้แนวคิดในการบริโภค ดังนี้

พุทธปรัชญาได้ยืนยันถึงการดำรงอยู่ของมิติทางเศรษฐกิจ ด้วยการให้ยอมรับถึงความสำคัญของการจัดการทางเศรษฐกิจหรือการสร้างควมอยู่ดีกินดีทางวัตถุว่าเป็นสิ่งที่จำเป็น ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ และถือเป็นการดับทุกข์เบื้องต้นทางกายภาพของมนุษย์(Physical Freedom) จากความบีบคั้นของความต้องการตามธรรมชาติทางด้านร่างกาย โดยอาศัยปัจจัย ๔ ประกอบด้วย อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค อันเป็นปัจจัยเครื่องอาศัยดำรงชีวิตของมนุษย์ เนื่องจากเชื่อว่ามนุษย์ยังคงคอยอยากยากแค้นหรือผจญกับความทุกข์บีบคั้นทางกายภาพแล้ว ก็ยากที่มนุษย์จะทำการพัฒนาตนเองสร้างประโยชน์สุขให้เกิดขึ้นแก่ชีวิตของตนและผู้อื่นในสังคม^๕

วิทยากร เชียงกูล ได้ให้แนวคิดเรื่องการบริโภค โดยแบ่งการบริโภคออกเป็น ๒ ประการ คือ

ประการแรก การบริโภคในทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง การใช้สินค้าบริการเพื่อตอบสนองความต้องการ ซึ่งทำให้ได้รับความพึงพอใจสูงสุด

ประการที่สอง การบริโภคแบบพุทธ คือ การใช้สินค้าและบริการตอบสนองความต้องการ ซึ่งทำให้ได้รับความพึงพอใจโดยมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น^๖

สมบุรณ์ ศาสนธิ ได้ศึกษาและทำวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการเป็นผู้บริโภคของพระสงฆ์ไทย” โดยให้แนวคิดในการบริโภค ดังนี้

การบริโภคของมนุษย์ที่มีวัตถุเป็นพื้นฐาน จนกลายเป็นวัฒนธรรมบริโภคนั้น ผู้บริโภคไม่ได้บริโภคเพื่อความจำเป็นแก่การดำรงชีพ แต่เป็นการบริโภคเพื่อต้องการความสะดวกสบาย โก้เก๋ หลงใหลใด้อำนาจของวัตถุ นำวัตถุนั้นไปปรนเปรอร่างกายเพื่อความสนุกสนาน และนัย

^๔ สุภาวดี นัมคณิสสรณ์, “ธุรกิจกับพุทธจริยศาสตร์”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๕๐.

^๕ กุลธินิ มุทธากลิน, “การวิเคราะห์การบริโภคแนวพุทธปรัชญา”, วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๕๘.

^๖ วิทยากร เชียงกูล, เศรษฐศาสตร์มิติใหม่, (กรุงเทพฯ : โครงการวิถิทรรศน์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๕.

ทางการบริโกลเชิงบริโกลนิยม การบริโกลยังมีความหมายที่ลึกซึ้งทางสังคมและจิตใจ นั่นคือการบริโกลที่พยายามสืบทอดความเป็นตัวตน โดยผ่านสื่อทางวัตถุ^๑ ฉะนั้นการบริโกลเชิงสัญลักษณ์จึงไม่อาจจะแยกออกจากวัตถุนิยมและวัฒนธรรมการบริโกลได้

แนวคิดของนักปราชญ์ทั้งทางศาสนาและนักวิชาการ ต่างให้แนวคิดบริโกลนิยม คือ การเสพบริโกลวัตถุเพื่อบำบัดความต้องการของมนุษย์ สามารถจำแนกแนวคิดดังกล่าวออกได้ ๒ ประการ คือ ประการแรก เป็นการตอบสนองกิเลสความอยากของมนุษย์ โดยปรนเปรอร่างกาย ให้ได้รับความสุขจากการเสพบริโกลวัตถุจำนวนมาก เพื่อความสนุกสนานจนตกอยู่ภายใต้อำนาจของการบริโกล ประการที่สอง เป็นการบำบัดความจำเป็นทางร่างกายอันเป็นพื้นฐานของการดำรงชีพของมนุษย์เพื่อก้าวเข้าสู่การพัฒนาจิตใจ โดยมีสติพิจารณาปัจจัยก่อนบริโกลอยู่เสมอเพื่อให้ได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง

๒.๒ แนวคิดการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นกว่าเดิม ชุมชน คือ กลุ่มคนที่ดำเนินชีวิตอยู่ด้วยกันเป็นเวลานานระยะหนึ่ง โดยมีแบบแผนแนวทางการใช้ชีวิตร่วมกัน การพัฒนาชุมชนจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงชุมชนหรือกลุ่ม รวมทั้งสภาพแวดล้อมในชุมชนให้ดีขึ้น ความดีขึ้นอาจจะได้จากความรู้สูงขึ้น การเป็นอยู่ดีขึ้น ประชาชนมีสุขภาพอนามัยที่ดี มีระเบียบวินัย มีการสื่อสารคมนาคมที่สะดวก ซึ่งการพัฒนาชุมชนจะเน้นที่การพัฒนาทรัพยากรบุคคลหรือมนุษย์ให้เจริญ^๒ แนวคิดการพัฒนาชุมชนเป็นการสร้างความเข้มแข็งภายในสังคม และทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในชุมชน ซึ่งแนวคิดการพัฒนาได้มีนักวิชาการทางสังคมศาสตร์ได้ให้แนวคิดไว้ดังนี้

สมพร เทพสิทธิ์ ให้แนวคิดในการพัฒนา ดังต่อไปนี้

การพัฒนาเป็นการทำให้เกิดความเจริญขึ้นหรือดีขึ้น ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ จึงจะเรียกได้ว่าเป็นการพัฒนาที่สมบูรณ์ เพราะชีวิตประกอบด้วยกายและจิตใจ ฉะนั้นหากการพัฒนาจะขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไป ก็ไม่สามารถที่จะเรียกว่าเป็นการพัฒนาที่ดีหรือเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ได้^๓

^๑ สมบูรณ์ คาสานธิ, “พฤติกรรมการณ์เป็นผู้บริโกลของพระสงฆ์ไทย”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖), หน้า ๒๐.

^๒ ดร. สัญญา สัญญาวิวัฒน์, พุทธสังคมวิทยา, (กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๓๓), หน้า ๑๐๐.

^๓ สมพร เทพสิทธิ์, การพัฒนาแบบยั่งยืน, (กรุงเทพฯ : สมชายการพิมพ์, ๒๕๓๖), หน้า ๓.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สนธยา พลศรี ให้แนวคิดการพัฒนาชุมชน ดังต่อไปนี้

๑. คนเป็นทรัพยากรที่สำคัญมากที่สุดของชุมชน การพัฒนาชุมชนต้องเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ เพราะมนุษย์สามารถพัฒนาตนเองและชุมชนจนมีมาตรฐานคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

๒. การมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ร่วมแสดงแนวคิด ร่วมปฏิบัติและรับผิดชอบร่วมกัน ทำให้การพัฒนาชุมชนเป็นหน้าที่ของประชาชน เพราะการพัฒนาเป็นของประชาชน เพื่อประชาชน โดยประชาชน เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อตนเองและสังคม

๓. การช่วยเหลือตัวเองและชุมชน การพัฒนาเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชนและชุมชนให้สามารถพัฒนาตัวเองและชุมชน การขอความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชน ต้องเป็นสิ่งที่เกินขีดความสามารถของประชาชนในชุมชน

๔. การใช้ทรัพยากรในชุมชน การพัฒนาย่อมเกิดประโยชน์แก่ชุมชน โดยการใช้ทรัพยากรในชุมชน เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาที่มีอยู่ในชุมชนของตนเอง โดยไม่หวังพึ่งพาจากภายนอกชุมชน เพราะชุมชนอื่น ๆ ก็ต้องมีการนำทรัพยากรเพื่อพัฒนาชุมชนเช่นกัน และเป็นการผลักดันเพื่อปลูกจิตสำนึกการเรียนรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชนของตน^{๑๑}

๕. การริเริ่มของประชาชนในชุมชน การพัฒนาเป็นสิทธิเสรีภาพของคน การพัฒนาชุมชนต้องเกิดจากความต้องการพัฒนาอย่างแท้จริง โดยประชาชนได้ริเริ่มในการจัดการโครงการต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนสามารถที่จะคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาของชุมชนตนเอง โดยมีหวังพึ่งพาอาศัยองค์กรจากรัฐหรือชุมชนภายนอก

๖. ขีดความสามารถของชุมชนและรัฐบาล การพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นพัฒนาคนและทรัพยากรในท้องถิ่น เพราะรัฐบาลมีความจำกัดด้านขีดความสามารถ ทั้งบุคลากร งบประมาณ หรือทรัพยากร ส่วนขีดจำกัดของชุมชนในเรื่องความไม่พร้อมของคนและทรัพยากรไม่เพียงพอ ดังนั้นการพัฒนาจึงต้องคำนึงถึงความสามารถของชุมชนและรัฐบาล

๗. การร่วมมือกันระหว่างรัฐกับประชาชน การพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องมีการประสานงานระหว่างชุมชนและรัฐบาลเพื่อจะให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ โดยไม่ปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบงานเพียงฝ่ายเดียว เพราะรัฐบาลและชุมชนต่างมีขีดจำกัดความสามารถในการพัฒนาที่แตกต่างกัน

^{๑๑} ฉัตรสุทิวษ์ นาดสุภา, วัฒนธรรมไทยกับขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๓๗), หน้า ๑๗๓.

๘. การพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ การพัฒนาชุมชนต้องดำเนินการไปพร้อมกันหลายด้าน จะมุ่งเพียงด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ เพราะการพัฒนามีหลายกิจกรรมทำให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต้องสอดคล้องและเป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อประหยัดแรงงาน งบประมาณ และเวลาที่ใช้ การพัฒนาจึงต้องประสานงานกันหลายด้าน ทั้งตัวบุคคล หน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ

๙. การสมดุลในการพัฒนา การพัฒนามีกิจกรรมต้องทำอยู่หลายด้านไม่ใช่มีเพียงกิจกรรมเดียว ทำให้การดำเนินการต้องเป็นไปพร้อมกันทุกด้าน ไม่ให้เรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะกิจกรรมมีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด จึงต้องคำนึงถึงความสมดุลในการพัฒนาด้วย เช่น ความสมดุลระหว่างคนกับชุมชน ชุมชนกับสิ่งแวดล้อม และความสมดุลระหว่างรูปธรรมและนามธรรม

๑๐. การศึกษาภาคชีวิต การพัฒนาชุมชนมีลักษณะที่ทำให้การศึกษาแก่ประชาชนในชุมชนทุกเพศทุกวัยอย่างต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิต การพัฒนาชุมชนจึงต้องมีลักษณะที่เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องต่อปฏิริยาของชุมชน เป็นวิธีการที่นำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล เป็นโครงการที่มีแผนงานมุ่งเน้นความคิดของชุมชนเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนา และเป็นขบวนการทางสังคมที่คอยกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในการพัฒนาชุมชนตลอดเวลา**

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ ได้ให้ความเห็นในการพัฒนาชุมชน แบ่งออก ๑๑ อย่าง ดังต่อไปนี้

๑. คนเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สุด
๒. การช่วยเหลือตนเอง
๓. ความต้องการที่แท้จริงของชุมชน
๔. ความคิดริเริ่มของชุมชน
๕. ความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชน
๖. ความสมดุลของการพัฒนา
๗. การใช้ทรัพยากรในชุมชน
๘. การดำเนินงานตั้งอยู่บนรากฐานของหลักประชาธิปไตย
๙. การประสานงาน
๑๐. การปฏิบัติงานร่วมกับผู้นำท้องถิ่น

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพฯ : โอเคียนสโตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๔๔-๔๖.

๑๑. การผสมผสาน^{๑๒}

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน ได้ให้ความเห็นในการพัฒนาชุมชน ดังต่อไปนี้

การพัฒนาชุมชน คือ ขบวนการที่มุ่งส่งเสริมประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทุกด้าน โดยประชาชนเป็นผู้ริเริ่ม และมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วยการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด และเสริมด้วยการช่วยเหลือจากภายนอกเท่าที่จำเป็น^{๑๓}

สุวิทย์ ยิ่งวรพันธ์ ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาชุมชน คือ กระบวนการที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ โดยประชาชนเข้าร่วมมือริเริ่มดำเนินงานเอง และสรุปความสำคัญของการพัฒนาชุมชนไว้ ดังนี้

๑. การปรับปรุงส่งเสริมให้ชุมชนหนึ่งดีขึ้นหรือมีวิวัฒนาการดีขึ้น
๒. การส่งเสริมให้ชุมชนนั้น ๆ มีวิวัฒนาการดีขึ้น คือ เจริญด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
๓. การพัฒนาชุมชนนั้น จะต้องพัฒนาด้านวัตถุและพัฒนาจิตใจ
๔. การพัฒนาชุมชนนั้นเป็นการส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชน ทั้งนี้ โดยประชาชนเข้าร่วมมือและริเริ่มดำเนินงานเอง^{๑๔}

การพัฒนาชุมชนพอสรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชนเน้นศักยภาพความรู้ความสามารถทางทรัพยากรท้องถิ่น ทั้งตัวบุคคล เงิน อุปกรณ์ และทรัพยากรอื่น ๆ ภายในชุมชน โดยเชื่อมั่นในศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาโดยการร่วมมือกันคิด ริเริ่มสร้างประโยชน์เพื่อความผาสุก และแก้ไขปัญหาเครื่องกีดขวางที่ก่อให้เกิดความวุ่นวาย โดยดำเนินการงานให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับชุมชน และชุมชนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความรู้แก่ทุกเพศทุกวัยในชุมชนและเป็นการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของชุมชน

^{๑๒} วิรัช วิวัชนิกาวรรณ, หลักการพัฒนาชุมชน การพัฒนาชุมชนประยุกต์, (กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรินต์ติ้ง เฮาส์, ๒๕๓๒), หน้า ๒๐.

^{๑๓} วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, การพัฒนาชนบทไทย, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑), หน้า ๖.

^{๑๔} <http://comdev.ricr.ac.th/clearing.htm> (สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๕/๘/๒๕๕๘).

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน

นับตั้งแต่สมัยพุทธกาลที่พระพุทธเจ้าทรงได้ตรัสรู้เป็นอนุตรสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อวันเพ็ญ เดือนวิสาขะ ๔๕ ปี ก่อนพุทธศักราช การอุปติของพระพุทธองค์ได้ชื่อว่า “การอุปติขึ้นของเอกบุรุษที่หาผู้ใดมาเปรียบมิได้ในโลก เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ยากในโลก เป็นการอุปติขึ้นเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย บุคคลผู้เป็นเอกคือใคร คือ ตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า บุคคลผู้เป็นเอกนี้แล เมื่อเกิดขึ้นในโลก ย่อมเกิดขึ้นเพื่อเกื้อกูลแก่คนหมู่มาก เพื่อสุขแก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย”^{๑๕} พุทธองค์ทรงอุปติขึ้นเพื่อแสดงแบบแนวทางแห่งการครองชีวิตอันประเสริฐแก่โลก ดังที่พระองค์ได้ตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ตถาคตเกิดขึ้นในโลกนี้ เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ชอบได้ด้วยตนเองอย่างสมบูรณ์ ถึงพร้อมด้วยวิชา (ความรู้) จรณะ (ความประพฤติ) ดำเนินไปเพื่อความรู้แจ้งแทงตลอดแห่งโลก เป็นสารถิฝึกคนได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า เป็นครูของพรหม เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน สามารถจำแนกธรรมออกเพื่อสั่งสอนสรรพสัตว์ ภิกษุทั้งหลาย ตถาคตทำให้แจ้งซึ่งโลกแก่เทวดา มาร พรหม และหมู่สมณพราหมณ์ พร้อมทั้งเทวดาและมนุษย์ ด้วยปัญญาอันยิ่งเองแล้วประกาศให้ผู้อื่นได้รู้แจ้งตาม”^{๑๖}

การอุปติของพระตถาคตนำความสว่างให้แก่โลก ทำให้โลกเต็มไปด้วยกองไฟแห่งกิเลสตัณหาให้สว่างสดใสด้วยแสงแห่งปัญญา คือ ความรอบรู้ที่เป็นอริยมรรค(ทางอันประเสริฐ) อันเป็นวิถีแห่งการเข้าสู่ความเป็นจริง ความหลุดพ้น และการจัดเครื่องพันธนาการ แม้สังขารของพระพุทธองค์จะเป็นสิ่งที่ยากจะเข้าใจให้ลึกซึ้ง แต่พระองค์ได้ตรัสสิ้นพระทัยที่จะนำหลักธรรมที่เหมาะสมกับความเป็นอยู่แสดงแก่มนุษย์ทั้งหลาย จนกระทั่งมีผู้เลื่อมใสศรัทธาในบวรพุทธศาสนา ได้ศึกษาตามหลักธรรมจนบรรลุอรหันต์ จนครั้งแรกมีพระสงฆ์ที่เป็นพระอรหันต์เกิดขึ้นในโลก ๖๑ รูป รวมทั้งพระพุทธเจ้าด้วย ครั้งพระสาวกมีจำนวนมากพอที่จะเผยแผ่ความรู้แห่งความบริสุทธิ์ให้แก่ชาวโลก พระองค์ได้ส่งพระอรหันตสาวกออกไปประกาศศาสนาเพื่อเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่หมู่ชนทั่วไป จึงตรัสกับพระอรหันตสาวกว่า

^{๑๕} อภ. เอก.(ไทย) ๒๐/๑๗๐/๒๒.

^{๑๖} มุล.ม.๑๒/๔๘๕/๔๕๔.

“ภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วง* ทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์ แก่ชนจำนวนมากและความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ ทั้งหลาย เธอทั้งหลายอย่าได้ไปร่วมทางเดียวกันสองรูป จงแสดง ธรรมอันงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์อันถึงพร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายผู้ที่มีกิเลสบังเบียดอยู่ จักมีน้อยมีอยู่ เพราะโทษที่ไม่ได้ชิน ได้ฟังธรรมย่อมเสื่อมจากคุณที่ จะพึงได้ พึงถึง ผู้รู้ทั่วถึงธรรมจักมีอยู่”^{๑๖}

พระสาวกทั้ง ๖๐ รูป ได้เที่ยวจาริกไปตามชนบทหมู่บ้านน้อยใหญ่ แสดงธรรมแก่ ประชาชนที่ท่านได้ผ่าน พระสงฆ์ในสมัยพุทธกาลเริ่มมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนอย่างกว้างขวาง ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ปัจจุบันนี้ พระพุทธศาสนาได้แผ่ขยายสู่ส่วนต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะใน สังคมไทยได้รับแนวคิดตามรูปแบบพุทธศาสนาเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำรงชีพ คำสั่งสอน ในพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อความคิดและความเชื่อของสังคมไทยมาตลอด และพระสงฆ์ใน ฐานะเป็นบุคลากรทางศาสนา จึงได้ชื่อว่าเป็นผู้นำของชุมชนโดยปริยาย เพื่อบำรุงให้แก่ประชาชน ทั่วไปโดยฐานะ ๕ คือ

๑. ด้วยกายกรรมอันประกอบด้วยเมตตา
๒. ด้วยวจีกรรมอันประกอบด้วยเมตตา
๓. ด้วยมโนกรรมอันประกอบด้วยเมตตา
๔. ด้วยความเป็นผู้ไม่ปิดประตู คือ เต็มใจต้อนรับ
๕. ด้วยการจัดหาอามิสทานถวาย อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย ๔

บทบาทพระสงฆ์จึงมีสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนตั้งแต่สมัยโบราณ เพื่อจรรโลงไว้ซึ่งพุทธ ธรรมอันจะก่อให้เกิดประโยชน์สุข^{๑๗}

* บ่วง หมายถึง โลภะ

^{๑๖} วิมพา.(ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

^{๑๗} พ.จ. (ไทย) ๓๐/๕๑/๓๒๕; ๑๔๔/๔๖๔.

๒.๓.๑ บทบาทพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน

พระพุทธศาสนา เป็นสถาบันที่มีความเกี่ยวข้องกับสังคมไทยมาเป็นระยะเวลาช้านานนับตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบัน สถาบันพระพุทธศาสนาซึ่งมีศาสนทายาทคือพระภิกษุสงฆ์เป็นตัวแทน ทำหน้าที่ถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนให้แก่ประชาชนได้นำไปปฏิบัติ ขณะเดียวกันก็ดำรงอยู่ในฐานะผู้นำชาวพุทธในสังคม ทำให้พระสงฆ์และวัดมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชุมชนชนบท เพราะวัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจ ศีลธรรมและพฤติกรรมต่าง ๆ ของประชาชนทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรมและศาสนา โดยพระสงฆ์เป็นครูของชาวบ้านที่นำพุทธธรรมอันเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติฝึกอบรมให้ชีวิตมีความสุข ทำให้พระสงฆ์และชุมชนมีความสัมพันธ์มาตลอด

ภิกษุสงฆ์ได้รับการอุปถัมภ์บำรุงจากชาวบ้าน จึงต้องทำหน้าที่ในการเผยแผ่หลักพุทธธรรม หลักคำสั่งสอน เพื่อสืบต่อพระพุทธศาสนา มีคุณธรรมและหลักความประพฤติที่ต้องปฏิบัติตามมา ซึ่งมีความสัมพันธ์กับชุมชนและข้อเตือนใจในทางความประพฤติปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

๑. ห้ามปรามสอนให้เว้นจากความชั่ว
๒. แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี
๓. อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี
๔. ให้ได้ฟังให้ได้รู้สิ่งที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยฟัง
๕. ชี้แจงอธิบายทำให้สิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
๖. บอกทางสวรรค์ สอนวิธีดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จ^{๑๑}

ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชุมชนจุดเน้น คือ ชุมชนให้การการเกื้อหนุนบำรุงพระสงฆ์ด้วยปัจจัย ๔ เป็นการให้ทานที่เป็นอามิสสิ่งของทางรูปธรรมใช้ในการบำบัดความต้องการพื้นฐาน และพระสงฆ์ก็ตอบแทนด้วยการให้ธรรมทาน ซึ่งเป็นการแสดงธรรมอันเป็นวิถีปฏิบัติธรรมให้แก่ประชาชน เพื่อให้ชีวิตมีความสุขเจริญก้าวหน้า

จากลักษณะข้างต้น พระพุทธศาสนาเป็นเหมือนสัญลักษณ์ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน และทำหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีท้องถิ่น ซึ่งอาจจะกล่าวโดยสรุปพระพุทธศาสนาอันมีพระสงฆ์ได้แสดงบทบาทหน้าที่ ในฐานะศาสนทายาทที่มีความสำคัญต่อสังคม ดังนี้

^{๑๑} พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต),ธรรมานุญชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗๗, (กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๘), หน้า ๕๗.

๑. พุทธศาสนาทำหน้าที่เป็นพลังที่สร้างสรรค์บูรณาการแก้สังคม เป็นสถาบันที่ถ่ายทอดและปลูกฝังวัฒนธรรมและจริยธรรมทางสังคม ก่อให้เกิดความรู้สึก ร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางวัฒนธรรม
๒. พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อทัศนคติ ค่านิยม และบทบาทสำคัญในการ กำหนดแนวทางความสัมพันธ์การกระทำต่อกัน ระหว่างสมาชิกในสังคม ตลอดจนทำหน้าที่เป็นกลไกคอยควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม
๓. พระพุทธศาสนาไม่เพียงจะมีหลักการเกี่ยวกับธรรมชาติ ที่ประกอบด้วย ศีลธรรมเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับความเท่าเทียมในโอกาสทางสังคม และ ความเกื้อกูลประโยชน์สุขมวลชนทั้งหลาย^{๒๐}

ความสัมพันธ์ที่พระสงฆ์กับชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน แต่พระสงฆ์ยังมีบทบาท หน้าที่ที่ต้องประพฤติปฏิบัติตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน เพื่อเที่ยวจาริกออกแสดงธรรมคำ สอนของพระศาสดาให้แก่ชาวโลกได้เรียนรู้ รับรู้ ผู้การปฏิบัติ

๒.๑.๒ พระสงฆ์กับบทบาทการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาที่เน้นความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เกิดช่องว่างของ การกระจายรายได้ระหว่างคนที่อยู่ในภาคอุตสาหกรรม และภาคเกษตรสูงขึ้น ทำให้มีการ เคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรกรรมสู่อุตสาหกรรม จนก่อให้เกิดสภาพของชุมชนล้มสลาย การพัฒนาตามแนวคิดกระแสนี้ก่อให้เกิดปัญหาด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาทางด้านศีลธรรม จริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมท่ามกลางกระแสแนวคิดอย่างตะวันตก ที่ต้องการ พัฒนาทางวัตถุ โดยมีได้ใส่ใจกับภาวะจิตใจที่เป็นแก่นสารของชีวิต ซึ่งการแก้ไขปัญหาดัง ๆ จึง เป็นการแก้ที่ปลายเหตุหาใช่ที่ต้นเหตุอย่างพุทธปรัชญา โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้คอยให้การอบรมสั่ง สอนแก่ชุมชน บทบาทหน้าที่ที่พระสงฆ์จึงเป็นการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริงที่มีใช้การพัฒนาแก่ รูปธรรมที่เกี่ยวกับสิ่งของ วัตถุ แต่เป็นการใช้ชีวิตที่มีความสัมพันธ์และสมบูรณ์ระหว่างร่างกาย และจิตใจไปพร้อม ๆ กัน ทำให้บทบาทของพระสงฆ์มีความสำคัญในการเป็นแกนนำที่สำคัญของ ชาวบ้าน

พระราชวรมุณี ได้กล่าวถึง บทบาทพระสงฆ์ไว้ว่า “การที่พระสงฆ์มีบทบาท อย่างไรนั้น คงอยู่ที่หลักการ อันมีอยู่ในคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว คือ ในฝ่ายตนเอง ก็มีหน้าที่ใน

^{๒๐} ยุทธพงษ์ แสงโสคา, “บทบาทพระสงฆ์กับการแก้ปัญหาสังคมไทย ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มสังฆะ สะสมทรัพย์ จังหวัดจันทบุรี”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๔), หน้า ๑๘-๑๙.

การศึกษาปฏิบัติ คือ ศึกษาเพื่อให้คนปฏิบัติได้ถูกต้อง และพร้อมทั้งสามารถแนะนำแก่ผู้อื่นได้ด้วย ในฝ่ายความสัมพันธ์กับสังคมยุคหลัง ก็มีหน้าที่ในการศึกษา การเผยแผ่ และการสงเคราะห์ พร้อมกับการปฏิบัติหน้าที่ทางสมณเพศของตน รักษาเกียรติ และความบริสุทธิ์ของสถาบันสงฆ์ไว้ด้วย บทบาทของพระสงฆ์ในสังคม เท่าที่มีอยู่ในปัจจุบันมี ๒ แบบ คือ

๑. บทบาทที่สืบเนื่องมาจากสังคมแบบเดิม
๒. บทบาทที่เกิดจากความรู้สึกตัวของพระสงฆ์ แล้วเริ่มต้นขึ้นใหม่^{๒๑}

พระมหาณรงค์ จิตตโสภณ ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ที่กำลังปฏิบัติอยู่ใน พจนานุกรม ดังนี้

๑. พัฒนาจิตวิญญาณของมนุษย์ ด้วยการมีสำนึกนกอปฏิบัติธรรม เช่น สอนโมกข์ พละธรรม อามะโนชา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และวัดหนองป่าพง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ฯลฯ
๒. ทำหน้าที่ให้การศึกษาทางพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน
๓. การเป็นผู้นำในการพัฒนาชนบทในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่น ให้มีความเจริญก้าวหน้า^{๒๒}

จากบทบาทพระสงฆ์ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ได้ดำเนินงานในกิจกรรมตามความสามารถของแต่ละบุคคล และสถานการณ์ สภาพแวดล้อม ที่เอื้ออำนวยในแต่ละชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ก่อคุณประโยชน์ต่อประชาชน หรือสังคมยุคหลัง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

หน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์นั้น มีบัญญัติไว้ว่า เป็นผู้ให้ธรรมทาน คือ การให้ธรรม เป็นการพยายามชี้แจงแนะนำในเรื่องหลักความดีงาม สามารถแก้ไขปัญหาคือเป็นความทุกข์ ความขัดข้องต่าง ๆ จึงนับว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับธรรมด้วย สถาบันสงฆ์เป็นสถาบันใหญ่สถาบันหนึ่งในสังคมไทยย่อมมีความเกี่ยวข้องกับสังคมอยู่ในตัว หรือจะว่าเกี่ยวข้องตลอดเวลาก็ได้ โดยมีบทบาทในทางสังคมเองบ้าง พฤติกรรม กิจกรรม และกิจการต่าง ๆ ที่พระสงฆ์กระทำ มีผลกระทบกระเทือนต่อสังคมไปด้วยบ้าง ความเป็นไปในสังคมมีผลต่อสถาบันสงฆ์บ้าง เพราะฉะนั้น จึงเป็นการหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่พระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นพระธรรมคำสอนก็ตาม หรือพระสงฆ์ในรูปแบบสถาบัน หรือ วัดวาอารามก็ตาม จะต้องเกี่ยวข้องกับสังคม

จึงพอสรุปบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ต่อการพัฒนา ได้ดังนี้

^{๒๑} พระราชวรมนูญ, สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โกมล คีมทอง, ๒๕๒๓), หน้า ๒๓๔-๒๓๕.

^{๒๒} พระมหาณรงค์ จิตตโสภณ, พระพุทธศาสนากับการพัฒนา, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๒๓-๒๔

๑. พระสงฆ์เป็นผู้ให้การศึกษาอบรมแก่ประชาชน ในด้านธรรมะ ศีลธรรม และ วิชาการต่าง ๆ
๒. พระสงฆ์เป็นที่พึ่งพิง และให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชน ทั้งทางด้านวัตถุ และจิตใจ
๓. พระสงฆ์เป็นผู้ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีในหมู่ประชาชน ในวิธีการต่าง ๆ เช่น ในรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาส่วนรวม เป็นต้น
๔. เป็นผู้ให้การรักษาพยาบาล
๕. เป็นผู้ประกอบศาสนกิจ เป็นต้น^{๒๑}

นภจรี นำเบญจพล การทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ไทยที่มีต่อ สาธารณสุขมูลฐาน: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนครราชสีมา” โดยได้สรุปบทบาทของพระสงฆ์ไทย ในปัจจุบัน ได้ดังนี้

๑. การให้คำแนะนำทางจิตใจ เป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาชีวิตต่าง ๆ
๒. การเป็นที่พึ่งให้ความร่มเย็นทางจิตใจ ด้วยความประพฤติเป็นตัวอย่าง ตลอดจนสถานที่ของวัดวาอารามที่สงบร่มรื่น เป็นองค์ประกอบสำหรับหล่อ เลี้ยงจิตใจสังคมอย่างหนึ่ง
๓. การให้คำแนะนำปรึกษาด้านอื่น ๆ เท่าที่ทำได้ เช่น ในทางวิชาการความรู้ แบบแผนการดำเนินชีวิต ฯลฯ
๔. ในสังคมชนบทที่กำลังพัฒนา เมื่อชาวบ้านยังไม่พร้อมที่จะช่วยตนเองในการ พัฒนานั้นได้ พระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้นำท้องถิ่นอยู่แต่เดิมแล้ว หากได้ทำนุเป็น ศูนย์กลางในการพัฒนา ก็สามารถที่จะชี้ช่องทางให้ท้องถิ่นได้รับความเจริญ บทบาทนี้อาจจะประกอบด้วย การเสนอแนะ เสนอแนวความคิดริเริ่มว่ามี อะไรที่จะเกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แล้วเป็น ศูนย์รวมชักชวนให้ประชาชนมาทำงานนั้น หรืออาจจะเป็นที่ปรึกษาเมื่อ

^{๒๑} รัชพร พงษ์โสภณ, “บทบาทของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้นำและปลูกจิตสำนึกประชาชน ชนบท เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น (ศึกษารณคดี พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสจังหวัดกาญจนบุรี)”, วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๕๒.

ชาวบ้านมาขอความเห็นว่าจะทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ขึ้นในท้องถิ่น จะควรหรือไม่ควร ถ้าพระสงฆ์มีความรู้ก็แนะนำได้เป็นการให้ความอบอุ่นแก่ประชาชน

๕. การสงเคราะห์ทางจิตใจอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในศาสนาทั้งหลาย และมองเห็นได้เด่นชัดว่า พระสงฆ์กับชาวบ้านมีความเกี่ยวข้องกันตลอดเวลา ยากที่จะแยกออกจากกันได้^{๒๔}

บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ที่กล่าวมาล้วนแต่เป็นแนวทางสงเคราะห์สังคม โดยให้การช่วยเหลือชาวบ้านให้เกิดความสมบูรณ์ทางกายและจิตใจ ช่วยแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญ เพราะการพัฒนาเป็นปัจจัยสำคัญในทางพระพุทธศาสนา เพื่อชี้แนะให้ปวงชนได้เข้าสู่การพัฒนาศกยภาพอันแท้จริงของมนุษย์ ฉะนั้นจึงถือได้ว่าเป็นบทบาทสำคัญของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำท้องถิ่นเพื่อพัฒนาชุมชนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ การศึกษาบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน จึงมีความสำคัญเพราะทำให้รู้ถึงจุดหมายของการประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์ในการตอบแทนชุมชนอย่างแท้จริง

๒.๓.๓ พระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนด้านศีลธรรม

หน้าที่หลักของพระสงฆ์ที่มีต่อประชาชนหรือพุทธบริษัท นับตั้งแต่พุทธกาลคือการอบรมสั่งสอนให้เว้นจากความชั่ว ประพฤติปฏิบัติสิ่งที่เป็นบุญ เป็นกุศล เพื่อพัฒนาชีวิตให้เดินตามแนวทาง “มัชฌิมาปฏิปทา”^{๒๕} (Middle Path) อันเป็นทางนำไปสู่ความบริบูรณ์แห่งจิตใจให้หมดจดผ่องใสจากกองแห่งอาสวะกิเลส ความโลภ โกรธ หลง โดยดำเนินไปตามเส้นทางกลาง ๆ ไม่หย่อนหรือตึงจนเกินไป และไม่เอียงไปในทางสุดโต่ง^{๒๖} และฝึกบุคคลให้เป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม รู้จักปฏิบัติธรรมเพื่อความพ้นทุกข์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ให้เกิดความเจริญทั้งร่างกาย คือ การอบรมบ่มนิสัยให้รู้จักสิ่งที่จะทำให้เกิดประโยชน์ ปัจจุบันหรือทฤษฎีธรรมมีกัตถะ^{๒๗} มีความประหยัคค้อม ขยันหมั่นเพียรต่อหน้าที่การงานที่กระทำ เก็บรักษาทรัพย์สมบัติที่ทำได้ คบหาสมาคมกับกัลยาณมิตรที่ดีงาม มุ่งตรงสู่ความเจริญทางกายดำรงชีวิตไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การพัฒนาให้เจริญทางด้านจิตใจ อันเป็นศูนย์กลางแห่ง

^{๒๔} นภาจรี นำเบญจพล, “บทบาทของพระสงฆ์ไทยที่มีต่อสาธารณสุขมูลฐาน: ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดนครราชสีมา”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๕), หน้า ๒๒๗.

^{๒๕} ม.นุ. (ไทย) ๑๒/๓๓/๓๑ ; ม.อ. (ไทย) ๑๔/๓๒๓/๓๕๑.

^{๒๖} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๓/๒๐

^{๒๗} อ.อ. (ไทย) ๒๓/๔๕/๓๔๐.

ชีวิต ให้มีความบริสุทธิ์บริบูรณ์ด้วยความหมดจดจากอาสวะกิเลสเครื่องเศร้าหมอง อันนำสู่ทาง
อบายภูมิในภายภาคหน้า พระสงฆ์กับบพทาพหน้าทีการพัฒนาชุมชนจึงเป็นเครื่องชี้ให้เห็นระดับ
การพัฒนา ๔ ประการ คือ

๑. พัฒนากาย มีการพัฒนาทางร่างกาย ได้แก่ มีร่างกายที่อุดมสมบูรณ์ แข็งแรง
ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ไม่ขาดอาหาร มีเสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยาบรเทาโรค มีสภาพแวดล้อมทั้งทาง
ธรรมชาติและสังคมที่ดี ตรงตามจุดมุ่งหมาย เช่น บริโภคอาหารเพื่อให้ร่างกายเจริญเติบโต
แข็งแรงเกิดประโยชน์ ไม่ใช่เพื่อเล่นเพื่อเมาหรือศักดิ์ศรีเป็นต้น ใช้เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเพื่อป้องกัน
ความหนาวร้อน เป็นระเบียบเรียบร้อยตามวัฒนธรรมอันดีงาม ไม่ใช่เพื่อโอ้อวดกัน หรือยั่ววน
มีที่อยู่อาศัยเพื่อป้องกันแคลลคมคุ้มฝน ป้องกันอันตรายจากสัตว์ร้าย เป็นต้น ไม่ใช่เพื่อแข่งขันกัน
แสดงฐานะความมั่งคั่ง ซึ่งบางทีอาจต้องหาทรัพย์โดยทางทุจริตเพื่อสร้างความเคารพนับถือทาง
สังคม การใช้ปัจจัย ๔ ให้ตรงตามจุดมุ่งหมายเพื่อความสงบสุขของกายและอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับกาย
การรู้จักทำนุบำรุงรักษาสุขภาพอนามัยให้สมบูรณ์ โดยเว้นจากสิ่งที่ควรเว้นเป็นพิษอันตรายแก่
ร่างกาย เช่น สิ่งมีเมาเสพติดต่าง ๆ ก็ดี เรียกว่า กายภาวนา ผู้มีคุณสมบัติเช่นนี้ เรียกว่า ภาวีกาโย
ผู้มีกายอันได้รับการอบรมดีแล้ว

๒. พัฒนาศีล ความถึงพร้อมด้วยศีลข้อวัตร ปฏิบัติเพื่อให้สำรวมระวังอินทรีย์
ตามข้อห้าม กฎเกณฑ์ กฎหมายอันเป็นกติกาในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความสงบสุข และเป็น
การฝึกหัดกิริยามารยาทให้เป็นคนมีอากัปกริยาที่เรียบร้อย เว้นจากการพูดร้ายทำร้ายผู้อื่น ไม่
เบียดเบียนสรรพสัตว์ทั้งทางตรงและทางอ้อม สามารถที่จะควบคุมกาย วาจาและจิตใจให้เรียบร้อย
ประพฤติปฏิบัติตามแบบแผนบรรทัดฐานทางสังคม ก็จะทำให้เป็นบุคคลที่พัฒนาได้อย่างรวดเร็ว
บุคคลผู้พัฒนาทางศีลดีแล้วจึงเรียกว่า ภาวีกศีโล ผู้มีศีลซึ่งได้อบรมดีแล้ว

๓. พัฒนาจิต มีการพัฒนาจิตใจ เพื่อฝึกจิตใจให้เป็นคนมีสุขภาพจิตดี มีคุณธรรม
เช่น เมตตาความปรารถนาดีต่อผู้อื่น กรุณาความคิดช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ มุทิตาการพลอยยินดี
ต่อความสุขความสำเร็จของผู้อื่น ไม่อิจฉาริษยา และอุเบกขาการวางเฉยได้ในบางคราว วางใจเป็น
กลาง ไม่เกิดอคติ มีจิตใจเยือกเย็นและมีความสุข เพราะมนุษย์ขาดคุณธรรมย่อมทำให้จิตใจขุ่นมัว
เศร้าหมอง เกิดความทุกข์ภายใน เพราะคุณธรรมนำความสุขความเจริญ บรรเทาทุกข์ และบำรุงสุข
ให้บุคคลและชุมชนให้เกิดประโยชน์สุข ผู้มีจิตที่ได้ฝึกฝนอบรมที่ดีแล้ว เรียกว่า ภาวีกจิตโต^{๒๔}
เพราะเป็นผู้ฝึกฝนอบรมจิตให้สมบูรณ์ด้วยคุณสมบัติ ๓ ด้าน คือ คุณภาพจิต สมรรถภาพจิต และ
สุขภาพจิต

^{๒๔} วศิน อินทสระ, มนุษย์และแนวทางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพฯ :
อมรการพิมพ์, ๒๕๒๘), หน้า ๔๑-๔๒.

๓.๑ คุณภาพจิต เป็นจิตที่มีพื้นฐานที่ดี อันได้แก่ มีเมตตา มีความรัก ความเป็นมิตร ความปรารถนาประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น มีความกรุณา มีความเสียสละแบ่งปัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่เพื่อนมนุษย์ร่วมกัน

๓.๒ สมรรถภาพจิต เป็นจิตที่มีความสามารถ เนื่องจากถูกฝึกฝนให้มีสติ มีความ پاکเพียร ผู้ด้อยการงาน มีความอดทนอดกลั้น มีสมาธิแน่วแน่ มีสัจจะเอาจริงกับสิ่งที่ตนได้ ตั้งปณิธานและอุดมการณ์ที่ไม่จะกระทำในใจ

๓.๓ สุขภาพจิต เป็นจิตที่มีสุขภาพดี มีจิตใจเป็นสุข สดชื่น แจ่มใส เบิกบาน ร่าเริง ไม่ขุ่นมัวในใจ^{๒๕}

๔. พัฒนาปัญญา มีการพัฒนาปัญญา ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในศิลปและ ศาสตร์ต่าง ๆ อย่างไม่มีอคติ มีความรู้เข้าใจโลกและชีวิตความเป็นจริง รู้เท่าทันธรรมชาติของ สังขาร คือ โลกและชีวิต ถึงขั้นทำจิตให้เป็นอิสระหลุดพ้นจากความทุกข์โดยสมบูรณ์ เป็นการทำให้เจริญงอกงามทางปัญญาหรือการพัฒนาปัญญา^{๒๖}

จากบทบาทและหน้าที่ด้านการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้า ประสาน ความสัมพันธ์ระหว่างวัดและจิตใจให้มุ่งมั่นแต่คุณธรรมความดี เพื่อพัฒนาปัจจัยข้างต้นอันเป็น เครื่องกลั่นกรองจิตให้บริสุทธิ์หมดจดจากกิเลสอกุศลกรรมเครื่องเศร้าหมอง เพื่อก้าวสู่ความเจริญ ทางปัญญาเพื่อใช้ชีวิตให้เกิดอรรถประโยชน์สุขแก่ตนเองและผู้อื่น ดำรงด้วยคุณธรรมจริยธรรม อันสังคมยอมรับและเป็นแบบแผนแก่บุคคลอื่น พระสงฆ์เป็นผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารีปรารถนาดีต่อ ชุมชน โดยการนำหลักพุทธธรรมการพัฒนาอันแท้จริง เพื่อให้ชีวิตประสบความสำเร็จเป็น ความสุขที่ถูกสร้างจากมิตินทางสังคมเช่นยุคปัจจุบันเท่านั้น

๒.๓.๔ พระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนด้านการศึกษา

สมัยโบราณ วัดเป็นสถาบันที่ให้การเรียนรู้ทางด้านศิลปะ วิชาการความรู้ แก่ เด็กชายของชาวบ้าน โดยพระสงฆ์เป็นครูผู้ให้การอบรมสั่งสอนทั้งความรู้ทางโลกและและความรู้ ทางธรรม ส่วนเด็กหญิงหากไม่อยู่รับใช้เพื่อตอบแทนพระคุณบิดามารดาที่บ้าน ก็ถูกส่งไปศึกษา หาความรู้ด้านการบ้านการเรือนในวังของเจ้าขุนมูลนายฝ่ายสตรี ความรอบรู้และความสามารถในการ

^{๒๕} วิสัณณูญา ทูชโชตงค์, “บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์กรชุมชน เพื่อสร้างทุนชุมชน ศึกษา เฉพาะกรณี: กลุ่มตักจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด”, วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๒๓.

^{๒๖} พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต), ธรรมกับการพัฒนาชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๕), หน้า ๗-๘.

การดำรงชีวิตของเด็กชายจึงขึ้นอยู่กับวัดและพระสงฆ์เป็นสำคัญ ทั้งสามัญชนและคนชั้นสูงทั่วไป มักพาบุตรหลานของคนที่เคยคบหาแล้วไปฝากเป็นลูกศิษย์พระในวัด เพื่อรับใช้พระสงฆ์ ถือเป็นบุญเป็นกุศล คอยซักเถลาจิตใจ และเป็นการศึกษาเล่าเรียนความรู้ต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะในสมัยโบราณสถาบันสงฆ์ถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ถึงพร้อมทุกด้าน ทั้งความรู้ทางโลกและทางธรรม สามารถที่จะสอนการอ่าน การเขียนภาษาไทย อักษรพื้นเมือง ภาษาบาลี ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีไทย การช่าง กวีนิพนธ์ โหราศาสตร์ และการแพทย์แผนโบราณ เป็นต้น

การศึกษาของไทยเริ่มเป็นแบบแผนเพื่อพัฒนาขึ้นทัดเทียมอารยประเทศ ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในปี พ.ศ. ๒๔๒๗ พระองค์ทรงเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งโรงเรียนหลวงในวัดเพื่อให้ราษฎรได้ศึกษาตามประเพณีนิยม ให้มีการศึกษาอย่างกว้างขวางเพราะส่วนมากวัดจะอยู่ในบริเวณชุมชน สะดวกต่อการเล่าเรียนไม่ต้องเดินทางไปศึกษาที่อื่น และให้เจ้าอาวาสของแต่ละวัดเป็นผู้คอยให้การดูแล ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบันพระสงฆ์ถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น ให้ความรู้ด้านสัมมาอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเองอย่างถูกต้อง ให้ปัญญาความรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น รู้จักขนบธรรมเนียมที่ควรประพฤติปฏิบัติ และคอยเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจเมื่อชาวบ้านประสบปัญหาต่าง ๆ เพื่อชี้นำให้ชาวบ้านได้รู้ถึงแนวทางที่จะพ้นจากความทุกข์

๒.๓.๕ พระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในฐานะผู้นำ

จากบทบาทการพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ ของพระสงฆ์ดังที่กล่าวมาแล้ว ย่อมปรากฏชัดว่าพระสงฆ์เป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนา ซึ่งถือได้ว่าพระสงฆ์มีบทบาทหน้าที่ในฐานะเป็นผู้นำของชุมชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า วัดวาอารามต่าง ๆ ทั้งในเขตบริเวณในเมืองและชุมชนชนบท มิได้เป็นเพียงสถานใช้ประกอบกิจหรือพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่ได้กลายเป็นศูนย์รวมของชุมชน เช่น โรงเรียน สถานพักผ่อน สถานอบรมจิตใจ ฯลฯ

สังคมไทยปัจจุบัน มีพระนักพัฒนาที่สามารถเข้าสู่สังคมชาวบ้าน และได้แสดงถึงคุณค่าบทบาทผู้นำในการพัฒนา แก้ไขปัญหาชาวบ้านทุกอย่าง จนชาวบ้านให้การยอมรับนับถือยิ่งกว่าสถาบันปกครองของภาครัฐ เนื่องจากพระสงฆ์ทำงานด้านพัฒนามักเป็นชาวท้องถิ่นนั้นหรือ เป็นบุตรหลานของคนจนที่บรรพชาอุปสมบท โดยสามารถมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างลึกซึ้งมากกว่าเจ้าพนักงานของรัฐที่ให้การส่งเสริมพัฒนาท้องถิ่น และพระสงฆ์เห็นความจำเป็นของปัญหาโดยลงมือปฏิบัติให้การช่วยเหลือ เข้าทำนองวัดพึ่งบ้านบ้านพึ่งวัด นอกจากนั้นพระสงฆ์ผู้มีจิตสำนึกในหน้าที่ของตน ตามหลักพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขอมไม่รังเกียจการอยู่ป่าและการจาริกไปในที่ห่างไกลต่าง ๆ เพื่อประกาศพุทธธรรมให้ปวงชนได้พ้นทุกข์

ฉะนั้น ในชนบทอันห่างไกลทุรกันดารและห่างจากความเจริญทางด้านวัตถุไม่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐคอยให้การดูแลความสงบเรียบร้อย รักษาพยาบาลผู้ป่วย ก็อาจมีพระสงฆ์ที่จาริกเที่ยวไปประกาศศาสนาจำพรรษาหรือตั้งเป็นสำนักสงฆ์เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ชาวบ้าน ในการพัฒนาชุมชนดังกล่าวพระสงฆ์ได้ใช้พุทธธรรมประยุกต์กับวิถีชีวิตของชาวบ้าน โดยสรุป คือ

๑. การปลูกฝังธรรมะในจิตใจ
๒. การเคารพพระรัตนตรัยและรักษาความสมดุลของธรรมชาติ
๓. การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและการเดินทางสายกลาง
๔. การรักษาระเบียบวินัยและการมีมนุษยสัมพันธ์^{๓๓}

บทบาทพระสงฆ์ในการแสดงหน้าที่ที่ผูกพันกับการพัฒนา และแก้ไขปัญหามาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อการพัฒนาชาวบ้านในท้องถิ่นได้อย่างมีความสุข โดยการเป็นครูคอยสอนและชักชวนให้ดำรงอยู่ในพุทธวิถีอันประเสริฐ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน มีความสัมพันธ์ฉันท์พี่น้อง ไม่เบียดเบียน อีกทั้งพระสงฆ์ยังเป็นผู้ประสานและประยุกต์ใช้ทรัพยากรเพื่อแก้ไขปัญหามาในชุมชน

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการเป็นผู้นำในการพัฒนา

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม(Social Animal) ไม่ชอบการอาศัยอยู่โดดเดี่ยวเป็นเวลานาน แต่มักจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่มหรือหมู่คณะ นักวิชาการหลายสาขาและนักจิตวิทยาหลายท่านเชื่อว่า มนุษย์มีความเคยชินต่อการอาศัยรวมกันตั้งแต่แรกเกิด ทั้งนี้เนื่องจากว่าไม่สามารถที่จะช่วยเหลือตนเองได้เลย ต้องอาศัยผู้อื่นเป็นเวลานานก่อนที่จะเป็นอิสระแก่ตนเอง เมื่อมีความจำเป็นที่ต้องอยู่ร่วมกันย่อมมีปัญหาหน่วงการ เช่น ปัญหาที่เกิดจากสมาชิกภายในสังคม ปัญหาการเพิ่มประสิทธิภาพของกลุ่ม เป็นต้น การแก้ปัญหากลุ่มนั้นจะพบว่าบุคคลหนึ่งต้องคอยทำหน้าที่ประสานงาน ประนีประนอม สั่งการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นภายในกลุ่มเพื่อให้เกิดการคลี่คลายสภาพปัญหาต่าง ๆ และกระทำการให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ บุคคลผู้นี้ คือ ผู้นำ

คำว่า“ผู้นำ” (Leadership) ในการศึกษาวิจัยทางจิตวิทยาเป็นคำที่ได้มีการให้คำนิยามเอาไว้หลายประเด็นแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับว่านักจิตวิทยาผู้ให้คำนิยามนั้นจะศึกษาภาวะผู้นำในแง่มุมใด เป็นต้นว่าศึกษาภาวะผู้นำในแง่การนำกลุ่ม แง่บุคลิกภาพกับผลกระทบของบุคลิกภาพต่อการนำ แง่ของศิลปะในการโน้มน้าวใจและการใช้อำนาจ แง่การแสดงพฤติกรรม แง่

^{๓๓} ประจวบ ประเสริฐสังข์, “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพระธรรมจาริก: ศึกษาเฉพาะกรณีพระธรรมจาริกที่ปฏิบัติงานในจังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๒๔.

การแสดงบทบาท แบ่งของการจัดโครงสร้างของการทำงาน ฯลฯ เป็นต้น ทักษะเกี่ยวกับผู้นำมีการแสดงทักษะต่าง ๆ เช่น

ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่เป็นหัวหน้าคนอื่นหรือผู้ที่คนอื่นยินยอมเลือกหรือยกย่องให้เป็นหัวหน้าหรือตัวแทนของคนส่วนมาก ผู้นำจึงเป็นผู้ที่สามารถสั่งการแนะนำ มีอิทธิพลเหนือคนอื่นหรือสามารถควบคุมความคิด ความรู้สึก หรือพฤติกรรมของคนอื่น ๆ ได้ การที่ผู้นำสามารถสั่งแนะนำ มีอิทธิพลเหนือคนอื่นหรือสามารถควบคุมความคิด ความรู้สึกหรือพฤติกรรมของคนอื่นได้นั้นเพราะ ปัจจัยดังนี้

- ผู้นำได้รับการยอมรับจากสมาชิกของกลุ่ม
- ผู้นำมีความต้องการและจิตใจที่จะนำ
- ผู้นำมีบุคลิกเหมาะสมที่จะทำงานในฐานะผู้นำ
- ผู้นำมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน
- ผู้นำมีความชำนาญในการทำงานร่วมกับผู้อื่น^{๓๒}

นอกจากรายละเอียดข้างต้น ยังมีนักวิชาการด้านต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับผู้นำดังนี้

นภาพร โกศลวัฒน์ ภาวะผู้นำเป็นการใช้ศิลป์และกระบวนการของการมีอิทธิพลต่อบุคคลหรือกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

ประทาน คงฤทธิศึกษากร "ภาวะผู้นำ" คือ การกระทำที่มีอิทธิพล สามารถทำให้ผู้อื่นเกิดศรัทธามีความนับถือ มีความเชื่อมั่น ตกปลงใจที่จะทำตามแล้วแต่ผู้นำจะให้ทำอะไร

สถิตถิล ภาวะผู้นำ คือ กระบวนการใช้อิทธิพลต่อกลุ่มในองค์กรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

เทวี ภาวะผู้นำ เป็นความสัมพันธ์ซึ่งบุคคลหนึ่งหรือผู้นำใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่นให้ทำงานร่วมกันอย่างเต็มใจ เพื่อให้งานนั้นสำเร็จตามที่ผู้นำมุ่งหมาย

^{๓๒} <http://www.nfe.go.th/90/nathawee/learn/localvisidom.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๕/๘/๒๕๕๘).

สิทธิโชค วรรณสันติกุล ได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดของนักจิตวิทยา โดยการให้ความหมายของภาวะผู้นำ สรุปได้ดังนี้

ภาวะผู้นำ เป็นเรื่องเกี่ยวกับบุคคลหนึ่ง ที่สามารถกระตุ้นให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของกลุ่ม ด้วยการกระตุ้นให้สมาชิกคนอื่นเกิดแรงจูงใจและใช้ความสามารถของตน กระทำการเปลี่ยนแปลงตามที่ตนได้โน้มน้าวใจของบุคคลผู้นั้น หนึ่งผู้นำไม่จำเป็นต้องเป็นคนที่มีตำแหน่งหัวหน้า และหัวหน้าก็อาจจะไม่ใช่ผู้นำ เพราะถ้าหัวหน้าไม่สามารถกระตุ้นแรงจูงใจให้สมาชิกกระทำได้ หัวหน้าคนนั้นก็ไม่ใช่ผู้นำ ตรงกันข้ามผู้นำอาจจะเป็นสมาชิกคนใดคนหนึ่งในกลุ่มก็ได้ที่ไม่มีตำแหน่งเป็นหัวหน้า แต่เขามีอิทธิพลต่อการกระตุ้นโน้มน้าวใจคนอื่น ๆ ในกลุ่มให้เปลี่ยนแปลงอะไรบางอย่างตามเขาได้^{๓๓}

รศ.ดร. ตักศิไทย สุรกิจบรร ได้ทำการศึกษาแนวคิดของนักวิชาการด้านต่าง ๆ และได้สรุปทัศนะเกี่ยวกับผู้นำ ดังนี้

ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีบทบาทสำคัญ ซึ่งสามารถนำหรือประสานการทำงาน ของสมาชิกในกลุ่มให้ทำงานร่วมกันจนประสบผลสำเร็จ โดยบุคคลนั้นได้รับการยอมรับจาก สมาชิกในกลุ่มด้วย ส่วนภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการในการใช้อิทธิพลของผู้นำต่อการทำ กิจกรรมของแต่ละบุคคล ในความพยายามที่จะให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายในสถานการณ์ใด สถานการณ์หนึ่ง^{๓๔}

โดยสรุป ภาวะผู้นำ คือ บุคคลที่มีความสามารถสูงและตั้งใจ เพื่อให้คนอื่น ยอมรับ ยินยอมจะประพฤติปฏิบัติตามทุกอย่างด้วยความเต็มใจ ตามความรู้ ความสามารถ และผู้นำ ยังมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชน

บทบาทของผู้นำ (LEADERSHIP ROLE)

ผู้นำมีบทบาทและหน้าที่หลายประการ ผู้นำเป็นทั้งหัวหน้า เพื่อนร่วมงานผู้ให้ กำลังใจ ตลอดจนเป็นผู้วินิจฉัยตัดสินใจกลุ่มของคน มีผู้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ผู้นำดังนี้

นพพงษ์ บุญจรจิตรคุณย์ กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้นำไว้ ๓ ประการ ดังนี้

^{๓๓} สิทธิโชค วรรณสันติกุล, จิตวิทยาสังคม : ทฤษฎีและการประยุกต์, (กรุงเทพฯ: บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๖), หน้า ๒๖๓.

^{๓๔} รศ.ดร. ตักศิไทย สุรกิจบรร, จิตวิทยาสังคม : ทฤษฎีและปฏิบัติการ, (กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕), หน้า ๒๓๘.

๑. ผู้รักษาหรือประสานให้สมาชิกกลุ่มอยู่ร่วมกัน (Maintenances of Membership)
หมายถึง จะต้องอยู่ใกล้ชิดกับกลุ่ม มีความสัมพันธ์กันในกลุ่ม และเป็นที่ยอมรับของคนในกลุ่มทำให้มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน

๒. ผู้ปฏิบัติการกิจของกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ (Objective Attainments)
หมายถึง เขาจะต้องรับผิดชอบในกระบวนการวิธีการทำงานด้วยความมั่นคงและเข้าใจได้ และเขาจะต้องทำงานให้บรรลุเป้าหมาย

๓. ผู้อำนวยให้เกิดการติดต่อปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม (Group Interaction Facilitation)
หมายถึง เขาจะต้องปฏิบัติงานในทางที่อำนวยความสะดวกให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์และปฏิบัติกันด้วยดีของสมาชิกในกลุ่ม การติดต่อสื่อสารที่ดีเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นการช่วยให้หน้าที่นี้บรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้ยังได้นำความเห็นวอลล์และฮอว์กินส์ (Robert G.Wall and Hugh Hawkins) ซึ่งได้แสดงถึงหน้าที่ของผู้นำไว้ดังนี้

๑. เป็นนักบริหารที่ดี (Good Executive)
๒. เป็นผู้วางนโยบาย (Policy Maker)
๓. เป็นผู้วางแผน (Planner)
๔. เป็นผู้เชี่ยวชาญ (Expert)
๕. เป็นผู้แทนของกลุ่มในการติดต่อภายนอก (External Group Representative)
๖. เป็นผู้รักษาสัมพันธภาพระหว่างผู้ได้บังคับบัญชากับผู้บังคับบัญชา (Control of Internal Relationship)
๗. เป็นผู้ให้คุณและโทษ (Purveyor Rewards and Punishments)
๘. เป็นอนุญาโตตุลาการ (Group Symbol)
๙. เป็นแบบอย่างที่ดี (Exemplar)
๑๐. เป็นนักอุดมคติ (Ideologist)
๑๑. เป็นผู้ยอมรับในการปฏิบัติงานขององค์การ (Scapegoat)^{๑๕}

๒.๕ แนวคิดการมีส่วนร่วม (Concept of Participation)

การปฏิบัติการกิจหรือกิจกรรมเพื่อประโยชน์แก่สังคม ชุมชนที่อยู่อาศัย การมีส่วนร่วมถือว่าเป็นหัวใจหลักต่อการพัฒนาชุมชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญต่อการแก้ไข ปรับปรุง ปัญหาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง แม้แนวทางการพัฒนาจะเน้นการใช้

^{๑๕} http://school.obec.go.th/sup_br3/zx_11.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๕/๘/๒๕๕๘).

ทรัพยากรท้องถิ่นและกระจายผลิตผลที่ได้สู่สมาชิกในสังคม เพื่อจัดความทุกข์นำสู่ความสุข เจริญก้าวหน้า ความอยู่ดีกินดีแก่ชุมชน แต่การพัฒนาอาจจะดำเนินไปตรงตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หากขาดพฤติกรรมกรเข้าเป็นส่วนหนึ่งกับชุมชน ในการประพฤติปฏิบัติตาม กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนภายในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมจึงถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการ ปฏิบัติภารกิจให้ถึงจุดหมาย ถึงแม้ว่าจะมีผู้ให้ทัศนคติความหมายหรือจำกัดความหมายของคำว่า การมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันไป ดังนั้นผู้ศึกษาจึงขอยกเอาคำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของนัก กคิดแต่ละบุคคลมากล่าวไว้ดังนี้

พระมหาธีระวุฒิ ธีรธมฺโม(โสมเกษตรินทร์) ได้ศึกษาและทำวิจัยเรื่อง “บทบาท ของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้นำและปลุกจิตสำนึกประชาชนชนบทเพื่อการมีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จังหวัดอุบลราชธานี” โดยสรุปแนวคิดการมีส่วนร่วม ดังนี้

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของ ตนในการจัดการและควบคุมการใช้ กระจายทรัพยากรภายในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพ ทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม การมีส่วนร่วม ประชาชนได้พัฒนาการรับรู้ และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในการตัดสินใจดำเนินชีวิตของตนอย่าง เป็นตัวของตัวเอง การให้ความหมายการวิจัยครั้งนี้ท่านได้นำทัศนะของนักวิชาการเพื่อให้ ความหมายการมีส่วนร่วมในแง่มุมต่าง ๆ คือ

โอวาท สุทธนารักษ์ ให้ความหมายการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในระดับรูปธรรม หมายถึง การที่ชาวบ้านได้ให้แรงงาน เวลา วัสดุ ในการพัฒนาชุมชน ส่วนความหมายในระดับนามธรรม เป็นเรื่องของการชี้นำตนเอง มโนภาพแห่งตน ความอิสระใน การกำหนดวิถีชีวิตแห่งตน และผูกพันต่อความรับผิดชอบต่อส่วนรวม (Commitment and Responsibility)

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่าง ๆ ของ ชุมชนได้บังเกิดขึ้นทั่วโลก ซึ่งการมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิด ๓ ประการ คือ

๑. ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วง กังวลของบุคคลซึ่งต่างเห็นพ้องต้องกัน กลายเป็นความสนใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน

๒. ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกัน ต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้นจึงลงมือกระทำการกิจกรรมร่วมกัน

๓. ตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชน ไปในทิศทางที่ปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้จะต้องรุนแรงพอที่จะทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ริเริ่มที่จะกระทำการที่ตอบสนองความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่เกี่ยวกับกิจกรรมนั้น ๆ

ประจวบ ประเสริฐสังข์ ได้ศึกษาและทำวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพระธรรมจาริก: ศึกษาเฉพาะกรณีพระธรรมจาริกที่ปฏิบัติงานในจังหวัดเชียงใหม่” โดยสรุปแนวคิดการมีส่วนร่วมดังนี้

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ โดยการร่วมปรึกษาหารือ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมปฏิบัติงาน ตลอดจนการให้ความร่วมมือ การเสียสละ กำลังกาย และกำลังทรัพย์ ให้กิจกรรมดำเนินไปสู่เป้าหมายหรือจุดหมาย^{๖๖}

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง พฤติกรรมอันก่อปรด้วยการร่วมและสมยอมประพฤติปฏิบัติตาม คาดหวังของกลุ่มทางการและไม่ใช้ทางการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาคมอาสาสมัคร ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในความหมายนี้ คือ การที่ประชาชนได้คิดริเริ่ม พัฒนาชุมชนร่วมกัน^{๖๗}

อลิน รพีพัฒน์ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ทำทุกอย่าง ซึ่งไม่ใช่การกำหนดจากภายนอกแล้วให้ประชาชนเข้ามาร่วมเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หากแต่ทุกอย่างที่จะต้องเป็นเรื่องของชุมชนที่จะคิดสร้างขึ้นมา

การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้แต่ละบุคคลได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ปฏิบัติ มีผลกระทบต่อนตนเอง ที่อยู่อาศัย ต่ออาชีพการงาน ต่อกลุ่มและสังคม ทำให้มีโอกาสเรียนรู้จากกิจกรรมที่ปฏิบัติ เป็นการเพิ่มความสามารถและความชำนาญให้มากยิ่งขึ้น

^{๖๖} พระมหาธีระวุฒิ ธีรธมฺโม (โสภณเขตรินทร์), “บทบาทของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้นำและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบทเพื่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จังหวัดอุบลราชธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๕๘-๕๙.

^{๖๗} ประจวบ ประเสริฐสังข์, เล่มเดียวกัน, หน้า ๑๓.

ภูมิธรรม เวชยชัย ได้สรุปว่า ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงนั้น หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาจิตความรู้ความสามารถของตน บริหารจัดการ คุมควบการใช้ทรัพยากรและกระจายการผลิตที่มีอยู่ให้สังคมเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะเป็นสมาชิกหรือส่วนหนึ่งของชุมชน เพื่อพัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปของการตัดสินใจกำหนดชะตาชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเอง^{๓๘}

พระใบฎีกาวิเชียร ใจดี ได้ศึกษาและทำวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดการป่าชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านปี่ ตำบลเวียง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา” โดยได้สรุปแนวคิดการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนท้องถิ่นมีจุดประสงค์ แนวคิดเหมือนกันเพื่อทำงานเป็นกลุ่ม มีการร่วมมือประสานงานและแบ่งภาระหน้าที่ความรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นตนเอง เพื่อให้สังคมเข้มแข็งยิ่งขึ้นไป^{๓๙}

การมีส่วนร่วมรวมความได้ว่า หมายถึง การให้ประชาชนภายในชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง โดยนำเอาความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลมาใช้ในกิจการนั้น ๆ และเป็นการสร้างความสมัครสมานสามัคคีภายในชุมชน ทำให้งานดำเนินไปอย่างเรียบร้อยมีประสิทธิภาพตรงตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการพัฒนาชุมชน

๒.๖ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ (Learning Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory) หมายถึง ข้อความรู้ที่พรรณนา / อธิบาย / ทำนาย ปรากฏการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับการเรียนรู้ ซึ่งได้รับการพิสูจน์ ทดสอบตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และได้รับการยอมรับว่าเชื่อถือได้ และสามารถนำไปนิรนัยเป็นหลักหรือกฎการเรียนรู้ย่อย ๆ หรือนำไปใช้เป็นหลักในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ ทฤษฎีโดยทั่วไปมักประกอบด้วยหลักการย่อย ๆ หลายหลักการ^{๔๐}

^{๓๘} อำไพ อุดดาธรรม, “ความเป็นประชาสังคมในการปฏิบัติการทางสังคมของชุมชนชนบทภาคเหนือ”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒), หน้า ๓๖-๓๗.

^{๓๙} พระใบฎีกาวิเชียร ใจดี, “การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดการป่าชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านปี่ ตำบลเวียง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๖), หน้า ๘.

^{๔๐} <http://www.seal2thai.org/sara/sara014.htm> (สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๕/๘/๒๕๕๘).

ทฤษฎีการเรียนรู้หมายถึง ผลรวมของคำอธิบายหรือความเชื่อในเรื่องการเรียนรู้ ซึ่งเป็นผลรวมของคำอธิบายที่ได้จัดไว้อย่างมีระเบียบแบบแผน ที่ได้จากการทดลองสังเกตมาครั้ง อย่างมีระบบ และในทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งย่อมมีการเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติให้ผลตามที่มีความเชื่อแล้วนั้น^{๔๑}

การเรียนรู้หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่ ก่อนข้างถาวร และพฤติกรรมใหม่นี้ เป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกฝน มิใช่ผลจากการตอบสนองจากธรรมชาติ สัญชาตญาณ อุบัติเหตุหรือความบังเอิญ ส่วนกระบวนการเรียนรู้ เป็นกระบวนการต่อเนื่องเชื่อมโยงจากการรับรู้ กล่าวคือ เมื่อประสาทสัมผัสกระทบสิ่งเร้าและเกิดความรู้สึกลงไปยังสมอง สมองบันทึกความรู้สึกลงไว้เป็นประสบการณ์เมื่ออวัยวะรับสัมผัสกระทบกับสิ่งเร้าเดิมอีกสามารถระลึกได้ (Recall) หรือจำได้ (Recognition) ถือว่าเกิดจากการเรียนรู้ขึ้น^{๔๒}

การเรียนรู้ หมายถึง ขบวนการที่ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเป็นผลมาจากประสบการณ์และการปฏิบัติฝึกฝน พฤติกรรมดังกล่าวจะต้องมีความคงทนถาวรพอสมควร มิใช่พฤติกรรมที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากภาวะ ริษยา หรืออุบัติเหตุต่าง ๆ การเรียนรู้เป็นเรื่องราวสำคัญมากของคนเรตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย และยังเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งทำให้มนุษย์ได้พัฒนาด้านร่างกายและจิตใจ เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทั้งในด้านการทำดี และการกระทำความไม่ดี อยู่ที่ว่าจะมีการเรียนรู้ในด้านใดมากน้อยกว่ากัน^{๔๓} และการเรียนรู้ดังที่กล่าวข้างต้น มีผู้รู้ให้ทัศนะความเห็นไว้มากมายซึ่งมีความคลึงกัน และแตกต่างกันดังนี้

พระอุปการณ์ ขูเชื้อ ได้ศึกษาและทำวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” โดยให้แนวคิดดังนี้

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญา และให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ ในฐานะเป็นหนึ่งในระบบความสัมพันธ์ของธรรมชาติ เน้นกระบวนการส่งเสริมและพัฒนาปัญญา ตลอดจนถึงการดำรงชีวิตที่ดีงามได้ การให้การศึกษาตามแนวพุทธศาสนา จึงเป็นการให้การศึกษาเพื่อให้มนุษย์พัฒนาตนเองตามหลักไตรสิกขา ด้วยการละความเห็นแก่ตัว มุ่งประโยชน์ส่วนรวม สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ดำรงชีวิตให้บรรลุจุดหมายแห่งความดีงาม

^{๔๑} พระมหาวิเชียร อภิปัญญา (ศรีสุพรรณ), “การเปิดรับสื่อและความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้านจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย: ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนในเขตภาคีเจริญ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๓๔.

^{๔๒} http://202.29.7.2/teacher/sudatip/Elearning_files/data5.html (สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๕/๘/๒๕๕๘).

^{๔๓} พระมหาวิเชียร อภิปัญญา (ศรีสุพรรณ), เล่มเดียวกัน, หน้า ๓๔.

เป็นสัตว์ประเสริฐ มีปัญญาหยั่งรู้ธรรม และมีอิสระในการดำเนินชีวิตอันจะก่อให้เกิดความสันติสุขต่อไปในอนาคต^{๔๔}

ทรงพล ภูมิพัฒน์ การเรียนรู้เน้นบทบาทสถานการณ์ และสภาพแวดล้อมในการก่อให้เกิดพฤติกรรม ที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้าและการตอบสนอง

ตัวอย่างของการใช้แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ คือ ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social-Exchange Theory) ซึ่งพิจารณาปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในความหมายของรางวัล และการลงโทษที่เกิดขึ้นกับเอกัตบุคคลที่เกี่ยวข้องในปฏิสัมพันธ์ หรือทฤษฎีการเรียนรู้ปรากฏการณ์ลอกเลียนแบบ ผู้นำแนวคิดนี้ได้แก่ Albert Bandura ที่รู้จักกันว่า ทฤษฎีทางการเรียนรู้ทางสังคม (Social-Learning Theory) ตามทฤษฎีของเขา เด็กเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ ๆ โดยการดูว่าอะไรที่คนอื่นที่เป็นตัวแบบกำลังกระทำ และผลที่ตามมาของพฤติกรรมนั้นในอนาคต ถ้าตัวแบบนั้นก่อให้เกิดรางวัล ผู้สังเกตมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมเช่นนั้นในอนาคต แต่ถ้าตัวแบบถูกลงโทษ ผู้สังเกตจะไม่พฤติกรรมที่กระทำตาม เป็นต้น^{๔๕}

การรับรู้และการเรียนรู้ตามหลักพระพุทธศาสนา

นักจิตวิทยาจะให้ความสำคัญกับการรับรู้และการเรียนรู้เพียงแค่ว่าร่างกาย ซึ่งจะสังเกตได้ทางจิตวิญญาณและ โสทวิญญานเพียงเท่านั้น ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาจะเน้นทั้งอายตนะภายในและภายนอก ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก แต่ทางตะวันตกกลับไม่มีการรับรู้ทางด้านจิตใจ กระบวนการเรียนรู้ในทางพุทธปรัชญาสร้างความงอกงาม ความเจริญอันประเสริฐ และหลักความเจริญแห่งอารยชน ในปฐมวชิชาสูตร ว่าด้วยธรรมเป็นเหตุเจริญ ที่อธิบายว่าเมื่อเจริญด้วยธรรมเป็นเหตุเจริญที่เรียกว่าวุฒิธรรม ๕ ประการ ชื่อว่าย่อมเจริญด้วยธรรมเป็นเหตุเจริญอย่างประเสริฐ ชื่อว่าเป็นผู้ถือเอาสิ่งที่ประเสริฐ และถือเอาสิ่งที่ประเสริฐแห่งกาย

วุฒิธรรม คือ ธรรมเป็นเหตุเจริญ ๕ ประการ คือ

๑. ศรัทธา ความเชื่อ

๒. ศีล การรักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย

^{๔๔} พระอุปกรณ ชูเชื้อ, “บทบาทพระสงฆ์และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, วิทยานิพนธ์พัฒนารวมชนมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๒.

^{๔๕} ทรงพล ภูมิพัฒน์, จิตวิทยาสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๔๑), หน้า ๒๗๕-๒๗๖.

๓. สุตะ การสดับฟังหาความรู้

๔. จาคะ การเสียสละ

๕. ปัญญา ความรอบรู้

พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย อริยสาวกเมื่อเจริญด้วยธรรมเป็นเหตุเจริญ ๕ ประการนี้แล ชื่อว่าข่อมเจริญด้วยธรรมเป็นเหตุเจริญอย่างประเสริฐ ชื่อว่าเป็นผู้ถือเอาแต่สิ่งที่เป็นสาระ และถือเอาสิ่งที่ประเสริฐแห่งกาย

อริยสาวกใด เจริญด้วยศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ และปัญญา

อริยสาวกนั้น เป็นสัตบุรุษ มีปัญญาเห็นประจักษ์

ชื่อว่าถือเอาแต่สิ่งที่เป็นสาระสำหรับตนไว้ได้ในโลกนี้ที่เดียว^{๔๖}

วุฒิธรรมหรือธรรมที่นำไปสู่ความเจริญอันประเสริฐนี้ มีหลักการที่นำไปสู่ความเจริญอีกอย่าง ในปัญญาวุฒิสสูตร ว่าด้วยความเจริญด้วยปัญญา องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย ธรรม ๔ ประการ ข่อมเป็นไปเพื่อความเจริญด้วยปัญญา ธรรม ๔ ประการ คือ

๑. สัมปฐิสังเสวะ การคบหาสัตบุรุษ

๒. สัทธัมมัสสวนะ การฟังสัทธรรม

๓. โยนิโสมนสิการ การมนสิการโดยแบบคาย

๔. ฐัมมานุฐัมมปฏิบัติ การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม^{๔๗}

พุทธวิธีการเรียนรู้เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะต้องการสร้างความเข้าใจในกรอบแห่งชุมชน เชื่อมมั่นในสิ่งที่ตนกระทำอยู่ว่ามีประโยชน์ และปฏิบัติตามสิ่งนั้น จากสิ่งที่เคยได้ยินได้ฟัง การยอมรับฟังคำแนะนำสั่งสอน เล่าเรียน สนทนาซักถาม ฟังคำบอกเล่าชักจูงผู้อื่น โดยเฉพาะการสดับสัทธรรมจากท่านผู้เป็นกัลยาณมิตร ไตร่ตรองพิจารณาเนื้อหาสาระสิ่งที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความรู้ และพร้อมจะเสียสละสิ่งที่เป็นประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม อันเป็นผลจากการพบปะสังสรรค์สัตบุรุษผู้รู้ทั้งหลาย หมั่นเพียรพยายามเอาใจใส่สิ่งที่ควรศึกษา โดยพิจารณาอย่างแบบคายมีเหตุมีผล แล้วนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองให้เหมาะสมและถูกต้องตามหลักภาวนา ๔ ประการ คือ

๑. กายภาวนา (Physical Development) การเจริญกาย พัฒนากาย การฝึกอบรมกาย ให้อวัยวะติดต่อกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้น

^{๔๖} อัง.ปญจก.(ไทย) ๒๒/๖๓-๖๔/๑๑๑-๑๑๓.

^{๔๗} อัง.ปญจก.(ไทย) ๒๑/๒๔๘/๓๖๗-๓๖๘.

ในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

๒. สีลภาวนา (Moral Development) การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีลให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน

๓. จิตตภาวนา (Emotional Development) การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตา กรุณา ขยันหมั่นเพียร อุตสาหะ มีสมาธิ และสดชื่น เบิกบาน เป็นสุขผ่องใส

๔. ปัญญาภาวนา (Intellectual Development) การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญาให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดปล่อยจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา^{๔๔}

การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ถูกขัดเกลอย่างลึกซึ้ง และผู้เรียนมีความรู้ลึกถึงคุณค่าของความรู้ที่ได้รับจนเกิดพฤติกรรมปฏิบัติตามสิ่งเร้า หากสิ่งเร้านั้นผู้เรียนเห็นว่าไม่มีคุณค่าแก่ตนก็จะไม่ประพฤติปฏิบัติตาม ทฤษฎีการเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการสร้างวิถีทัศน์ของผู้เรียนให้มีพฤติกรรมตามที่ประสงค์ ส่วนการเรียนรู้ทางพุทธศาสนาเป็นกระบวนการให้ความสัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์กับสังคม โดยอาศัยธรรมเครื่องทำให้เจริญทั้งตัวเองและชุมชน คือ ศรัทธา ความเชื่อในสิ่งที่ปฏิบัติ สติละ ปฏิบัติตามสิ่งที่ตนยอมรับว่ามีคุณค่า สุตะ การศึกษาเล่าเรียน การบอกกล่าวจาณะ ความเสียสละ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่สังคม และปัญญา ความเข้าใจถึงวิธีการแก้ไขสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นอย่างถ่องแท้ จากการได้คบหาสัตบุรุษผู้รู้ และพูดคุยสนทนากันเพื่อให้เกิดความรู้ นำไปสู่การพิจารณาไตร่ตรองอย่างสมเหตุสมผลด้วยปัญญา จนปฏิบัติตามสิ่งที่เห็นว่ามีคุณค่าให้โทษ นำไปสู่การพัฒนาทั้งกายภาวนา สีลภาวนา จิตตภาวนาและปัญญาภาวนา ที่จะนำไปสู่ความสงบสุขอันแท้จริงต่อไป

๒.๗ ทฤษฎีช่องว่างของความรู้ ทักษะคติ และการยอมรับปฏิบัติ (KAP-GAP)

โรเจอร์ (ROGERS) ได้อธิบายทฤษฎีทฤษฎีช่องว่างของความรู้ ทักษะคติ และการยอมรับปฏิบัติ (KAP-GAP) ว่าทัศนคติกับพฤติกรรมของบุคคลนั้นไม่สัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง

^{๔๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพฯ : บริษัท สือตะวัน จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๗๐

เสมอไป กล่าวคือเมื่อการสื่อสารก่อให้เกิดความรู้และทัศนคติในแง่บวกต่อสิ่งเร้าหรือนวัตกรรมนั้นแล้ว ในขั้นการยอมรับปฏิบัติอาจมีผลในทางตรงกันข้ามก็ได้ ถึงแม้ว่าโดยส่วนใหญ่เมื่อบุคคลมีทัศนคติอย่างไรแล้วจะมีความโน้มเอียงที่จะปฏิบัติตามทัศนคติของตนก็ตาม แต่พฤติกรรมเช่นนี้จะไม่เกิดขึ้นเสมอไป ทั้งนี้เพราะในบางกรณีอาจเกิด KAP-GAP ขึ้นได้ กล่าวโดยสรุปก็คือ ในการทั่วไปเมื่อบุคคลได้ความรู้ และทัศนคติเช่นไร จะแสดงพฤติกรรมไปตามความรู้และทัศนคติที่มีอยู่นั่นคือ

K หมายถึง Knowledge คือ ความรู้

A หมายถึง Attitude คือ ทัศนคติ

P หมายถึง Practice คือ การประพฤติปฏิบัติ

ทฤษฎี KAP จะเกิดขึ้นสอดคล้องกันหรือสัมพันธ์กัน แต่จะไม่เกิดขึ้นเสมอกันไปในทุกกรณีไป ในการปิดช่องว่างของความรู้ ทัศนคติ และการยอมรับปฏิบัตินี้ โรเจอร์ ได้เสนอวิธีแก้ไข ๔ วิธี คือ

๑. การให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการใช้ให้มากขึ้น คือ ต้องให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจอย่างแท้จริงถึงวิธีการให้ หรือการปฏิบัติต่อสิ่งที่เผยแพร่ให้
๒. ให้คำแนะนำในการปฏิบัติ ซึ่งสามารถทำได้โดยใช้ผู้นำทางความคิดเข้าไปติดต่อกับสมาชิก โดยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด
๓. ให้รางวัลแก่ผู้ที่ยอมรับปฏิบัติเพื่อเป็นการจูงใจแก่สมาชิกอื่น ๆ ที่ยังไม่ยอมรับ
๔. ใช้กลยุทธ์ในการโน้มน้าวใจ โดยวิธีการใช้สื่อบุคคลที่เป็นผู้นำทางความคิดเข้าไปติดต่อกับสมาชิกหรือกลุ่มเพื่อโน้มน้าวใจ ให้เกิดการยอมรับปฏิบัติ^{๔๕}

จากทฤษฎี KAP เป็นแนวคิดที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่าง ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติ โดยพิจารณาสิ่งเร้าที่ตอบสนองว่ามีผลในทิศทางใด ก่อให้เกิดประโยชน์หรือโทษ ทำให้ผู้เรียนรู้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรือไม่ การทำงานด้านคุ้มครองผู้บริโภคจึงใช้ทฤษฎีดังกล่าวจะเป็นตัวบ่งบอกถึงพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมผู้เรียนรู้ ว่ามีผลกระทบต่อกลุ่มเป้าหมายหรือบุคคลในชุมชนอย่างไร และเกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ที่พระสงฆ์ได้สื่อสารผ่านกิจกรรม

^{๔๕} อรรถพร ปิณฑน์โอวาท, การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๔๑-๔๒.

๒.๘ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผ่องพรรณ ทวีสมบุญ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรม การพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ในชุมชนที่รัฐให้การพัฒนาค้างกัน” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ได้มี ส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมมาตั้งแต่ในโบราณและบทบาทในการพัฒนา ได้ทวีความสำคัญมากขึ้น โดยการปรับแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์ ประชาชน วิถีชีวิตทางสังคมของ ท้องถิ่น และทรัพยากรสิ่งแวดล้อม พระสงฆ์จึงเป็นผู้พัฒนาสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งทาง วัตถุและจิตใจ บทบาทการพัฒนาของพระสงฆ์จะเป็นแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับพื้นฐาน โครงสร้างสังคม ถ้าเป็นสังคมเมืองพระสงฆ์ควรจะมุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านจิตใจเป็นสำคัญ เพราะในสังคมเมือง นั้นมีเหตุปัจจัยที่ชักนำให้ประชาชนไปสู่ความเสื่อมในทางศีลธรรมจรรยาได้มาก ส่วนสังคมใน ชุมชนชนบทนั้น ปัญหาพื้นฐานที่ประชาชนประสบคือ ปัญหาสภาพความเป็นอยู่ การพัฒนาจิตใจ อย่างเดียวย่อมไม่เพียงพอ จะต้องพัฒนาทางวัตถุด้วย การที่พระสงฆ์จะพัฒนาสังคมมากน้อย เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับทัศนคติ และแนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทในการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ นักพัฒนาแต่ละรูป แต่ละบทบาทที่พระสงฆ์นักพัฒนาแต่ละรูปปฏิบัติจริง ๆ นอกจากนั้นยังขึ้นอยู่กับ สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ตลอดจนการยอมรับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนา สังคม ดังนั้นพระสงฆ์จึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อความเจริญก้าวหน้าของ ชุมชน และเป็นการพัฒนาด้านวัตถุและจิตใจควบคู่กันไป เพื่อยกระดับวิถีชีวิตท้องถิ่นให้ดีขึ้น^{๕๐}

พิสวง ธรรมพันทา ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับ “ปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา พฤติกรรมผู้นำชุมชนของนักศึกษาวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา” ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรม ผู้นำที่ส่งเสริมงานพัฒนาชุมชน คือ ความเข้าใจต่อสถานการณ์ สภาพ และความเป็นไปต่าง ๆ ใน ชุมชน พฤติกรรมการค้นหาปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชน พฤติกรรมในการ จัดการกับปัญหาการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชน และพฤติกรรมในการติดตามผลการแก้ไขปัญหา ในชุมชน พฤติกรรมดังกล่าวนี้มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะส่วนตัวหรือคุณสมบัติผู้นำ และการ ดำเนินบทบาทในฐานะผู้นำหมู่บ้าน ซึ่งได้เสียสละเรื่องส่วนตัวเพื่อประโยชน์สุขของมวลชน และ การไม่เป็นผู้สั่งงานคนเดียว โดยคิดว่าคนอื่นไม่รู้เท่าทันตน^{๕๑}

^{๕๐} ผ่องพรรณ ทวีสมบุญ, “การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ในชุมชน ที่รัฐให้การพัฒนาค้างกัน”, วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตบริหาร ศาสตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๑๔-๑๕.

^{๕๑} พิสวง ธรรมพันทา, “ปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤติกรรมผู้นำชุมชนของนักศึกษา วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตร ศาสตร์, ๒๕๒๘), หน้า ๒๓.

วันชัย ปานจันทร์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “บทบาทพระสงฆ์ในการดูแลเด็กและเยาวชนที่พักอาศัยอยู่ในวัด ศึกษากรณีเฉพาะพระสงฆ์ในเขตธนบุรี” ผลจากการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ได้แสดงบทบาทหน้าที่ตามหลักอริยสัจทั้ง ๔ ประการ ถือว่าเป็นหลักธรรมที่สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้เป็นอย่างดี เพราะการอนุเคราะห์เป็นการช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นจากทุกข์หรือการดับทุกข์ให้แก่คนอื่น และยังเป็นการแก้ไข ป้องกัน ฟันฟู พัฒนา ศักยภาพของเยาวชน และเป็นการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมตามกระบวนการคือการศึกษาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น หาสาเหตุที่แท้จริงที่ก่อให้เกิดทุกข์ และหาทางที่จะพ้นจากความทุกข์นั้น ดังนั้นหลักอริยสัจจึงเห็นวิถีทางแห่งการแก้ปัญหาเพราะทำให้เข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาอย่างชัดเจน เพื่อหาสาเหตุแก้ไข หรือดำเนินการช่วยเหลือเพื่อขจัดปัญหาให้หมดสิ้นไปขึ้นอยู่กับสติปัญญาของแต่ละบุคคล การนำหลักอริยสัจต้องชี้แจงปัญหา สาเหตุปัญหา ผลกระทบของปัญหา การแก้ไขปัญหา และหนทางที่จะบรรเทาปัญหาคือการใช้มรรคหรือความถูกต้อง ๘ ประการ เป็นหนทางดับปัญหาให้หมดไป การช่วยเหลือชาวบ้านจึงเป็นหน้าที่พระสงฆ์เพราะหลักพุทธธรรมจะเน้นการเอื้อต่อการอยู่ร่วมกัน เกิดความผูกพันรักใคร่ต่อกัน ไม่เบียดเบียนต่อกัน และช่วยเหลือเมื่อเห็นคนอื่นตกทุกข์ให้ดำรงอยู่ด้วยกันอย่างสันติความสงบ^{๔๒}

สมคิด เพ็งอุดม ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “การศึกษามหาวิทยาลัยพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน ตามทฤษฎีของพระสงฆ์และเจ้าหน้าที่สี่กระทรวงหลักระดับตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม” ผลจากการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้นำสังคมมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนา ทั้งนี้เพราะพระภิกษุเป็นผู้ที่ชาวบ้านให้การเคารพ นับถือ สักการบูชา และเป็นบุคคลที่ชาวบ้านนิยมสรรเสริญ มีเกียรติภูมิ ได้รับการยอมรับในสังคม บางครั้งอาจจะรวมถึงการมีอำนาจด้วยวัดจึงกลายเป็นศูนย์กลางของชุมชนหรือสังคม ทำให้พระสงฆ์กลายเป็นผู้นำทางจิตใจและเป็นศูนย์กลางของความร่วมมืทำงาน ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ชาวบ้านมีความรู้สึกเช่นนี้เพราะพระสงฆ์เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตนชอบ มีความบริสุทธิ์ และเป็นผู้มีสติปัญญารอบรู้วิชาการต่าง ๆ ทุกอย่างเหนือชาวบ้านทั่วไป เป็นผู้เสียสละบำเพ็ญประโยชน์ เพราะชีวิตของมนุษย์ไม่อาจจะเป็นไปได้และมีความหมายด้วยวัตถุเพียงอย่างเดียว แม้จะสามารถสร้างวัตถุตอบสนองความต้องการได้ทุกอย่างแต่ก็ต้องเหนื่อยหน่ายเพราะความไม่รู้จักจบสิ้น และไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้เต็ม

^{๔๒} วันชัย ปานจันทร์, “บทบาทของพระสงฆ์ในการดูแลเด็กและเยาวชนที่พักอาศัยอยู่ในวัด ศึกษากรณีเฉพาะพระสงฆ์ในเขตธนบุรี”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๕๖.

จริง คุณค่าทางจิตใจจะต้องมีความหมายอยู่ต่อไป วัดและพระสงฆ์จึงเป็นสิ่งสำคัญในสังคมที่มีผลทางด้านคุณภาพจิตใจ^{๔๓}

วุฒินันท์ กันทะเตียน ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “พระสงฆ์กับการเมือง : แนวคิดและบทบาทในสังคมไทยปัจจุบัน” ผลจากการวิจัยพบว่า พระไตรปิฎกได้บัญญัติความบริสุทธิ์แห่งสงฆ์ไว้ ๒ ส่วน คือ ส่วนพระธรรมวินัย เป็นแม่แบบที่พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติทั้งในทางการศึกษา พระธรรม การปฏิบัติธรรม การเผยแผ่พระสัทธรรม และการรักษาศรัทธา และส่วนของปาริสุทธิศีล ๔ เป็นหลักการพิจารณาตามเหตุผลตามความเหมาะสม คือ การพิจารณาเทียบเคียง ตรวจสอบ หลักพิจารณาโดยอนุโลม หลักการวิเคราะห์ และผลปฏิบัติเอง โดยรวมทั้งสองส่วนคือหลักธรรมและหลักศีล ถ้าเพ่งในแง่ประโยชน์ในข้อธรรมนั้น มุ่งเน้นประโยชน์ต่อผู้อื่นเป็นส่วนใหญ่ คือ พระสงฆ์เป็นสมณะเพศที่อาศัยก่อนข้าวจากชาวบ้าน พระสงฆ์ยอมอำนาจประโยชน์เป็นการตอบแทน ด้วยการประพฤติปฏิบัติธรรมเป็นแบบอย่าง และเสนอแนะให้แนวทางในการดำเนินชีวิตแก่บุคคล ชุมชน ส่วนข้อศีลมุ่งเน้นเพื่อสำหรับฝึกหัดขัดเกลา ให้จิตใจบริสุทธิ์หมดจดพ้นเครื่องเศร้าหมอง เพราะพระสงฆ์เป็นผู้ครองจิตใจของมหาชนหมู่มาก การประพฤติปฏิบัติจึงต้องมีความเหมาะสมกับตัวสงฆ์เอง และพร้อมที่จะเกื้อกูลประโยชน์แก่ชนทั้งหลาย^{๔๔}

^{๔๓} สมคิด เห่งอุดม, “การศึกษามหาวิทยาลัยของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน ตามพระคัมภีร์ของพระสงฆ์และเจ้าหน้าที่ที่กระทรวงมหาดไทยในจังหวัดสมุทรสงคราม”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๕), หน้า ๑๗.

^{๔๔} วุฒินันท์ กันทะเตียน, “พระสงฆ์กับการเมือง: แนวคิดและบทบาทในสังคมไทยปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑), หน้า ๒๔.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Study) เพื่อศึกษาแนวคิด กระบวนการทำงาน ผลกระทบและปัจจัยเงื่อนไขจากการทำงานของกลุ่มพระสงฆ์ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบวิธีการดำรงชีวิตเชิงพุทธจากการจัดกิจกรรมด้านอื่น ๆ ในการศึกษาได้มีวิธีดำเนินการดังนี้

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

๓.๑ ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Study) เพื่อศึกษาแนวคิด กระบวนการทำงาน ปัจจัย เงื่อนไขที่มีผลต่อการทำงานของกลุ่มพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ มีขั้นตอนในการศึกษาดังนี้

๓.๑.๑ พื้นที่ในการวิจัย

พื้นที่ศึกษา คือ กลุ่มพระสงฆ์ที่ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากสถาบันโพธิยาลัย วัดสวนดอก ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนซึ่งแบ่งออกได้ ๕ กลุ่ม คือ

๑. กลุ่มพระสงฆ์วัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
๒. กลุ่มพระสงฆ์วัดชลาลงการ(ป่าป้อง) ตำบลป่าป้อง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
๓. กลุ่มสามเณรโรงเรียนโพธิธรรมศึกษาวัดป่าแดด ตำบลท่าผา อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
๔. กลุ่มพระสงฆ์วัดศรีสุพรรณ ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
๕. กลุ่มพระสงฆ์วัดศรีโสดา ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

๓.๑.๒ แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

- เอกสารของกลุ่ม
- แกนนำพระสงฆ์ สามเณร และเยาวชน
- สมาชิกกลุ่ม

๓.๑.๓ เครื่องมือและวิธีการรวบรวมข้อมูล

- การสัมภาษณ์ (Interview Guideline)
- การมีส่วนร่วม / ไม่มีส่วนร่วม

๓.๒ การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความมั่นใจและเชื่อถือได้ของข้อมูล ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลและประเมินคุณภาพว่าอยู่ในระดับที่จะนำมาวิเคราะห์ และตอบปัญหาของการวิจัยได้ ซึ่งผู้วิจัยจะใช้วิธีการตรวจสอบโดยพิจารณาถึง เวลา สถานที่ และบุคคล ว่าข้อมูลที่ต่างเวลา ต่างสถานที่ และต่างบุคคล จะมีความแตกต่างกันหรือไม่

๓.๓ ตัวแปรที่ศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ การศึกษาแนวคิด กระบวนการทำงาน ผลกระทบอันเกิดจากการทำงาน และปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อความสำเร็จหรือการหยุดชะงักของงานที่กำลังปฏิบัติอยู่ของกลุ่มพระสงฆ์ทั้ง ๕ พื้นที่

๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษเชิงปฏิบัติการที่ต้องเข้าไปทำงานร่วมกับแต่ละพื้นที่ เพื่อศึกษาแนวคิด กระบวนการทำงาน และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อพระสงฆ์ได้ทำงานดังกล่าว การวิเคราะห์จึงจำแนกออกเป็น ๓ ประเด็น คือ

๓.๔.๑ วิเคราะห์แนวคิดของพระสงฆ์แต่ละพื้นที่ ว่ามีเหตุปัจจัยอะไรที่ทำให้ต้องรวมตัวเป็นเครือข่าย มีเป้าหมาย และคาดหวังอะไรในการปฏิบัติงานครั้งนี้ โดยใช้วิธีวิทยาการเรียนรู้หลังปฏิบัติการ(After Action Review) หรือ AAR ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินกิจกรรมในโครงการ ซึ่งมีลักษณะการดำเนินงาน ว่าทำอะไร ใครทำ เมื่อไร และทำไม*

๓.๔.๒ วิเคราะห์กระบวนการทำงานของพระสงฆ์ เมื่อเกิดเป็นเครือข่ายขึ้นเกิดอะไรตามมา แต่ละพื้นที่มีกระบวนการนำเสนอวิธีการ โดยใช้กลยุทธ์การพัฒนาชุมชนของตนเองอย่างไร

๓.๔.๓ วิเคราะห์ปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อความสำเร็จและล้มเหลว นำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไขให้กิจกรรมที่ทำอยู่ดีขึ้น สร้างความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายที่ปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาชุมชน

* ศุภวัฒน์ พลายน้อย, นานาวิธีวิทยา การถอดบทเรียนและการสังเคราะห์องค์ความรู้, (กรุงเทพฯ : บริษัท พี.เอ.สียิ่ง จำกัด , ๒๕๕๗) , หน้า ๑๗.

๓.๕ กรอบการศึกษาและวิจัย

การจับจ่ายใช้สอยปัจจัยสี่ของ ตามค่านิยมของอารยธรรมตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามาสู่สังคมไทยจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน แต่การใช้สินค้าและบริการมิได้เป็นเพียงการตอบสนองความต้องการทางร่างกาย แต่กลับแทนคุณค่าในจิตใจที่ถือว่าเป็นจิตสำนึกอันจะนำไปสู่พฤติกรรมเพื่อเลือกปฏิบัติตามสิ่งที่ได้เรียนรู้และรับรู้ ยิ่งการแพร่กระจายข้อมูลตามสื่อโฆษณาของระบบสังคมทุนนิยมที่ทำหน้าที่มากกว่าการเป็นสื่อกลางเท่านั้น แต่มีบทบาทในการฉายภาพลักษณ์ของสินค้าให้มีคุณค่าทางด้านจิตใจ ทำให้ชีวิตที่เคยเรียบง่ายเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สังคม และธรรมชาติกลับล้มสลายไป โดยเฉพาะศิลปะ วัฒนธรรม ด้านต่าง ๆ ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับวิถีการใช้ชีวิต การรับค่านิยมความทันสมัยเข้าครอบงำความคิดความรู้สึกร่วมกัน และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นไปตามกระแสสังคมที่ทันสมัย พระสงฆ์ในฐานะผู้นำพร้อมจะเสียสละทุกอย่างเพื่อสร้างความสุขแก่สังคม ได้พิจารณาเห็นถึงภัยร้ายที่เกิดจากความประมาทในการดื่ม การกิน การใช้ สินค้าบริการต่าง ๆ จึงได้แสดงบทบาทหน้าที่ของตนเพื่อสร้างความเข้มแข็งที่จะต่อต้านกระแสความทันสมัย อันเป็นเงามืดแห่งความหายนะต่อบุคคล สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นการศึกษาแนวคิดของกลุ่มพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้จากการนำแนวคิดการพัฒนาชุมชน แนวคิดการมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ แนวคิดการเป็นผู้นำเพื่อพัฒนา และทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นกรอบวิเคราะห์แนวคิดของกลุ่มพระสงฆ์ทั้ง ๕ เครือข่าย ที่มีความเห็นเกี่ยวกับการคืนชนกับกระแสวิกฤตการณ์ทางสังคม โดยการจัดรูปแบบการทำงานเป็นกิจกรรมเผยแผ่หลักธรรมสื่อผ่านกิจกรรมพื้นบ้าน เพื่อให้ชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ตามแนวทางพุทธศาสนาให้เกิดความเจริญตามหลักกุศล ๔ คือ ๑. สัมปยุตตสังสวะ การคบหาสัตบุรุษ ๒. สัทธัมมัสสวนะ การฟังสัทธรรม ๓. โยนิโสมนสิการ การพิจารณาโดยแยกคาง และ ๔. ธัมมานุวัตรปฏิบัติ การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม อันประกอบด้วยวัตรธรรม ๕ ประการ ได้แก่ ๑. ศรัทธา ความเชื่อ ๒. ศีล ความประพฤติดี ๓. สุตะ การเล่าเรียนสดับฟังศึกษาหาความรู้ ๔. จาคะ การเผื่อแผ่เสียสละ ๕. ปัญญา ความรอบรู้ ให้เห็นสภาพแห่งความเป็นจริงอย่างถูกต้อง เพื่อมุ่งในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ตามหลักภาวนา ๔ คือ กายภาวนา การพัฒนากาย สติภาวนา การพัฒนาความประพฤติ จิตตภาวนา การพัฒนาจิตใจ และปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา พุทธธรรมดังกล่าวยังมีลักษณะคล้ายคลึงกับทฤษฎีทางจิตวิทยาตะวันตกที่เรียกว่า ทฤษฎี KAP ที่เกิดจากการเรียนรู้ทั่วไป (Knowledge) เพื่อสร้างค่านิยมร่วมกันว่าสิ่งที่กำลังปฏิบัติอยู่มีคุณค่าต่อตนเอง จึงได้ปรับเปลี่ยนค่านิยม (Attitude) สู่การปฏิบัติตามแนวทางของกิจกรรมนั้น (Practice) กระบวนการทำงานของกลุ่มพระสงฆ์โดยอาศัยแนวคิด

ทฤษฎีต่าง ๆ เป็นเครื่องมือบ่งบอกและวัดถึงคุณค่าของยุทธวิธีทำงานว่าสามารถป้องกันต่อลักษณะการกิน การใช้ ตามค่านิยมได้หรือไม่

การศึกษาค้างกล่าวมิใช่ศึกษาแค่แนวคิดและกระบวนการทำงานที่ยังผลต่อชุมชนเท่านั้น แต่ยังศึกษาเพื่อให้ทราบถึงเงื่อนไขที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพระสงฆ์ ในการสร้างแนวคิดที่ทวนกระแสสังคมปัจจุบันว่า มีปัจจัยเงื่อนไขอะไรที่ทำให้กิจกรรมดำเนินไปอย่างราบรื่นหรือหยุดชะงักภายในระยะเวลาปีแรกที่เริ่มปฏิบัติงาน แม้ว่าการปฏิบัติงานจะมีระยะเวลาต่อเนื่อง ๑ ปี แต่ก็เป็นการศึกษาเพื่อหาวิธีแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาวิธีการทำงานในปีต่อไป

บทที่ ๔

แนวคิดและกระบวนการทำงานด้านคุ้มครองผู้บริโภคของพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๔ - ๒๕๐๙) มุ่งพัฒนาประเทศชาติให้มีความอยู่ดีกินดีเกิดความผาสุกแก่ประชาชน โดยเน้นพัฒนาทางเศรษฐกิจที่รัฐได้กำหนดขึ้นภายใต้คำแนะนำและชี้ทิศทางจากกลุ่มบริษัทข้ามชาติ เพื่อกระจายสู่ชนบทเร่งกระตุ้นชาวบ้านและเกษตรกรให้ตื่นตัวขยายผลผลิตอย่างมโหฬาร การเพาะปลูกจึงมิใช่เพียงเพื่อกินเองเหมือนเช่นเคยแต่ปลูกเพื่อนำขายและส่งออกสู่ตลาดต่างประเทศให้เข้าสู่ระบบอุตสาหกรรม * รัฐจึงเน้นหนักการพัฒนาทางตามหลักเศรษฐศาสตร์ เชื่อในระบบทุนนิยมสามารถตอบสนองความต้องการของสังคม โดยการผลิตสินค้าและบริการให้เกิดความพร้อมพร้อม เกิดความอยู่ดีกินดี สร้างสวัสดิการแก่สังคมที่สามารถวัดเป็นรูปธรรมจากการเพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศชาติ(GNP) ของประเทศ โดยค่า จี เอ็น พี จะสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตของประชาชนในชาติไปด้วย การพัฒนาจึงสร้างกรอบแนวคิดพัฒนาวิถีชีวิตให้สะดวกสบาย ทันสมัย เพิ่มความความอยากได้ใคร่มีแก่ประชากรโดยชาวบ้านระดับรากหญ้าถูกปลูกฝังค่านิยมใหม่ให้การเกษตรเพื่อขายเป็นเงินตรา นำมาซื้อความสุขจากการใช้ชีวิตที่ทันสมัยตามยุคสมัยโลกาภิวัตน์ จนเป็นคำพูดที่ติดปากกันมาทุกวันนี้ “งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข”

การออกกฎหมายตราเป็นพระราชบัญญัติสนับสนุนระบบการค้าเสรี โดยนำความรู้ทางเทคโนโลยีมาใช้ปรับปรุงพัฒนาสินค้าทางการเกษตรให้หลากหลาย แปลกใหม่ ทันสมัย สรรหาได้จากท้องตลาดทั่วไป แนวคิดการพัฒนาตามหลักเศรษฐศาสตร์จึงให้ความสำคัญกับกระบวนการชักจูง สร้างแรงจูงใจให้เกิดความต้องการอย่างเต็มที่ที่จะซื้อสินค้าและบริการ รัฐบาลเองก็ให้การส่งเสริมระบบการค้าทุนนิยมตามทฤษฎีเส้นความพึงพอใจหรือทฤษฎีอรรถประโยชน์ แต่นโยบายที่กำหนดนั้นกลับส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชน เกิดปัญหาขาดความรับผิดชอบต่อชุมชน แยกตัวเป็นอิสระไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน มีค่านิยมและปฏิบัติตัวตามสื่อโฆษณาที่แพร่ขยายไปอย่างรวดเร็ว ผู้บริโภคจึงไม่ได้มีอำนาจที่จะกำหนดเป้าหมายแท้จริงของตนเอง การกินการใช้ต้องซื้อผ่านระบบตลาด ไม่สามารถคิดค้นประดิษฐ์สิ่งเสพเอง สร้างค่านิยมอยาก

* ฉันทนา บรรพศิริโชติและคณะ, ผู้ใหญ่วิบูลย์กับการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน, (ฉะเชิงเทรา : ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนป่าตะวันออก (วนเกษตร), ๒๕๔๖), หน้า ๗๘.

ได้มากกว่าอยากกระทำ ถือเงินตราเป็นพระเจ้าบ้านคาลสุขตามความปรารถนา และสุขย่อมเกิดขึ้นได้จากการครอบครองสินค้าและบริการในปริมาณมากเท่านั้น

ปรากฏการณ์ทางสังคม ที่ให้ความสำคัญต่อการแสวงหาวัตถุเพื่อความสุขจนสังคมตกเป็นทาสของมัน จากค่านิยมการสะสมสิ่งของผ่านการซื้อขาย อันปรากฏขึ้นเป็นกระแสที่นำไปสู่ชีวิตชุมชนผันแปรไปตามระบบทุนนิยมที่เรียกว่า “ระบบทุนสมัยใหม่” (Modern Capitalism) ซึ่งมีการผลิตการผลิต (Production Force) อยู่ในระดับขั้นสูง เกิดการขยายตัวของกระบวนการผลิตขนาดใหญ่ การพัฒนาทางเทคโนโลยีก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของศักยภาพการผลิต (Productive Capacity) และถูกใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อผลิตสินค้าและบริการมาตอบสนองความต้องการอันจำเป็นต่อการสร้างคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น^๒ แต่ระบบดังกล่าวกลับนำความเสื่อมโทรมแก่สภาพสังคมที่นิยมการทำความดี ใครเป็นคนดีย่อมเป็นที่รักใคร่ มีชื่อเสียงเลื่องลือ คุณความดี คือชื่อเสียง เอื้อเพื่อ ไม่คดโกง มีใจกุศลทำบุญทำทาน ช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก พึงพาอาศัยซึ่งกันและกัน เกิดความรักเพื่อนพ้องพี่น้อง เกื้อกูลผู้อื่นแม้มิใช่ญาติ รักความสันโดษพึงพอใจสิ่งที่มี ไม่ยุ่งเกี่ยวเรื่องผู้อื่น แต่เมื่อการก้าวข้ามของวัฒนธรรมตะวันตกทำให้วิถีสังคมในอดีตต้องเปลี่ยนแปลงไป แนวคิดตะวันตกมุ่งสร้างอุดมการณ์ความเจริญผ่านวัตถุที่ปรากฏชัด และสร้างจิตสำนึกแห่งความอยากครอบครองผลิตภัณฑ์ ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของการควบคุมจัดการผ่านสื่อโฆษณาของระบบสื่อสารมวลชนอันทันสมัยในยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร เพื่อเป็นเครื่องประกันว่าสินค้าและบริการที่ถูกผลิตขึ้นจะมีการซื้อขายตามระบบทุนนิยม แม้สินค้าเหล่านั้นอาจจะไม่ได้ถูกนำมาใช้สอยให้เกิดคุณค่าแห่งการใช้ใด ๆ ก็ตาม การคอยกระวนการโฆษณาสินค้าอย่างไม่รู้เท่าทันจึงก่อปัญหาแก่สังคม เพราะการใช้สอยปัจจัยมิได้หวังเพื่อประโยชน์แก่ตนเองอีกต่อไป แต่เป็นการมุ่งสนองตอบกระแสความทันสมัยที่สร้างความมั่นใจ ความภูมิใจ โก้หรู จากการกินการใช้น้ำดื่มเพื่อเยินใจความจำเป็น

ระบบทุนนิยมที่สร้างค่านิยมให้ทุกอย่างเป็นสินค้าที่เป็นรูปธรรมทางวัตถุ และนามธรรมที่เป็นความรู้สึกผ่านการบริโภค โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่อันเป็นเมืองใหญ่ที่รับอิทธิพลได้ง่ายจากสื่อมวลชนที่เป็นศูนย์กลางในการให้ข่าวสาร ความรู้ เผยแพร่วัฒนธรรม^๓ เป็นเครื่องมือหลักในการโฆษณาขายผลิตภัณฑ์สินค้า เร่งเร้าข่าวสาร สารสนเทศแก่ผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็วและ

^๒ กุลลณี มุทธากุลิน, “การวิเคราะห์การบริโภคแนวพุทธปรัชญา”, วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๖๗.

^๓ ยุค ศรีวิริยะ, “จักรวรรดิสื่อครองโลก: สงครามล่าอาณานิคมทางวัฒนธรรมในวิกฤตสื่อมวลชน”, (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๑), หน้า ๔๒.

กว้างขวาง^๔ จนมีอภจะมีอิสระต่อการเลือกซื้อสินค้าตามเป้าหมายอันแท้จริง ดังนั้นสื่อจึงมีบทบาทอย่างสูงในการแพร่กระจายข่าวสารให้ออกไปสู่การรับรู้ของประชาชน และเป็นปัจจัยสำคัญต่อการปลูกสร้างทัศนคติหรือจิตใต้สำนึก^๕ เกิดค่านิยมใฝ่เสพมากกว่าจะประดิษฐ์คิดคว้าเอง โดยใช้เพียงเงินตราเป็นตัวแทนแลกเปลี่ยนความต้องการ ยิ่งเสพมากเท่าไรยิ่งทำให้สุขมากเท่านั้น นำไปสู่พฤติกรรมการเสพอย่างไร้ขีดจำกัด พึงพอใจในการคิ่บกิน อาหาร เครื่องอำนวยความสะดวกสบายรู้เท่าทันสถานการณ์โลก

อุดมการณ์รัฐสร้างวาทกรรมการกินการใช้แก่ประชาชน ให้สอดคล้องกับระบบทุนนิยม จนเกิดความประมาทต่อวัตถุสิ่งเสพนั้น บันทอนคุณธรรมจริยธรรมทำให้ละเมิดหลักศีล อันเป็นเบื้องต้นแห่งการประพฤติปฏิบัติคุณธรรม จนเป็นวิกฤตการณ์ทางสังคมเกิดความเลื่อมล้ำระหว่างคนจนกับคนรวย ขาดเมตตาธรรมความเป็นมนุษย์ แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ขาดไมตรีต่อเพื่อนมนุษย์ เบียดเบียนสภาพแวดล้อมโดยนำวัตถุดิบทางธรรมชาติเพื่อแปรรูปเป็นสินค้าและบริการ ตอบสนองความอยากตามระบบทุนนิยม ดังนั้นพระสงฆ์ในฐานะพุทธบุตรแห่งบรมศาสดาคอยแสดงบทบาททำหน้าที่อบรมสั่งสอนสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์ เข้าใจสัจจะความจริงแห่งสรรพสิ่งว่ามีอันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็เลดับไปเป็นธรรมดา แต่การจะเข้าถึงสภาวะสุขคือการประพฤติปฏิบัติตนให้ประกอบด้วยคุณความดี คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เครื่องข้ามพ้นอาสวะกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งหลาย การดำรงชีวิตภายใต้วัตถุสิ่งของเป็นการสะสมกองแห่งทุกข์ แม้จะได้สุขก็เป็นแค่สุขทางกายเท่านั้น แต่การเข้าถึงความสุขทางพุทธศาสนานั้น ถือว่าความสะดวกสบายเป็นสุขขั้นต้นที่จะนำไปสู่การพัฒนาคน เกื้อกูลต่อการพัฒนาชีวิตในทางศีล เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามทางสติปัญญา และควรอนุเคราะห์ผู้อื่นให้เกิดความผาสุกโดยให้ทาน เพราะความสุขที่แท้จริงหมายถึงการทำความสุขและประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น สุขจึงเกิดจากทางร่างกายและจิตใจพร้อมเพรียงกัน

ในอดีดพระสงฆ์ได้แสดงถึงบทบาทหน้าที่ตนในการอนุเคราะห์ชาวบ้าน ให้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข เฝ้าคอยให้การอบรม ฝึกฝนชุมชนให้ใช้สติปัญญาดำรงชีวิต พอใจในสิ่งที่มีที่เป็นอยู่ ในสังคมล้านนาก็เช่นกันพระสงฆ์ที่มีความตั้งใจที่จะปฏิบัติตามคำสอนของพุทธเจ้า คือ การออกเผยแผ่พุทธธรรมให้แก่ชาวโลกได้รับรู้ มิได้หวั่นเกรงต่ออำนาจบาปมิของใคร แม้จะทุกข์ยากแสนเข็ญสักปานใด ก็มีจิตที่จะมุ่งมั่นกระทำเพื่อประโยชน์สุขแก่มวลชน ดังเช่น ครูบาศรีวิชัย ถือว่า เป็นนักบวชแห่งชาวล้านนา ท่านบำเพ็ญตนเป็นแบบอย่างเพื่อพัฒนาชาวบ้านให้อยู่อย่างมีความสุขตาม

^๔ วิทยา ว่องกุล, “วิกฤตสื่อมวลชนในยุคจักรวรรดินิยมข่าวสารในวิกฤตสื่อมวลชน”, (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๑), หน้า ๓.

^๕ http://skyd.org/html/life-social/Bud_in_Consume.html (สืบค้นเมื่อวันที่ ๘/๘/๔๘).

หลักพุทธโอวาท และดำรงตนเป็นที่เคารพสักการะแก่บรรดาศิษยานุศิษย์ แม้ถึงที่ประพฤติกปฏิบัติ จะขัดแย้งกฎหมายบ้านเมือง แต่จริยวัตรของครูบาท่านมิได้ออกจากจารีตรอยแห่งพระบรมศาสดา “ท่านตั้งตนไว้ชอบ มีหัวใจเป็นอิสระ ไม่สะสมความโลภ กลุ่มหลงมัวเมาด้วยอำนาจกิเลสตัณหาอัน จะเป็นคั่งสนิมมาเกาะกินใจท่าน เนื่องจากท่านได้เป็นผู้อุทิศกายถวายใจเป็นพุทธบูชา ปฏิบัติธรรม วินัยอย่างเคร่งครัดแน่วแน่”^๖ แม้การกระทำของท่านจะขัดต่ออำนาจของรัฐแต่ท่านกลับมีจิตใจไม่ หวั่นไหว เพราะท่านเชื่อว่าสิ่งที่กระทำลงไปเป็นการจรรโลงพระพุทธศาสนา และเป็นการพัฒนา ชาวบ้านให้พบกับความจริงแห่งชีวิต ไม่ต้องวิ่งพล่านตามกระแสกิเลสตัณหา แม้ท่านจะถูกกลั่น แกล้งอย่างไรก็เพียรพยายามที่จะปฏิบัติตามรอยพระศาสดา หรือแม้กระทั่งจนเจียนจะถูก ประหารชีวิตก็ตาม ดังท่านกล่าวว่า “ศิษย์และศรัทธาทั้งหลาย บัดนี้ก็มาถึงเราแล้ว เจ้าคณะ จังหวัดพร้อมด้วยเจ้าจักรคำขจรศักดิ์เจ้าเหนือหัวของลำพูน ได้มีหนังสือความมาให้เราพาท่าน ทั้งหลาย ซึ่งปฏิบัติธรรมอย่างเดียวกับเราเดินทางไปสู่จังหวัดลำพูน เรื่องนี้มีเรื่องเล็กน้อย จักว่า เป็นเรื่องใหญ่โต เพราะตัวเราได้จัดขึ้นคำสั่งของท่านหลายสถาน ถ้าเข้าไปถึงเจ้าคณะลำพูนแล้ว จะดีร้ายประการใดหาทราบไม่ เพราะเป็นการณัฏกหน้า เราไม่อาจพยากรณ์ได้ อันเรานั้นหาก จะต้องโทษ หรือที่สุดหากจะถึงความตายด้วยอำนาจไม่เป็นธรรมข้อใดข้อหนึ่ง เราหาไม่มีความ หวั่น วิตกไม่ เพราะชีวิตเราเกิดมาเพื่อผู้อื่น มิใช่เพื่อตนเอง เราถือเอาพระธรรมและคุณธรรมเป็นที่พึ่ง ขอให้คำสัตย์แก่พวกท่าน ที่จะยึดเอาความดีเป็นหลักประกัน และยินดียอมตายในพุทธจักรโดยไม่ หวั่นไหว เมื่อบรรดาศิษย์ของเราถวราชภักย์อันบังเกิดในระบะใกล้ชีวิตนี้ ก็จงหนีเอาตัวรอด จะไป อยู่ ณ ที่ใดก็สุดแต่ใจสมัคร หรือท่านผู้ใดจะยอมเข้าไปหาท่านเจ้าคณะแขวง เพื่อปฏิบัติตาม ระเบียบการปกครอง ให้ถูกต้องพระราชบัญญัติก็ตามใจ เราไม่ห้ามเมื่อบรรดาศิษย์หรือผู้มีศรัทธา ในเราอย่างแท้จริง เราขอปวารณาตัวว่า เมื่อเราช่วยท่านไม่ได้ในปัจจุบัน หากเราจะสิ้นบุญไป และเกิดใหม่ก็ยินดีจะช่วยทุกชาติไป หากเราสิ้นบุญไปท่านทั้งหลายจะปฏิบัติอย่างเรา ท่าน ทั้งหลายก็จะถึงที่สุดใจในชาติหน้า เมื่อศิษย์ผู้หนึ่งผู้ใดเห็นร้าย หรือมีความคิดอย่างไร จงโปรด วิเคราะห์หน้าเราในที่ประชุมนี้”^๗ ท้ายที่สุดปรากฏชัดว่าบารมีธรรมของท่านทำให้พ้นความผิด และชะชนะครั้งนี้มิใช่เป็นเพราะศิษยานุศิษย์หรือผู้มีจิตศรัทธาคือครูบา ที่ทำให้ท่านรอดพ้นจากผิด โทษฐานการประพฤติกผิดตามกฎพระราชบัญญัติ แต่เพราะครูบาท่านต่อสู้อำนาจมืดด้วยความสงบ

^๖ วิทยา ประทุมธารัตน์, ครูบาศรีวิชัย, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จักรแก้ว, ๒๕๔๑), หน้า ๒๕.

^๗ วรยุทธ กลกิจ และคณะ, นักบุญแห่งล้านนา ครูบาศรีวิชัย, (กรุงเทพฯ : ๕๕ มีเดีย แอนด์ พับลิชชิ่ง, มปป), หน้า ๔๕ - ๔๖.

สันติเยี่ยงสาวกพุทธองค์โดยแท้จริง^๔ จากจริยวัตรของครูบาท่านจึงถือว่าได้เป็นพระสงฆ์นักพัฒนา ตัวอย่างดีเด่นที่สุดของชาวล้านนาที่อุทิศตนเพื่อประโยชน์สุขต่อสังคม

แม้ยุคสมัยของครูบาศรีวิชัยจะหมดสิ้นไป แต่ก็มีพระสงฆ์ที่ดำรงรอยตามอุดมการณ์เพื่อประโยชน์สุขของสังคม แม้ว่าการแพร่กระจายอำนาจรัฐภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ให้การอุปถัมภ์ค้ำนิยมนการบริโภค และห้ามมิให้พระสงฆ์สั่งสอนประชาชนเรื่องความสันโดษ เพราะจะทำให้ประชาชนไม่เกิดการตื่นตัวในการแสวงหาวัตถุเครื่องอำนวยความสะดวก ซึ่งศาสน์ของนายกรัฐมนตรีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถึงที่ประชุมสัมนันคณาพระคณาธิการทั่วราชอาณาจักร วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๐๓ ว่า “นี่เป็นเรื่องที่ทางรัฐบาลและกระผมเองร้องขอ เพราะเหตุว่าพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามีอยู่ทุกทาง ที่สามารถจะเลือกเอามาสอนหรือจูงใจให้คนประพฤติปฏิบัติ มีคำสอนให้คนมักน้อยสันโดษ ไม่อยากทำอะไร ไม่อยากได้อะไร อย่างเคยสอนกันว่า ไม่จำเป็นต้องขวนขวาย ตายแล้วก็เอาไปไม่ได้ คำสอนอย่างนี้อาจจะเหมาะสมสำหรับกาลสมัยหนึ่ง แต่จะไม่เหมาะสมสำหรับสมัยปฏิวัติ ซึ่งต้องการความขวนขวายหาทางก้าวหน้า จำต้องเลือกสรรเอาธรรมะที่สอนให้มีวิริยะอุตสาหะขยันหมั่นเพียร ประกอบสัมมาชีพ ไม่ประมาท ไม่หวังพึ่งคนอื่น พึ่งแต่ตัวเอง และความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจเหล่านี้ ซึ่งกระผมเข้าใจว่ามีพุทธภาษิตอยู่มากหลายที่จะนำมาสอนได้ จึงใคร่ขอร้องคณะสงฆ์ให้พยายามสอนคนไปในทางนี้ จะเป็นการช่วยแผนการเศรษฐกิจ และงานทุกอย่างที่รัฐบาลปฏิบัติกำลังทำอยู่ โดยมุ่งความวัฒนาถาวรของประเทศชาติ ซึ่งจะเป็นความวัฒนาถาวรทางพระพุทธศาสนาเอง”^๕

การสร้างเสริมความเจริญแก่ประชาชนตามแผนพัฒนา ฯ ความเป็นจริงมันกลับก่อเกิดปัญหาจากการพัฒนาที่ผิดพลาด เพียงแค่มุ่งเน้นความเจริญทางวัตถุไม่ใคร่ครองถึงสภาวะจิตใจ อันเป็นต้นเหตุของวิกฤติการณ์ทางสังคม ที่มนุษย์ได้ล่าหาสุขจากวัตถุภายใต้กรอบแห่งทุกข์ภายใน ปัญหาดังกล่าวทำให้กลุ่มพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ได้พร้อมเพรียงกันอาสาเผยแผ่วิถีพัฒนาชุมชนตามพุทธปรัชญาศาสนา ซึ่งยอมรับว่าวัตถุก็มีส่วนทำให้เกิดความสมบูรณ์แก่มนุษย์ เพราะสามารถดับทุกข์เบื้องต้นโดยการบรรเทาด้วยปัจจัย ๔ ประการ คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค อันเป็นปัจจัยค้ำจุนชีวิตมนุษย์ เมื่อปราศจากปัจจัยเหล่านี้ อัดภพจะเกิดสภาวะทุกข์บีบคั้นแก่ร่างกาย การพัฒนาจิตใจให้แจ่มใสถึงพร้อมด้วยอรรถประโยชน์อันสูงสุดก็เป็นไปได้ยาก

การรื้อฟื้นความรู้ท้องถิ่น และกฎหมายให้สิทธิคุ้มครองแก่ผู้บริโภค เพื่อสร้างความเข้มแข็งและรู้เท่าทันกระบวนการสังคมได้อย่างถูกต้อง การรวมกลุ่มเพื่อทำงานครั้งนี้ สถาบันโพธิ

^๔ ศิวะ รมจิต, พระครูบาศรีวิชัย, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ทิราป, ๒๕๓๗), หน้า ๕๕.

^๕ พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๕), หน้า ๑๕-๒๐.

บาลย์ให้การสนับสนุนงบประมาณ ที่ได้จากทางสำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.) ซึ่งในแต่ละพื้นที่ต่างได้มีวิธีการและกระบวนการทำงานรูปแบบคล้ายคลึงกัน โดยเริ่มที่สร้างค่านิยมอันจะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติอันถูกต้องต่อไป ดังนั้นเพื่อให้เข้าใจถึงแนวคิดและกระบวนการทำงาน จึงจำเป็นต้องศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่ม เพื่อจะได้ศึกษาถึงการจกระบบการทำงานของของกลุ่มพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนต่อไป

๔.๑ ความเป็นมาของการรวมกลุ่ม

การพัฒนาประเทศชาติตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม มุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจ โดยเริ่มจากสร้างพื้นฐานความมั่นคงทางสังคม ก่อสร้างเครื่องอุปโภคสาธารณูปการต่าง ๆ เพื่อให้ทัดเทียมนานาประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศชาติ โดยเริ่มจากนำวัดอุทัยอันเป็นทรัพยากรธรรมชาติเร่งการผลิตเป็นสินค้าและบริการอย่างไร้ขีดจำกัด^{๙๙} การพัฒนาประเทศจึงเน้นการพัฒนาทางวัตถุเพียงอย่างเดียวหาใช่เป็นการพัฒนาอันแท้จริงไม่ เพราะการพัฒนาที่แท้จริงต้องเป็นการสร้างสรรค์ให้ชีวิตและสังคมดีขึ้น มีความสงบสุข ปลอดภัย และมีปัญหาความทุกข์ยากลดน้อยลงจนหมดสิ้นไป ฉะนั้นการทำอะไร ๆ ก็ตามหากไม่ก่อให้เกิดผลดีแก่ชีวิตและสังคมแล้ว ก็กล่าวได้ว่าไม่ใช่การพัฒนาอันแท้จริง แม้มนุษย์จะคิดค้นสิ่งอันสวยงามวิจิตรพิสดารประการใดก็ตาม หากสิ่งนั้นไม่อาจจะทำให้เกิดความสุขสงบได้ก็ถือว่าไม่ใช่การพัฒนา ดังสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช ได้ประทานพระสัมโมทนียกถาในพิธีเปิดงานส่งเสริมศาสนาและจริยธรรม และการสัมมนาเรื่อง “แนวคิดและทิศทางการพัฒนาจิตใจ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๗” ว่า “การพัฒนาอันมีความหมายว่า การทำให้เจริญขึ้นหรือดีขึ้นนั้น ในความหมายที่แท้จริงต้องเจริญขึ้นหรือดีขึ้นทั้งทางวัตถุและทางจิตใจ จึงจะเรียกได้ว่าเป็นการพัฒนาที่สมบูรณ์ ทำให้ผู้ได้รับการพัฒนาเป็นคนที่ดีเจริญ ดังที่นิยมเรียกกันในทางโลกว่า อารยชน เพราะชีวิตประกอบด้วยส่วนสำคัญสองส่วนนี้ ฉะนั้นหากชีวิตขาดหรือด้อยในส่วนใดส่วนหนึ่งไป ก็เรียกไม่ได้ว่าเป็นชีวิตที่ดีหรือชีวิตที่สมบูรณ์”^{๑๐๐} ปัจจุบันการพัฒนายจะเน้นในทางวัตถุมากโดยเฉพาะการพัฒนาประเทศชาติ เช่น การสร้างถนนหนทาง การสร้างตึกรามบ้านช่อง การทำให้มีบริการไฟฟ้า น้ำประปา ขยายกว้างขวาง

^{๙๙} พระธรรมปิฎก(ประยุทธ์ ปยุตฺโต), คนไทยกับป่า, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพฯ : สภาธรรม, ๒๕๓๗), หน้า ๔๕.

^{๑๐๐} สมพร เทพสิทธิ, การพัฒนาแบบยั่งยืน, (กรุงเทพฯ : สมชายการพิมพ์, ๒๕๓๗), หน้า ๓.

ออกไป มีเครื่องอุปโภคบริโภค บริการสาธารณูปการที่ใช้กันได้ทั่วไป ตลอดจนความบริบูรณ์พร้อม สะดวกสบายทางวัตถุทุกอย่างที่ประชาชนจะเข้าถึงได้ อันนี้เรียกว่าการพัฒนา^{๑๒}

การพัฒนาในแง่วัตถุไม่ใช่การทำวัตถุสิ่งของให้มีความเจริญก้าวหน้า แต่หมายถึงการสร้าง ความไพบลู้งอกงามในทางธรรมด้วย นั่นคือชีวิตของเราด้วย อำนาจบริโภคนิยมมุ่งแต่ความ ทะยานอยากในวัตถุ สร้างภาพลักษณ์ให้เกิดความมั่นคงในจิตใจที่ลึกสุดคือความรู้สึกว่าการมีวัตถุ เพื่อใช้สอยจำนวนมากมาย โดยเฉพาสินค้านี้มีห้อยคัง ๆ เป็นเครื่องยืนยันว่ามีคุณค่า มีเป้าหมาย มีความหมาย เพราะอำนาจของมันได้ปลูกฝังความรู้สึกนึกคิดจิตใจสำนึกของบุคคล แสดงออกทาง พฤติกรรมที่ชื่นชอบการค้มกิน ใช้สอย อันเนื่องมาจากมนต์เสน่ห์ของบริโภคนิยมที่ให้อิสเสรี ความหลากหลาย ความสะดวกสบายเพลิดเพลิน และให้อำนาจผู้เป็นเจ้าของ การยอมรับแนวคิด ของคังกล่าวมิใช่เพียงแค่แรงดึงดูดใจของสินค้าและบริการเท่านั้น แต่ยุคสมัยที่ผันเปลี่ยนไปทำให้ มนุษย์ต้องดำเนินชีวิตเพื่อปรับพฤติกรรมให้สอดคล้องกับสิ่งที่ตนประคิษฐ์เพื่อใช้งาน โดยมีได้ คำนึงถึงผลลัพธ์ที่จะก่อปัญหาแก่บุคคล สังคมและธรรมชาติตามมาภายหลัง

วิถีชีวิตที่เดินตามเล่ห์กลแห่งยุคสมัย ทำให้มนุษย์ต้องเกี่ยวเนื่องกับความอยากตลอดเวลา แม้สังคมไทยจะเคารพนับถือพระพุทธศาสนา โดยปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมที่มีความเหมาะสมกับ สภาพความเป็นอยู่ของสังคม ที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ฟังฟังอาศัยซึ่งกันและกัน เพราะถ้าว่ามีสิ่งใดสิ่งหนึ่งขาดหายไปย่อมก่อให้เกิดวิกฤติการณ์ทางสังคม แต่ปัจจุบันระบบทุน นิยมจากพ่อค้านายทุนที่ได้สิทธิ์จากอำนาจรัฐเพื่อใช้สอยหล่อหลอมความรู้ สร้างพฤติกรรมชุมชนใฝ่ เสพแก่ผู้บริโภค พฤติกรรมการบริโภคตามสังคมที่ทันสมัยจึงเป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดปัญหาใน สังคมมากมาย เช่น ปัญหาค่านิยม พฤติกรรมการเบี่ยงเบน และการทำลายวัฒนธรรมของชาติ เป็น ต้น ทำให้กลุ่มพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่มองเห็นภัยอันจะเกิดจากระบบเศรษฐกิจ ที่มุ่งเน้นการ เสพบริโภคเพื่อแข่งขันแสวงหาผลประโยชน์ของกลุ่มนายทุน ขาดความรับผิดชอบต่อสังคมและ สิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังสร้างปัญหาอันยิ่งใหญ่คือการทำลายคุณค่าอันคังคังภายในท้องถิ่น โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชุมชนได้ใช้ในการดำรงชีพเป็นเวลายาวนาน ทำให้พระสงฆ์ได้ รวมกลุ่มเพื่อทำงานในชุมชนของตนเอง ทั้งในพื้นที่ราบสูงหรือบนคอย ชุมชน และโรงเรียน

การรวบรวมพระสงฆ์เพื่อทำงานเริ่มเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยได้รับงบประมาณอุดหนุนจาก สำนักงานอาหารและยา(อย.) ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด(สสจ.) เพื่อดำเนินงานเพื่อสร้าง ชุมชนให้เข้มแข็ง แต่เนื่องจากสำนักงานอาหารและยา(อย.) ซึ่งมีหน้าที่ในการตรวจสอบมาตรฐาน คุณภาพของสินค้า เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับแต่สิ่งที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสากลว่าสินค้านั้นมีคุณค่า

^{๑๒} พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตโต), ธรรมกับการพัฒนาชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๕), หน้า ๗.

และเนื่องจากงบประมาณในการดำเนินงานได้หมดลง แต่กลุ่มพระสงฆ์มิได้หยุดที่จะดำเนินงาน เพื่อพัฒนาชุมชนของตน ดังนั้นจึงได้ประสานงานกับสำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เพื่อขอความช่วยเหลือด้านงบประมาณอุดหนุนกลุ่มพระสงฆ์ ในการสร้างสรรค์พัฒนา ชุมชนให้เข้มแข็งและเป็นภูมิคุ้มกันต่อวิกฤติการณ์ทางสังคม การอุปถัมภ์ในครั้งนี้ได้อยู่ภายใต้ วัตถุประสงค์อยู่ ๓ อย่าง คือ

๑. เพื่อให้ชุมชนได้มีทักษะความรู้ทางกฎหมายที่ให้สิทธิในการเลือกซื้อ เลือกใช้ สินค้าและบริการ
๒. เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน โดยอาศัยภูมิปัญญาในท้องถิ่นสร้างความรัก ความสามัคคี เกื้อกูลประ โยชน์แก่กัน
๓. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาชีวิตด้วยธรรมะ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาทางวัตถุและจิตใจเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขอย่างแท้จริง

การทำงานเพื่อให้ความรู้ครั้งนี้ได้รับความอนุเคราะห์จากพระมหาบุญช่วย สิรินุโร ผู้อำนวยการสถาบันโพธิยาลัย วัดสวนดอก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่เป็นตัวกลางช่วยในการขับเคลื่อนการรวมกลุ่มพระสงฆ์ ที่มีอุดมการณ์ปกป้องแก้ไขปัญหาในชุมชนให้รอดพ้นจากความทุกข์ทรมานจากสังคมอันบริบูรณ์วัตถุประเภทต่าง ๆ โดยมีพระครูสมุห์หิวัเชียร คุณธมโม เป็นผู้ประสานงานในเครือข่ายพระสงฆ์ และพระวิสิทธิ์ ฐิตวิสิทฺโธ เป็นผู้ประสานงานระหว่างสถาบันโพธิยาลัยกับเครือข่ายองค์กรผู้บริ โภคภาคเหนือตอนบน เพื่อจัดงานสร้างแกนนำชุมชนให้มีความรู้ด้านสิทธิ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และพุทธปรัชญา เพื่อให้แกนนำกลับท้องถิ่นเพื่อนำความรู้ที่ได้ไปศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาภายในชุมชนของตนเอง แล้วร่างเสนอโครงการเพื่อขอ งบประมาณที่ทางสถาบันโพธิยาลัยได้รับจากสำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.) ซึ่ง การสนับสนุนมีระยะเวลาต่อเนื่อง ๓ ปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๘ โดยมีแผนเพื่อบริหาร จัดการวิธีดำเนินงาน ซึ่งแผนดังกล่าวสามารถแบ่งออกได้ ๔ อย่าง ดังต่อไปนี้

๑. แผนงานที่ ๑ สร้างความเข้มแข็งภายในชุมชน ให้ความรู้แก่เยาวชน ชาวบ้านและพระสงฆ์ได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิทางกฎหมาย ภูมิปัญญาท้องถิ่น พุทธธรรมที่เหมาะสมกับสังคม
๒. แผนงานที่ ๒ ศึกษาเพื่อปรับเปลี่ยนค่านิยม และเรื่องของหลักสูตรศึกษาเพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาในชุมชน
๓. แผนงานที่ ๓ ศึกษาเพื่อปรับเปลี่ยนค่านิยมรวมถึงพฤติกรรมชุมชน โดยการให้ความรู้ในการรักษาสุขภาพที่เริ่มจากการอยู่อย่างชาญฉลาด ในการเลือกซื้อเลือกใช้นินค้าและบริการ

๔. แผนงานที่ ๔ แผนงานเชิงเผยแพร่ ทำศูนย์กลางข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ ทำรายการวิทยุ การประชาสัมพันธ์ตามสายในชุมชน จัดกิจกรรมคุ้มครองผู้บริโภคโดยการประกวดความรู้ ความสามารถในการเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทำอาหารพื้นเมือง ประกวดชอ และอื่น ๆ^๓

การบริหารจัดการวางแผนดำเนินงานของกลุ่มพระสงฆ์ เพื่อนำเสนอจัดกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อชุมชน เช่น เวทีสัญจร ค่าย การประชาสัมพันธ์ และทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหภายในชุมชน ซึ่งกลุ่มพระสงฆ์ที่ทำงานมีอยู่ ๕ กลุ่ม ดังนี้

๑. กลุ่มพระสงฆ์วัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยการนำของพระครูสมุห์วีเชียร คุณธมโม เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ โดยประสานงานร่วมกับกลุ่มแกนนำเยาวชน กลุ่มเครือข่ายโรคเอดส์ กลุ่มเครือข่ายคนพิการ กลุ่ม อสม. และกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อจัดกิจกรรมให้ทักษะความรู้ด้านสิทธิ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตที่ถูกต้อง

๒. กลุ่มพระสงฆ์วัดชลาลังการ (ป่าป้อ) ตำบลป่าป้อ อำเภอคยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดยการนำของพระครูวินัยธรพนม ปิยธมโม เป็นผู้รับผิดชอบโครงการและได้ประสานงานร่วมกับกลุ่มแกนนำเยาวชนบ้านป่าป้อ ในการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ทั้งความรู้ทางกฎหมาย ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านป่าป้อ และการเสนอแนวทางการบริโภคตามหลักสติอันเป็นพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ชุมชนได้ใช้ปัญญาพิจารณาปัจจัยอย่างถี่ถ้วนก่อนที่จะเลือกกิน เลือกใช้ เพื่อประโยชน์สุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ

๓. กลุ่มสามเณรโรงเรียนโพธิธรรมศึกษาวัดป่าแดด ตำบลท่าผา อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยการนำของพระใบฎีกาสุทัศน์ วชิรญาโณ* เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ ซึ่งได้ทำงานร่วมกับกลุ่มแกนนำสามเณรโรงเรียนโพธิธรรมศึกษาวัดป่าแดด และกลุ่มแกนนำเยาวชนอำเภอแม่แจ่ม เพื่อให้ชุมชนได้รู้จักนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นอำเภอแม่แจ่มให้แก่สามเณรและเยาวชนได้เรียนรู้ เป็นการสืบสานวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอำเภอแม่แจ่ม

๔. กลุ่มพระสงฆ์วัดศรีสุพรรณ ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการนำของพระครูพิทักษ์สุทธิคุณ ผู้รับผิดชอบโครงการซึ่งได้มอบหมายให้อาจารย์รัตนภรณ์ ศรีบุญเรือง

^๓ เอกสารสรุปการประชุมพระสงฆ์กับการคุ้มครองผู้บริโภค, ณ ห้องประชุม ๑๒๒ มจร. วัดสวนดอก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, ๒๑ มิถุนายน ๒๕๔๙,

* มรณภาพในวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๔๙ ขณะกำลังอยู่ในช่วงระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่เพื่อพัฒนาชุมชนอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่.

และกลุ่มแกนนำนักเรียนโรงเรียนเทศบาลศรีสุพรรณ เพื่อทำงานให้ความรู้แก่นักเรียนทุกปีชั้น โดยมีวัตถุประสงค์ให้นักเรียนในโรงเรียนรู้จักการเลือกอาหารที่ดีมีประโยชน์ ปลอดภัยจากสารปนเปื้อนที่ปรุงแต่งสีสังเคราะห์ ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพและการเจริญเติบโตทางร่างกาย

๕. กลุ่มพระสงฆ์สามเณรวัดศรีโสดา ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการนำของพระเทียบ ขนฺติสมฺปนฺโน เป็นผู้รับผิดชอบโครงการและทำงานร่วมกับกลุ่มแกนนำวัดศรีโสดา เพื่อให้ความรู้ด้านสิทธิทางกฎหมาย แนวทางการครองชีพตามวิถีพุทธแก่สามเณรภายในโรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ สามเณรวิเวกวาราม อำเภอสันทราย และนักเรียนโรงเรียนพุทธเกษตรหนองสอ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

การรวมกลุ่มพระสงฆ์เพื่อทำงาน โดยนำทักษะ ความรู้ ทั้งทางโลกและธรรม คือ ความรู้ด้านกฎหมาย เมื่อไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการซื้อสินค้าและบริการ ความรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของคนภายในชุมชน ซึ่งเห็นว่ามีประโยชน์และความจำเป็นต่อท้องถิ่นตนเอง และการให้ความรู้ทางธรรมะ คือ แนวทางการประพฤติปฏิบัติให้ถึงจุดเป้าหมายแห่งชีวิต เป็นการช่วยสร้างชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อทวนกระแสค่านิยมแบบผิด ๆ ในปัจจุบัน ฉะนั้น การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดของพระสงฆ์ที่กำลังทำงานเพื่อชุมชน จึงถือได้ว่ามีความสำคัญไม่น้อย และเป็นการเข้าใจอุดมการณ์ เป้าหมาย ยุทธวิธี ที่พระสงฆ์ปฏิบัติต่อกลุ่มเป้าหมาย และพื้นที่ที่ทำการศึกษา เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการทำงานต่อไป

๔.๒ แนวคิดของกลุ่มพระสงฆ์ที่ทำงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภค

การทำงานของกลุ่มพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ได้กำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพื่อสร้างสุขภาวะแก่ชุมชน ในการพัฒนาบุคคล สังคมและสิ่งแวดล้อมให้มีปฏิสัมพันธ์สอดคล้องกัน โดยมองปัจจัยแบบองค์รวมที่มีความเชื่อมโยง หากขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดไปย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่อส่วนอื่น ซึ่งการทำงานจะต้องเริ่มจากแนวคิดอันเป็นนำไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้วิชาความรู้แก่ชุมชนให้ตรงตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพื่อให้เกิดคุณภาพที่สมบูรณ์อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาแนวคิดอันเป็นพื้นฐานแรกเริ่มของการทำงานของกลุ่มพระสงฆ์ เพื่อให้เข้าใจถึงปัจจัยเงื่อนไขหลักที่ได้เสียสละอุทิศตนเพื่อพัฒนาชุมชน ในการแก้ไขปัญหาคความทุกข์ยาก การกดขี่ทางสังคม และพฤติกรรมตามค่านิยมแบบผิด ๆ ที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ และเป็นการเสนอทางออกในการอยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุขต่อไป

๔.๒.๑ แนวคิดกลุ่มพระสงฆ์วัดเจติยัมเฒ่า

กลุ่มพระสงฆ์วัดเจติยัมเฒ่า โดยมีพระครูสมุห์วิเชียร คุณธมฺโม เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ ท่านได้ให้พระสงฆ์ความเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติ ดังนี้

ทุกวันนี้ชุมชนละเลยภูมิปัญญาท้องถิ่นตนเอง เพราะได้รับข้อมูลข่าวสารสมัยใหม่ ที่ส่งเสริมให้เกิดความอยาก ก่อให้เกิดปัญหาจากการประมาทขาดการพิจารณาถึงคุณค่าสิ่งที่กิน ที่ดื่ม และใช้ ในวัตถุดิบของ ชิงในสถานะปัจจุบันเยาวชนรับประทานอาหาร ขนมน เครื่องดื่ม ที่ไม่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ อาหารที่ได้รับมีแต่ไขมันไม่มีคุณค่าต่อการเจริญเติบโตทางสรีระร่างกาย เป็นสาเหตุของโรคอ้วน โรคขาดสารอาหาร เป็นต้น ดังนั้น พระสงฆ์ซึ่งมีบทบาทและหน้าที่ในฐานะผู้นำชุมชนทางจิตวิญญาณ เพื่อบำบัดความทุกข์สร้างสันติให้แก่ชุมชน ควรปกป้องรักษาชุมชนให้รับแต่สิ่งดีมีประโยชน์ โดยนำเอาหลักพุทธธรรมที่เดินตามเส้นทางสายกลาง ไม่ให้หย่อนหรือย่ำจนเกินไป เพื่อเป็นแนวทางการใช้ชีวิตในสถานะสังคมปัจจุบัน ให้ชุมชนได้ใส่ใจดูแลรักษาสุขภาพตนเองจากโรคภัยไข้เจ็บ มีสติรู้เท่าทันสื่อโฆษณาที่ปกปิดความจริงของข้อมูลข่าวสาร และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการที่จำเป็นต่อตนเอง เพื่อสร้างความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจแก่ชุมชน^{๔๔}

๔.๒.๒ แนวคิดกลุ่มพระสงฆ์วัดชลอวังการ(ป่าป้อง)

กลุ่มพระสงฆ์วัดชลอวังการ(ป่าป้อง) โดยการนำของพระครูวินัยธรพนม ปิยธมฺโม ได้ปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาชุมชนบ้านป่าป้อง โดยท่านมีแนวคิดเพื่อพัฒนาชุมชนดังนี้

กระแสวัตถุนิยมมีผลต่อการดำเนินชีวิตของเยาวชน โดยเฉพาะการใช้จ่ายปัจจัยเกินความจำเป็น โดยมีได้คำนึงถึงคุณค่าและความจำเป็นที่ตนจะใช้สินค้านั้น รวมถึงสภาพทางเศรษฐกิจภายในครอบครัวของเยาวชนต้องหาเข้ากินค่า แต่เยาวชนกลับไม่ให้ความสนใจและไม่เข้าใจการครองชีพที่ถูกต้องจนติดอยู่ในค่านิยมอันนำไปสู่ทางมิชอบ ดังนั้นการทำงานของกลุ่มพระสงฆ์วัดชลอวังการจึงได้ฝึกกำลังฆราวาส เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันเสริมสร้างจิตใต้สำนึกใหม่ให้แก่ชุมชน โดยเกิดตระหนักถึงคุณค่าเครื่องใช้ไม้สอยทุกครั้ง มิให้เกิดความประมาทในการดื่ม การกิน หรือใช้วัตถุเครื่องอำนวยความสะดวกทุกอย่าง เพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่อย่างมีความสุขกายและจิตใจพร้อมกัน^{๔๕}

^{๔๔} สัมภาษณ์พระครูสมุห์วิเชียร คุณธมฺโม , เจ้าคณะตำบลแม่แฝกใหม่, ๒๗ เมษายน ๒๕๔๘.

^{๔๕} เอกสารงานโครงการ “ทักษะชีวิตการบริโภคตามแนวพุทธธรรม”, ๒๕๔๖.

๔.๒.๓ แนวคิดกลุ่มสามเณรโรงเรียนโพธิธรรมศึกษาวัดป่าแค

กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ในการดำรงชีพของกลุ่มสามเณร โรงเรียนโพธิธรรมศึกษาวัดป่าแค อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยกลุ่มแกนนำได้มีแนวคิดในการทำงานเพื่อความเจริญของท้องถิ่นตนเอง ดังนี้

แม่แจ่มเป็นสังคมที่ทุรกันดาร ห่างไกลความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี แต่สื่อโฆษณากลับมีอิทธิพลต่อการซื้อขายสินค้า ทำให้การบริโภคกลุ่มสามเณรและเยาวชนเพราะตกอยู่ภายใต้ร่มเงาความเชื่อตามสื่อ เพราะขาดความหยั่งคิดอย่างถี่ถ้วนถึงคุณประโยชน์ของสิ่งที่ตนได้สรรหาเพื่อดื่ม กิน โดยเฉพาะอาหารที่ผสมสารพิษปนเปื้อน เช่น สารกันเชื้อรา กันบูด หรือแต่งสีสังเคราะห์ให้น่ารับประทาน เป็นต้น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นอันตรายต่อชีวิตและทำลายสุขภาพร่างกายเมื่อรับประทาน ฉะนั้น การทำงานด้านนี้จึงเป็นการเสนอแนวทางใหม่ โดยเริ่มจากจัดกิจกรรมให้ทักษะ ความรู้ฝึกฝนให้ชุมชนได้ใช้สอยอย่างรอบคอบก่อนที่จะเลือกใช้สินค้าทุกครั้ง ดำรงชีพอยู่ในความไม่ประมาท และจะทำให้ชุมชนอำเภอแม่แจ่มได้มีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ จากความรู้ที่ได้รับผ่านกิจกรรมในโครงการ ดังนั้นการทำงานด้านนี้จึงเป็นการชี้แนะให้เยาวชนได้รู้จักการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อให้ชุมชนได้บริโภคอย่างถูกต้องและมีคุณค่าอย่างแท้จริง^{๖๖}

๔.๒.๔ แนวคิดกลุ่มพระสงฆ์วัดศรีสุพรรณ

การปฏิบัติงานของกลุ่มพระสงฆ์วัดศรีสุพรรณ โดยการนำของพระครูพิทักษ์สุทธิคุณ ท่านได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการทำงาน ดังนี้

สังคมยุคปัจจุบันเป็นสังคมสมัยใหม่มีเทคโนโลยีก้าวหน้า และมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตจนคนในสังคมหลงลืมพื้นฐานตนเองที่มีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่น อันทรงคุณค่าเหมาะสมกับทุกกาลสมัยในการครองชีพของพื้นเมืองโดยตรง ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การกินเกิดจากการไม่ใส่ใจละเลยความรู้ทางภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยเฉพาะการรับประทานอาหารที่คนยุคใหม่ให้ค่านิยมต่ออาหารที่มีความทันสมัยผสมกับสารที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ แตกต่างจากอาหารพื้นเมืองมีการนำผักและสมุนไพรเป็นส่วนประกอบในการปรุงอาหาร ทำให้อาหารพื้นบ้านมีประโยชน์รักษาโรค ดังนั้นกระบวนการทำงานที่จัดทำเป็นการฟื้นฟูความรู้ท้องถิ่น และเป็นการสืบสานวัฒนธรรมล้านนาให้ดำรงคงอยู่ต่อไป^{๖๗}

^{๖๖} สัมภาษณ์กลุ่มแกนนำสามเณรโรงเรียนโพธิธรรมวัดป่าแค, ๒๗ เมษายน ๒๕๕๘.

^{๖๗} สัมภาษณ์พระครูพิทักษ์สุทธิคุณ, ๓๐ เมษายน ๒๕๕๘.

๔.๒.๕ แนวคิดกลุ่มพระสงฆ์วัดศรีโสศร

การทำงานด้านคุ้มครองผู้บริโภครองกลุ่มพระสงฆ์วัดศรีโสศร โดยการนำของพระเทียร ขนติสมปนโน ซึ่งมีแนวคิดเกี่ยวกับการทำงานดังนี้

ปัจจุบันสื่อมีผลต่อการตัดสินใจเลือกบริโภคสินค้าของคน ทำให้สินค้าที่บริโภคไม่มีประโยชน์ต่อร่างกาย และเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคของสังคมตามกระแสระบบทุนนิยม โดยสังคมขาดพุทธธรรมในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าอย่างถูกต้อง การขาดสติในการพิจารณาคุณค่าของอาหาร โดยเฉพาะการบริโภคปัจจัยส่วนเกินความจำเป็น เช่น โทรศัพท์มือถือ เครื่องแต่งกาย เป็นต้น ซึ่งบางคนไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ แต่เนื่องจากค่านิยมที่นิยมชมชื่นแบบผิด ๆ ที่สร้างอัตลักษณ์ชีวิตใหม่ทำให้คนขาดสติพิจารณาถึงประโยชน์และความจำเป็นที่ต้องใช้ ดังนั้นการทำงานด้านคุ้มครองผู้บริโภคจึงเป็นการสร้างเกราะคุ้มกันภัยร้ายจากสังคม โดยมีพุทธธรรมคอยเป็นตัวสร้างเสริมให้แข็งแกร่ง โดยประยุกต์ใช้ให้ถูกต้องเพื่อประโยชน์และมีคุณค่าอย่างแท้จริง^{๔๔}

แนวคิดข้างต้น เห็นได้ว่าพระสงฆ์กลุ่มนี้มีแนวคิดเหมือนกันในการเห็นพฤติกรรมชุมชนที่ก่อให้เกิดปัญหามากมาย ซึ่งล้วนแต่มาจากอิทธิพลการรับสื่อประเภทต่าง ๆ ที่เป็นตัวแทนถ่ายทอดความรู้สึกรุนแรงต่อชุมชน พร้อมทั้งยังเป็นตัวเร่งกระตุ้นให้เกิดการเสพวัตถุประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสินค้า บริการ หรือ ข้อมูลข่าวสาร เพื่อสร้างค่านิยมใฝ่เสพที่เชื่อว่ายิ่งบริโภคสินค้ามากเท่าใด ยิ่งนำความสุขมากเท่านั้น พฤติกรรมอันโน้มน้าวไปยังไปตามกระแสของสื่อที่ระบบโฆษณาได้สร้างสัญลักษณ์แทนคุณค่าสินค้าถึงเสพ เช่น การกินอาหาร มิใช่เพียงแค่การบำบัดความหิว แต่เป็นการแสดงถึงความภูมิฐาน เสื้อผ้า มิได้เป็นการบรรเทาความหนาวร้อนหรือป้องกันแมลงที่จะทำร้ายเท่านั้น แต่กลายเป็นการตกแต่งตามแฟชั่นที่ทันสมัย กระบวนการดังกล่าวส่งผลกระทบต่อวิถีที่มีรูปแบบเฉพาะเหมาะสมกับท้องถิ่นนั้น ๆ จากเดิมได้พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์หรือมนุษย์กับธรรมชาติ เน้นสร้างสันติสุขนำความสุขมาให้แก่ชุมชน แต่พอกระแสของแนวคิดดังกล่าวเกิดมีกับชุมชน จนชุมชนหลงระเริงกับความทันสมัย ไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อภูมิปัญญาภายในหมู่บ้านของตน แยกตัวเป็นอิสระไม่เกี่ยวข้องกับชุมชน ขาดความรักความสามัคคีกันในหมู่คณะ อันเป็นผลสืบเนื่องจากความประมาทเลอเลอ ไม่ตระหนักต่อคุณค่าสิ่งเสพว่ามีคุณค่าประโยชน์และโทษอย่างไร ฉะนั้น พระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้ชี้นำวิถีชีวิตและจิตใจต่อชุมชน โดยนำทรรศนะพุทธปรัชญาการใช้ชีวิตที่ยอมรับต่อหลักการพื้นฐานที่ว่า มนุษย์และสังคมไม้อาจจะดำรงอยู่ได้หากปราศจากวัตถุเครื่องบรรเทาความทุกข์ หากแต่ให้ความสำคัญต่อการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับวัตถุ ให้เป็นไปอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับ

^{๔๔} สัมภาษณ์พระเทียร ขนติสมปนโน, ๓๐ เมษายน ๒๕๕๘.

วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่แท้จริงของชีวิต เพราะการสนองตอบความต้องการทางวัตถุแม้จะพัฒนาให้มีความพร้อมบริบูรณ์ขึ้นก็มีใช่เป้าหมายของมันเอง แต่ต้องการให้ทำการพิจารณาโดยแยกคายเป็นเพียงวิถีทางหรือมรรคไปสู่การเข้าถึงคุณภาพชีวิตที่ได้คุณภาพของมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ เพื่อให้มนุษย์พัฒนาศักยภาพทางปัญญาและจิตวิญญาณของคนต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง^{๙๕} เพื่อเข้าถึงสุขอันประณีต และเป็นอิสรภาพที่แท้จริงของชีวิต การรวมกลุ่มเพื่อปฏิบัติงานสร้างความกล้าแข็งต่อการต่อสู้ต่อค่านิยมแบบผิด ๆ โดยจัดกิจกรรมให้ชุมชนได้เรียนรู้ ปลุกฝังค่านิยมที่เหมาะสมตามยุคสมัยอย่างมีสติ รวมถึงการฟื้นฟูคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นของคน เพื่อถ่ายทอดแก่ชุมชนให้รับรู้เรียนรู้และนำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันต่อไป

๔.๓ กระบวนการทำงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภค

ระบบเศรษฐกิจสังคมมีรูปแบบสร้างแรงกระตุ้น จูงใจสินค้าและบริการที่สร้างภาพลักษณ์เสนอค่านิยมที่แฝงกับตัวสินค้านั้น ๆ ผ่านกระบวนการโฆษณา ทำให้การบริโภคในปัจจุบันถูกบิดเบือนไปจากจุดมุ่งหมายเดิม คือ ประโยชน์ด้านการใช้สอย กินเพื่อบรรเทาทุกข์ เพราะมนุษย์ดำรงอัตภาพจากวัตถุปัจจัยพื้นฐานไปด้วย อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และเภสัชยารักษาโรค อย่างไรก็ตามวัตถุสิ่งของของเครื่องใช้สอยใช้เป็นเพียงเครื่องมือพัฒนามนุษย์ สร้างคุณภาพชีวิตให้ปลอดภัยจากทุกข์ เกื้อกูลต่อคุณภาพของสังคมและสถานะแวดล้อม เพื่อเป็นรากฐานสำหรับพัฒนาศักยภาพชีวิตที่ดีงามยิ่งขึ้น แต่เมื่อการรับรู้เพื่อสร้างความเข้าใจผิด มีค่านิยมในการคืบกินสินค้าตามมโนทัศน์ที่วาดฝันว่าจะนำความเจริญก้าวหน้าให้ตนเอง โดยการจ่ายเงินซื้อเครื่องมือ เครื่องใช้ อย่างฟุ่มเฟือย ไม่รู้จักประหยัดคอดออมทรัพย์ ขัดแย้งกับหลักการดำรงชีพตามพุทธธรรม ที่ต้องเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ ทุกสิ่งล้วนแต่มีความสัมพันธ์ต่อกันและกัน จะเล็กน้อยประการใดก็มีความสำคัญยิ่ง การทำงานของกลุ่มพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ก็เช่นกัน ได้นำหลักพุทธธรรมไปเผยแผ่ให้ชุมชนได้เข้าใจถึงแนวทางการใช้ชีวิตที่ผาสุกตามแนวทางแห่งความจริงอันประเสริฐ โดยมีได้มุ่งสู่โค่งทางวัตถุหรือทางจิตใจเพียงอย่างเดียวอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น แต่ต้องบริบูรณ์เพียบพร้อมทั้งฝ่ายวัตถุอันเป็นรูปธรรม และฝ่ายจิตใจอันเป็นนามธรรมให้มีความสมบูรณ์ เข้าใจสภาพความไม่เที่ยงแท้แน่นอน ต้องผันแปรเปลี่ยนไปเป็นธรรมดา แม้บางอย่างจะเจริญขึ้น อีกอย่างจะทรุดโทรมถึงขั้นตกต่ำ เช่นเดียวกับสภาพทางสังคมที่มีวิวัฒนาการความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุ แต่จิตใจของบุคคลกับหมกมุ่นกองเต็มด้วยกิเลสตัณหา ความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว กดขี่ข่มเหงผู้ด้อยกว่าเมื่อจำเป็นต้องใช้วัตถุก็ต้องมีปัญหาพิจารณาอย่างชาญฉลาดเป็นเครื่องควบคุมมิให้อวิชชาความไม่

^{๙๕} กุลลณี มุทธากลิน, เล่มเดียวกัน, หน้า ๘๘.

รู้ในสัจจะเข้าครอบงำจิตใจ เช่นเดียวกันกลุ่มพระสงฆ์ที่ได้นำหลักชีวิตที่เหมาะสมกับท้องถิ่น ที่แทรกแซงแผ่ด้วยธรรมะเครื่องขัดเกลาฟูลอแห่งกิเลสเครื่องหมองหม่น ผ่านสาระความรู้ในโครงการสร้างความรู้ ความเข้าใจ รู้จักใช้สติสัมปชัญญะเมื่อใช้จ่ายสินค้าและบริการ

สาระความรู้ของกลุ่มพระสงฆ์ได้จัดทำนั้น ต่างมีรูปแบบวิธีการที่เหมือนกันและแตกต่างกันไปตามความเหมาะสมกับบุคคล สถานที่ และสิ่งแวดล้อม โดยการบริหารจัดการนั้นต่างมียุทธวิธีทำงานดังนี้

๔.๓.๑ กลุ่มพระสงฆ์วัดเจดีย์แม่ครัว อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

การจัดบุคลากรและหน้าที่ความรับผิดชอบ

การบริหารจัดการของกลุ่มพระสงฆ์วัดเจดีย์แม่ครัว ท่านพระครูสมุห์วิเชียรคุณธมฺโม ไม่ได้จัดการแบ่งภาระหน้าที่เป็นสัดส่วนให้แก่บุคคลใด เพราะการทำงานด้านนี้เพิ่งเริ่มทำเป็นปีแรกเท่านั้น แต่กลุ่มวัดเจดีย์แม่ครัวมีเครือข่ายทำงานด้านอื่นที่มีความสัมพันธ์กับงานโครงการ ท่านจึงได้นำเอาสาระความรู้ทุกอย่างประมวลเป็นงานเดียวกัน ซึ่งเป็นการทำงานแบบบูรณาการที่ต่างเชื่อมโยงต่อกัน และได้อาศัยความร่วมมือกับชาวบ้านเพื่อช่วยเหลือในการจัดวางแผนงาน เริ่มจากปริกษาหารือชุมชนและกลุ่มเครือข่ายงานอื่น ๆ เพื่อวางแผนงาน กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละงาน ซึ่งกลุ่มที่เข้าร่วมงานมีดังนี้

๑. กลุ่มแกนนำเยาวชน ทำหน้าที่จัดสถานที่ ประชาสัมพันธ์ และให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ
๒. กลุ่มเครือข่ายโรคเอดส์ เป็นกลุ่มผู้ติดเชื้อจากการถูกยั่วยวนของสังคมที่ชื่นชอบค่านิยมแฟชั่นนุ่งน้อยห่มน้อย และการขายประเวณีเพื่อนำเงินใช้จ่ายสินค้าตามค่านิยมสังคมปัจจุบัน
๓. กลุ่มเครือข่ายคนพิการ เข้าร่วมโครงการโดยการสนทนาถึงปัญหาคนพิการ และความเป็นอยู่ที่ถูกสังคมทั่วไปมองข้าม เพื่อให้กลุ่มคนพิการได้สร้างศักยภาพของตน และให้ชุมชนได้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้น
๔. กลุ่ม อสม. จัดอาหารและเครื่องดื่มแก่ผู้เข้าร่วมโครงการ และเป็นวิทยากรในการสอนวิธีการทำอาหารพื้นบ้าน
๕. กลุ่มผู้สูงอายุ เป็นกลุ่มที่ถูกทอดทิ้งจากครอบครัว เพราะต่างคนต้องดิ้นรนหาทรัพย์สินปล่อยให้ผู้สูงอายุอยู่เดียวดาย แต่กลุ่มผู้สูงอายุได้ใช้เวลาว่างรวมกลุ่มออกกำลังกาย เพื่อให้ร่างกายแข็งแรงและคลายความเหงา

๖. กลุ่ม อบค. เป็นผู้ให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดงานบางส่วนที่ทาง พระสงฆ์วัดเจดีย์แม่ครัวได้ทำกิจกรรม ในการปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้อง และ เป็นการสร้างทัศนคติต่อการฟื้นฟูความรู้ท้องถิ่น
๗. กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน ให้ความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์แต่ละหมู่บ้านที่มีความสนใจงานให้เข้าร่วมโครงการ

กลุ่มเป้าหมาย

แผนงานเพื่อพัฒนาชุมชนบ้านเจดีย์แม่ครัว ทั้งกลุ่มเยาวชน ผู้สูงอายุและประชาชน โดยทั่วไปที่มีความสนใจต่อการดูแลใส่ใจต่อสุขภาพ ที่ทางกลุ่มได้จัดวางไว้ให้มีความรู้ด้านทั้งทางโลกและทางธรรมเพื่อสร้างสุขภาวะให้แก่ชุมชน

กิจกรรมงานคุ้มครองผู้บริโภค

กลุ่มพระสงฆ์วัดเจดีย์แม่ครัว ได้จัดงานเพื่อส่งเสริมให้ความรู้ทางด้านกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิการซื้อขายสินค้าและบริการ การฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น และแนวทางใช้ชีวิตตาม พุทธศาสนา จากการศึกษาและเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพบว่ามีการจัดกิจกรรม ดังต่อไปนี้

๑. จัดนิทรรศการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการกินอาหารอย่างปลอดภัย การประชาสัมพันธ์ จัดบอร์ดงาน และซุ่มข้อมูลที่เป็นเอกสารจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนได้ศึกษา ชมดูงาน และนำความรู้ไปใช้รอบครัว
๒. บริการชั่งน้ำหนัก วัดความดัน และตรวจสารพิษในเลือด โดยวิทยากรจาก สาธารณสุขได้เข้าร่วมมือในการให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ และทำการ ตรวจเช็คสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน พร้อมเสนอแนะแนวทางการรักษา สุขภาพให้แข็งแรง
๓. บริการนวดแผนโบราณ ประคบสมุนไพร โดยกลุ่มแม่บ้านเจดีย์แม่ครัวที่มีความรู้ด้านการนวดแผนโบราณที่นำสมุนไพรที่บรรเทาอาการปวด เมื่อยตามร่างกาย แทนการใช้ยาปฏิชีวนะที่สกัดจากสารเคมีที่มีผลต่อร่างกาย
๔. แจกเอกสารความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ เช่น เอกสาร เบาหวาน ความดันโลหิตสูง ไข้หวัดนก การปฏิบัติตนหลังได้รับสารเคมี เอกสารงดดื่มสุรา การปฏิบัติตัวขณะเป็นไข้หวัด มะเร็งเต้านม มะเร็งปากมดลูก อาหารปลอดภัยชีวิตปลอดภัย คู่มืออย่าหลงเชื่อง่าย และเอกสาร Clean Food and Good Taste

๕. สาธิตและบริการตรวจสอบสารพิษตกค้างในพืชผัก อาหาร โดยสาธารณสุขเป็นผู้ให้การอบรม เช่น การตรวจสอบบอแรก
๖. สาธิตการทำขนม อาหาร เครื่องดื่ม พื้นบ้าน เช่น การทำงานขนมจ็อก น้ำสมุนไพร แกงแค เป็นต้น
๗. การสาธิตการบริหารร่างกายของกลุ่มผู้สูงอายุ เช่น การฟ้อนเชิง
๘. จัดเวทีเสวนาเรื่อง “สุขภาพดีเริ่มที่บริโภคเป็น” โดยเชิญกลุ่มต่าง ๆ ทั้ง อสม. อบต. สาธารณสุข ผู้สูงอายุ สาธารณสุข นักปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ และเยาวชน เป็นต้น
๙. การละเล่นพื้นบ้าน เช่น การเต้นของกลุ่มเด็ก ๆ (เด็กคอยใจดี) เป็นต้น
๑๐. สาธารณสุขจังหวัดให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพ โดยเริ่มจากการรับประทานอาหารที่ดีมีประโยชน์ และหมั่นออกกำลังกายให้สม่ำเสมอ^{๒๐}

๔.๓.๒ กลุ่มพระสงฆ์วัดชัยลังการ(ป่าป้อง) อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ การจัดบุคลากรและหน้าที่ความรับผิดชอบ

กลุ่มพระสงฆ์วัดชัยลังการ(ป่าป้อง) โดยพระครูวินัยธรพนม ปิยธมฺโม ได้รับผิดชอบบริหารและจัดการกิจกรรม เพื่อให้ชุมชนได้รับความรู้และมีส่วนร่วมในการทำงานจากการเสนอแนวทางการดำเนินชีวิตตามภูมิปัญญาท้องถิ่น พุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่สร้างความเข้มแข็งของชุมชนต่อการฟื้นฟูศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีท้องถิ่น ดังนั้นจึงต้องมีการจัดบุคลากรและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้

๑. กลุ่มแกนนำเยาวชน
๒. กลุ่ม อสม. บ้านป่าป้อง
๓. คณะครูโรงเรียนบ้านป่าป้อง
๔. อนามัยตำบลป่าป้อง
๕. คณะกรรมการสุขภาพ
๖. กลุ่มผู้สูงอายุ

การจัดการบริหารบุคลากรในการปฏิบัติงานพระครูวินัยธรพนม ปิยธมฺโม ได้จัดแบ่งภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละกลุ่ม ดังนี้

^{๒๐} เอกสารสรุปกิจกรรมการจัดงานไตรภาคีสวัสดิ์ปีใหม่ สามสามวัยร่วมใจพัฒนา, ณ วัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่, ๓ มกราคม ๒๕๔๔.

๑. กลุ่มแกนนำเยาวชน ทำงานด้านจัดเตรียมกิจกรรม สถานที่จัดงาน และอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมถึงเป็นวิทยากรในการชักชวนเยาวชนบ้านป่าป้อมเข้าร่วมงานโครงการ เพื่อปลูกฝังสร้างจิตสำนึกในการกินที่ถูกต้อง

๒. กลุ่ม อสม. หมู่ที่ ๓ - ๔ บ้านป่าป้อม ทำหน้าที่จัดเตรียมอาหาร เครื่องดื่มพื้นบ้าน และเป็นวิทยากรสาธิตวิธีทำอาหารพื้นเมืองแก่เยาวชนได้รับรู้เพื่อจะได้นำไปใช้ในครอบครัวต่อไป

๓. คณะครูโรงเรียนบ้านป่าป้อม เนืองด้วยเยาวชนที่เข้าร่วมทำกิจกรรมส่วนมากเป็นนักเรียนโรงเรียนบ้านป่าป้อม ดังนั้นคณะครูจึงเป็นบุคลากรที่สำคัญในการทำงาน เพื่อดูแลควบคุมนักเรียน และอำนวยความสะดวกด้านอุปกรณ์ รวมถึงการบริหารจัดการงบประมาณอุดหนุนที่ได้รับจากสถาบันโพธิยาลัยในการปฏิบัติงานแต่ละครั้ง

๔. กลุ่มอนามัยตำบลป่าป้อม เป็นที่ปรึกษางานโครงการคุ้มครองและเป็นวิทยากรให้ทักษะ ความรู้ เรื่องสุขอนามัยในการรักษาสุขภาพให้แข็งแรง

๕. คณะกรรมการสุขภาพ เป็นที่ปรึกษาและส่งเสริมกิจกรรมด้านสุขภาพ และเป็นวิทยากรในการแสดงวิธีการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

๖. กลุ่มผู้สูงอายุ เป็นผู้ให้ทักษะ ความรู้ ทางภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งทางด้านการดำเนินชีวิต ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีท้องถิ่นบ้านป่าป้อม

กลุ่มเป้าหมาย

การทำงานของกลุ่มพระสงฆ์วัดป่าป้อม มุ่งพัฒนาชีวิตเยาวชนในโรงเรียนบ้านป่าป้อม โดยได้รับความร่วมมือกับคณะครูอาจารย์ในโรงเรียนในการทำงาน การออกนโยบายเลิกขายสินค้าหรืออาหารที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น น้ำอัดลม ขนมกรอบที่มีการสังเคราะห์สีต่าง ๆ เป็นต้น พื้นฟูศิลปะ วัฒนธรรม ท้องถิ่นที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ทำให้กลุ่มเป้าหมายของพระสงฆ์จะเน้นเยาวชนที่จะเป็นรากฐานของชุมชนต่อไป

กิจกรรมงานคุ้มครองผู้บริโภค

พระครูวินัยธรพนม ปิยธมโม ได้จัดกิจกรรมเพื่อให้ทักษะ ความรู้ ด้านต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนได้เข้มแข็ง สามารถที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนตนเองได้ โดยการนำหลักพุทธธรรมที่เป็นเครื่องขัดความทุกข์ และนำชีวิตเข้าสู่แนวทางแห่งความสุข ดังนั้นกิจกรรมที่ท่านได้ทำจึงได้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

๑. การแสดงการละเล่นพื้นบ้าน จากกลุ่มเยาวชนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดชลาภังการ ที่แสดงการตีกลองสะบัดชัย รำดาบ เป็นต้น

๒. การจัดชุมชนเปรียบเทียบอาหาร ขนม และเครื่องดื่ม ที่ทันสมัยกับอาหารพื้นบ้าน เพื่อให้รู้ถึงคุณประโยชน์ของอาหาร ขนม และเครื่องดื่มพื้นบ้านกับขนมทั่วไปที่นักเรียนมักซื้อรับประทาน

๓. ให้ทักษะ ความรู้ เกี่ยวกับแนวทางปลูกผักและประโยชน์ของผักสวนครัว โดยการใช้ปุ๋ยชีวภาพ เช่น การใส่สาร EM ในการปรับสภาพของเศษอาหารเป็นปุ๋ย การใช้ปุ๋ยจากมูลสัตว์ที่เลี้ยง เป็นต้น

๔. การศึกษานอกสถานที่ โดยนำกลุ่มเยาวชนเดินทางไปวัดพระธาตุคอกยสะเกิด เข้าศึกษาภาพปริศนาธรรมฝาผนัง เทียวชมสวนสมุนไพร และรับฟังการให้ความรู้จากคุณลุงหมื่นจันทร์แดง ซึ่งเป็นหมอชาวบ้านที่มีความรู้และชำนาญเกี่ยวกับการใช้พืชสมุนไพร

๕. กลุ่มแกนนำด้านสุขภาพได้สาธิตวิธีการทำขนมพื้นเมือง เช่น ขนมจ็อก ข้าวต้มมัด โดยให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในการทำทุกขั้นตอน และกลุ่ม อสม. สาธิตวิธีการทำอาหารพื้นเมือง เช่น แกงแค น้ำยาสมุนไพร เป็นต้น

๖. การแสดงการละเล่นของชาวบ้าน เช่น การรำมวยจีนของกลุ่มผู้สูงอายุ การออกกำลังกายของแม่บ้านตำบลป่าป้อง การเดินสี่ลางเพื่อสุขภาพของกรรมการสุขภาพหมู่ที่ ๔ และการรำกระบอกจากผู้สูงอายุบ้านป่าป้อง

๗. วิทยากรอนามัยตำบลป่าป้องให้ความรู้ และวิธีการดูแลรักษาสุขภาพให้แข็งแรง

๘. เชิญวิทยากรสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ ทำการสาธิตการตรวจสอบอาหารและบริการตรวจเช็คสุขภาพผู้สูงอายุ

๙. เชิญวิทยากรของกลุ่มแม่บ้านป่าป้อง ให้ความรู้เรื่องการนวดแผนโบราณและแผนปัจจุบัน ให้ชุมชนได้เรียนรู้และปฏิบัติตามทุกขั้นตอน เพื่อนำไปใช้ในครอบครัว^{๒๐}

๔.๓.๓ กลุ่มสามเณรโรงเรียนโพธิธรรมศึกษาวัดป่าแดด อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ การจัดบุคลากรและหน้าที่ความรับผิดชอบ

พระใบฎีกาสุทัศน์ วชิรญาโณ ได้จัดการบริหารบุคลากรให้ความรู้ด้านต่าง ๆ เพื่อฝึกฝนให้กลุ่มสามเณรและกลุ่มเยาวชนอำเภอแม่แจ่ม ได้มีประสบการณ์ทำงานเพื่อพัฒนาชุมชน อำเภอแม่แจ่ม และสร้างระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการจัดกิจกรรมจึงมีการจัดวางหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล ดังนี้

^{๒๐} เอกสารเวทีสัญจร สุขภาพดีเริ่มที่บริโภคเป็น , วิทยาลัยการฯ ตำบลป่าป้อง อำเภอคอกยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่, ๖ ธันวาคม ๒๕๕๗.

๑. แกนนําเยาวชน ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มต้นกล้า ฟาโส และสายรุ้ง
๒. แกนนําสามเณรโรงเรียนโพธิธรรมศึกษาวัดป่าแดด
๓. คณะครูโรงเรียนมัธยมแม่แจ่ม
๔. คณะครูในโรงเรียนโพธิธรรมศึกษาวัดป่าแดด
๕. กลุ่มคณะศรัทธาผู้สูงอายุวัดป่าแดด

บุคลากรดังที่กล่าวข้างต้น มีการจัดหน้าที่ความรับผิดชอบกิจกรรม เพื่อให้ทักษะ ความรู้ ด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑. แกนนําเยาวชน ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มต้นกล้า ฟาโส และสายรุ้ง มีหน้าที่การจัดเตรียมอุปกรณ์ สถานที่จัดกิจกรรม และประชาสัมพันธ์แก่เยาวชนอำเภอแม่แจ่ม เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมให้ทักษะ ความรู้ ด้านต่าง ๆ ที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๒. แกนนําสามเณรโรงเรียนโพธิธรรมศึกษาวัดป่าแดด จัดสถานที่ฝึกอบรม เพื่อให้ทักษะความรู้ ชักชวนสามเณรในโรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรม ที่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์กับวัดตนเอง

๓. คณะครูโรงเรียนมัธยมแม่แจ่ม ทำหน้าที่กำกับดูแลนักเรียนในโรงเรียนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อตัวนักเรียนและชุมชน

๔. คณะครูในโรงเรียนโพธิธรรมศึกษาวัดป่าแดด ทำหน้าที่กำกับดูแลสามเณร และเป็นวิทยากรให้ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม

๕. กลุ่มคณะศรัทธาผู้สูงอายุวัดป่าแดด ทำหน้าที่ในการเป็นวิทยากรงานสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทำอาหารพื้นบ้าน ขนมพื้นบ้าน เป็นต้น

กลุ่มเป้าหมาย

การทำงานของกลุ่มสามเณรโรงเรียนโพธิธรรมศึกษาวัดป่าแดด ตำบลท่าผา อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยพระใบฎีกาสุทัศน์ วชิรญาโณ รับผิดชอบโครงการงานด้านต่าง ๆ โดยท่านได้แบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ

๑. กลุ่มสามเณรโรงเรียนโพธิธรรมศึกษาวัดป่าแดด
๒. กลุ่มเยาวชนในอำเภอแม่แจ่ม

กิจกรรมงานคุ้มครองผู้บริโภค

กิจกรรมในส่วนสามเณร

ส่วนของสามเณรได้มีการจัดกิจกรรมคือการเข้าค่ายอบรมสามเณรภายในโรงเรียน เพื่อให้เข้าใจในการบริโภคให้ถูกต้อง ซึ่งกิจกรรมที่ได้กระทำเป็นการคัดลอกแบบบอชางการจัดแกน

นำที่ทางโพธิยาลัยได้จัดในวันที่ ๒๒ - ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ ณ วัดสวนดอก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งกิจกรรมมีดังนี้

๑. การให้ทักษะ ความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้บริโภค การฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นอำเภอแม่แจ่ม และพุทธธรรมในการครองชีพอย่างมีความสุข ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวได้จัดให้มีการแสดงทศณะและนำเอาความเห็นนั้นสู่การปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรม เช่น การแสดงละครเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงคุณและโทษการกินอาหารตามค่านิยมความทันสมัย และจัดซุ้มสินค้าออก ๒ ซุ้ม ซุ้มแรกเป็นสิ่งที่อาหารที่ควรจะได้รับประทาน อีกซุ้มเป็นสิ่งที่ไม่ควรจะรับประทาน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้ทำกิจกรรมร่วมกันและแสดงความคิดเห็นว่าอะไรเป็นสิ่งที่ควรหรือไม่ควรซื้อมารับประทาน

๒. การแสดงภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชน โดยให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้แสดงทศณะในการกินการอยู่ที่จะเป็น และแนวทางการดำรงชีพในสภาพปัจจุบัน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้ถูกต้องภายในครัวเรือน ด้วยการนำเอายุทธการแกงแคที่แกนนำได้เข้าร่วมกันสรุปเป็นหัวข้อ โดยเริ่มจากการศึกษาถึงสภาพปัญหาภายในชุมชน แล้วค่อยสืบหาเหตุปัจจัยอันเป็นเงื่อนไขของสภาพปัญหานั้น แล้วนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของแต่ละปัญหา

๓. การฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอแม่แจ่ม โดยเชิญผู้สูงอายุเป็นวิทยากรในการให้ความรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรมท้องถิ่น

กิจกรรมในส่วนเยาวชน

รูปแบบการจัดกิจกรรมในส่วนของเยาวชนนั้น กลุ่มพระสงฆ์ได้วางรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทางความคิด สร้างสัมพันธภาพในชุมชน สู่การพัฒนาท้องถิ่น สื่อผ่านความรู้ด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑. กิจกรรมสร้างความสมัครสมานสามัคคีในกลุ่ม เช่น การเล่นเกม เพื่อหล่อหลอมพฤติกรรมผู้เข้าร่วมให้มีความรักสามัคคีกัน

๒. กิจกรรมเลือกซื้อสินค้า ที่นำเสนอเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับอันตรายจากการกินอาหารไม่ถูกตามสุขลักษณะ และยังแทรกเนื้อหาสาระด้านกฎหมายคุ้มครองแก่ผู้บริโภค โดยการสมมุติสถานการณ์ให้แต่ละกลุ่มมีเงินอยู่จำนวน ๔,๕๐๐ บาท สามารถซื้อสินค้าตามคามั่วอยู่ ๕ แห่ง ดังนี้

๒.๑ ร้านเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม	๒.๒ ร้านผลไม้พืชผลทางเกษตร
๒.๓ ร้านเครื่องคั้ม	๒.๔ ร้านของที่ระลึก
๒.๕ ร้านเบ็ดเตล็ด	๒.๖ ร้านเครื่องใช้ไฟฟ้า

๒.๗ ร้านอาหาร

๒.๘ ร้านเครื่องครัวภัณฑ์

๒.๙ ร้านเครื่องสำอาง และเครื่องประดับ

และให้แต่ละกลุ่มนำเสนอสินค้าที่คิดว่ามีประโยชน์มากที่สุด และสินค้าที่มีโทษที่สุดมาเขียนลงในกระดาษว่าทำไมถึงเลือกสินค้าเหล่านี้ โดยการนำเสนอให้กลุ่มอื่นได้รู้ถึงเหตุผลที่เลือกสินค้า ว่ามีประโยชน์และโทษอย่างไร

๓. การเดินขบวนพาเหรดตามโครงการ “สุขภาพดีเริ่มที่บริโภคเป็น” จากกลุ่มเยาวชนอำเภอแม่แจ่ม เพื่อรณรงค์ให้ชุมชนรู้จักรับประทานอาหารตามหลักโภชนาการ ที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายมากกว่าการรับประทานอาหารสินค้าตามค่านิยมทางสังคมตามสื่อโฆษณา

๔. การฟ้อนรำ ของเยาวชนกลุ่มเทียนส่องธาร เพื่อเป็นพิธีการเปิดงานวันเยาวชนอำเภอแม่แจ่ม

๕. พิธีกรรมมัดมือจูวัญ โดยพระสายัณห์ สุทธิญาโณ วัดป่าแดด เป็นผู้เรียกขวัญ และมัดมือจูวัญขอพรพระ และกลุ่มเพื่อนร่วมค่าย

๖. การแสดงดนตรีพื้นเมือง ของกลุ่มเยาวชนตำบลท่าผา ในเพลงล่องแม่ปิง ลาวกระทบไม้ สาวเชียงใหม่ เพื่อสร้างความเพลิดเพลินใจให้แก่ผู้เข้าร่วมงาน

๗. ชุมนิทรรศการ เรื่อง ยาเสพติด จัดบอร์ดประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูล และภัยที่เป็นอันตรายจากสิ่งเสพติด ให้เยาวชนห่างไกลจากอบายมุขที่ทำลายตัวเด็ก ชุมชน และประเทศชาติ และให้เยาวชนได้เล่นเกมการจับคู่เกี่ยวกับอันตรายและโทษยาเสพติดประเภทต่าง ๆ

๘. ชุมนิทรรศการ เรื่อง โรคเอดส์ วิทยาการจากโรงพยาบาลแม่แจ่มได้ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ การป้องกันตัว และการปฏิบัติตนให้ห่างไกลจากโรคเอดส์

๙. ชุมนิทรรศการขนมพื้นบ้าน (ขนมโด้งโด้ง) ซึ่งเป็นขนมพื้นบ้านของชุมชนตำบลท่าผา โดยกลุ่มแม่บ้านเหล่าป่าก่อก่อเป็นวิทยาการสาธิตวิธีทำขนม ให้เยาวชนได้หัดทำ และบริการจำหน่ายแก่ผู้ที่สนใจ

๑๐. ชุมนิทรรศการข่าวสารสารสนเทศ ซึ่งกลุ่มเยาวชนฟ้าใสเป็นผู้รับผิดชอบกิจกรรม โดยการเขียนป้ายโครงการ การรณรงค์ให้เขารู้จักเลือกซื้ออาหาร สารเกี่ยวกับโทษของการรับประทานสารปนเปื้อนในอาหาร การสาธิตวิธีทดสอบอาหารชนิดที่มีสารปนเปื้อน สารกันชื้น เชื้อราในอาหาร เช่น ผลไม้คอง ถั่วอก ลูกชิ้น เป็นต้น และจัดการประกวดวาดภาพตามจินตนาการว่าด้วยเรื่อง “จะบริโภคอาหารอย่างไรจึงเรียกว่าบริโภคเป็น”

๑๑. การจัดเวทีเสวนาในหัวข้อ “สุขภาพดีเริ่มที่บริโภคเป็น” จัด ณ ศาลาประชาคมอำเภอแม่แจ่ม โดยเชิญ พระมหาบุญช่วย สิริธโร ผู้อำนวยการสถาบันโพธิยาลัยเป็น

ประธานในการเสวนา พระใบฎีกาสุทัศน์ วชิรญาณ เป็นผู้ดำเนินรายการ และเจริญพรเรียนเชิญคุณ รัชชัย สายบุญทา สาธารณสุขอำเภอแม่แจ่ม และคุณสุภาวรัตน์ สุทธิพรวิโรจน์ ผู้ประสานงาน ระหว่างชมรมผู้บริโภครักษ์ภาคเหนือตอนบน รวมไปถึงกลุ่มสามเณร และเยาวชนก็ได้เข้าร่วมเสวนาในครั้งนี้ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดความเป็นมา วัตถุประสงค์และเป้าหมาย การจัดงานของกลุ่มพระสงฆ์ในครั้งนี้^{๒๒}

๔.๓.๔ กลุ่มพระสงฆ์วัดศรีสุพรรณ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

การจัดบุคลากรและหน้าที่ความรับผิดชอบ

การบริหารจัดการบุคลากรและหน้าที่รับผิดชอบการทำงาน ของกลุ่มพระสงฆ์วัดศรีสุพรรณ โดยที่คณะครูในโรงเรียนเป็นผู้บริหารและจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีการจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบออก ๒ อย่าง คือ

๑. กลุ่มแกนนำในโรงเรียน มีหน้าที่ในการเป็นผู้นำนักเรียนเพื่อส่งเสริมในเรื่องทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ จัดรูปแบบงาน สถานที่ และอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน

๒. คณะครูอาจารย์โรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณ เป็นผู้บริหารงบประมาณ รวมถึงอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม อาหาร เครื่องดื่ม และดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการ

กลุ่มเป้าหมาย

๑. นักเรียนโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณ จำนวน ๕๐๐ คน

๒. บุคลากรในชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงหรืออยู่ในเขตบริเวณของโรงเรียน

กิจกรรมงานคุ้มครองผู้บริโภค

๑. แกนนำแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วม และให้ศึกษาผลิตภัณฑ์อาหารที่นำมาจัดเพื่อให้นักเรียนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น และเขียนลงในกระดาษเพื่อนำเสนอแก่กลุ่มอื่น ซึ่งเนื้อหาจากการนำเสนอของนักเรียนพอจะสรุปแนวคิดได้ดังนี้

๑.๑ อาหารที่มีประโยชน์และปลอดภัยจากสารพิษ นักเรียนดูปริมาณคุณค่าของสารอาหารและเปรียบเทียบประโยชน์ที่จะได้รับ และโทษที่ได้จากการกินแบบผิด

๑.๒ อาหารที่ใส่สีและปรุงแต่งด้วยผงชูรส โดยส่วนประกอบจากการนำสารสังเคราะห์ทั้งสี กลิ่น รส ที่ปรุงในอาหาร ขนมห และเครื่องดื่ม

^{๒๒} เอกสารสรุปการดำเนินงานค่ายสุขภาพดีเริ่มที่บริโภคเป็น , ณ วัดป่าแดด ตำบลท่าผา อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่, ๑๗ - ๑๘ กันยายน ๒๕๕๗.

๑.๓ การดูแลการผลิตภัณฑ์ที่กำหนด วัน เดือน ปี ที่ผลิต ว่ามีการผลิตเมื่อไร วันไหน เดือนไหน ปีอะไรที่ผลิต และผลิตภัณฑ์อาหารหมคอายุเมื่อไร

๑.๔ ขนบใส่สารกันบูด ใส่สีสังเคราะห์ ผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยนักเรียนดูส่วนผสมของอาหารว่ามีสารอะไรเป็นส่วนประกอบ และเมื่อรับประทานเข้าไปจะเกิดผลกระทบอย่างไร

๑.๕ การเลือกซื้ออาหารให้ถูกต้องเพื่อจะได้รับอาหารที่มีประโยชน์ เมื่อนักเรียนเห็นคุณค่าและโทษของอาหารที่ดู ก็นำเสนอแนวทางที่เลือกซื้อสินค้าที่มีประโยชน์ต่อการเจริญเติบโต ทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรงต่อไป

๒. การให้ความรู้ด้านอาหาร ขนบ และเครื่องคิมตามซุ่ม โดยแต่ละกลุ่มได้ศึกษาผลจากการรับประทานอาหาร เครื่องคิมตามซุ่มว่ามีคุณค่าและโทษอย่างไร แล้วร่วมกันเสนอแนวความคิดเขียนในกระดาษออกมารายงานความรู้ที่ได้รับแก่กลุ่มอื่น ซึ่งซุ่มที่จัดไว้มีแบ่งออกเป็น ๕ ซุ่ม ดังนี้

๑. ซุ่มน้ำสมุนไพร เช่น น้ำตะไคร้ น้ำกระเจียบ เป็นต้น
๒. ซุ่มสังฆทาน ที่มีอาหารแห้ง สบู่ ผงซักฟอก และอื่น ๆ
๓. ซุ่มขนม ลูกอม ขนบปังและขนบไทย เพื่อให้นักเรียนได้เปรียบเทียบถึงคุณค่าและส่วนประกอบของสารอาหารในขนบ
๔. ซุ่มน้ำอัดลมที่มีกรดเป็นส่วนผสมหลักกับน้ำเปล่า
๕. ซุ่มผักและผลไม้สด เช่น ผักกาด ถั่ว แครอท ถั่วลิสง ถั่วลิสง ถั่วลิสง ถั่วลิสง เป็นต้น^{๒๑}

๔.๓.๕ กลุ่มพระสงฆ์วัดศรีโสดา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

การจัดบุคลากรและหน้าที่ความรับผิดชอบ

กลุ่มพระสงฆ์วัดศรีโสดา ได้มีการจัดบุคลากรที่มีส่วนร่วมในการกิจกรรมและแบ่งภาระหน้าที่ให้รับผิดชอบ ดังนี้

๑. กลุ่มแกนนำ มีหน้าที่ในการจัดเตรียมอุปกรณ์ สถานที่ และอำนวยความสะดวกต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม
๒. วิทยากรโครงการพระธรรมจาริกให้ทรงสนะความคิดเห็น และความรู้ในการดำรงชีพอย่างถูกต้องตามแนวทางพุทธปรัชญา

^{๒๑} เอกสารสรุปงานโครงการสุขภาพดีเริ่มที่บริโภคเป็น, ณ โรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, ๕ กันยายน ๒๕๔๗

๓. วิทยาการจากสถาบันโพธิยาลัย ทำความเข้าใจในการปฏิบัติงานและบอกถึง
วัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ การให้ทักษะความรู้ทางกฎหมาย การฟื้นฟูความรู้ทาง
ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมตามแนวทางพระพุทธศาสนา

กลุ่มเป้าหมาย

การทำงานครั้งนี้กลุ่มพระสงฆ์วัดศรีโสศา ได้ทำงาน โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่เข้า
ร่วมกิจกรรม ดังนี้

๑. นักเรียนโรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ วัดศรีโสศา อำเภอเมือง จังหวัด
เชียงใหม่
๒. สามเณรวัดวิเวกวาราม อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
๓. นักเรียนโรงเรียนพุทธเกษตรหนองสอ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

กิจกรรมงานคุ้มครองผู้บริโภค

การจัดกิจกรรมของกลุ่มพระสงฆ์วัดศรีโสศา มีการอบรมให้ความรู้ทั้งด้านสิทธิ
ทางกฎหมายแก่ผู้บริโภค ความรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่น และหลักสติริระลึกถึงคุณประโยชน์ของการ
ใช้สินค้าหรือบริการอย่างไม่ประมาท ซึ่งยุทธวิธีการทำงานสร้างองค์ความรู้แก่ชุมชนมีดังนี้

๑. กิจกรรมสร้างความคุ้นเคย โดยวิทยาการจะเป็นผู้แนะนำและสร้างบรรยากาศ
ในการอบรมให้เป็นที่น่าสนใจแก่กลุ่มเป้าหมาย
๒. การเล่นเกมฝึกสติ เช่น การคมมือเป็นจังหวะเพื่อให้ผู้เข้าร่วมผ่อนคลาย
ความเครียด
๓. วิทยาการจากสถาบันโพธิยาลัย โดย พระมหาบุญช่วย สิรินุโร เป็นผู้ให้สาระ
ความรู้เรื่องการอยู่การกินเป็น บอกความเป็นมา วัตถุประสงค์ของโครงการ
เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้ทราบถึงเป้าหมายในการจัดกิจกรรม
๔. เดินขบวนรณรงค์โครงการ “สุขภาพดีเริ่มที่บริโภคเป็น” ตั้งแต่อนุสาวรีย์ครู
บาศรีวิชัยสู่วัดศรีโสศา เพื่อให้คนทั่วไปได้เกิดความรู้สึกตระหนักถึงคุณค่าของ
เครื่องใช้ไม้สอยที่ตนจะเลือกซื้อ เลือกใช้ว่ามีประโยชน์อย่างไร
๕. วิทยาการโครงการธรรมจาริกให้ความรู้ด้านอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัด
กิจกรรม และเสนอแนวทางการคิดตามพุทธวิธี^{๒๔}

ยุทธวิธีทำงานข้างต้นทำให้ทราบว่าพระสงฆ์ได้นำแนวคิดเชิงอุดมคติสู่การปฏิบัติ โดย
คำนึงถึงบทบาทและสถานภาพของคนที่จะมีต่อชุมชน ในฐานะเป็นพุทธบุตรผู้สละเสียซึ่งบาป

^{๒๔} เอกสารสรุปการจัดค่ายอบรมผู้บริโภค, ณ วัดศรีโสศา ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่,
๒๖ กันยายน ๒๕๔๗.

ทั้งหลาย และให้การอบรมฝึกเดือนอุบาสกและอุบาสิกาอยู่เสมอ พร้อมกันนั้นยังเพียรพยายาม พัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ทำให้เกิดความเจริญขึ้นทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อให้แต่ละบุคคลมีศักยภาพเพียงพอที่จะสามารถแก้ไขปัญหของตนเองได้ เพราะสถาบันสงฆ์คอยทำหน้าที่ สร้างสรรค์บูรณาการแก่สังคม ปลุกฝังวัฒนธรรมจริยธรรมอันดีงาม ให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาชีวิต เป็นที่พึ่งพาทางจิตใจ พัฒนาชุมชนให้เกิดความเจริญทางวัตถุและจิตใจอย่างสมดุลกัน ในฐานะที่ตนเป็นผู้นำของท้องถิ่นที่ทุกคนต่างเชื่อฟังให้การเคารพนับถือ โดยพยายามสร้างความ สมัคสมานสามัคคี กลมเกลียวเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันผ่านกิจกรรมทางภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยให้ แต่ละบุคคลได้มีส่วนร่วมแบ่งภาระความรับผิดชอบตามความถนัด พัฒนาขีดความสามารถให้ ประจักษ์แก่สมาชิกในท้องถิ่น ซึ่งกิจกรรมยังให้ความรู้เกี่ยวกับการอยู่การกินตามหลักพุทธธรรม เน้นการดำรงมระวังกาย วาจา ใจให้เรียบร้อย ตรีตรองอย่างถี่ถ้วนก่อนที่จะกินจะใช้หรือคำนึงถึง อรรถประโยชน์ของสิ่งของที่จะนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน และการให้สาระความรู้ด้านสิทธิ คู่ครองเมื่อซื้อสินค้าทั้งก่อนและหลังซื้อ รวมไปถึงฟื้นฟูความรู้ทางภูมิปัญญาด้านวิถีชีวิตและ การละเล่นเพื่อสร้างความสนุกสนานเฮฮา เพื่อให้ชุมชนได้รับรู้และเรียนรู้เนื้อหาสาระนั้น ซึ่งเป็ นการสืบสานความรู้ท้องถิ่น ที่สามารถนำไปประยุกต์ปฏิบัติให้เกิดความสุขแก่ตนเองได้

การปฏิบัติงานจึงเน้นการส่งเสริมชุมชนได้มีทักษะ ความรู้ เข้าใจคุณค่าและประโยชน์อัน แท้จริงด้วยความระมัดระวังก่อนจะกินจะใช้วัตถุ มุ่งเน้นฟื้นฟูความรู้การทำอาหารพื้นบ้าน ที่มี ส่วนประกอบจำเป็นต่อความเจริญเติบโตทางร่างกาย พัฒนาสติปัญญา ซึ่งปัจจุบันผลิตภัณฑ์อาหาร สำเร็จรูปจากอุตสาหกรรมโรงงานขายกว้างสู่ท้องตลาด การซื้อขายสะดวกสบาย ราคาถูก แต่ ผลิตภัณฑ์กลับขาดคุณค่าสารอาหารทางโภชนาการ ทำลายร่างกาย เป็นพาหะนำโรคมามากมาย เช่น โรคอ้วน โรคขาดสารอาหาร เป็นต้น แม้สังคมเชียงใหม่จะมีอาหารพื้นเมือง ที่ชาวล้านน่านำผัก สมุนไพรเป็นองค์ประกอบหลักในการปรุงอาหาร เพื่อให้ได้ประโยชน์ในการซ่อมแซมร่างกายและ เป็นยาคอยรักษาโรค แต่คนสมัยใหม่กลับไม่ให้ความสำคัญกับอาหารท้องถิ่นตนเอง หันไปใส่ใจ ต่อการสร้างค่านิยมการกินอาหารที่ทันสมัย สร้างความภูมิฐาน มั่นคง โก้หรูเมื่อได้กินได้ใช้ และ อิทธิสื่อกระตุ้นให้ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง และทำหน้าที่เป็นผู้ซื้อสินค้าที่โฆษณา จนผู้บริโภคละเลยต่อ อำนาจกรรมสิทธิ์ทางกฎหมายที่ให้อิสระเลือกกิน เลือกใช้เครื่องใช้ไม้สอยที่ตนเองปรารถนา

ทรงสนมมมองของกลุ่มพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ต่อพฤติกรรมชุมชน ปัจจุบันชาวบ้าน รับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างไม่ระมัดระวัง วิวัฒนาการของการคิดค้นสิ่งประดิษฐ์มีพัฒนาการอย่าง ต่อเนื่อง ข้อมูลข่าวสารจึงเป็นส่วนสำคัญในการแพร่กระจายแก่ท้องถิ่น เริ่มจากการสร้างมาหา ภาพแห่งความสุขทางวัตถุ กระตุ้นให้ประชาชนเกิดการสะสมทรัพย์หรือวัตถุเพื่อตอบสนองความ ต้องการตนเอง ยิ่งระบบการค้าเสรีที่รัฐให้การอุปถัมภ์ตามระบบเศรษฐศาสตร์เชื่อว่าความผาสุก

จะเกิดจากการมีเครื่องใช้ไม่สอย เครื่องอำนวยความสะดวกปริมาณมาก ก็ยังจะทำให้เกิดความสุขจากการใช้อุปกรณ์เครื่องมืออื่น ๆ และนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับสินค้าโฆษณาถ่ายทอดมโนทัศน์ให้เกิดค่านิยมใฝ่แสพ จนประชาชนตกอยู่ภายใต้กรอบอำนาจการสร้างภาพแห่งความสุขดังกล่าว

ปัจจุบันวิกฤติการณ์ทางสังคมล้วนเกิดจากการขาดสติสัมปชัญญะ ความระลึกได้ รู้ตัวในการประพฤติปฏิบัติ ที่ถูกการลวงหลอกจากสื่อโฆษณาสินค้าและบริการ จนสังคมติดอยู่กับภาพลักษณ์นั้นโดยไม่อาจจะปฏิเสธได้ว่ามีความสำคัญต่อชีวิตตนเอง ปัญหาจากความไม่สำรวจระวังต่อข้อมูลสื่อได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นแห่งสภาพการณ์ทางสังคมปัจจุบัน ที่ต้องคืนรนเสาะแสวงหาวัฒนธรรม คอยบรรเทาความอยากอย่างไม่มีสิ้นสุด ความทะยานอยากมีความเข้มข้นอยู่ทุกขณะ ฉะนั้นแนวทางแก้ไขปัญหาทางสังคมต้องเริ่มจากการสร้างสัมมาทิฐิ คือ ความเห็นอันถูกต้อง โดยกลุ่มพระสงฆ์ได้ยึดแนวทางศึกษา ๓ อันเป็นเนื้อแก่นหลักของพุทธศาสนา ประกอบไปด้วย สิล ความสำรวมระวังในการดื่ม การกิน การใช้ สมธิ ความรักษาใจมั่น ไม่ให้หวนไหวไปตามห้วงแห่งกิเลสอันเป็นสื่อนำไปสู่ความเสื่อม และปัญญา ความรอบรู้ในสภาพความเป็นจริงว่า ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปเป็นธรรมดาตามหลักไตรลักษณ์ วิวัฒนาการทางสังคมก็เช่นกัน เมื่อการพัฒนาอีกด้านหนึ่งเจริญก้าวหน้าขึ้นไป อีกด้านก็อาจจะเสื่อมสลายไปได้ หรืออาจจะเจริญก้าวหน้าไปพร้อมกัน คุณธรรมอันเป็นเนื้อแท้แห่งมนุษย์และถือว่าเป็นส่วนสำคัญก็เริ่มจะลดลงไป สืบเนื่องจากคุณค่าที่มนุษย์ให้ความสำคัญต่อวัตถุมากจนเกินไป

พระสงฆ์ถือว่าเป็นหัวหน้าประชาชน มีบทบาทหน้าที่คอยช่วยเหลือแก่ประชาชน ในฐานะผู้นำทั้งทางกายและจิตใจ คือ การอนุเคราะห์ชุมชน ปัดเป่าความทุกข์เจ็บแค้นชาวบ้าน เป็นที่พึ่งพาอาศัยยามยาก เป็นที่ปรึกษาแก่ชุมชน เป็นที่รักเคารพและศรัทธาของชาวบ้าน ต้องคอยจัดสรรทรัพยากรเพื่อพัฒนาชุมชน และคอยให้การอบรมสั่งสอนให้ชาวบ้านประกอบด้วยคุณงามความดี เลี้ยงชีพชอบประกอบด้วยสัมมาอาชีพตามทำนองคลองธรรม งดเว้นการทำบาปทั้งปวง ประพฤติปฏิบัติตามศีลธรรม เพื่อเกื้อกูลประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น จากมุมมองของพระสงฆ์ที่แสดงให้เห็นแนวโน้มอันนำความหายนะจากการละเมิดศีล ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเอง ชุมชน และสิ่งแวดล้อม จึงได้นำเสนอวิถีทางให้ดำรงชีพให้เหมาะสมกับยุคสมัย แม้ความเจริญทางเทคโนโลยีอุตสาหกรรมจะก้าวหน้า แต่จะมีวิธีการอย่างไรจะทำให้อยู่อย่างสันติสุขท่ามกลางสภาพสังคมปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม โดยกลุ่มพระสงฆ์ได้เน้นที่การพัฒนาศักยภาพทางจิต เริ่มจากการสร้างค่านิยมอันเป็นมโนทัศน์ภายในจิตใจให้สำรวมระวังการกินการอยู่ มีขันติธรรมความอดทนต่อแรงกระตุ้นที่แพร่สะพัดทางสื่อ และประกอบด้วยปัญญาความฉลาดในการเลือกที่จะนำวัตถุปัจจัยมาพัฒนาศักยภาพทางกายและจิตใจต่อไป โดยการจัดกิจกรรมผ่านองค์ความรู้ท้องถิ่นและการละเล่นเพื่อหล่อหลอมพฤติกรรมให้เกิดความรักความสามัคคีในชุมชน เช่น การทำอาหาร ขนม เครื่องจัก

สถาน กลองสะบัดชัย ฟ้อนดาบ คนตรีพื้นเมือง เป็นต้น และอาศัยหลักกระบวนการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาสร้างความเจริญแก่บุคคลและสังคมหรือวุฒิ ๔ คือ สัมปยุตสังเสวะ การคบหาผู้รู้ งานคุ้มครองผู้บริโศได้เชิญนักวิชาการมากมายมาเป็นวิทยากรให้ความรู้ ทั้งความรู้ทางโลกและทางธรรมแก่ผู้เข้าร่วม เพื่อให้ชุมชนได้รับรู้ เรียนรู้ จากการได้ยินได้ฟัง ที่เรียกว่า สัทธัมมัสสวนะ ใช้สติพิจารณาอย่างมีเหตุมีผล ระลึกละเอียดอยู่กับสิ่งที่จะกระทำหรือกำลังกระทำอยู่ว่าเป็นประโยชน์หรือไม่ เรียกว่า โยนิโสมนสิการ นำสิ่งที่ผ่านการสังเคราะห์ไปปฏิบัติตามสิ่งที่มุ่งหมายไว้ เรียกว่า ธรรมานุธรรมปฏิบัติ ซึ่งหลักวุฒิ ๔ ยังสร้างองค์ธรรมแห่งความเจริญที่เรียกว่า วุฒิธรรม ๕ อย่าง คือ เมื่อกิจกรรมได้สร้างสุขอย่างแท้จริง ทำให้ชุมชนเกิดศรัทธาความเชื่อในสิ่งที่ปฏิบัติอยู่ มีศีลประพฤติตามแบบแผนทางสังคม อันเกิดจากสุตะการได้ยินได้ฟัง ได้รับทักษะความรู้ภายในโครงการ สร้างอุดมการณ์ ยินดีที่จะทุ่มเท เสียสละทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อพัฒนาท้องถิ่น และใช้ปัญญาพิจารณาสิ่งที่กำลังกระทำอยู่ให้เกิดประโยชน์สุข นำความเจริญต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งการจัดการในบางพื้นที่ได้ใช้วิธีแบบบูรณาการมิได้จำกัดเพียงแค่โครงการนี้อย่างเดียว เช่น กรณีวัดเจดีย์แม่ครัวที่นำเครือข่ายงานอื่นที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับงานคุ้มครองผู้บริโศ ซึ่งกิจกรรมที่ทำก็มีได้จำเพาะแค่การอยู่การกินหรือการดูแลสุขภาพพรางกายเท่านั้น ยังรวมถึงกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้อง เช่น งานด้านขยะ ขาเสฟคิค การค้าประเวณี

จากการวางแผนปฏิบัติงานผ่านกิจกรรมของกลุ่มพระสงฆ์ เป็นกระบวนการให้ความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เหมาะสมกับชีวิตที่เดินตามแบบทางสายกลาง(มัชฌิมาปฏิปทา)ของพระพุทธศาสนา ตั้งมั่นอยู่ในความไม่ประมาท สำรวจระวังทางกาย วาจา และใจ เพื่อปรับเปลี่ยนจิตได้สำนึกสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง ฉะนั้น เพื่อให้ทราบถึงผลกระทบจากการจัดงานและแนวโน้มกิจกรรม จึงจำเป็นต้องศึกษาผลกระทบที่ได้จากการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นเครื่องที่บ่งชี้ให้เห็นว่างานที่ทำตรงกับเป้าหมายที่วางไว้ ในการสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชนหรือไม่ และได้ส่งผลกระทบต่อบุคคล กลุ่ม สังคมและเครือข่ายอย่างไร พร้อมทั้งแนวโน้มที่จะนำสู่ทิศทางความสำเร็จจะเป็นเช่นไร หรือควรที่จะปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่เป็นอุปสรรคทำให้งานต้องประสบความล่าช้าหรือล้มเหลวอย่างไรต่อไป

บทที่ ๕

ผลจากการทำงานด้านคุ้มครองผู้บริโภคของพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

งานการคุ้มครองผู้บริโภค หมายถึง การให้ทักษะความรู้ด้านสิทธิทางกฎหมาย ความรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่น และการใช้ชีวิตตามหลักพุทธธรรม ซึ่งทักษะดังกล่าวมีรายละเอียด ดังนี้

ด้านสิทธิทางกฎหมายแห่งรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา ๕๗ บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องบัญญัติให้มีองค์การอิสระ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภค ทำหน้าที่ให้ความเห็นในการตรากฎหมาย กฎ และข้อบังคับ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค” และหมวด ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา ๘๗ บัญญัติว่า “รัฐต้องสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีโดยอาศัยกลไกตลาดกำกับดูแลการแข่งขันอย่างเป็นธรรม คุ้มครองผู้บริโภค และป้องกันการผูกขาด ครอบงำทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งยกเลิกและละเว้นการตรากฎหมายและกฎเกณฑ์ที่ควบคุมธุรกิจที่ไม่สอดคล้องกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจ และต้องไม่ประกอบกิจการแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม หรือการจัดให้มีการสาธารณูปโภค”

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้บัญญัติสิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ๕ ประการ ดังนี้

๑. สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้อง และเพียงพอเกี่ยวกับสินค้า ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการโฆษณาหรือการแสดงฉลากตามความเป็นจริง และปราศจากพิษภัยแก่ผู้บริโภค รวมตลอดถึงสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการอย่างถูกต้อง และเพียงพอที่จะไม่หลงผิดในการซื้อสินค้าหรือรับบริการโดยไม่เป็นธรรม

๒. สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะเลือกซื้อสินค้าหรือรับบริการด้วยความสมัครใจของผู้บริโภค และปราศจากการชักจูงใจอันไม่เป็นธรรม

๓. สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับสินค้าหรือบริการที่ปลอดภัย มีสภาพและคุณภาพได้มาตรฐาน เหมาะสมแก่การใช้ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ในกรณีใช้ตามคำแนะนำหรือระมัดระวังตามสภาพของสินค้าหรือบริการนั้นแล้ว

๔. สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา ได้แก่ สิทธิที่จะรับข้อสัญญา โดยไม่ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบการธุรกิจ

๕. สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองและชดเชยค่าเสียหาย เมื่อมีการละเมิดสิทธิผู้บริโภคตามข้อ ๑, ๒, ๓ และ ๔ ดังกล่าว
สิทธิทั้ง ๕ ประการตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้นั้น จะได้ผลเต็มที่ต่อเมื่อผู้บริโภคได้ปฏิบัติตามคำแนะนำ ดังต่อไปนี้

หน้าที่ของผู้บริโภคก่อนซื้อสินค้าหรือบริการ

๑. ผู้บริโภคควรให้ความระมัดระวังตามสมควร ในการซื้อสินค้าและรับบริการ เป็นดังนี้ ตรวจสอบการแสดงฉลาก ปริมาณ และราคา ว่ายุติธรรมหรือไม่ อย่าเชื่อถือข้อความโฆษณาโดยไม่พิจารณาให้รอบคอบและหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณภาพ แหล่งกำเนิด และลักษณะของสินค้าว่าเป็นความจริงตามที่ได้โฆษณาไว้หรือไม่ ถ้ามีข้อสงสัยหรือไม่แน่ใจ ควรพิจารณาให้ละเอียดก่อน

๒. การเข้าทำสัญญาผูกพันกันตามกฎหมายโดยการลงลายมือชื่อนั้น ผู้บริโภคต้องตรวจสอบความชัดเจนของภาษาที่ใช้ว่ารัดกุมและให้สิทธิแก่ผู้บริโภคครบถ้วนหรือไม่ ตามที่ได้เจรจากันไว้ และสัญญามีเงื่อนไขข้อใดบ้างที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค ถ้าสงสัยในกฎหมายใดหรือไม่แน่ใจในความชัดเจนของสัญญาก็ควรปรึกษาผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ให้ชัดเจนก่อน

๓. ข้อตกลงต่าง ๆ ที่ต้องการให้มีผลบังคับ ควรทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อผู้ประกอบการธุรกิจด้วย

หน้าที่ของผู้บริโภคหลังซื้อสินค้าหรือบริการ

๑. ผู้บริโภคมีหน้าที่การเก็บรักษาพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่แสดงถึงการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคไว้เพื่อทำการเรียกร้องตามสิทธิของตน พยานหลักฐานดังกล่าวอาจจะเป็นสินค้าที่แสดงให้เห็นว่ามีปริมาณหรือคุณภาพไม่เป็นตามมาตรฐานที่ระบุในฉลาก มีความสกปรกหรือเป็นพิษอาจเกิดอันตรายจากการใช้สินค้าหรือบริการนั้นได้ ควรจดจำสถานที่ซื้อสินค้าหรือรับบริการนั้นไว้ เพื่อประกอบการร้องเรียนด้วย

๒. ในกรณีที่มีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรกับผู้ประกอบการธุรกิจ ต้องเก็บเอกสารสัญญาต่าง ๆ รวมทั้งเอกสารโฆษณาและใบเสร็จรับเงินไว้ด้วย

๓. เมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค ผู้บริโภคมีหน้าที่ดำเนินการร้องเรียนตามสิทธิของตน*

* สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค, สคบ.กับการคุ้มครองผู้บริโภค, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพฯ : บริษัท ประจุมทอง พรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๕-๖.

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการสืบสานวัฒนธรรม อันดีงามแก่ชุมชน กระตุ้นจิตสำนึกให้คนรุ่นใหม่เห็นคุณค่าวิถีชีวิตสมัยก่อนที่อยู่กันอย่างเรียบง่าย มีของกินของใช้ที่ผลิตจากธรรมชาติรอบ ๆ ตัว เป็นแหล่งสั่งสมวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ความเชื่อ ศาสนา การทำมาหากิน การปรับตัวเข้ากับธรรมชาติ การดำรงเผ่าพันธุ์อันสมควร แสวงหาทางเลือกบางสิ่งบางอย่างมาใช้ให้เกิดประโยชน์ แดงเดิมเสริมต่อให้เหมาะกับปัจจุบัน ดังพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้คำแนะนำการใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงว่า “คำว่าพอเพียงมีความหมายกว้างออกไปอีกไม่ได้หมายถึงการมีการใช้สำหรับใช้ของตนเอง มีความหมายว่าพอมีพอกิน...พอมีพอกินนี้ก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง...ให้พอเพียงนี้ก็หมายความว่ามีความพออยู่ ไม่ฟุ้งเฟ้อไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ แม้บางอย่างจะดูฟุ้งเฟ้อแต่ก็ทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ... Self-sufficiency นั้นหมายความว่า ผลิตอะไรมีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขอขยืมคนอื่นอยู่ได้ด้วยตนเอง..คนเรากล้าพอในความต้องการ มันก็มีความโลภน้อย เมื่อความโลภน้อยก็เบียดเบียนผู้อื่นน้อย ถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็คืออยู่เป็นสุข”^๒ เพราะคนไทยหลงกระแส เกิดความเชื่อว่ารูปแบบของฝรั่งดี จนหลงลืมพื้นฐาน ทุนสังคมสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตไทยมุ่งเปลี่ยนแปลงระบบต่าง ๆ ตลอดจนกระตือรือร้นที่จะเปิดการค้าเสรีตามกระแสโลกตะวันตก ขณะเดียวกันมันกลับมาสรางให้สังคมพินาศ เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ความเสื่อมโทรมทรัพยากรมนุษย์ เศรษฐกิจตกต่ำ สังคมอ่อนแอ ทำให้คนในสังคมเริ่มพิจารณาทางเลือกในการพัฒนามากขึ้น การสืบทอดความเป็นล้านนาจากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นอีกรุ่นหนึ่ง เป็นการรักษาทรงทุนทางสังคมที่มีคุณค่าอันจะนำไปสู่การพึ่งตนเองและการพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมในอนาคต

ส่วนหลักพุทธธรรม จิตวิญญาณชาวล้านนาล้วนมีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญ ชุมชนต้องมีวิถีชีวิตที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่การก่อสร้างบ้านเรือน การผลิตพืชพันธุ์ธัญญาหาร การเก็บเกี่ยวผลผลิต ตลอดจนการทำงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นกิจกรรมตั้งแต่เกิดจนกระทั่งถึงตายล้วนแต่ต้องเกื้อกูลกัน จึงเกิดความรักความผูกพัน ร่วมกันสร้างวัฒนธรรมขึ้นมา กิจกรรมที่สรวรหานั้นล้วนแต่สร้างความสุขให้เกิดแก่ชุมชน ไม่เบียดเบียนหิงสรวรวิกัน ไม่อิจฉาริชยาเมื่อพบเห็นคนอื่นได้ดีกว่า มีแต่จะขยอ่งสรวรเสริญภาควิจเมื่อเห็นเขาประสบความสำร็จ วิถีชีวิตในอดีตจึงดำรงอยู่บนเส้นทางแห่งความดีเป็นหลัก ปัจจุบันการแผ่ขยายกระแสบริโภคนิยมได้ปกคลุมไปทั่วโลกอย่างรุนแรง สังคมที่ปรับตัวไม่ทันต่างประสบปัญหอันเนื่องมาจากการบริโภคที่

^๒ สุทธร กุลวัฒนรพทศ, เศรษฐกิจพอเพียง-ทฤษฎีใหม่, (กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น , พ.ศ. ๒๕๔๔), หน้า ๕๖.

ถูกกระแสดวงและโน้มน้าวอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ฉะนั้น การนำหลักพุทธธรรมเรื่องปัจจัย ๔ ตามหลักอภินิหารปัจเจกขณะในเกิดความสำเร็จทวาร ๓ ในการดำรงชีวิตเช่นกับภิกษุ คือ

“ข้าพเจ้าพิจารณาแล้วโดยแยกคาย จึงใช้สอยเครื่องนุ่งห่ม (จีวร) เพียงเพื่อป้องกันมิให้เกิดความหนาว เพื่อป้องกันความร้อน เพื่อป้องกันสัมผัสอันเกิดจากเหลือบ ยุง ลม แดด และสัตว์เลื้อยคลานทั้งหลาย เพียงเพื่อปกปิดอวัยวะอันให้เกิดความละอาย”

“ข้าพเจ้าพิจารณาแล้วโดยแยกคาย จึงรับประทาน (ฉัน) อาหาร (บิณฑบาต) ไม่รับประทานเพื่อละอายกายเล่น เพื่อความมัวเมา เพื่อประดับ เพื่อตกแต่ง แต่รับประทานเพียงเพื่อความดำรงอยู่แห่งกายนี้ เพื่อยังอัตภาพให้เป็นไป เพื่อกำจัดความเบียดเบียน เพื่อบริหารพรหมจรรย์ ด้วยการพิจารณาอย่างนี้ ข้าพเจ้าจึงบรรเทาเวทนาเก่าคือความหิวได้ จักไม่ให้เวทนาใหม่เกิดขึ้น ความเป็นไปสะดวกแห่งการก่อกำเนิด ความไม่มีโทษก่อกำเนิด ความอยู่ผาสุกก็ดี จักมีแก่เรา”

“ข้าพเจ้าพิจารณาแล้วโดยแยกคาย จึงอยู่อาศัยเสนาสนะ เพียงเพื่อป้องกันมิให้เกิดความหนาว เพื่อป้องกันความร้อน เพื่อป้องกันสัมผัสอันเกิดจากเหลือบ ยุง ลม แดด และสัตว์เลื้อยคลานทั้งหลาย เพียงเพื่อบรรเทาอันตรายอันเกิดจากดินฟ้าอากาศ เพื่อให้ยินดีในการหลีกเร้นสำหรับภาวนา”

“ข้าพเจ้าพิจารณาแล้วโดยแยกคาย จึงรับประทาน (ฉัน) ยาแก้ไข เพียงเพื่อป้องกันเวทนาทั้งหลายที่เกิดแต่อาหารต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้ว เพื่อไม่ถูกเบียดเบียนเป็นอย่างยิ่ง”

การปกป้องจึงต้องรู้เท่าทันประกอบด้วยปัญญา เพื่อหาวิธีกำจัดทุกข์เพื่อให้เข้าสู่สภาวะอันประเสริฐ

การพัฒนาชุมชนศึกษาเรียนรู้นำไปปฏิบัติให้เหมาะสม กับสภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมที่ผันแปรไปอย่างรวดเร็ว ผลักดันให้วิถีชีวิตดั้งเดิมต้องเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แบบแผนเดิมที่เรียบง่ายพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ เพื่อสร้างดุลยภาพระหว่างชุมชนกับสภาพแวดล้อม กลายเป็นความทะยานอยากดิ้นรนภายใต้ระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ ศีลธรรมกฎข้อบังคับสูญสลายภายในจิตใจ สังคมเสื่อมโทรมเกิดความน่าสลดใจ เช่น ปัญหาโสเภณี ยาเสพติด การอพยพแรงงาน เท่านั้นไม่พอยังเกิดการแย่งชิงทรัพยากรอันเป็นรากฐานสำคัญของชีวิต เพื่อนำไปหล่อเลี้ยงภาคอุตสาหกรรมและก่อปัญหาแก่สิ่งแวดล้อม จนท้ายที่สุดระบบเศรษฐกิจเองก็แทบจะละลายจากการพัฒนาที่ไม่สมดุลไร้ทิศทาง”

“งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น สร้างสรรค์ปัญญา เพื่อท้องถิ่น. “ฟื้นความทรงจำร่วมของชาวบ้าน ฐานที่มั่นการพัฒนา”. จดหมายข่าวสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) สำนักงานภาค ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๔ ประจำเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม ๒๕๔๘.

ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะสังคมละเลยคุณค่าทางภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ยึดติดกับสื่อมวลชนที่เป็นเครื่องมือให้ข้อมูลข่าวสารความรู้เพื่อให้เกิดคณหาความอยากรู้ แม้สิ่งนั้นเป็นปัจจัยส่วนเกินไม่มีความจำเป็นต่อการสร้างรูปแบบชีวิตใหม่ คิดค่านิยมของระบบการค้าเสรีเหมือนดั่งมนต์คาถาอำนาจแห่งเงินตรา เกิดการเอารัดเอาเปรียบกันไม่มีที่สิ้นสุด ขาดความเอื้ออาทรกัน และเกิดอัตลักษณ์ให้รู้สึกภาคภูมิใจ มั่นใจ มีอำนาจจากสิ่งเสพติด ลักษณะดังกล่าวเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ

ความเห็นผิดเรื่องชีวิต ได้ทำลายความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันของมนุษย์และธรรมชาติ แม้ลักษณะพิเศษของสิ่งเสพติดจะมีความแปลกใหม่ หลากหลาย ทันสมัย สะดวกสบาย รวดเร็ว และให้อำนาจแก่ลูกค้าย แต่กลับทำลายคุณธรรมจริยธรรมจากที่ยอมรับทัศนคติการใช้ชีวิตแบบการเสพติดไม่มีที่สิ้นสุด เผลอผลาญทรัพยากรธรรมชาติแปรรูปเป็นสินค้าตามระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เกิดภาวการณ์ขาดแคลนวัตถุดิบ ปัญหาระบบนิเวศอันมีผลต่อสภาพอากาศเกิดภัยธรรมชาติ เช่น อัคคีภัย อุทกภัย เป็นต้น ยิ่งภาวะสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความไม่สมดุลภาพในการดำเนินชีวิต ประสบปัญหาเกิดความเครียด เป็นทุกข์จากการวิ่งพล่านตามกระแสกิเลส ไม่มีความสุขที่ระบายสู่สังคม สังคมก็เสื่อมโทรมสะท้อนกลับมายังชีวิตและจิตใจของสังคมอีก ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมทั้งกายและจิตใจ^๔

มูลเหตุปัญหาทั้งหลายมีจุดเริ่มต้นจากมิจฉาทิฐิในเรื่องวิถีชีวิต จากการกินการใช้สิ่งของเพื่อปรนเปรอตัณหา ขาดหิริโอตตปละ ความละอายและเกรงกลัวต่อบาปที่ตนกระทำให้ไปแสวงหาสิ่งของตามอำเภอใจ มีใคร่ครวญอย่างถ่องแท้ ขาดความข่มใจตนเอง ทำให้ชีวิตเดินอยู่บนเส้นทางแห่งหายนะ ตกเป็นทาสของวัตถุสิ่งเสพติดทั้งหลาย พระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้เข้าใจในสัจจะอันแท้จริงแห่งสรรพสิ่งที่ต้องวนเวียนไปตามวัฏจักรของศวัมัน โดยนำเสนอแนวทางการปฏิรูปธรรมะเครื่องข่มใจมิให้เกิดกิเลส พอกพูนความรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงหลักกฎหมายที่ช่วยให้อิสรภาพแก่ผู้บริโภคทั้งหลาย ให้รู้จักเลือกกิน เลือกใช้อย่างชาญฉลาด ปลุกกระดมพลังแห่งปัญญาให้เกิดการรับรู้ เรียนรู้ ให้ชุมชนพึ่งพาตนเอง โยงใยกับมิติทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมแห่งชาติอันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เริ่มจากความมีเหตุผลถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขที่ต้องเผชิญด้วยตัวเอง รู้จักใช้ความคิด รู้จักใช้ปัญญา กำหนดบทบาททางเลือกแก่ท้องถิ่นเอง ไม่ย่นอรรถยความผิดพลาดของการพัฒนาตามระบบทุนนิยม เพื่อความอยู่รอดท่ามกลางกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ที่จู่โจมอยู่ตลอดเวลา

^๔ พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต), วัฒนธรรมไทยสู่ยุคเป็นผู้นำและผู้ให้, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : บริษัท สหธรรมิก จำกัด ๒๕๓๗), หน้า ๕๑.

การนำเสนอวิถีชีวิตที่เหมาะสมกับยุคสมัยนั้น พระสงฆ์ได้รวบรวมความรู้ด้าน ๆ ไม่ว่าจะเป็นวิธีทำอาหารพื้นบ้านจากผักพื้นบ้านที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือเพาะปลูกจากปุ๋ยชีวภาพ ปลอดภัยไม่เป็นอันตรายต่อร่างกาย กระทั่งการทำเกษตรกรรมแบบธรรมชาติที่ช่วยบำรุงรักษาหน้าดิน ไม่มีพิษต่อเกษตรกรรมและสิ่งแวดล้อม เป็นวิถีชีวิตที่เกิดจากการหล่อเลี้ยงของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมจนเกิดเป็นองค์ความรู้อันทรงคุณค่าทางภูมิปัญญา ฉะนั้นกลยุทธ์ปฏิบัติการจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความเห็นอันถูกต้อง(สัมมาทิฐิ) เพื่อปรับพฤติกรรมการใช้ชีวิตอย่างเหมาะสม จากองค์ความรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อปกป้องมิให้ภัยอันจะเกิดจากยุคบริโภคนิยม

ยุทธศาสตร์การทำงานด้านคุ้มครองที่กลุ่มพระสงฆ์ได้ดำเนินนั้น โดยการสร้างองค์ความรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาตนเองและชุมชน โดยการจัดวางกลยุทธ์ดังกล่าว เช่น

- การจัดนิทรรศการ การประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ
- การสาธิตการตรวจสอบสารพิษในอาหาร
- การสาธิตวิธีทำอาหารพื้นบ้าน ที่นำผักปลอดสารพิษหรือผักที่ปลูกโดยใช้ปุ๋ยชีวภาพมาประกอบอาหาร เป็นต้น

การสร้างวิถีสันแนวทางการปฏิบัติ ที่เริ่มจากการสร้างสัมมาทิฐิให้ถูกต้องตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ เพื่อใช้ปัญญาพิจารณาถึงสิ่งที่ใช้ว่าคุ้มค่าหรือไม่ ก่อให้เกิดคุณหรือโทษ และรู้จักมีความอดทนอดกลั้นต่อการขบขู่ของกิเลสภายในใจ มิให้เพิ่มมากขึ้นจนติดอยู่ในวัฏจักรแห่งทุกข์ จากการปฏิบัติจะสังเกตได้ว่ามีปรากฏการณ์ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอยู่ ๔ ระดับ คือ

๑. ระดับบุคคล
๒. ระดับกลุ่ม
๓. ระดับสังคม
๔. ระดับเครือข่าย

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรม ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต้องศึกษาว่าสามารถปลูกฝังทัศนคติเพื่อการพัฒนาแก่บุคคล รวมถึงการนำไปใช้อย่างเหมาะสมกับท้องถิ่นตนเองได้หรือไม่ ฉะนั้น จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงผลกระทบจากยุทธวิธีการทำงานของกลุ่มพระสงฆ์ การให้ทักษะความรู้ปลูกฝังสร้างทัศนคติ สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ให้เกิดความสัมพันธ์สอดคล้องกับวิถีดำรงชีพของชุมชนได้อย่างถูกต้องหรือไม่

๕.๑ ระดับบุคคล

ผลกระทบระดับบุคคล คือ ปรากฏการณ์ที่เกิดความเปลี่ยนแปลงภายหลังจากบุคคลแต่ละคนได้เข้าร่วมกิจกรรม จากการประสานงานร่วมกันระหว่างพระสงฆ์ ชุมชน และองค์กรบริหาร

ท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อสร้างแนวทางชีวิตที่เหมาะสมกับชุมชน และเป็นการพัฒนาให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการพัฒนาชุมชนตามแนวทางอริยมรรคหรือหนทางแห่งผู้ประเสริฐ นำหมู่สัตว์ทั้งหลายข้ามพ้นห้วงทุกข์ของกิเลสตัณหาความอยาก เครื่องเศร้าหมองทั้งหลาย และเป็นการดำรงชีวิตอย่างรู้เท่าทันโลกท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคม จากการศึกษาพบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้หลังจากเข้าร่วมโครงการ “สุขภาพดีเริ่มที่บริโภคเป็น” โดยชุมชนได้สร้างระเบียบวินัยให้แก่ตนเองก่อนตัดสินใจเลือกกิน เลือกดื่ม เลือกใช้สินค้าและบริการต่าง ๆ หลีกเลี่ยงสินค้าที่ไม่มีความจำเป็นและเป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกาย เช่น อาหารสำเร็จรูป ขนมอบ น้าอัดลม เป็นต้น จากการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมแต่ละพื้นที่ที่ดำเนินการให้ข้อมูลข่าวสาร เนื้อหาสาระที่จำเป็นต่อชีวิต ทั้งความรู้ด้านภูมิปัญญา เช่น ความรู้เรื่องยาสมุนไพร วิธีการทำอาหารพื้นบ้าน วิธีการรักษาสุขภาพตนเองให้แข็งแรง และการอยู่อย่างมีความสุขในกระแสสังคมยุคปัจจุบัน ฯลฯ ผลกระทบจากการทำงานได้ส่งผลต่อบุคคลแตกต่างกันไป กันไปแต่ละพื้นที่ เพราะแต่ละเครือข่ายมีกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันไป แต่กลับมีแนวโน้มที่คล้ายคลึงกันหรือไปในทิศทางเดียวกัน

โครงการ “สุขภาพดีเริ่มที่บริโภคเป็น” ถือว่าเป็นกิจกรรมเสริมเพื่อดูแลสุขภาพของชุมชน ให้ชาวบ้านมีขันติธรรมความอดทนต่อกิเลสตัณหา เตือนใจมิให้เผลอฝืนไปกับวัตถุ และใช้ปัญญาใคร่ครวญอย่างถี่ถ้วนถึงคุณค่าประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอาหารเครื่องดื่มที่มีประโยชน์ต่อร่างกายอย่างไร จะเกิดผลลัพธ์เช่นไร โดยเน้นให้ผู้เข้าร่วมได้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเสียก่อน เพราะเมื่อมีทัศนคติที่ดีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมก็จะคล้อยตามไปด้วย สื่อโฆษณาที่ใช้กระบวนการเช่นนี้เหมือนกัน เริ่มจากสร้างค่านิยมให้เห็นคุณค่าสินค้าที่น่าเสนอก่อน แล้วผู้บริโภคจะมีท่าทีคล้อยตามทีหลัง ดังนั้นผลกระทบจากการทำงานระดับบุคคลจึงเป็นการสร้างจิตสำนึกการบริโภคที่ถูกต้อง เพื่อให้ชุมชนได้มีความเข้าใจต่อการดำรงชีวิตท่ามกลางมรสุมยุคสมัยแห่งการเก็บสะสมวัตถุเพื่อเสพ และเป็นการพัฒนาชุมชนให้มีความถึงพร้อมแห่งความสุขทางกายและจิตใจ ดำรงอยู่ในความไม่ประมาท ระวังระวังในการกินการใช้สินค้าและบริการทุกครั้ง

พระครูสมุห์หิวเชียร คุณธมโม ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโครงการของกลุ่มเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ตั้งวันนี้เอาอาหารดีเขวชนได้กินตามสื่อโฆษณาล้วนแต่มีสารพิษที่เป็นอันตรายกับร่างกาย บ่ว่าจะเป็น น้าอัดลมหรือน้าโค๊ก ซึ่งมีประโยชน์และทำลายกระเพาะอาหาร น้าหมู้นี้เวลาเสาน้ำเหล็กกลไปแ่งน้าโค๊ก กรดมันจะกัดขี้เมียงออกหมด แล้วถ้าใส่ของเฮาเป็นเนื้อเป็นหนังกรดมันก็จะกรดใส่เฮาทะลุได้ ตูเจ้าเฮาในฐานะเป็นผู้นำชุมชนควรหื้อกำรอบรมสั่งสอนจาวบ้านหื้อฮับฮู้โดยของกำรอยู่กำรกินที่บ่ถูก เปื่อหื้อเฮาใช้สติคิดตั้งของกิน

ว่ามีประโยชน์ก็อ เพื่อจาวบ้านจะได้อยู่อย่างมีความสุขจากการกินที่ถูกต้อง” ^๕ (ปัจจุบันอาหารที่โฆษณาอยู่ตามโทรทัศน์หรือสื่ออื่น ๆ ล้วนแล้วแต่สารพิษที่เป็นอันตรายต่อร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นน้ำอัดลมหรือน้ำไอ้ก ซึ่งเป็นอันตรายต่อร่างกาย เพราะเมื่อเรานำตะปูที่มีสนิทเกราะติดแน่นไปแช่น้ำไอ้กที่มีกรด ปรากฏว่าสนิมที่ติดอยู่กับตะปูถูกกรดกัดและขจัดออก พระสงฆ์ในฐานะผู้นำชุมชนควรให้การอบรมสั่งสอนชาวบ้านให้รู้ถึงโทษการอยู่การกินไม่เป็น โดยใช้สติพิจารณาว่าสิ่งที่กินมีประโยชน์หรือไม่ เพื่อเขาจะได้อยู่อย่างมีความสุขจากการกินที่ถูกต้อง)

สามเณรอุดม แซ่เต๋อ แกนนากลุ่มพระสงฆ์วัดศรีโสธราได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ตะกอนผมเป็นคนดีชอบกินน้ำอัดลม บ่ว่าจะเป็นน้ำไอ้กหรือน้ำเป๊กซี่ ปอผมเข้าสู่วัยกิจกรรมงานคุ้มครองผู้บริโภคนั้นผมเห็นว่าน้ำหมูนี้นั้นมีแต่ผลเสีย และเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผม ผมก็เลยกินน้อยลง ข้างวันบ่กิน ซึ่งแตกต่างจากตะกอนดีผมจะกินถึงวัน” ^๖ (เมื่อก่อนผมเป็นคนที่ชอบที่จะดื่มน้ำอัดลม โดยเฉพาะน้ำไอ้กและเป๊กซี่ แต่พอเข้าร่วมกิจกรรมงานคุ้มครองผู้บริโภคนั้นผมเห็นว่าน้ำประเภทยี้มีแต่ผลเสียที่เป็นอันตรายต่อร่างกายผม ผมก็เลยกินน้อยลง บางวันไม่ดื่มเลย ซึ่งแตกต่างจากเมื่อครั้งก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ผมจะดื่มน้ำอัดลมทุก ๆ วัน)

เด็กหญิงอภิญญา นามเมือง แกนนายาวชนบ้านป่าป้องได้ให้สัมภาษณ์ว่า “หนูได้เข้าร่วมโครงการสุขภาพดีเริ่มที่บริโภคเป็น หนูได้ความรู้ด้านต่าง ๆ บ่ว่าจะเป็นความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมของหมู่บ้าน ละก็ทำให้หนูหันคุณค่าสิ่งดี ๆ บ่ว่าจะเป็นน้ำอัดลม ขนมกรอบและอาหาร และรู้จักยับยั้งชั่งใจกับตัวเอง” ^๗ (หนูได้เข้าร่วมโครงการสุขภาพดีเริ่มที่บริโภคเป็น หนูได้รับความรู้ด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมหมู่บ้าน ทำให้เห็นถึงคุณค่าสิ่งที่ดีบริโภค เช่น น้ำอัดลม ขนมกรอบ และอาหาร และทำให้รู้จักยับยั้งชั่งใจกับตัวเองด้วย)

สามเณรอภิวัฒน์ นามไทย แกนนายาวชนโรงเรียนโพธิธรรมศึกษาวัดป่าแดด อำเภอแม่แจ่ม ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “หลังจากผมได้เข้าโครงการดีที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพร่างกาย หลังจากผมเข้ามาทำงานผมบ่กินขนมกรอบ น้ำอัดลม มาม่า เพราะผมเห็นว่ามันไม่ดีกับตัวเก่า เวลาจะกินอะไรรู้สึกว่าอาหารที่กินมันมีประโยชน์กับร่างกายผมก็อ” ^๘ (หลังจากผมได้เข้าร่วมโครงการที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ผมเลิกที่จะกินอาหารกรอบ น้ำอัดลม มาม่า เพราะ

^๕ สัมภาษณ์พระครูสมุห์ทวีเชิธร คุณธมโม, เจ้าคณะตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย, ๒๗ เมษายน ๒๕๕๘.

^๖ สัมภาษณ์สามเณรอุดม แซ่เต๋อ, ๓๐ เมษายน ๒๕๕๘.

^๗ สัมภาษณ์เด็กหญิงอภิญญา นามเมือง, ๒๗ เมษายน ๒๕๕๘.

^๘ สัมภาษณ์สามเณรอภิวัฒน์ นามไทย, ๒๗ เมษายน, ๒๕๕๘.

ผมเห็นว่าการบริโภคอาหารเหล่านี้มันไม่มีประโยชน์ต่อตัวเอง และยังก่อให้เกิดโทษอีกด้วย เวลาผมจะบริโภคอะไรผมจะคิดอยู่เสมอว่ากินมันแล้วจะมีประโยชน์ต่อร่างกายผมหรือไม่)

เด็กชายจตุภูมิ มูลเทพ แกนนำนักเรียนโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณ ให้สัมภาษณ์ว่า “หลังจากผมได้เข้าโครงการ ผมได้ลดการกินอาหารประเภทเครื่องคั้นน้ำอัดลม ขนมกรอบ และมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริโภคอาหารมากยิ่งขึ้น”^๕

ผลกระทบระดับบุคคลได้สร้างค่านิยม ซึ่งถือว่ามีค่าอย่างยิ่งเพราะค่านิยมหมายถึงสิ่งที่สนใจ ประารถนาอยากได้ อยากจะเป็น เป็นสิ่งที่คนบูชายกย่อง และมีความสุขที่ได้เห็นได้ฟังได้เป็นเจ้าของ ค่านิยมทางสังคมจึงเป็นวิถีของการจัดรูปแบบความประพฤติ^๖ ที่มีความหมายต่อบุคคลและความคิดจนฝังแน่นยึดถือไปปฏิบัติต่อสังคม กิจกรรมด้านคุ้มครองผู้บริโภคจึงเป็นการเปลี่ยนค่านิยม ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชน ให้มีสติสัมปชัญญะระลึกรู้ถึงประโยชน์และโทษเครื่องใช้ไม้สอยอยู่เสมอ โดยสื่อผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่เน้นการใส่ใจต่อการดูแลสุขภาพสุภาพอันเป็นกำแพงกันมิให้อำนาจการแผ่กระจายของวัตถุเครื่องใช้เข้าครอบงำจิตใจ ท่ามกลางกระแสความหลังไหลทางวัฒนธรรมตะวันตก อันเป็นมายาลวงตาปกปิดความจริงจนมีอาจจะเห็นภัยร้ายที่เป็นอันตรายต่อสังคม ยุทธศาสตร์การทำงานของกลุ่มพระสงฆ์ปรากฏให้เห็นชัดว่า คอยเป็นเครื่องปลุกกระดมให้ชุมชนตื่นตัว รับรู้ รับฟัง เหตุผล ผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางพุทธปรัชญาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนากาย ด้วยการงดเว้นสิ่งชั่วร้าย เครื่องเส้าหมอง สิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง เช่น การลดปริมาณการบริโภคอาหารเครื่องคั้นที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย การพัฒนาศีล ด้วยการประพฤติสิ่งดีงาม สร้างระเบียบวินัยต่อตนเองในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เช่น การตระหนักคุณค่าทางโภชนาการของอาหารอยู่เสมอ โดยลด ละ เลิก อาหารเครื่องคั้นที่มีผลต่อสุขภาพร่างกาย การพัฒนาทางจิต ด้วยการทำใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส สร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องนำไปสู่พัฒนาทางปัญญา ให้รู้แจ้งสภาพความเป็นจริงต่อวิถีการดำรงชีวิตที่ชาญฉลาด ด้วยการหมั่นตรวจดูแลสุขภาพสุภาพ การอยู่ การกิน ท่ามกลางกระแสแห่งการคืนถิ่นแสวงหาวัตถุเพื่อบำรุงบำเรอตนเอง

๕.๒ ระดับกลุ่ม

ผลกระทบระดับกลุ่ม หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นภายหลังจากการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ โดยส่งผลกระทบต่อกลุ่มบริหารจัดการกิจกรรมให้ความรู้แก่ชุมชน รื่น

^๕ สัมภาษณ์เด็กชาย จตุภูมิ มูลเทพ, ๒๐ พฤษภาคม, ๒๕๕๘.

^๖ รศ.สุพัตรา สุภาพ, สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม : กรอบครัว: ศาสนา: ประเพณี, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพฯ: บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๑.

พื้นความเจริญรุ่งเรืองในอดีตที่มีประโยชน์ให้กลับคืนสู่สังคม เพื่อเอื้ออำนวยต่อการเลี้ยงชีพ ทั้งความรู้การประกอบอาชีพท้องถิ่น เช่น การเกษตร งานหัตถกรรม เครื่องจักสาน การบ้านการเรือน เป็นต้น กิจกรรมนันทนาการผืนภพละกำลังแห่งความรักใคร่สมัครสมานสามัคคีกันจากการละเล่นพื้นบ้าน เช่น กลองสะบัดชัย ฟ้อนเชิง ฯลฯ เพื่อสร้างพลังแห่งมวลชนในการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

พระครูสมุห์หิรัญญ์ คุณธมโม ประธานในการจัดงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตชุมชนได้กล่าวว่า “การจัดโครงการนี้คือการสร้างความสัมพันธ์ของคนภายในหมู่บ้าน หือเกิดความฮักความสามัคคีกัน จากการทำงานจะเห็นว่าทุกคนหือความร่วมมือกันจัดงาน ชาวชนแต่ละหมู่บ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมได้ฮักกัน เปื่อฮักกันแสดงกิจกรรม บ่ว่าจะเป็นละครเวทีดีแสดงถึงโดยการกินอาหารบ่เป็น หรือการฮักกันแสดงความคิดเรื่องการบริโภคตามกระแสของสื่อต่าง ๆ แต่เสียค่างานของเฮาขาดความต่อเนื่อง ระยะเวลาการจัดงานเมิน ๆ จะมีเดื่อ” (การจัดโครงการนี้คือการสร้างความสัมพันธ์ของบุคคลภายในหมู่บ้าน ให้เกิดความฮักความสามัคคีกัน เกื่อฮักประโยชน์ต่อกัน จากการทำงานจะเห็นว่าทุกคนได้มีส่วนร่วมในการจัดรูปแบบกิจกรรม และให้ชาวชนแต่ละหมู่บ้านได้รู้จัก กันเคยกันในการร่วมแรงร่วมใจแสดงละครเวที ที่แสดงถึงโทษการบริโภคอาหารไม่เปิ่น หรือการร่วมมือการแสดงความคิดเห็นเรื่องการบริโภคตามกระแสสื่อต่าง ๆ แต่เสียที่ระยะเวลาการจัดกิจกรรมนาน ๆ ถึงจะได้จัดครั้ง)

นายปิยสาด นิกาก้าว แกนนำชาวชนกลุ่มพระสงฆ์วัดชลาธาร(ป่าปึง)ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “การเข้าฮักโครงการได้หือความฮักเกื่อเขา เปื่อหือเป็นคนจ้างอยู่จ้างกิน ฮักใช้สติก่อนดีจะกิน และยังหือเขาได้ทำงานฮักกันกับเพื่อนฝูงที่อยู่ต่างบ้านต่างจ้อง เกิดความฮักสามัคคีกัน ได้ฮักกันนักขึ้น อันบ่ปอการจัดกิจกรรมยังทำหือผมเกิดอุดมการณ์ดีจะทำงานเปื่อพัฒนาชุมชน ส่งเสริมความฮักภูมิปัญญาของบ้านป่าปึง” (การเข้าร่วมโครงการได้ให้ความรู้แก่เรา เพื่อนำไปใช้และรู้จักการกินการอยู่ที่มีสติพิจารณาถึงคุณค่าก่อนที่จะกิน และยังทำให้เราได้ร่วมงานกับเพื่อนฝูงที่อยู่ต่างหมู่บ้าน เกิดความรักความฮัก ได้รู้จักกันและกันมากขึ้น ไม่เพียงแค่นี้ยังทำให้ผมเกิดอุดมการณ์ที่จะพัฒนาชุมชนในการส่งเสริมภูมิปัญญาบ้านป่าปึง)

พระจิรพงษ์ โชติวโร พระสงฆ์ปฏิบัติงานร่วมกลุ่มสามเณรโรงเรียนโพธิธรรมศึกษาอำเภอแม่แจ่ม ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “กิจกรรมงานคุ้มครองผู้บริโภค นั้น จากคำสั้งเกตพจะเห็นว่าชาวชนและกลุ่มสามเณรมีความฮักความเข้าใจเรื่องการอยู่การกิน ความฮักภูมิปัญญาดีนำมาแสดงหือนั้น ละฮักกันหือความสนใจและหัดยะตวย ด้านพฤติกรรมเขาจะกินอะฮักเขากินนักกว่าเก่าว่า

๘๘ สัมภาษณ์พระครูสมุห์หิรัญญ์ คุณธมโม, เจ้าคณะตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย, ๒๗ เมษายน ๒๕๕๘.

๘๙ สัมภาษณ์นายปิยสาด นิกาก้าว, ๒๗ เมษายน ๒๕๕๘.

ของดีก็มีประโยชน์ก่อ เพราะเขวชนหือความสำคัญกับสุขภาพของเขา โดยกำรหันมออกกำลังภายในหมู่บ้านแดนแอ่วเมื่อค่ำเมื่อคืน”^{๓๓} (กิจกรรมงานคุ้มครองผู้บริโภคนั้น จากการสังเกตพอจะเห็นว่าเขวชนและสามเณรมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการอยู่การกิน ความรู้ทางภูมิปัญญาที่นำมาแสดงนั้น เขวชนก็ให้ความสนใจและหัดทำด้วย ด้านพฤติกรรมก็เกิดความตระหนักถึงคุณค่าประโยชน์ก่อนที่จะกิน เพราะเข้าให้มีความสำคัญกับการดูแลสุขภาพของตัวเองมากยิ่งขึ้น โดยการออกกำลังกายในหมู่บ้านแทนการเที่ยวเตร่เวลาากลางคืน)

เด็กหญิงชนพร รัตนประภากร นักเรียนโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณให้สัมภาษณ์ว่า “กิจกรรมที่ได้จัดทำส่งผลให้นักเรียนที่เข้าร่วมลดการกินน้ำอัดลมที่มีกรด ลดขนมกรอบ เวลาจะกินอาหารทุกครั้งต้องอ่านฉลากอาหาร และโรงเรียนยังได้ขยายโครงการไปยังกลุ่มโรงเรียนอื่น ๆ ในเขตเทศบาล ในส่วนโรงเรียนก็มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้นักเรียนได้ทำกัน เพราะโรงเรียนของเราเป็นกลุ่ม อย. น้อย ดังนั้นทางโรงเรียนจะไม่ขายอาหารที่ไม่เป็นประโยชน์แก่ร่างกาย โดยกำชับไปยังพ่อค้าแม่ค้าภายในโรงเรียนให้ขายอาหารที่มีคุณค่าทางอาหารเท่านั้น”^{๓๔}

พระเทียน ขนติสมฺปนฺโนผู้รับผิดชอบงานได้ให้สัมภาษณ์ว่า “งานคุ้มครองผมได้เชิญกลุ่มโฮงเฮียนสตรีหนองฮ่อ และกลุ่มสามเณรวัดวิเวกวาราม อำเภอสันทราย ได้เข้าส่วมโครงการ เพื่หือเขาได้เข้าใจเรื่องการอยู่การกิน แม้ว่าเขาจะเป็นผู้พระต้องกุมข้าว เวลาได้อาหารดีบ่มีประโยชน์แต่ก็จำเป็นต้องฉฉิน แต่ถ้าเขานำความสู้นี้ไปบอกเขา เขาก็จะไดเข้าใจว่าเขาคควรจะฉฉินอาหารนั้นก่อหรือว่าจะต้องนำอะหยังมาปรุงหืออาหารมีประโยชน์แสม”^{๓๕} (งานคุ้มครองผมได้เชิญชวนกลุ่มโรงเรียนสตรีหนองฮ่อ และกลุ่มสามเณรวัดวิเวกวาราม อำเภอสันทรายเข้าร่วมในโครงการเพื่อให้เขาได้มีความรู้ความเข้าใจการอยู่การกิน แม้ว่าเราจะเป็นดำรงอยู่ในสมณะเพศของบรรพชิตและอาศัยการเลี้ยงชีพจากการบิณฑบาต แต่การให้ความรู้จะทำให้เขารู้ว่าอาหารอะไรที่ควรฉฉินหรือว่าควรจะนำไปใช้ปรุงแต่งอีกเพื่อให้ได้อาหารที่มีประโยชน์มากยิ่งขึ้น)

ผลกระทบระดับกลุ่มปรากฏว่า กิจกรรมได้ผ่นักกำลังในการคิดสร้างสรรค์งาน ร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน แบ่งภาระหน้าที่การทำงานเป็นหมวดหมู่มิให้เกิดความสลับซับซ้อน การสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน เกิดความสามัคคีกัน เกื้อกูลประโยชน์ต่อกัน หรือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่ เวลาจะกระทำอะไรรู้จักหักห้ามใจตัวเองมิให้ติดอยู่ในอำนาจของสื่อ ละเลิกอบายมุขเครื่องแห่งความเลื่อมจากการเที่ยวเตร่เวลาากลางคืน หันมาใส่ใจต่อการดูแลสุขภาพตนเองให้รับแต่

^{๓๓} สัมภาษณ์พระจิรพงษ์ โชติวิโร, ๑ เมษายน ๒๕๕๘.

^{๓๔} สัมภาษณ์เด็กหญิงชนพร รัตนประภากร, ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๘.

^{๓๕} สัมภาษณ์พระเทียน ขนติสมฺปนฺโน, ผู้รับผิดชอบโครงการ, ๓๐ เมษายน ๒๕๕๘.

สิ่งที่ดีมีประโยชน์อย่างแท้จริง ความประพฤตินี้ได้อาศัยหลักคุณธรรม ๕ เข้าไปใช้ เพราะเมื่อเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้อง จะเกิดศรัทธาต่อกิจกรรมที่ปฏิบัติอยู่ นำไปสู่การสร้างกรอบแนวทางการประพฤติปฏิบัติตามสิ่งที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา เพื่อใช้ในการพัฒนาชุมชนโดยพร้อมที่จะทุ่มเท เสียสละทั้งสิ่งทุกอย่างต่อการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ท้องถิ่น จนเกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ร่วมกันปรึกษาหาหนทางขจัดปัญหาต่าง ๆ จากการแลกเปลี่ยนแนวคิดที่เกิดจากปัญญาคามรู้แข็งแกร่งสภาพอุปสรรคที่กำลังประสบอยู่

๕.๓ ระดับสังคม

ผลกระทบระดับสังคม คือ ปรากฏการณ์ที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของชุมชนที่เข้าร่วมในโครงการเสริมทักษะความรู้ เพื่อนำความรู้ไปใช้ประกอบอาชีพในท้องถิ่นหรือนำไปประยุกต์ในครัวเรือน ทั้งการประกอบอาหาร การดูแลสุขภาพคนรอบข้างอันเป็นที่รัก ไม่ว่าจะเป็นบุตร สามี ภรรยา บิดา มารดา ญาติสนิทมิตรสหาย พัฒนาศักยภาพความเป็นมนุษย์ให้สมบูรณ์ทางกาย และจิตใจควบคู่กันไป ทำให้คุณภาพชีวิตประสพความสุขความเจริญในการครองชีพอย่างถูกต้อง รวมถึงการขยายกิจกรรมไปสู่หมู่บ้าน ตำบล และอำเภอใกล้เคียงที่สนใจนานาสาระต่อการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง มีแรงเพียงพอจะต่อสู้กับอุปสรรคนานัปการอันเป็นวิกฤติการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่

นายวีระ พานิชไพบรโสภา ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “งานคุ้มครองผู้บริโภครองท่านพระครูวิเชียร เป็นงานที่ให้ความรู้แก่ท้องถิ่น และให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการจัดงาน คลายความเหงาแก่กลุ่มผู้สูงอายุ และได้เรียนวิชาความรู้ท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการเกษตรแบบธรรมชาติ ไม่พึ่งพาสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อร่างกาย ลดค่าใช้จ่ายในการเกษตร พืชผักก็ได้ผลเช่นเดียวกับใส่สารเคมี ไม่ต้องกังวลว่าผักที่ได้จะมีสารพิษเจือปนอยู่ กิจกรรมนี้ยังมีพื้นที่หมู่บ้าน อำเภอที่ใกล้เคียง โดยเฉพาะกลุ่มแม่บ้านอำเภอแม่ริมให้ความสนใจที่จะเข้าร่วม เพื่อนำไปใช้ในการทำเกษตรพื้นที่ของตนเอง”^{๖๖}

เด็กหญิงอรพรรณ เกาหินกลุ่มแกนนำเยาวชนกลุ่มพระสงฆ์วัดชลาลังการ(ป่าป้อง) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “กิจกรรมงานโครงการเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะทำให้เราได้เข้าใจงานด้านคุ้มครองทางสิทธิด้านกฎหมาย และความรู้ปัญหาจากบ้านแล้ว พฤติกรรมต่าง ๆ ที่เคยอยู่เคยกินก็เปลี่ยนไปดวย และหนูได้นำความรู้ไปใช้ที่บ้าน เวลาจะขะกินบอกแม่ให้ใส่ผักน้ก ๆ”^{๖๗} (กิจกรรมงานโครงการเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก เพราะทำให้เราได้ความใจงานคุ้มครองทางสิทธิด้าน

^{๖๖} สัมภาษณ์นายวีระ พานิชไพบรโสภา, ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ, ๒๑ เมษายน ๒๕๔๘.

^{๖๗} สัมภาษณ์เด็กหญิงอรพรรณ เกาหิน, ๒๑ เมษายน ๒๕๔๘.

กฎหมาย และเป็นการรักษาความรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งทำให้เขามีพฤติกรรมที่เคยอยู่เคยกินเปลี่ยนแปลงไปด้วย และนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ที่บ้านเวลาจะทำกับข้าวก็บอกแม่ให้ใส่ผักมาก ๆ)

สามเณรเจริญ ศรีเที่ยง แกนนำสามเณรโรงเรียนโพธิธรรมศึกษา ตำบลท่าผา อำเภอแม่แจ่ม ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “โครงการสุขภาพดีเริ่มที่บริโภคเป็น ส่งผลให้อีกกลุ่มเยาวชนและกลุ่มสามเณรมีพฤติกรรมบริโภคที่ดีแล้ว ชะหื้อเยาวชนบ่อกอแอเวลาเมื่อกินควย เค้าอ้นบ่ปอยังชะหื้อสามเณรในโรงเรียนลดอาหารประเภทขนมกรอบ และกำรจ้มื่อถือ ตะกอนตีจะจัดโครงการ ผมหันสามเณรมีมื่อถือเกือบจะกุดัน แต่ปอเข้า่วมโครงการ กำรจ้มื่อถือกลับน้อยลง มีกำตุเจ้าหลวงแต่ละวัดเค้าอ้นตีมี เพราะเขาหันว่ามันบ่มีความจำเป็นอะหยังตีจะจ้ เปลืองสะตังค์ควย เรื่องกำรฮักขาใบหน้าของวัยรุ่นนก็ลดกำรจ้เครื่องสำอาก์ลง และหันมาจ้น้ำสะอาดล้างหน้าแทน เรื่องของกำรกินน้ำอึดลมก็ลดลงไปควยจ้ฉนัถ ส่วนตัวผมเวลาจะกินอะหยังก้อก็คิดถึงคุณค่าของอาหารก่อนว่ามันมีประโยชน์ก้อ” ^{๘๔} (โครงการสุขภาพดีเริ่มที่บริโภคเป็น ส่งผลกระท่อกลุ่มเยาวชนและกลุ่มสามเณรในโรงเรียนโพธิธรรมศึกษาให้มีพฤติกรรมกำรบริโภคที่ดีขึ้น ทำให้เยาวชนไม่ต้องไปเที่ยวเตร็ดเตร่เวลากลางคืน อีกทั้งยังมีการลดการกินอาหารประเภทขนมกรอบ การใช้มือถือนักเรียนกัน แต่ก่อนผมเห็นสามเณรในโรงเรียนมีมือถือนักเรียนเกือบจะทุกรูป แต่พอได้เข้าร่วมทำโครงการด้านคุ้มครองผู้บริโภค การใช้มือถือนักเรียนลดน้อยลงไป มีเฉพาะเจ้าอาวาสในวัดเท่านั้น เพราะสามเณรเห็นว่ามันบ่มีความจำเป็นจะจ้ ถิ่นเปลืองเงินทองเปล่า ๆ เรื่องการกินน้ำอึดลมก็ลดลงไปมาก ส่วนตัวผมแล้วเวลาจะกินอะไรก็คำนึงถึงคุณค่าประโยชน์ของสิ่งที่บริโภคเสมอ)

สามเณรสมคิด แซ่เผ่า เป็นสามเณรที่เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งได้บรรพชา ณ วัดศรีโสคา อำเภอเมือง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “การเข้าร่วมงานกิจกรรมคุ้มครอง ผมได้นำความรู้ที่ไปใช้ที่บ้าน บอกป้อแม่หื้อฮักขาสุขภาพตัวเก๋า กินอาหารต้องใส่ผักนัถ ๆ เปื่อว่าจะได้สารอาหารดีมีประโยชน์ต่อร่างกาย และหื้อเว้นกำรกินอาหารสำเร้จรูป บ่ว่าจะเป็นมามา ปลากระป๋อง ถ้าหากว่าจำเป็นแต่ ๆ ตีจะกินหื้อใส่ผักนัถ ๆ ในอาหารสำเร้จรูปควย” ^{๘๕} (การเข้าร่วมกิจกรรมงานคุ้มครอง ผมได้นำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมไปบอกพ้อแม่ที่บ้านว่าให้ดูแลรักษาสุขภาพตัวเองให้มาก ๆ เวลาจะกินอาหารให้ใส่ผักเยอะ ๆ ปรุงเป็นอาหาร เพราะผักมีประโยชน์ต่อร่างกาย และให้เว้นจากการกินอาหารสำเร้จรูป ไม่ว่าจะเป็น มามา ปลากระป๋อง ถ้าหากว่าจำเป็นที่จะต้องกินจริง ๆ ให้นำผักมาใส่ในอาหารนั้นด้วย)

^{๘๔} สัมภาษณ์สามเณรเจริญ ศรีเที่ยง, แกนนำสามเณร โรงเรียนโพธิธรรมศึกษา, ๒๑ เมษายน ๒๕๔๘.

^{๘๕} สัมภาษณ์สามเณรสมคิด แซ่เผ่า, ๓๐ เมษายน ๒๕๔๘.

เด็กหญิงน้ำฝน แซ่เอี้ยวได้ให้สัมภาษณ์ว่า “หนูได้มีความรู้ในการบริโภค เวลาจะเลือกอะไรกินจะต้องอ่านฉลากสินค้าก่อนเสมอว่ามีส่วนประกอบอะไร วัน เดือน ปี ที่ผลิต วันหมดอายุเมื่อไร เพื่อจะได้รับสินค้าที่ต้องการ และยังได้ความรู้ในสิ่งที่ไม่เคยรู้จากกิจกรรมที่เป็นภูมิปัญญาของคนเชียงใหม่เพื่อนำไปใช้ในชีวิตเป็นประจำ”^{๒๐}

โครงการส่งเสริมชุมชนสร้างค่านิยมการอยู่การใช้ปัจจัยสี่ของ ปรับพฤติกรรมบุคคล คือ เข้าใจถึงคุณค่าของอาหารตามโภชนาการว่ามีคุณค่าประโยชน์หรือโทษ โดยให้ความรู้แก่บุคคลได้ศึกษาเรียนรู้ผ่านสื่อที่จัดในกิจกรรม ทั้งความรู้ทั่วไปและความรู้ท้องถิ่น เกิดทักษะความรู้ นำความเข้าใจเรื่องการอยู่ การกินที่ดีไปประยุกต์ใช้ในครอบครัว และเผยแพร่ในบริเวณพื้นที่หมู่บ้าน อำเภอใกล้เคียง ที่ให้ความสนใจที่จะเข้าร่วมทำกิจกรรม ซึ่งบางพื้นที่ได้มีการเชิญชวนผู้ที่มีความสนใจเข้าร่วมงาน เช่น โรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณ ได้เชิญชวนกลุ่มโรงเรียนในเครือเทศบาลกลุ่มพระสงฆ์วัดศรีโสคา ได้เชิญชวนกลุ่มโรงเรียนสตรีหนองฮ่อ และสามเณรวัดวิเวกวาราม อำเภอสันทราย เข้าร่วมงาน หรือแม้กระทั่งกลุ่มพระสงฆ์พื้นที่อื่น ๆ ได้พัฒนากิจกรรมให้รู้เท่าทันต่อกระแสสื่อที่ยังมีความแรงและเพิ่มมากยิ่งขึ้น ซึ่งจากการทำงานจะเห็นได้ชัดว่าชุมชนเกิดการพัฒนามตามหลักพุทธศาสนา ที่เริ่มจากการพัฒนาตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยสร้างศรัทธา ความเชื่อในการอยู่ การกิน การใช้ การสำรวมระเวงกาย วาจา ใจ ให้ประพฤติแต่สิ่งที่เป็นคุณ ละสิ่งที่เป็นโทษ อันเกิดจากการการได้เรียนรู้ภายในโครงการ และสร้างอุดมการณ์พร้อมที่จะเสียสละเพื่อชุมชน อาศัยปัญหาพิจารณาถึงความเป็นจริงที่จะนำไปสู่การสร้างสุข แม้ว่าสถานภาพทางการดำรงชีพจะอยู่ในสภาวะที่ตึงตังหาอาศัยอาหารจากชาวบ้านเพื่อเลี้ยงชีวิต แต่ก็ปฏิบัติหน้าที่ของตนเพื่อสร้างกรอบปกป้องจากการดื่ม กิน อาหารที่ไม่มีคุณค่า โดยนำความรู้ที่ได้ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับความเป็นจริง เพื่อมิให้ขาดศรัทธาและได้อาหารที่มีคุณค่าต่อร่างกาย

๕.๔ ระดับเครือข่าย

ผลระดับเครือข่าย หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายหรือพื้นที่แต่ละพื้นที่ที่เข้าไปศึกษาดูงานเครือข่ายอื่น ๆ เพื่อนำวิชาความรู้ของพื้นที่อื่นมาคัดแปลงพัฒนากิจกรรมให้มีความหลากหลายดึงดูดใจแก่ผู้เข้าร่วมโครงการได้ศึกษาและนำไปใช้ต่อไป รวมถึงผลกระทบที่มีต่อสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของแต่ละพื้นที่ ซึ่งล้วนแต่เป็นผลที่เกิดจากบุคคลมีความเข้าใจในการบริโภค ไม่ว่าจะเป็นความรู้ด้านกฎหมายคุ้มครองการซื้อขายที่ให้อิสระแก่ผู้บริโภค การใช้พุทธธรรมพิจารณาสินค้าก่อนตัดสินใจเลือกซื้อเลือกใช้น้ำดื่ม และการนำเสนอแนววิถีชีวิตแบบโบราณ

^{๒๐} สัมภาษณ์เด็กหญิงน้ำฝน แซ่เอี้ยว, ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๘.

กาลที่มีความเหมาะสมในสภาวะความเป็นจริงของท้องถิ่น สร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์หรือมนุษย์กับธรรมชาติ และเลือกสรรสิ่งดีที่ชุมชนเล็งเห็นว่ามีคุณค่าเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิต เพื่อสร้างความแน่นแฟ้น ความรักความสามัคคีในหมู่คณะ และทำให้ชุมชนเกิดความเกื้อกูล เอื้อเฟื้อ เหมือนอดีตที่ผ่านมา

นายพลวัฒน์ วงศ์ปิ่น ประธานแกนนำเยาวชนของกลุ่มเจดีย์แม่ครัว ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “การเข้าไปมีส่วนร่วมกันกิจกรรมพื้นที่อื่น ทำให้อันต๊ะ วัฒนธรรม ความรู้ท้องถิ่นของเขามีความแตกต่างกับบ้านเฮาก่อ และนำความรู้ที่ได้สามารถนำมาใช้กับพื้นที่เฮาได้” ^{๒๑} (การเข้าไปมีส่วนร่วมกันกิจกรรมพื้นที่อื่น ทำให้เห็นอันต๊ะ วัฒนธรรม ความรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นของเขามีความแตกต่างกับพื้นที่เราอย่างไร และสามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้กับพื้นที่เขาเราต่อไป)

สามเณรวัชญา จินดาหลวง แกนนำสามเณรโรงเรียนโพธิธรรมศึกษาได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ได้เห็นรูปแบบการชะการพื้นที่อื่น เขามีวิธีทำจะได้พ้อง สร้างความคุ้นเคยกับพื้นที่อื่นได้เข้าช่วย เกิดความฮักในเครือข่ายงานเดียวกัน” ^{๒๒} (ได้เห็นรูปแบบการจัดกิจกรรมของพื้นที่อื่น เขามีวิธีการอะไร และสร้างความคุ้นเคยกับพื้นที่อื่นที่ได้เข้าร่วมงาน เกิดความรักในเครือข่ายงานเดียวกัน)

สามเณรจิราพันธ์ แซ่เผ่าได้ให้สัมภาษณ์ว่า “การเข้าร่วมกับพื้นที่อื่น ทำให้รู้จักคนทำงานมากขึ้น สามารถนำความรู้ รูปแบบการทำงาน และการดำเนินงานมาใช้ในกลุ่มพื้นที่ตนได้ สิ่งที่ไม่เคยรู้ได้รู้ สิ่งไม่เคยเห็นได้เห็น และทำให้เข้าใจการทำงานด้านคุ้มครองมากยิ่งขึ้น” ^{๒๓}

พระครูวินัยธรพนม ปิยธมโม ผู้รับผิดชอบโครงการ เจ้าอาวาสวัดชะลียงการ(ป่าป้อ) ตำบลป่าป้อ อำเภอดอยสะเก็ด ได้เสวนากับท่านพระครูสมุห์วิเชียร คุณธมโม ในการจัดกิจกรรมการบริโภควิถีพุทธ ณ วัดเจดีย์แม่ครัว ว่า “ท่านพระครูผมมาวันนี้เห็นรูปแบบท่านทำงาน ผมจะนำไปใช้ที่พื้นที่ผม และจะขอความเมตตาคำแนะนำสินค้าทางภูมิปัญญาบ้านเจดีย์แม่ครัว ไปร่วมงานกับบ้านป่าป้อจะได้ก่อ” ^{๒๔} (ท่านพระครูผมมาร่วมกิจกรรมวันนี้ ผมได้เห็นรูปแบบการทำงานที่ท่านได้จัดทำ ผมจะนำไปใช้กับกลุ่มพื้นที่ผม และขอความเมตตาจากท่านพระครูนำสินค้าทางภูมิปัญญาของบ้านเจดีย์แม่ครัวไปร่วมงานกับบ้านป่าป้อจะได้ไหมครับ)

^{๒๑} สัมภาษณ์นายพลวัฒน์ วงศ์ปิ่น, ประธานกลุ่มแกนนำเยาวชนบ้านเจดีย์แม่ครัว, ๒๑ เมษายน ๒๕๕๘.

^{๒๒} สัมภาษณ์สามเณรวัชญา จินดาหลวง, ๒๑ เมษายน ๒๕๕๘.

^{๒๓} สัมภาษณ์สามเณรจิราพันธ์ แซ่เผ่า, ๓๐ เมษายน ๒๕๕๘.

^{๒๔} สัมภาษณ์พระครูวินัยธรพนม ปิยธมโม, เจ้าอาวาสวัดชะลียงการ(ป่าป้อ), ๖ เมษายน ๒๕๕๘.

เด็กหญิงรุ่งอรุณ แซ่เต๋น ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “มีความรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นของพื้นที่อื่น และคุ้นเคยกับผู้ทำงานด้วย โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนแต่ละพื้นที่ที่ได้ร่วมกันจัดละครเวทีร่วมกัน รณรงค์กิจกรรมงานส่งเสริมการดูแลสุขภาพ”^{๒๕}

ผลกระทบระดับเครือข่ายเกิดจากการคบหาผู้ที่มีอุดมการณ์อันกล้าแกร่ง ที่จะทำงานเพื่อจะ ชุมชน โดยการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น วิชาความรู้ทางภูมิปัญญา หรือ วิชาทางธรรมอัน เป็นแนวการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในแต่ละพื้นที่ ใช้สติพิจารณาตรองอย่างรอบคอบ สมเหตุสมผล นำไปสู่การปฏิบัติต่อเครือข่ายตนเองและยังส่งเกิดผลด้านอื่น ๆ จากการสร้างความคุ้นเคยแก่ผู้ทำงาน เกิดความแน่นแฟ้นสามัคคีกันระหว่างเครือข่าย เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิต และเป็นการรื้อฟื้นความสำคัญทางภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เยาวชนมิเคยได้พบเห็น ทำให้ผู้เข้าร่วมเกิดความตั้งใจมุ่งมั่นอุทิศตนเพื่อพัฒนาท้องถิ่นตนเอง เพื่อพัฒนากิจกรรมให้เกิดความต่อเนื่องมิให้ขาดช่วง เพราะระยะเวลาเป็นเหมือนเครื่องที่คอยกระตุ้นให้ชุมชนได้เกิดการตื่นตัว เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา รู้เท่าทันกระบวนการของสื่อที่พัฒนาการอย่างรวดเร็ว อันนำ ความเปลี่ยนแปลงที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต และได้ร่วมกันจัดละครเวที สะท้อนให้เห็นถึง วิธีการใช้ชีวิตที่ผิดพร้อมกันนั้นก็เสนอแนวทางออกที่แก้ไขปัญหการอยู่การกินไม่ถูกต้อง สร้าง ความตระหนักรู้และให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินกับผู้เข้าร่วมงาน ประสานสัมพันธ์ไมตรี ระหว่างกันและกัน เพื่อหยิบยกส่วนที่ดีนำไปใช้ แก้ไขข้อบกพร่องในส่วนที่เป็นข้อเสีย เป็นบ่อเกิด ให้งานล้ำค่าหยุดชะงัก และแก้ไขงานให้เหมาะสมต่อการพัฒนาชุมชน

แนวคิดการพัฒนาชุมชนของกลุ่มพระสงฆ์ในฐานะผู้นำชุมชน เพื่อแสดงบทบาทหน้าที่ ตนเองต่อประชาชน นับตั้งแต่สมัยพุทธกาลที่พระพุทธองค์ทรงตรัสสั่งให้พระสาวกทั้งหลายได้ ออกเผยแผ่สั่งจะธรรมคำสอนอันเป็นอริยสัจหรือความจริงอันประเสริฐ สั่งสอนอบรมบ่มนิสัยให้ พุทธบริษัท ๔ ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีเป็นกุศล จัดเถลิงจิตใจให้ผ่องใสจากกองเพลิงแห่งกิเลส ตัณหา ความโลภ โกรธ หลง เครื่องทำให้จิตเศร้าหมองจนมิอาจจะมองเห็นความจริงแห่งชีวิต ซึ่ง พระสงฆ์ในฐานะเป็นศูนย์รวมทางกาย คือ การให้ที่พักพิงอาศัย สงเคราะห์ชาวบ้าน ให้มีศีลปะ วิชา ความรู้ ในการประกอบสัมมาอาชีพที่สุจริต และเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณที่คอยแก้ไขอุปสรรค ปัญหาของชุมชน คอยเป็นผู้ริเริ่มในการเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุและจิตใจให้ควบคู่ กันไป ซึ่งการประพฤติปฏิบัติตามแบบแผนของพระสงฆ์มีมาตั้งแต่พุทธกาลจนกระทั่งปัจจุบัน โดยกลุ่มพระสงฆ์ได้พยายามทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง แม้ว่าจะต้องคคอยู่ภายในอำนาจ กฎหมายบ้านเมือง ที่คอยสนับสนุนให้ชุมชนเดินตามแบบแผนของรัฐบาล แต่การปฏิบัติงานนั้น

^{๒๕} สัมภาษณ์เด็กหญิงรุ่งอรุณ แซ่เต๋น, ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๘.

เป็นการแสดงแนวทางเลือกที่ดีสำหรับชุมชน มิได้บังคับให้ใครได้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งยุทธวิธีการปฏิบัติงาน คือ การให้ชุมชนได้เรียนรู้ ตามทักษะภายในโครงการ โดยผ่านกิจกรรมพื้นบ้านในแต่ละพื้นที่ อีกทั้งยังให้สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง เพราะแนวทางการพัฒนาชุมชนคือการนำทรัพยากรมนุษย์ หรือ ทรัพยากรบุคคลภายในท้องถิ่น เพื่อนำความรู้ความสามารถของแต่ละคน อบรม สั่งสอน หรือชี้แนะให้คนอื่น ๆ ได้เกิดการเรียนรู้ตามความรู้ของตน เพราะแต่ละคนมีความรู้ความสามารถไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับภูมิปัญญาแต่ละบุคคล

ยุทธวิธีการปฏิบัติงานของกลุ่มพระสงฆ์ เป็นการสร้างแนวคิดดั้งเดิมให้กลับคืนสู่ท้องถิ่น โดยการนำความรู้ด้านอื่น ๆ ให้ชุมชนได้เรียนรู้เองตามทฤษฎีการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์คือการสร้างกรอบแนวคิดของจิตใต้สำนึก เพื่อให้ชุมชนมีทัศนคติความเห็นที่ถูกต้อง ไม่ให้ตกอยู่ภายใต้อาณาจักรของลัทธิของลัทธิปัจจุบัน ที่เพิ่มปัญหาความรุนแรงจากความประมาท ขาดความระมัดระวังเตือนตนให้พิจารณาถึงคุณค่าความเป็นจริงของการอยู่การกินว่ามีใช่เป็นการตอบสนองความเท่ห์หรูหรา ความภูมิฐานหรือการบริโภคนิยมของสินค้า เพราะทุกวันนี้รสชาติและความสะดวกสบายในทางกายยังไม่ทำให้ผู้คนมีความสุข หรือพึงพอใจกับชีวิตสมอยาก ด้วยเหตุนี้เองหลายคนจึงเริ่มที่จะหันไปหาความสุขจากแหล่งหนึ่ง นั่นคือจากภาพลักษณ์ ซึ่งไม่ได้ปรนเปรอตาหู จมูก ลิ้นหรือร่างกาย แต่มันสามารถสนองความต้องการทางจิตใจ^{๒๖} การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอาศัยปัญญาใคร่ครวญอย่างถี่ถ้วน สติสัมปชัญญะ ความรู้สึกตัวและระลึกถึงการกระทำอยู่เสมอ สร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ รู้เท่าทันจึงมีความสำคัญยิ่ง แม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายที่มุ่งให้เกิดการจับจ่าย ใช้ สอย เครื่องอุปโภคบริโภค นั้นหนาตาการ เอื้ออำนวยต่อความสะดวกสบาย ตามแนวความเชื่อว่าการสะสมทรัพย์สมบัติทางวัตถุนำสุขมาให้ แต่กลับเป็นการเพิ่มพูนกองทุกข์ทางจิตใจแก่ชุมชนมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาพบว่า กิจกรรมที่พระสงฆ์ได้ร่วมมือกับกลุ่มแกนนำนั้นมีผลกระทบอยู่ ๔ ระดับ คือ ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ระดับสังคมและระดับเครือข่าย ซึ่งเป็นผลลัพธ์จากแนวคิดและกระบวนการทำงานของกลุ่มพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ที่กำลังปฏิบัติศาสนกิจ ถือว่าเป็นการสร้างวิถีทางแห่งความเจริญ ตั้งตนไว้ชอบ โดยการฝึกหัด อบรม และสรรหาสิ่งที่มีประโยชน์แก่ชุมชน ให้เข้าใจความจริงกับสิ่งที่ตนกำลังเผชิญอยู่ พร้อมทั้งชี้แนะให้เห็นสาระแก่นแท้ของการอยู่ การกิน การใช้ ในสินค้าบริการต่าง ๆ ที่วิทยาการผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความรู้ และนำทักษะที่ได้มาวิเคราะห์ให้เห็นคุณค่าเพื่อสร้างความเห็นอันถูกต้องนำไปสู่การพัฒนาต่อไป

^{๒๖} พระไพศาล วิสาโล, เส้นโค้งแห่งความสุข ๑ สดับทุกข์ยุคบริโภคนิยม, (นนทบุรี: มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค, ๒๕๔๕), หน้า ๕๖.

ศาสนกิจเพื่อการพัฒนาจากกระบวนการเรียนรู้ตามวิถีพุทธ ได้ส่งผลกระทบดังข้างต้น ซึ่งตรงกับหลักท้าว ๔ ประการ คือ ภายท้าว การพัฒนาทางกาย จากการได้รับทักษะความรู้ สร้างสัมมาทิฐิความเห็นอันถูกต้อง โดยเริ่มจากการดูแลรักษา สร้างระเบียบวินัยกับตนเองในการ คืบ การกิน การใช้ อาหาร ขนบ เครื่องคืบทุกประเภท ทั้งเครื่องคืบชุก้าลัง น้ำอัครม ที่มีส่วนผสม ของกรคและมีผลต่อระบบประสาท สร้างความรู้ความเข้าใจในการเลือกซื้อสินค้าสำเร็จรูป เช่น บะหมี่สำเร็จรูป ปลากระป๋อง เป็นต้น อีกทั้งเครื่องอำนวยความสะดวก โดยตระหนักถึงคุณค่าอัน แท้จริงทุกครั้ง สิลท้าว การพัฒนาศีล กฎข้อบังคับ ระเบียบแบบแผนความประพฤติอันดีงามแก่ สังคม จากการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ยอมรับฟังความเห็นผู้อื่น แบ่งเบาภาระหน้าที่กันทำ สร้างความสามัคคีความแน่นแฟ้นในหมู่คณะ พร้อมทั้งจะเสียสละกำลังทรัพย์และกำลังปัญญา เพื่อ สร้างกรอบความประพฤติอันดีงามละเว้นสิ่งชั่วร้ายทำลายอนาคต ไม่ว่าจะเป็นการเลิกเที่ยวเตร่ เวลากลางคืน หันมาอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตท้องถิ่น โดยการฟื้นฟูภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น การละเล่น การทำขนมพื้นบ้านอาหารพื้นเมือง ฯลฯ จิตตท้าว การพัฒนาจิตใจ ชุมชนมี พฤติกรรมลด ละ เลิก สินค้าและบริการที่เป็นอันตรายแก่ตนเอง สร้างภูมิคุ้มกันเชื่อมั่นในสิ่งที่ตน จะได้รับว่ามีประโยชน์ต่อการสร้างความเจริญเติบโตทางร่างกาย ช่อมแซมบำรุงส่วนที่สึกหรอ และ สร้างความสนุกสนานเฮฮา คลายความเครียด คลายความอ้างว้าง จิตใจมีความเบิกบานเมื่อร่วมทำ กิจกรรมภายในโครงการ เช่น การแสดงละครที่สะท้อนถึงการบริโภคอาหารไม่เป็น การฟ้อนรำ การบรรเลงเพลงพื้นเมือง และ ปัญญาท้าว การพัฒนาทางปัญญา ชุมชนได้เข้าใจสภาพวิถีชีวิต ของตนเอง รู้ถึงต้นตอปัญหาเกิดแห่งการเข้าใจผิดที่นำโรคร้าย ทำลายภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณธรรม จริยธรรมอันดีงามของมนุษย์ โดยหันมาสร้างความสัมพันธ์กันระหว่าง มนุษย์ สังคม และ ธรรมชาติ มุ่งขับเคลื่อนขบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนไปสู่หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ใกล้เคียง ซึ่งหลัก ท้าว ๔ มีลักษณะคล้ายคลึงกับทฤษฎีทางจิตวิทยาตะวันตก หรือ ทฤษฎี KAP ที่กลุ่มพระสงฆ์ได้ ให้ความรู้ (Knowledge) แก่ชุมชน เพื่อให้แต่ละคนได้เรียนรู้เองและสร้างจิตได้สำนึกหรือค่านิยม (Attitude) ที่ประกอบด้วยปัญญาพิจารณาความรู้ที่ได้รับผ่านสื่อกิจกรรมภายในโครงการ จนชุมชน เกิดทัศนคติเล็งเห็นคุณค่าประโยชน์ที่ได้รับ และนำความรู้ที่ได้ไปสู่การประพฤติปฏิบัติตาม (Practice) อย่างถูกต้อง

แม้ผลที่ได้จากการสร้างค่านิยม ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจการ ดำรงชีพตามพุทธธรรม แต่ยังมีปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จและความล้มเหลวต่อยุทธวิธี การทำงาน ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนากิจกรรมการพัฒนาชีวิตชุมชน ดังนั้น จำเป็นต้อง ศึกษาปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จหรือล้มเหลว เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้กระบวนการ ทำงานของกลุ่มพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่มีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น

บทที่ ๖

ปัจจัยเงื่อนไขงานด้านคุ้มครองผู้บริโภคในกลุ่มพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

ศาสนกิจกลุ่มพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่เพื่อให้ทักษะ ความรู้ สิทธิคุ้มครองตามกฎหมาย กิจกรรมดูแลรักษาสุขภาพ พุทธธรรมทางศาสนาที่คอยขัดเกลาให้เกิดความตระหนักรู้ด้วยปัญญา พิจารณาคุณประโยชน์อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องยังชีพ โดยพิจารณาคุณค่าแท้และคุณค่าเทียมก่อนจะ เลือกใช้สิ่งของเครื่องอำนวยความสะดวก รวมถึงพืชพันธุ์ธัญญาหารที่ใช้ประทังชีพจากการรับประทานสิ่งที่ดี มีประโยชน์ ช่วยเสริมสร้างซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอและการเจริญเติบโตของร่างกาย ให้ปราศจาก โรคภัยไข้เจ็บทั้งหลาย โดยสำรวมระวังกาย วาจา และใจให้ถึงพร้อมด้วยศีล เครื่องร้อยรัดให้อยู่ใน กรอบแห่งคุณธรรมงามความดี กฎข้อบังคับหักห้ามจิตใจให้ผ่องใสเสมอมิให้ตกอยู่ภายใต้อำนาจ มืดแห่งอกุศลกรรมอันหยาบช้า คือ โลภะ ความโลภ โทสะ ความโกรธ และโมหะ ความหลง เพียร พยายามรักษาใจตั้งมั่นเป็นสมาธิ ช่วยให้เกิดปัญญามองเห็นสภาวะความเป็นจริงแห่งสรรพสิ่งอย่าง มีเหตุและผล ชี้ชัดว่าทุกสิ่งล้วนมีอันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับเป็นธรรมดาตามกฎสามัญญัติขณะ ประกอบด้วยอนิจจัง ความไม่เที่ยง ทุกขัง ความเป็นทุกข์ และอนัตตา การไม่ใช่ตัวใจตน มีอันเสื่อม สลายไปตามสภาวะแห่งไตรลักษณ์ที่หมุนอยู่ทุกขณะ การดำเนินชีวิตต้องรู้เท่าทันความสภาพความ ผันแปรไปอยู่เสมอและมีให้จิตยึดติดกับบ่วงเครื่องเศร้าหมอง การใช้ปัจจัย ๔ เช่นกัน สัญชาต ญาณมนุษย์คือการเอาตัวให้รอดพ้นจากทุกข์ ไม่ว่าจะเป็นความหิว ความหนาว ความร้อน หรือ ปกปิดส่วนที่มีควรเท่านั้น โดยมุ่งเน้นความการบำบัดความทุกข์ทางกายเป็นแกนหลัก แต่แท้จริง ความสุขเกิดจากการเฝ้าอ้อมภายในคือจิตใจ หาใช่อามิสสิ่งของที่มนุษย์แสวงหาไว้ครอบครอง กระตุ้นให้เกิดค้นหาความไม่รู้จักจบสิ้น

สภาวะทางใจเกิดขึ้นจากการเกื้อกูลสรรพสัตว์บนพื้นโลก ให้ความเคารพความเสมอภาคต่อ สรรพสิ่ง เห็นคุณค่า และมีอิสรภาพแห่งสันติสุขการอยู่ร่วมอาศัยในสังคมเดียวกัน โบราณกาลที่ ผ่านมานั้น หากมนุษย์บุคคลใดแสวงหาทรัพย์สินโดยเบียดเบียนผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นการแย่งชิง ต่อสู้ ทำร้าย ปล้นจี้ ซึ่งเป็นการละเมิดกฎประชาอันเป็นวิถีชีวิตท้องถิ่น การกระทำผู้นั้นถือได้ว่าเป็นคน เห็นแก่ตัว เป็นบาปมหันต์สมควรให้อภัยเพราะขัดต่อประโยชน์ส่วนรวม อย่างไรก็ตามรูปแบบชีวิต ปัจจุบันวังไถ่ต่อกระแสสิ่งเสพอย่างรุนแรงและเป็นต้นเหตุแห่งปัญหามากมาย แต่ก็ถือว่ามี ความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต เพราะพระพุทธรศาสนาได้ละเลยความสุขทางวัตถุแต่ก็มีได้ให้การ สรรเสริฐ การบรรเทาทุกข์ทางกายจึงถือได้ว่าเป็นสุขอย่างหนึ่งที่เรียกว่าสุขอย่างหยาบ แตกต่าง จากความสุขอันประณีต คือ สุขทางจิตใจ โดยเริ่มจากการมองเห็นสรรพสิ่งมีความสัมพันธ์กัน หาก

ขาดองค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งความบกพร่องก็จะบังเกิดขึ้น พร้อมทั้งเสนอวิถีชีวิตบรรพชนแบบโบราณที่สร้างปฏิสัมพันธ์กันที่เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งชุมชนต่างยอมรับว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อวิถีความเป็นอยู่ ที่มีความเหมาะสมต่อสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ธรรมชาติของชุมชน และเป็นการฟื้นฟูความรู้ภูมิปัญญาที่มีคุณค่าทั้งความรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ที่ก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าอย่างแท้จริง

การบริหารจัดการกิจกรรมของกลุ่มพระสงฆ์นั้น เน้นการทำงานที่ส่งเสริมให้ชุมชนสร้างจิตใต้สำนึกที่เป็นความรู้สึกลึกภายในจิตใจ เพื่อให้มองเห็นคุณค่าแท้จริงของการบริโภคที่เป็นเพียงการบำบัดความต้องการพื้นฐานมนุษย์เท่านั้น ก่อให้เกิดประโยชน์สุขที่ไม่ทำร้ายหรือเบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความทุกข์จากการกระทำของตนเอง เพื่อให้เห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์อันประเสริฐที่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ประสานพลังอันยิ่งใหญ่สร้างสันติสุขแก่ชุมชน ปรับเปลี่ยนความประพฤติดั้งเดิมคดโกงกันภัยที่เขามาถูกรานท้องถิ่น แม้จะเป็นการทวนกระแสค่านิยมปัจจุบันที่ก่อให้เกิดความสับสนสร้างปัญหาให้แก่ชุมชน ทั้งค่านิยมอาหารตะวันตกที่หลงไหลเข้าสู่สังคมไทย จนผลิตเพเลินมั่วเมากับความแปลกใหม่ที่ทำลายสุขภาพร่างกาย ลดบทบาทความรู้การทำอาหารพื้นบ้าน* รวมถึงการใช้ปัจจัยส่วนเกินประเภทอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น โทรศัพท์มือถือ เสื้อผ้าหรือเครื่องคิ่ประเภทกรดและกระตุ้นประสาท เพื่อให้ชุมชนได้ระลึกถึงคุณค่าและประโยชน์ เพื่อสร้างรากฐานภายในชุมชนต่อการตระหนักถึงสิ่งที่ตนกำลังจะบริโภค

การให้ความรู้สร้างเจตคติที่ดีแก่ชุมชนของกลุ่มพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อต่อต้านกระแสสังคมบริโภคนิยมส่งผลกระทบต่อบุคคล ชุมชน และเครือข่าย โดยเริ่มที่ปลูกฝังให้ชุมชนตระหนักถึงสิ่งที่บริโภคทุกครั้ง ครั้นเมื่อสภาพปัจจุบันที่สังคมกำลังประสบอยู่ อันเป็นปัจจัยที่เกิดความผันผวนของวิถีชีวิต แบบแผนวิถีสังคมเปลี่ยนแปลงไป เกิดการกระทำที่ขัดแย้งต่อคุณธรรมและปัจจัยอื่น ๆ ล้วนแต่เป็นปัญหาแก่ท้องถิ่น ซึ่งกลุ่มพระสงฆ์พิจารณาเห็นความพลาดพลั้งในการพัฒนาชุมชนที่มุ่งเน้นแต่วัตถุภายนอกจากระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ที่อาศัยสื่อมวลชนเผยแพร่วิดีปกปิดเนื้อหาสาระที่จำเป็นต่อการนำไปใช้ และแนะนำรูปแบบการใช้ชีวิตตามวิถีพุทธนำภูมิปัญญาท้องถิ่นฟื้นฟูสู่คนรุ่นใหม่ได้เข้าใจชีวิตอย่างถ่องแท้ การปฏิบัติงานยังมีเงื่อนไขบางประการที่เอื้ออำนวยและเป็นอุปสรรคต่อกิจกรรมที่จัดทำอยู่ ฉะนั้นการศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขนำมาปรับปรุงแก้ไขจึงจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อพัฒนาให้งานเกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

* งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น สร้างสรรค์ปัญญา เพื่อท้องถิ่น. “พื้นวิถีผักพื้นบ้าน อาหารพื้นเมือง...ตำบลสันตตันขง”. จดหมายข่าวสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) สำนักงานภาค ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๕ ประจำเดือนกันยายน-ตุลาคม ๒๕๔๗.

๖.๑ ปัจจัยการทำงานคุ้มครองผู้บริโภค

การปลูกฝังความรู้ สร้างความเห็นที่ถูกต้องตามพุทธธรรม ประสานรอยระหว่างวัฒนธรรมสมัยเก่ากับวัฒนธรรมสมัยใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ของกลุ่มพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อแก้ไขปรับปรุงอุปสรรคบางอย่างที่ทำให้งานหยุดชะงัก ล่าช้า และเพิ่มเติมกิจกรรมอันมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ นำมาปฏิรูปคัดแปลงถ่ายทอดแก่ท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง หรือส่งเสริมกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพให้ดียิ่งขึ้นไป จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อศาสนกิจของพระสงฆ์มีดังต่อไปนี้

๖.๑.๑ ปัจจัยภายใน

ปัจจัยภายใน หมายถึง ปัจจัยที่มีผลโดยตรงต่อการปฏิบัติงานกลุ่มพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อต่อสู้กับกระแสค่านิยมตามยุคสมัยการค้าเสรี ที่เล็งเห็นแค่ผลกำไรของกลุ่มห้างร้าน บริษัท กลุ่มนายทุนข้ามชาติ เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนของระบบเงินตราตามแนวทางเศรษฐกิจทุนนิยม โดยดึงดูดชุมชนเข้าสู่วัฏจักรอสาสะกิเลสเกิดอุปาทานความยึดมั่นถือมั่น มีความเห็นผิด(มิจฉาทิฐิ) คิดว่าชีวิตที่มีความสุขเกิดจากการมีปัจจัยจำนวนมากคอยตอบสนองอยู่ตลอดเวลา เพื่อสร้างชีวิตให้รู้เท่าทันโลกที่หมุนไปอย่างรวดเร็ว ว่องไว ทันสมัย ทำให้กลุ่มพระสงฆ์ต้องใช้วิริยะอุตสาหะเพียรพยายามพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง อบรมบ่มเพาะทัศนคติตามแนวทางวิถิปุทธ พัทธวัชรศึกษาสิ่งอันล้ำค่าภายในชุมชน ซึ่งปัจจัยภายในดังกล่าวสามารถจำแนกออกได้ดังนี้

๖.๑.๑.๑ บุคคล

งานคุ้มครองผู้บริโภค เป็นการประสานงานร่วมกันระหว่างกลุ่มพระสงฆ์และกลุ่มเยาวชน ซึ่งเป็นผู้นำที่มีความสำคัญได้อาสาเข้ามาทำงานเพื่อสร้างรากฐานให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถต้านทานต่อค่านิยมการสร้างตัวตนในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ โดยนำเอาความรู้ที่ตนได้เข้าอบรมเผยแพร่ต่อเยาวชนรุ่นเดียวกันและผู้เข้าร่วมงานได้รับรู้ เพราะเยาวชนจะเป็นผู้สืบต่อลมหายใจของชุมชนทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็น ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ส่วนพระสงฆ์ถือได้ว่าเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณสู่การพัฒนาร่างกายและจิตใจของชุมชนให้มีความสุข ดังนั้นการทำงานจึงจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับเยาวชนภายในท้องถิ่น โดยการให้ข้อมูลข่าวสารความรู้ที่ชุมชนสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ โดยเฉพาะความรู้ในการดูแลรักษาสุขภาพ และวิชาความรู้ด้านอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ เช่น

- สร้างค่านิยมการกินผักพื้นเมืองปลอดภัยจากสารพิษ
- การให้ความรู้เรื่องสิทธิคุ้มครองตามกฎหมาย
- ยึดหลักพุทธธรรมไตร่ตรองพิจารณาข้อดีและข้อเสียปัจจัยเครื่องใช้สอย

เพื่อป้องกันมิให้เกิดอันตรายและสูญเสียประโยชน์จากการซื้อสินค้า และให้ชุมชนได้รู้เรื่องการกินเป็นที่ใช้สติพิจารณาคุณค่าปัจจัยเสียก่อน พร้อมทั้งฟื้นฟูความรู้ทางภูมิ

ปัญญาของตน ให้กลับคืนสู่ชุมชนเพื่อสร้างความรักความสามัคคีภายในชุมชน อันนำไปสู่สันติสุขอันสงบอันแท้จริง

๖.๑.๑.๒ งบประมาณ

งบประมาณเป็นหัวใจหลักของกระบวนการทำงาน และใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานเพื่อวางแผนและควบคุม เพื่อให้การดำเนินงานในองค์กร หน่วยงานนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถกำหนดมาตรฐานของการดำเนินงาน แสดงให้เห็นถึงความเบี่ยงเบนและทำให้มองเห็นความต้องการแก้ไข ซึ่งงบประมาณยังทำหน้าที่ทั้งการวางแผน การควบคุม และการประสานงานดังนี้

๑. งบประมาณทำหน้าที่วางแผนโดยการเสนอวัตถุประสงค์ แผน และโครงการต่าง ๆ ขององค์กร ในลักษณะที่เป็นตัวเลขหรือตัวเงิน
๒. งบประมาณทำหน้าที่ในการเป็นเครื่องมือควบคุมโดยการรายงานความก้าวหน้า หรือผลของการดำเนินงาน เพื่อเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ แผน และโครงการที่กำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อจะได้ทำการแก้ไขการเบี่ยงเบนหากเกิดขึ้น
๓. งบประมาณทำหน้าที่ในการประสานงานโดยการเป็นตัวกำหนดเกี่ยวกับงาน และหน้าที่ให้กับหน่วยต่าง ๆ ในองค์กร ทำให้สามารถประสานการดำเนินงานเข้าด้วยกันได้

เครือข่ายพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ก็เช่นกัน ดำเนินกิจกรรมเกิดขึ้นได้จากการความอุปถัมภ์อุดหนุนจากสำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.) และองค์กรบริหารของแต่ละพื้นที่ เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล ห้างร้าน บริษัท คณะศรัทธาของแต่ละพื้นที่ ให้การส่งเสริมกิจกรรมเสริมสร้างนानาสาระแก่ชุมชน ในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ชุมชนให้เกิดความสุข โดยอำนวยความสะดวก จัดสรรอุปกรณ์เครื่องมือ อาหาร เครื่องดื่ม และอื่น ๆ

๖.๑.๑.๓ ระยะเวลา

ระยะเวลา หมายถึง ช่วงเวลาของการดำเนินศาสนกิจของกลุ่มพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้รับงบประมาณอุดหนุนจากสำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.) ให้ปฏิบัติหน้าที่ทำงานสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชน และกระจายไปยังพื้นที่ใกล้เคียงเป็นระยะเวลา

^๒ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชาองค์การและการจัดการ หน่วยที่ ๑-๘, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วน โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น จำกัด, ๒๕๒๗), หน้า ๒๗๕-๒๗๖.

ต่อเนื่อง ๓ ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๕๙ โดยการวางแผนงานเพื่อบริหารและจัดการออก ๔ แผน ดังต่อไปนี้

๑. แผนงานที่ ๑ เป็นการสร้างความเข้มแข็งภายในพื้นที่แก่เยาวชน ชาวบ้าน และ พระสงฆ์ เพื่อให้ทักษะความรู้ด้านสิทธิทางกฎหมาย และพุทธธรรมคอยเตือนใจมิให้ประมาท สำรวมระวังกาย วาจา และจิตใจต่อวัตถุสิ่งของเครื่องกิน เครื่องใช้ รวมถึง การฟื้นฟูศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีทางภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของแต่ละพื้นที่ให้คืนสู่ชุมชน
๒. แผนงานที่ ๒ ศึกษาเพื่อปรับเปลี่ยนค่านิยมและหลักสูตรการศึกษา เพื่อค้นหาสาเหตุ ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาการมีรสนิยมตามสังคม พร้อมทั้งชี้แนะวิธีแก้ไขปัญหาย่าง สมเหตุสมผล เพื่อเปลี่ยนท่าทีของชุมชนให้เกิดตระหนักรู้ ใส่ใจต่อการดูแลรักษา สุขภาพร่างกายตนเอง โดยเริ่มรู้จักกินหรือกินให้เป็น คือ การกินมิใช่เพื่อมัวเมา แต่กิน เพื่อดำรงอยู่ เพื่อระงับความลำบาก ให้กำลังวังชา ระงับทุกขเวทนาเก่า และป้องกัน เวทนาใหม่ เพื่อให้ชีวิตอยู่ไปอย่างไม่มีโทษ อยู่อย่างสบาย เพราะของอะไรมีทั้งคุณ อนันต์ ย่อมมีโทษมหันต์เช่นเดียวกัน
๓. แผนงานที่ ๓ ศึกษาปรับเปลี่ยนค่านิยมและพฤติกรรมชุมชน ให้ความรู้เพื่อเสนอ แนวทางการแก้ไข และปรับเปลี่ยนค่านิยมชุมชนแบบใหม่ เน้นการดูแลใส่ใจต่อการ รักษาสุขภาพร่างกาย และบริโภคสิ่งที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง
๔. แผนงานที่ ๔ เป็นเชิงเผยแพร่ โดยจัดทำศูนย์ข้อมูลข่าวสาร จัดทำเอกสาร เช่น จดสาร กิจกรรมค่าย วิทยุ การจัดประชาสัมพันธ์ตามสายในหมู่บ้าน และการจัดการ ประกวดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เน้นการส่งเสริมในการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น

แผนงานข้างต้น เป็นแนวโน้มปฏิบัติศาสนกิจเพื่อชุมชนกลุ่มพระสงฆ์ ซึ่งต้องเริ่มที่ สร้างความเข้มแข็งภายในท้องถิ่น ปรับค่านิยมในจิตใจได้สำนึกให้รู้ถึงคุณค่าแห่งองค์ความรู้ท้องถิ่น เพื่อให้เหมาะสมกับวิถีชีวิต โดยเริ่มจากการรักษาสุขภาพร่างกายตนเอง และขยายสู่คนใกล้เคียง จนถึงชุมชนรอบ ๆ บริเวณที่อาศัย เพื่อให้เกิดความสุขสงบที่เว้นจากการแย่งชิง เบียดเบียนกันและ กัน สร้างสันติภาพแก่เพื่อนมนุษย์ร่วมโลกใบเดียวกัน

๖.๑.๑.๔ เครือข่าย

เครือข่ายหรือทีมงานที่เกิดจากการรวมกลุ่มคนผู้มีอุดมคติแห่งสันติของท้องถิ่น ที่ มีวัตถุประสงค์ร่วมกันผลักดันกิจกรรมที่กำลังปฏิบัติให้เกิดพลวัตรขับเคลื่อนพร้อมกัน เป็นการ

พัฒนาชุมชนให้เกิดการพัฒนาที่ถาวร” ปรับปรุงกลยุทธ์การทำงาน แก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ อันยังผลต่อความล้มเหลวหรือทำให้กิจกรรมต้องล่าช้า พัฒนากิจกรรมเพื่อให้มีลักษณะน่าสนใจ และสร้างพลังความเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่เชื่อมโยงระบบย่อยให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้มีเกิดศักยภาพนำสู่ประสิทธิภาพอย่างสมบูรณ์แบบ การทำงานของกลุ่มพระสงฆ์เช่นกัน ต้องมีเครือข่ายร่วมที่ศาสนกิจเผยแผ่พระพุทธศาสนาเช่นเดียวกัน ให้กิจกรรมที่ทำเป็นพลังแห่งมวลชนเกิดจิตสำนึกเคารพรักต่อตนเองและสังคม เริ่มต้นจากการกินอยู่เป็น รู้เท่าทันสถานการณ์ เล่ห์กลทางสื่อโฆษณา เช่น วิทย์ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และสื่อบุคคล เช่น ดารา นักร้อง นักแสดง ที่พยายามสื่อสารเพื่อกระตุ้นความอยากเสพบริโภคมากยิ่งขึ้น โดยระลึกถึงสถานะแห่งสังฆะความเป็นจริงของการกิน การใช้ปัจจัย ๔ ว่า มิใช่กินเพื่อโก้หรู ฟุ่มเฟือย อวดอ้าง หรือภูมิฐาน แต่เป็นเพียงกำจัดทุกข์เวทนาภายในกายเท่านั้น และระงับมิให้กิเลสเครื่องทำให้จิตตกต่ำสู่ความเสื่อมเท่านั้น

เครือข่ายพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ที่มีเป้าหมายเดียวกัน คือ ให้การอบรมทักษะ ความรู้ สติทางกฎหมาย และหลักวิถีพุทธเกี่ยวกับการใช้ชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมให้ชุมชนหันมาสนใจการรักษาสุขภาพตนเองมากยิ่งขึ้น กิจกรรมดังกล่าวเป็นที่น่าสนใจแก่ชุมชนใกล้เคียงเพื่อจะยอมรับและขอคำชี้แนะเพื่อนำไปใช้กับท้องถิ่นตน โดยเฉพาะเครือข่ายวัดเจดีย์แม่ครัวที่กลุ่มอำเภอแม่ริมให้ความสนใจวิธีการทำงาน ซึ่งโครงการที่จัดทำนั้นล้วนแต่มุ่งพัฒนาบุคคล ชุมชน และสิ่งแวดล้อม ให้นำไปสู่การพัฒนาร่างกายและจิตใจ ซึ่งพระสงฆ์ที่อยู่ในเครือข่ายกิจกรรมดังกล่าวมีด้วยกันอยู่ ๕ กลุ่ม คือ กลุ่มพระสงฆ์วัดเจดีย์แม่ครัว กลุ่มพระสงฆ์วัดชวลีการัง(ป่าป้อง) กลุ่มสามเณรโรงเรียนโพธิธรรมศึกษาวัดป่าแดด กลุ่มพระสงฆ์วัดศรีสุพรรณ และกลุ่มพระสงฆ์วัดศรีโสดา

๖.๑.๒ ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายนอก หมายถึง ปัจจัยทางอ้อมต่อการจัดกิจกรรม สืบเนื่องจากพฤติกรรม การกระทำที่ขัดแย้งต่อศีลธรรม อันมีมูลเหตุจากการหลงใหลเจตคติที่เชื่อว่า “ความอยากความต้องการของมนุษย์นั้นจะต้องได้รับการตอบสนอง” เมื่อได้รับตามความปรารถนาแล้วจึงมีความสุข ซึ่งเป็นวิธีคิดที่สนับสนุนความโลภ ถือเอาตนเองเป็นสำคัญ มุ่งผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าที่จะคิดถึงผู้อื่น เป็นที่มาของการแข่งขันแสวงหาทรัพยากร การเบียดเบียนกันและกัน

^๑ ปาริชาติ วลัยเถียร และคณะ, กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.), ๒๕๔๖), หน้า ๔๔๘.

ความประพฤติดของชุมชน อันไหลเวียนตามแม่น้ำแห่งกิเลส ไม่รู้จักการยับยั้งใจ เพื่อสำรวจระวางอินทรีย์สังวรหรือพึงพอใจในสิ่งที่มีอยู่ย่อมก่อให้เกิดทุกข์ อำนาจแห่งลัทธิบริโศณนิยมนิได้ขึ้นอยู่กับที่ แต่เคลื่อนย้ายเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อทำทุกวิถีทางโน้มน้าวให้มนุษย์เกิดความอยาก ซึ่งอาศัยอุปกรณ์เครื่องมือช่วยให้แพร่กระจายเนื้อหาข้อมูลแก่สาธารณชน เพราะฉะนั้น การเข้าใจปัจจัยภายนอกจากค่านิยมแห่งความลุ่มหลงการกินอยู่อย่างไร้สติย่อมมีผลทางอ้อมต่อกลุ่มพระสงฆ์ที่มีอุดมการณ์ฝึกฝนชุมชน ในการสร้างปฏิสัมพันธ์สิ่งดีงามที่เกิดจากทรัพยากรในชุมชนเช่นครั้งกาลก่อนโน้น และปกป้องมิให้ถูกภัยร้ายแห่งอกุศลกรรมเข้ามาครอบงำเส้นทางไปสู่ความสว่างแห่งจิต ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

๖.๑.๒.๑ เศรษฐกิจ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเน้นพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ - ๒^๔ รัฐบาลได้กำหนดแนวทางการลงทุนด้วยการบูรณะและเสริมสร้างบริการขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมประเทศชาติ โดยนำเทคโนโลยีมาใช้ในการลงทุน เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมและเปลี่ยนแรงงานภาคเกษตรมาเป็นภาคอุตสาหกรรม^๕ โดยการลงทุนในระบบข่ายทางหลวง เชื้อเพลิงน้ำเพื่อการชลประทานและพลังงานไฟฟ้า ตลอดจนบริการขั้นพื้นฐานอื่น ๆ เช่น ด้านการศึกษา การสาธารณสุข ความจำเป็นที่ต้องลงทุนในการพัฒนาประเทศ เพื่อเป็นปัจจัยพื้นฐาน ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาต่อไปในระยะเวลายาว ดังนั้นแผนพัฒนาฯ ดังกล่าวจึงมุ่งให้เกิดการขยายตัวเพื่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ จากนโยบายเพื่อการส่งเสริมการพัฒนาประเทศชาติให้เหมือนตะวันตก ที่เน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจ คือ การผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายส่งออกให้ต่างประเทศ ให้เงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจเป็นทุนเพื่อพัฒนาให้ประเทศชาติเจริญมากยิ่งขึ้น กระนั้นก็ตามประเทศกลับประสบวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจขาดเสถียรภาพทางการเงิน เกิดภาวะเงินเฟ้อ ขาดวัตถุดิบในการผลิต และภาวะปัญหาทางสังคมที่ทำลายวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชนบท จากแผนพัฒนาในอดีตจึงเป็นการเน้นที่ทางรูปธรรมหรือวัตถุดิบของตามแนวทางตะวันตก แต่เมื่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ ๘ ที่ให้ความสำคัญกับคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน จนกระทั่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙) เป็นแผนที่ดำเนินพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระ

^๔ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชาสังคมไทย หน่วยที่ ๘ - ๑๕, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, พ.ศ.๒๕๔๒), หน้า ๖๕๓.

^๕ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชาการสื่อสาร หน่วยที่ ๑-๘, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพฯ : บริษัท ประชาชน จำกัด, พ.ศ. ๒๕๔๐), หน้า ๖๑.

เจ้าอยู่หัวตามปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง เป็นแนวทางการดำรงอยู่และประพฤติตนของประชาชนในทุกระดับให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ พัฒนาและบริหารประเทศตามทางสายกลางซึ่งแผนพัฒนา ฉบับที่ ๕ ยังเป็นการต่อยอดจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ เพื่อพัฒนาแบบยั่งยืนให้เกิดความอยู่ดีมีสุขของสังคมไทย สร้างค่านิยมให้ประชาชนตระหนักถึงความจำเป็นและปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด ทักษะคิด และการทำงาน โดยเน้นปรัชญาการ รู้จักประมาณ มีเหตุผล คำนึงถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวเพื่อป้องกันผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ฉะนั้นแผนพัฒนาฯ ดังกล่าว ยังได้กำหนดแนวทางการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมและเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทยไว้ด้วยกัน ๓ ด้าน คือ

๑. สังคมคุณภาพ ที่ยึดความสมดุล ความพอดี สามารถสร้างคนทุกคนให้เป็นคนเก่ง พร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกสาธารณะ พึ่งตนเองได้ คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีเมืองและชุมชนที่น่าอยู่ มีระบบดี มีประสิทธิภาพ ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพ มีความเข้มแข็งและแข่งขันได้ มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสมดุลกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ระบบการเมืองโปร่งใส เป็นประชาธิปไตย ตรวจสอบได้ และเป็นธรรม

๒. สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ที่เปิดโอกาสให้คนไทยทุกคนสามารถคิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต รู้เท่าทันโลกเพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง สามารถสั่งสมทุนทางปัญญา และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

๓. สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ที่ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและคุณค่าของเอกลักษณ์สังคมไทยที่พึงพาเกื้อกูลกัน รู้รัก สามัคคี มีจารีตประเพณีดีงาม มีความเอื้ออาทร รักภูมิใจในชาติ และท้องถิ่นบ้านเกิด มีครอบครัวที่เข้มแข็ง ตลอดจนเครือข่ายชุมชนทั่วไป^๖

การพัฒนาที่ยั่งยืนมีแนวทางที่จะสร้างคนให้มีคุณภาพ เพียบพร้อมทั้งคุณธรรมและจริยธรรม และให้การคุ้มกันอันตรายจากความยุติธรรมต่าง ๆ ซึ่งแนวทางการพัฒนาพอจะสรุปได้ดังนี้^๗

๑. พัฒนาคคนให้มีคุณภาพและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง โดยพัฒนาให้ประชาชนสามารถสร้างเสริมสุขภาพด้วยตนเองภายใต้ระบบสุขภาพที่มีความหลากหลายเป็นองค์รวม ป้องกันโรคทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ให้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพให้เหมาะสม ส่งเสริมการคุ้มครองผู้บริโภค และพัฒนาระดับให้ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงได้สะดวก พัฒนาคุณภาพบริการสุขภาพ พัฒนาทางการแพทย์ทั้งแผนไทยและแผนโบราณ รวมถึงการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข การปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้

^๖ ฝ่ายวิชาการ บริษัท สกายบุ๊กส์ จำกัด, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๘, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ: บริษัท สกายบุ๊กส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑.

^๗ ฝ่ายวิชาการ บริษัท สกายบุ๊กส์ จำกัด, เล่มเดียวกัน, หน้า ๖๔-๖๒.

ตลอดชีวิต การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนรู้ เพื่อให้ทดลองปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ สามารถแสวงหาและสร้างความรู้ด้วยตนเองที่นำไปสู่การรู้จักคิด รู้จักสร้างสรรค์ วิเคราะห์ ถักนกรองเลือกรับข้อมูลข่าวสาร และวัฒนธรรมอย่างรู้เท่าทัน การเตรียมความพร้อมและยกระดับทักษะฝีมือคนไทย ให้มีคุณภาพได้มาตรฐานและสอดคล้องกับโครงสร้างการผลิตและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ทักษะชีวิตกับความรู้พื้นฐาน เป็นต้น

๒. การส่งเสริมให้คนมีงานทำ โดยมุ่งสร้างอาชีพแก่แรงงานให้สามารถประกอบอาชีพส่วนตัวและผู้ประกอบการขนาดเล็ก กระจายโอกาสการมีงานทำในทุก ๆ พื้นที่ทั่วประเทศ ให้การฝึกอบรมทักษะความรู้แก่ผู้ประกอบการอาชีพอิสระ รวมถึงการขยายการจ้างงานนอกภาคเกษตร สร้างโอกาสการจ้างงานเพิ่มขึ้น

๓. การปรับระบบการคุ้มครองทางสังคมให้มีประสิทธิภาพ โดยพัฒนาหลักประกันทางสังคม เพื่อสร้างความมั่นคงด้านรายได้และคุณภาพชีวิตแก่ประชาชน โดยเฉพาะการคุ้มครองและช่วยเหลือคนยากจน ผู้ด้อยโอกาสให้พึ่งตนเองได้ในระยะยาว

๔. การปรับปรุงระบบการบริหารจัดการด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยปรับเปลี่ยนแนวคิดและกระบวนการดำเนินการ ให้เป็นไปในเชิงรุกอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการเพิ่มบทบาทของทุกฝ่ายในสังคมไทยให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาทุกชั้นตอน

๕. การส่งเสริมบทบาทครอบครัว องค์กรศาสนา โรงเรียน ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคธุรกิจเอกชน อาสาสมัครและสื่อมวลชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนา เป็นกลไกเกื้อหนุนให้คนไทยเป็นคนดี มีคุณธรรม มีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์สุจริต มีความสามัคคี ความรักชาติ มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมและลดปัญหาทุจริตประพฤติมิชอบ รวมทั้งการสนับสนุนการสร้างหลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิตของประชาชนตลอดช่วงอายุ

จากการพัฒนาประเทศตามแนวทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ ๑ ที่เน้นการส่งเสริมระบบเศรษฐกิจ ก่อสร้างสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่ใหญ่อันเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติ สนับสนุนการค้าขายเพื่อกระตุ้นการซื้อขายสินค้าเพื่อให้ประชาชนได้อยู่ดีกินดี เพื่อก้าวสู่การเป็นประเทศที่พัฒนา แต่การพัฒนากลับประสบวิกฤตการณ์ที่ยากแก่การแก้ไข โดยสร้างความเจริญทางด้านวัตถุเป็นหลักสำคัญกว่ามนุษย์ และเป็นการทำลายความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติให้ห่างเหินกันไป ยิ่งการพัฒนาการส่งออกที่เร่งกระตุ้นให้งาน

ภาคเกษตรขยายตัวเพียงการค้าตามนโยบายเป็นพระราชบัญญัติในปี พ.ศ. ๒๕๑๘^๔ ส่งเสริมการเร่งกระตุ้นการเจริญเติบโตพืชพันธุ์ เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตตามความทันสมัย ยังมีความเจริญเติบโตก้าวหน้าสู่ชุมชนมากเท่าไร ย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านแนวคิด วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนค่านิยมที่ลอกเลียนแบบตามสื่อมวลชน และสร้างรูปแบบวิถีชีวิตตามระบบใหม่ ท่ามกลางกระแสสังคมที่เน้นการเสปบริโภคมกเท่านั้น แต่แผนพัฒนาฉบับปัจจุบันพยายามที่จะแก้ไขวิกฤตการณ์ทางสังคม โดยเน้นการพัฒนาที่สมดุล เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนมีความสัมพันธ์กันทั้งระบบตามพระราชดำรัสแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เน้นการรู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักสร้างสรรค์คุณภาพชีวิตให้สมบูรณ์แบบ และเป็นการป้องกันความอยู่ดีมีสุขในสังคมไทย ให้ประชาชนเกิดความอยู่ดีมีสุข ปราศจากโรคภัยทั้งภายนอกและภายใน

๖.๑.๒.๒ ชุมชน

แบบแผนวิถีชีวิตดั้งเดิมเรียบง่าย ค่อยเป็นค่อยไป ชะตากรรมชีวิตขึ้นต่อธรรมชาติ ต้องเปลี่ยนแปลงไปจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม ยิ่งในแผนพัฒนาฯ สมัยจอมพลสฤษดิ์ เริ่มต้นจากการสร้างถนนหนทาง เชื้อนชลประทาน เชื้อนพลังงานไฟฟ้า คิดตามด้วยการตัดป่าไม้ และการทำพืชไร่ ซึ่งนับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม ด้วยการนำเทคโนโลยีเข้าเปลี่ยนแปลงและควบคุมอาจเรียกได้ว่า เป็นการเริ่มกระบวนการทำให้บ้านเมืองทันสมัย(Modernization) ในลักษณะที่เป็นรูปธรรม^๕ ในขณะที่เทคโนโลยีใหม่ ๆ จัดการกับสภาพแวดล้อมกระตุ้นให้เกิดความต้องการขึ้นแก่คนทั่วไป จากการซื้อขายสินค้าบริการตามชุดระบบเศรษฐกิจทุน ที่ให้ความสะดวกสบาย ความทันสมัย ก้าวหน้า อำนาจในสิ่งที่ซื้อ และการสร้างรูปแบบอัตลักษณ์ใหม่ในสังคม โดยละเลยแนวคิดดั้งเดิมอันเป็นแบบแผนค่านิยมและวิถีชีวิตอันดีงามทางสังคม และหันไปหลงใหลชื่นชมค่านิยมทางวัฒนธรรมตะวันตก^๖ ที่มุ่งเน้นความสุขจากการกินการใช้สินค้าและบริการต่าง ๆ มิได้ใส่ใจต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม เกิดความภาคภูมิใจและความเชื่อมั่นในสิ่งที่ประพศิตท่ามกลางสังคม ที่ไล่ตามความนิยมการแสวงหาปัจจัยส่วนเกินที่ไม่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เช่น โทรศัพท์มือถือ เสื้อผ้า เครื่องเสริมสวย และสิ่งอำนวยความสะดวก

^๔ http://www.doa.go.th/code/code/Fer_Act18.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ ๕/๐๘/๒๕๕๘).

^๕ เอกวิทย์ ณ ถลาง , มองอนาคต: บทวิเคราะห์เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางการสังคมไทย ชุมทางความคิด ชุด มองอนาคต อันดับที่ ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด(มหาชน), ๒๕๓๗), หน้า ๕๑.

^๖ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, วิกฤตการณ์ทางสังคมไทย, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ครุสภา, ๒๕๓๕), หน้า ๓๖.

ความสะดวกประเภทอื่น ๆ เป็นต้น จนขาดความสัมพันธ์ในชุมชน^{๖๖} และทำลายภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพบุรุษที่เหมาะสมกับวิถีชาวบ้านที่ต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ

๖.๑.๒.๓ สภาพแวดล้อม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๙) จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๑๙) มุ่งเน้นการขยายความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของชาติ โดยการสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ที่เชื่อว่าสินค้าและบริการมีมากนำความผาสุกให้แก่ประชาชน โดยการยึดตามค่าเฉลี่ยผลิตภัณฑ์ประชาชาติต่อประชากรหนึ่งคนเป็นเกณฑ์วัดความสำเร็จ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะประเทศที่ใช้ระบบราคาเป็นกลไกในการจัดสรรทรัพยากรการผลิต ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ ๔ (๒๕๒๐-๒๕๒๔)^{๖๗} ที่เจอปัญหาทางสภาพแวดล้อมจากการเสื่อมโทรมทางทรัพยากร การขาดแคลนทรัพยากรเพื่อนำมาใช้พัฒนาประเทศชาติ ที่เป็นผลจากการเร่งนำวัตถุดิบมาแปรรูปเป็นสินค้าตอบสนองความต้องการ จนกลายเป็นวิกฤติการณ์ต่อสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดของชุมชน ปัญหาความยุ่งยากที่เกิดขึ้นล้วนเกิดจากการนำเอาเทคโนโลยีล้ำหน้าเกินกว่าวัฒนธรรมชุมชน จะสามารถปรับตัวตามทันกับความเปลี่ยนแปลง^{๖๘} ปัจจุบันสภาพแวดล้อมถูกรุกรานจากระบบการค้าแบบเสรีนิยม ที่เน้นการส่งเสริมการผลิต เพื่อการหมุนเวียนของเงินตราในระบบเศรษฐกิจ และนำทรัพยากรทางธรรมชาติแปรรูปเป็นสินค้า กลุ่มนายทุนหวังเพียงแค่กำไรมิได้คำนึงถึงผลกระทบจะตามมาจากการทำลายสภาพแวดล้อม และส่งผลกระทบต่อชุมชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมอันจำเป็นต้องอาศัยสภาพแวดล้อมเพื่อเลี้ยงชีพ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตรในชุมชนอยู่ ๒ ช่วง คือ^{๖๙}

ช่วงแรก เป็นความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้สังคมไทยมีความตื่นตัว ที่จะรับรู้ รับฟัง และอยากได้สิ่งใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของตน จากการเปลี่ยนแปลงการเกษตรที่พึ่งพาอาศัยธรรมชาติ เพื่อรักษาความสมดุลระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์ ที่เป็น

^{๖๖} เขาวนระ ไตรมาส, กับคึกของสงครามความเปลี่ยนแปลง : ทางเลือกและทางรอดของสังคม-การเมืองไทยในสหัสวรรษใหม่, (กรุงเทพฯ: บริษัทสุกและบุตร จำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๗.

^{๖๗} วงศร อินทรเทพ, เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๖๗.

^{๖๘} จิราภรณ์ คชเสนี, มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๗๗.

^{๖๙} วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, ไปให้พ้นยุคปฏิวัติเขียว เนื่องหลังปัญหาการเกษตรและการแสวงหาทางเลือกใหม่, (สุพรรณบุรี: ศูนย์เทคโนโลยีเพื่อสังคม, ๒๕๓๕), หน้า ๑๓๑.

การเกษตรเพื่อเลี้ยงชีพ แต่หลังการเปิดประเทศในปี พ.ศ. ๒๔๐๐ เป็นต้นมา ประเทศไทยได้เน้น การทำการค้าเพื่อการส่งออกแก่ต่างชาติ เพื่อนำรายได้เข้าสู่ประเทศในการพัฒนาประเทศต่อไป

ช่วงสอง เกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ในระยะนี้เริ่มมีการใช้เครื่องจักรกล และคิดค้นสารเคมีกำจัดแมลงที่ได้มาจากสารพิษที่ใช้ในสงคราม ทำให้เกษตรกรไทยนอกจากจะทำการเกษตรเพาะปลูกพืชพันธุ์เพื่อส่งออกแล้ว ยังริเริ่มใช้ปุ๋ย สารเคมีกำจัดแมลง เมล็ดพันธุ์ และเครื่องจักรกลทางเกษตรด้วย แต่การเปลี่ยนแปลงอย่างจริง ๆ นั้นเริ่มเข้าสู่ยุคการเกษตรแบบปฎิวัติเขียวในประเทศไทยเมื่อราวปี ๒๕๑๒ เป็นต้นมา จนกระทั่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๗ ที่ต้องการลดประชากรในภาคเกษตรกรรมเพื่อเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม และผลักดันให้แรงงานชาวไร่ชาวนาส่วนใหญ่กลายเป็นแรงงานรับจ้างเป็นกรรมกรในโรงงาน^{๙๔} โดยเชื่อว่าการผลิตทางเกษตรจะไม่มี ความจำเป็นต้องอาศัยอีกต่อไป รัฐบาลจึงออกกฎหมายกำหนดแนวทางการเกษตรที่ส่งเสริมให้ใช้ปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช เพื่อเร่งความเจริญเติบโตของผลผลิต แต่การใช้สารเคมีเพื่อการเกษตร ก่อให้เกิดปัญหาต่อการสะสมสารพิษทำลายพื้นที่ทางการเกษตร แหล่งแม่น้ำ ลำธารและทำลายสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ในระบบนิเวศ เนื่องจากการใช้สารเคมีแต่ละครั้งร้อยละ ๒๕ มีประโยชน์ต่อการเกษตร แต่ที่เหลือร้อยละ ๗๕ จะกระจายไปในดิน ในน้ำ และอากาศ ทำให้สภาพแวดล้อมถูกทำลาย

๖.๑.๒.๔ สื่อมวลชน

เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินการตามนโยบายของรัฐ เพื่อกระจายโอกาสและความเจริญสู่ภูมิภาคและชนบท เป็นการเพิ่มพูนศักยภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชนในด้านต่าง ๆ เป็นต้นว่า การศึกษาผ่านระบบโทรศึกษา ปฏิสัมพันธ์ผ่านคลื่นสัญญาณดาวเทียม ผ่านเคเบิลใยแก้วนำแสง หรือการศึกษาจากซีดีรอม^{๙๕} ฯลฯ สามารถทำการสื่อสารให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข คนในสังคมก็ต้องอาศัยสื่อเป็นเครื่องมือในการกระทำความเข้าใจระหว่างกัน สร้างกฎเกณฑ์ใหม่ ปรับเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคม^{๙๖} ทำให้เกิดการหล่อหลอมวัฒนธรรมของโลกมนุษย์อย่างรวดเร็ว เพียงไม่กี่ปีก็สามารถทำให้ประเทศแปรสภาพเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ที่ผู้คนสามารถรู้เห็นเหตุการณ์ได้พร้อม

^{๙๔} วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, เล่มเดียวกัน, หน้า ๑๓๒.

^{๙๕} สมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย, วิสัยทัศน์ประเทศไทย ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม โทรคมนาคม พลังงาน และทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพฯ : บริษัท รุ่งเรืองรัตนพันธ์ จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๘๗.

^{๙๖} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชาสื่อสารเพื่อการพัฒนา หน่วยที่ ๑-๘, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพฯ : บริษัท ประชาชน จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๖๗.

เพียง^{๑๔} การรับเอาอารยธรรมของต่างชาติผ่านทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และ อินเทอร์เน็ต เกิดการลอกเลียนแบบความคิด ความเชื่อ พฤติกรรม เกิดความปรับวิถีชีวิตให้มีความ ทันสมัย รวดเร็ว หวาดถูคอยบำเรอตนจากการได้รับข้อมูลจากสื่อที่ให้เนื้อหาสาระสรรพคุณของกิน ของใช้ตามระบบธุรกิจทุนนิยม

เนื้อหาสาระและข่าวสารที่โฆษณามีผลกระทบต่อสังคม และเกี่ยวพันถึงความรุนแรง ความ ก้าวร้าว เรื่องทางเพศ เกี่ยวกับความกลัวภาพลักษณ์ร่างกาย (ความอ้วน ความผอม ความขาว ความ ดำ) และเรื่องอื่น ๆ ซึ่งรูปแบบการโฆษณาใช้กระตุ้น โน้มน้าวใจให้มนุษย์เกิดอาการเห็นแก่ตนเอง เอาตนเองเป็นสำคัญ ไม่เห็นว่าจะต้องให้ความช่วยเหลือผู้อื่นที่อ่อนแอกว่าเพื่อให้เขามีคุณภาพชีวิต ที่ดียิ่งขึ้น ปลอ่ยให้ต้องกระเสือกกระสนดิ้นรนเพื่อเอาชีวิตให้รอดด้วยตนเอง เกิดความถดถอยของ วัฒนธรรมพื้นเมืองและท้องถิ่น^{๑๕} ที่ใช้สื่อให้ความหมาย นำสู่การพัฒนาเป็นวัฒนธรรมอันดีงาม ประจำถิ่นฐาน ยิ่งสื่อโทรทัศน์ที่ถ่ายทอดข้อมูลทั้งภาพและเสียง มีลักษณะสมจริงสามารถเข้าสู่ ชนบทห่างไกล โดยแฝงด้วยการสร้างรูปแบบวิถีชีวิตแบบใหม่ที่ต้องการความทันสมัย สะดวกสบาย รวดเร็ว เต็มคุณค่าวาทกรรมผ่านสื่อให้ดูสวยหรูมีคุณค่า ทำให้เกิดความภาคภูมิใจที่ จะไม่เสียอย่างไรจึงจำกัด

๖.๒. เงื่อนไขการทำงานด้านคุ้มครองผู้บริโภค

เมื่อหน่วยงาน องค์กร หรือเครือข่ายได้พร้อมใจกัน ชุมชนพร้อมเพรียงกันปฏิบัติหน้าที่ และมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน พลวัตรแห่งขุมกำลังที่เคลื่อนไหวก็ย่อมมีผลนำความ เปลี่ยนแปลงสู่กิจกรรมที่ปฏิบัติอยู่ ปรากฏการณ์ที่แสดงออกมาอาจจะมีข้อดีหรือข้อเสีย เป็น ประโยชน์หรือโทษ ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์แต่ละท้องถิ่นว่ามีเงื่อนไขอะไรที่มีผลต่อการบริหาร จัดการภารกิจที่ดำเนินอยู่ โดยเริ่มค้นหาสาเหตุความยุ่งยาก และพยายามเพิ่มเติมแก้ไขเพื่อให้งานมี ประสิทธิภาพประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ศาสนิกของพระสงฆ์ที่เผยแพร่อารยะธรรม เนื้อธรรมะแห่ง ศาสนาที่เช่นกัน มุ่งหวังให้ศาสนิกชนทั้งหลายหมั่นประกอบความดี ละความชั่ว ทำใจให้ผ่องใส เสมอ คลายความโกรธละความละโมภโลภมาก ตั้งตนไว้ชอบ ประกอบสัมมาชีพ ดำรงอยู่ในความ ไม่ประมาณ สร้างความรักใคร่กลมเกลียว เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ประารถนาที่จะช่วยเหลือเมื่อผู้อื่น

^{๑๔} รศ. ดร. สมควร กวียะ, การสื่อสารมวลชน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพฯ : บริษัท อักษรพาณิชย์ จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๒๗.

^{๑๕} นิเทศ ดินณะกุล, การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๓๒.

ประสบทุกข์ และการรู้จักรักษาสุขภาพตนเองให้แข็งแรงโดยเริ่มต้นที่กินอยู่เป็น มิให้หมกมุ่นอยู่กับวัตถุสิ่งของอันเป็นสุขแค่เปลือกนอก ควรใส่ใจดูแลรักษาสุขภาพกายจิต

แม้พระพุทธศาสนาจะให้ความสำคัญกับจิตใจที่ว่า “จิตเป็นนายกายเป็นบ่าว” แต่ก็มีอาจจะบอกได้ว่ารูปธรรมทางวัตถุไม่มีความสำคัญ แท้จริงทั้งรูปและนามต่างมีความสำคัญเหมือนกัน หากขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ย่อมส่งผลกระทบอีกฝ่าย เพราะทุกสิ่งล้วนเป็นพลวงปัจจัยซึ่งกันและกัน แต่ก็มีเพียงฝักใฝ่ส่วนใดส่วนหนึ่งอันจะนำไปสู่ทางสุดโต่ง ๒ สาย* ที่องค์พระศาสดามีได้ยกย่องว่าเป็นมรรคาอันประเสริฐ แต่กลับเป็นทางแห่งความเสื่อมหาประโยชน์มิได้ ฉะนั้น กลุ่มพระสงฆ์จึงได้เผยแผ่หลักธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนทั้งหลาย อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติหน้าที่ยังมีเงื่อนไขบางประการที่ส่งผลต่อศาสนกิจอยู่ บางอย่างอาจจะเป็นผลดีหรือเสีย เพื่อมิให้เกิดปัญหาความขัดแย้งต่อบุคคล ชุมชน ในกิจกรรมเสริมทักษะ ความรู้คุ้มครองแก่ผู้บริโภคนั้น พินิจปัญญาท้องถิ่น และดำรงตนตามหลักพุทธธรรมที่อบรมให้อยู่ในโลกอย่างมีความสุข เข้าใจสรรพสิ่งน้อยใหญ่ในโลกโดยอาศัยมโนธรรมอันบริสุทธิ์ ไม่พยายาเบียดเบียนกันและกัน สร้างสรรค์สิ่งที่ทำให้ตนเองและสังคมเจริญก้าวหน้า การศึกษาหาตัวแปรที่นำไปสู่ความสำเร็จหรือทำให้งานต้องหยุดชะงัก ถ้าเข้าใจ จึงมีความสำคัญยิ่งต่อกลุ่มพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อแก้ไข ปรับปรุง เพิ่มเติมให้กิจกรรมมีพัฒนาการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน จากการศึกษาพบว่า มีเงื่อนไขที่มีผลต่อศาสนกิจ ดังนี้

๖.๒.๑ ภาวะผู้นำ

ผู้นำ(Leader) หรือ หัวหน้า เป็นได้ว่าบุคคลที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการ เป็นผู้กำหนดวางแผนงานหน้าที่ด้านต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และบทบาทหน้าที่เชื่อมโยงให้ผู้ร่วมงานประสานงานกันให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด โดยสร้างความสัมพันธ์ภายในองค์กรของตนเองให้เกิดความมั่นคงทำงานให้ตรงตามจุดเป้าหมาย^{๒๐} สร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมเกิดศรัทธาที่จะทำงานร่วมกัน และแสดงศักยภาพของตนเพื่อทำงานเต็มกำลังความสามารถ และสร้างเป้าหมายตรงกันระหว่างหน่วยงานและเจ้าหน้าที่^{๒๑} ผู้นำจึงต้องมีบุคลิกภาพที่โดดเด่นกว่าผู้อื่น เช่น สามารถในการเจรจา มีความเชื่อมั่น มีความคิดสร้างสรรค์ มนุษย์สัมพันธ์ดี ไม่

* ทางสุดโต่ง ๒ สาย คือ อตตกิลมณานุโยค หมายถึง การทรมานตนเอง กามสุขัลลิกานุโยค หมายถึง การบำรุงบำเรอตนเองด้วยกามคุณ ๕ คือ รูป เสียง กลิ่น รส โสภณูปพะ

^{๒๐} รศ.ดร.รังสรรค์ ประเสริฐศรี, ภาวะผู้นำ, (กรุงเทพฯ : บริษัท ธนวิชาการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๑๒.

^{๒๑} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหาร หน่วยที่ ๘-๑๕, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพฯ : หจก.ป.สัมพันธ์พาณิชย์, ๒๕๒๗), หน้า ๓๓๘.

หวั่นไหวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ที่สำคัญต้องมีประสบการณ์เกี่ยวกับภารกิจที่กำลังปฏิบัติอยู่ เพราะการรู้การกิจนั้นเปรียบเสมือนได้ชัยชนะเกือบครึ่งหนึ่งแล้ว พร้อมทั้งยังเป็นเครื่องบ่งชี้กำหนดทิศทางที่ควรจะต้องปฏิบัติอย่างเหมาะสม หรือเมื่อเกิดปัญหาขึ้นในหน่วยงานก็สามารถแก้ไขสถานการณ์นั้นได้อย่างถูกต้อง รวมถึงการศึกษาวิเคราะห์วัดมาตรฐานแผนงานเพื่อหาวิธีการปรับปรุง แก้ไข ให้ผู้ตามปฏิบัติหน้าที่ให้ตรงเป้าหมาย และพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการให้ดียิ่งขึ้นไป

งานคุ้มครองที่กลุ่มพระสงฆ์ได้นำไปพิทักษ์รักษารวมชนก็เช่นกัน ถือว่าเป็นกิจกรรมใหม่เพิ่งได้รับการอุปถัมภ์บงเพื่อให้ชาวบ้านได้มีความรู้ คอยเป็นเกราะกำบังทวนกระแสสังคมปัจจุบันที่คาดหวังความสุขจากการเสพวัตถุอย่างต่อเนื่อง จำต้องปฐฐานแนวคิดให้ชุมชนเกิดตระหนักรู้เพื่อปรับค่านิยมการอยู่กินให้เป็น มิให้ตกเป็นทาสทางอารมณ์ความปรารถนาตอบสนองคตมหายุ่ตลอดเวลา ฉะนั้น ผู้นำจึงมีบทบาทยิ่งใหญ่ชี้นำชาวบ้านให้เดินตามเส้นทางอันจะก่อให้เกิดสุขขจัดทุกข์ทั้งกายและใจ โดยสมาชิกในสังคมต่างให้การเชื่อมั่น ไม่เกิดความขัดแย้งและเคารพต่อการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาชุมชน ดังเช่น กรณีเครือข่ายพื้นที่พระสงฆ์วัดเจดีย์แม่ครัว พระครูสมุห์หิวเชียร คุณธมโม ได้แสดงบทบาทในฐานะผู้นำชุมชน และศาสนทายาทแห่งองค์พุทธเจ้า ท่านได้นำโครงการที่เห็นว่ามีคุณค่าต่อชาวบ้านและตั้งเป็นชมรม เครือข่าย โดยการบริหารจัดการงานเชิงบูรณาการที่ทุกเครือข่ายมีความเกี่ยวข้องกันมิใช่เกิดขึ้นเพียงลำพัง เช่น เครือข่ายผู้ติดเชื้อเอดส์ ชมรมผู้สูงอายุ เป็นต้น สิ่งชี้ชัดให้เห็นถึงความเป็นผู้นำของท่านคือความเคารพศรัทธาของชุมชนที่มีต่อพระครูสมุห์หิวเชียร จากการสัมภาษณ์นายวิระ พานิชไพบรโยสภา ประธานชมรมผู้สูงอายุของตำบลแม่แฝกได้กล่าวว่า “กิจกรรมที่ท่านพระครูได้จัดทำชาวบ้านจะให้ความร่วมมือทุกอย่าง เพราะท่านนำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ให้แก่ชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมเรื่องสุขภาพ การทำเกษตรธรรมชาติ” ^{๒๒} การยินยอมปฏิบัติตามของชุมชนแสดงถึงการยึดหลักภูมิธรรม คือ ชาวบ้านชุมชนวัดเจดีย์แม่ครัวเชื่อมั่น (ศรัทธา) พร้อมแรงพร้อมใจกันกระทำตามที่ผู้นำสั่ง โดยมีได้ลงแสดงสัจจะว่าจะผิดหรือถูก เชื่อว่าสิ่งที่ปฏิบัตินั้นจะกำจัดทุกข์สร้างสุขภาวะอันประเสริฐ จากการได้รับรู้เนื้อหาสาระ (สุตะ) ทั้งด้านสิทธิทางกฎหมาย ภูมิปัญญา แนวทางการใช้ชีวิตตามหลักพุทธธรรม จึงพร้อมใจกันวางแผนปฏิบัติงาน (ศีล) อันเป็นแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น เสียสละเวลา เสียสละกำลัง ให้การช่วยเหลือ ปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่ง (จาคะ) เพราะรู้ชัดแจ้งว่า (ปัญญา) สิ่งที่จะกระทำอยู่นั้นล้วนแต่นำประโยชน์สุขแก่ตนเองและชุมชน ตรงกันข้ามหากผู้นำขาดคุณสมบัติข้างต้น ขาดประสบการณ์ที่จะกำหนดทิศทางแผนงาน ก็ย่อมส่งผลกระทบทำให้กิจกรรมติดขัด มี

^{๒๒} สัมภาษณ์นายวิระ พานิชไพบรโยสภา, ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ, ๒๗ เมษายน ๒๕๕๘.

อุปสรรคกีดขวางทำให้ประสบความล้มเหลวหรือภารกิจที่กำลังปฏิบัติอยู่ต้องหยุดชะงัก รวมถึงผลที่ปรากฏนั้นแม้จะได้ผลแต่ก็มีได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยเท่าที่ควร กรณีกลุ่มพระสงฆ์วัดศรีโสดามีปัญหาเรื่องผู้นำขาดประสบการณ์ ไม่รู้ทิศทางที่จะไปให้ถึงวัตถุประสงค์ของการทำงานได้ แม้จะมีจิตใจที่แกร่งกล้ารับอาสาเข้าไปพัฒนาชุมชนให้พ้นจากวิกฤตการณ์ทางสังคม แต่เนื่องด้วยขาดประสบการณ์ในการบริหารจัดการวางแผนทำให้งานไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร พระเทียน ขนุติสมปโน ได้กล่าวว่า “หนูผมหันว่างานคุ้มครองมีคุณค่า แต่ว่าต้องอาศัยขอความช่วยเหลือจากสถาบันโพธิยาลัยคอยช่วยเหลือ เพราะผมไม่เคยยกมาทำก่อน บ่มีประสบการณ์พอที่จะบริหารจัดการเองได้หมด” (พวกผมเห็นว่างานคุ้มครองมีคุณค่า จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยความร่วมมือจากสถาบันโพธิยาลัยคอยช่วยเหลือ เพราะผมไม่เคยทำงานมาก่อน ขาดประสบการณ์ที่จะบริหารจัดการเองได้หมด)

๖.๒.๒ การมีส่วนร่วมของชุมชน

การพัฒนาชุมชนทรัพยากรมนุษย์ถือว่าเป็นปัจจัย ที่มีความสำคัญในการแสดงศักยภาพความสามารถเพื่อสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า การพัฒนาชุมชนจึงเน้นที่ทรัพยากรบุคคลแม้จะนำวัตถุประสงค์อย่างอื่นที่จะต้องแก้ไข แต่เป้าหมายสูงสุดคือการสร้างคน^{๒๓} ที่มีทรงคุณค่าพร้อมกับรู้จักใช้บุคคลให้เหมาะสมกับงานด้วย บุคลากรที่ทรงคุณภาพเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์สามารถที่จะพัฒนาให้ก้าวหน้าในหน้าที่การงานต่อไป^{๒๔} จึงสำคัญต่อหน่วยงานทุกประเภทเพื่อดำเนินการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด

บุคลากรในหน่วยงานถือว่ามีความสำคัญต่อแผนงานก็จริง แต่อย่างไรก็ตามหากขาดการประสานความร่วมมือกับผู้อื่นเพื่อเชื่อมโยงความสามารถแต่ละคนเข้าด้วยกัน องค์การนั้นก็ถือว่าต้องเจอกับปัญหาทำให้ปวดหัวอีกมาก เพราะบุคคลเพียงคนเดียวมีอาจจะทำให้เครือข่ายประสบความสำเร็จได้หมด แต่การผนึกกำลังความสามัคคีกันเพื่อจัดสรรภาระหน้าที่ที่เหมาะสมแก่สมาชิกในเครือข่าย โดยการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ และบทบาทของแต่ละคนให้ชัดเจนเพื่อมิให้เกิดปัญหาการก้าวก่ายความรับผิดชอบผู้อื่น^{๒๕} การพัฒนาชุมชนของกลุ่มพระสงฆ์ได้มีการ

^{๒๓} สันญา สันญาวิรัตน์, ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๑๕.

^{๒๔} ดร.พรเทพ ทุกกะพันธุ์, ภาวะผู้นำและการจูงใจ, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จามจุรีโปรดักส์, ๒๕๔๔), หน้า ๓.

^{๒๕} วีระวัฒน์ พงษ์พยอม, ทำงานเป็นทีม, (กรุงเทพฯ : บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน), ๒๕๓๖), หน้า ๓๔.

จัดวางหน้าที่ความรับผิดชอบแต่ละกลุ่ม เช่น แกนนําเยาวชนช่วยอำนวยความสะดวกภายในโครงการ เผยแพร่แก่เพื่อนฝูงที่อยู่ในวัยเดียวกัน กลุ่ม อสม. ช่วยในการจัดเตรียมอาหาร เครื่องดื่ม และเป็นวิทยากรสาธิตการทำอาหารพื้นบ้าน เป็นต้น

นอกจากจะมีการแบ่งภาระหน้าที่แก่สมาชิกในเครือข่ายงาน แต่ต้องสร้างความเข้าใจตรงกันก่อนจะเริ่มปฏิบัติงาน โดยปริกษาวางแผนงานการพัฒนาตรงทิศทางมิให้เกิดปัญหาเกิดความขัดแย้งขึ้นภายหลังเสร็จสิ้นโครงการ และเป็นการเปิดใจยอมรับความคิดเห็นของชุมชนว่ามีทักษะต่อกิจกรรมที่จะปฏิบัติอย่างไร ควรจะมีวิธีไหนนำไปเสนอแก่ชาวบ้านที่เข้าร่วมงาน และวิธีการสร้างงานให้มีประโยชน์น่าสนใจแก่ท้องถิ่นตนเอง การสนทนาพูดคุยกับพระครูสมุหวิเชียรคุณธมฺโม ท่านได้เอ่ยถึงวิธีการร่วมมือกับชาวบ้านว่า “วัดเจดีย์แม่ครัวจะมีการประชุมสัปดาห์ทุกเดือนประมาณปลายเดือนของทุกเดือน เพื่อบริหารกิจการเกี่ยวกับแนวทางที่ได้กระทำเกิดอะไรขึ้นมาบ้าง และควรที่จะแก้ไขที่จุดไหน” ^{๒๖} (วัดเจดีย์แม่ครัวจะมีการประชุมคณะสัปดาห์ทุกเดือนประมาณทุกปลายเดือน เพื่อบริหารกิจการเกี่ยวกับวิธีทางที่ได้ทำงานไปว่าเกิดผลเช่นไร และควรแก้ไขตรงจุดไหน) พื้นที่เจดีย์แม่ครัวได้เดินตามรอยพระยุคลบาทแห่งองค์พระศาสดา โดยนำหลักพุทธธรรมแห่งความเจริญฝ่ายเดียว ครั้นเมื่อพระองค์ทรงแสดงสารันตทสูตรว่าด้วยการแสดงอุปทานิยธรรมที่สารันตทเจดีย์แก่เจ้าลิจฉวีทั้งหลายว่า “เจ้าลิจฉวีทั้งหลาย เราจักแสดงอุปทานิยธรรม ๘ ประการแก่ท่านทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจงฟัง จงใส่ใจให้ดี เราจะกล่าว” อุปทานิยธรรม คือ ธรรมแห่งความเจริญ ๘ อย่าง คือ

๑. พวกเจ้าวัชชีพึงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเลศคราบเท่าที่พวกเจ้าวัชชียังหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ประชุมกันมากครั้ง

๒. พวกเจ้าวัชชีพึงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความความเสื่อมเลศคราบเท่าที่พวกเจ้าวัชชียังพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่พวกเจ้าวัชชีพึงทำ

๓. พวกเจ้าวัชชีพึงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเลศคราบเท่าที่พวกเจ้าวัชชียังไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว ถือปฏิบัติมั่นในวัชชีธรรมที่วางไว้เดิม

๔. พวกเจ้าวัชชีพึงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเลศคราบเท่าที่พวกเจ้าวัชชียังสักการะ เคารพ นับถือ บูชาเจ้าวัชชีผู้มีพระชนมายุมากของชาววัชชี และสำคัญถ้อยคำของท่านเหล่านั้นว่าเป็นสิ่งควรรับฟัง

^{๒๖} สัมภาษณ์พระครูสมุหวิเชียร คุณธมฺโม, เจ้าคณะตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย, ๒๑ เมษายน ๒๕๔๘.

๕. พวกเจ้าวัชชีพึงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเลศคราบเท่าที่ พวกเจ้าวัชชียังไม่จุคร่าขึ้นใจกุลสตรีหรือกุลกุมารีให้อยู่ร่วมด้วย

๖. พวกเจ้าวัชชีพึงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเลศคราบเท่าที่ พวกเจ้าวัชชียังสักการะ เคารพ นับถือ บูชาเจดีย์ในแคว้นวัชชีของชาววัชชีทั้งในเมืองและนอกเมือง และไม่ละเลศการบูชาอันชอบธรรมที่เคยให้ เคยกระทำต่อเจดีย์เหล่านั้นให้เสื่อมสูญไป

๗. พวกเจ้าวัชชีพึงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเลศคราบเท่าที่ พวกเจ้าวัชชียังจัดการรักษา คุ่มครอง ป้องกันพระอรหันต์ทั้งหลายโดยชอบธรรมด้วยตั้งใจว่า “ทำอย่างไร พระอรหันต์ที่ยังไม่มา พึงมาสู่แคว้นของเรา และท่านที่มาแล้วพึงอยู่อย่างผาสุก”^{๒๗}

การหมั่นประชุมปรึกษาหารือเพื่อป้องกันมิให้เกิดความยุ่งยาก จากความเข้าใจผิด แก่ชุมชน กิจกรรมที่ดำเนินอยู่ก็สามารถบรรลุตรงตามเป้าหมาย แต่กลับกันเมื่อแผนงานใดสมาชิกในกลุ่มมิได้เกิดเจตนารมณ์ที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน จำใจเข้าร่วมเพราะการบังคับ ชูเงินให้เข้าร่วม มิอาจจะแสดงความเห็นกับงานได้ ก็ถือว่างานสิ่งที่ปฏิบัตินั้นย่อมมีปัญหาสิ่งกีดขวาง กันมิให้ แผนงานดำเนินไปอย่างราบรื่นอย่างแน่นอน โดยเฉพาะเป้าหมายที่เป็นกลุ่มนักเรียนในโรงเรียน การทำงานย่อมตกอยู่เพียงแค่แกนนำและคณาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการเท่านั้น หาใช่ให้นักเรียนในโรงเรียนพึงพอใจที่จะเข้าร่วมงาน แต่เกิดการขุ่นใจจากอาจารย์ผู้สอน ทำให้เด็กขาดความสนใจที่จะรับรู้ รับฟังข้อมูลอันมีเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง และนำไปสู่ท้องถื่นหรือครอบครัวยุคนั้น การวางแผนงานเพื่อวางแผนบริหารจัดการแบ่งภาระ หน้าที่ ตามศักยภาพความสามารถของสมาชิก เพื่อปกป้องคุ้มครองและเป็นเกราะกันอุปสรรคเครื่องกีดขวางให้การปฏิบัติมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นไป

๖.๒.๓ สภาพทางเศรษฐกิจ

การเปิดประเทศเพื่อค้าขายเสรีในระบบทุนนิยม เป็นรูปแบบของการแสวงหา กระแสถือคตินรณะสมโภชทรัพย์สมบัติไว้ครอบครอง การกระทำทางวัฒนธรรมให้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคม โดยใช้เทคโนโลยีสื่อมวลชนกระตุ้นให้เนื้อหาสาระข้อมูลเพิ่มมากขึ้น^{๒๘} การผันแปรความคิดและค่านิยมของชุมชนต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ที่เน้นการผลิตเพื่อขายแทนการผลิตเพื่อกินเองตามนโยบายของรัฐวางกฎเกณฑ์ให้ภาคเกษตรเป็นอุตสาหกรรม แบบแผนทางการเมืองที่รัฐมุ่งแต่การพัฒนาแบบเชิงรูปธรรม โดยการเร่งกระตุ้นการเจริญเติบโตของพืชผักให้เป็น

^{๒๗} อ.สุตต. (ไทย) ๒๓/๒๑-๒๓/๓๑-๔๓.

^{๒๘} ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, แนวความคิดพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรม, (เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๘๘.

สินค้าเพื่อขายส่งจรถลาดและส่งออกต่างประเทศ ทำให้เกษตรกรมีรายได้มากยิ่งขึ้นเมื่อนำเทคโนโลยี เช่น ยาน้ำแมลง ปุ๋ยเคมี ยาปราบวัชพืช ฯลฯ และถูกกลไกราคาของรัฐและกลุ่มบริษัทข้ามชาติที่เป็นตัวกำหนดราคา^{๒๕} ความพยายามแปรแรงงานภาคเกษตรกรรมของประชากรานูร์เป็นทุนแรงงานอุตสาหกรรม หรือพยายามให้เกษตรกรเร่งรัดที่จะผลิตให้พืชผลได้จำนวนมากเพื่อจำหน่ายในท้องตลาดนั้น การทำเกษตรแผนใหม่ตามนโยบายรัฐเป็นการกระทำที่เหยียด รุกรานวงจรแห่งชีวิตตามระบบนิเวศ ฉะนั้น การรื้อฟื้นการเกษตรโบราณใช้ปุ๋ยชีวภาพ จากเศษผัก เศษหญ้า และมูลสัตว์ ทำให้พืชผักปลอดสารพิษ ไม่เกิดการติดค้างจากสารพิษที่มีอันตรายต่อสภาพหน้าดิน แหล่งแม่น้ำลำธาร ระบบนิเวศ และสภาพแวดล้อม อีกทั้งยังประหยัดค่าใช้จ่าย ทำให้กิจกรรมนั้นดำเนินไปด้วยดี จากการสัมภาษณ์พระครูวินัยธรพนม ปิยธมโม เจ้าอาวาสวัดชัยบาลังการ (ป่าป้อ) ท่านกล่าวว่า “ผมได้นำการทำเกษตรดีใช้ปุ๋ยชีวภาพเข้าส่วนในโครงการ เพื่อให้อชาวบ้านได้หันถึงการใช้สารเคมีว่าเป็นอันตรายต่อตัวชาวบ้านและสิ่งแวดล้อมโดย เกิดการตกค้างของสารเคมี เวลาเขานำผักมาชะกินพิษของสารเคมีอาจจะเป็นอันตรายต่อร่างกาย จากกิจกรรมงานคุ้มครองดีทำอยู่ที่บ้านใกล้กันสนใจมาท้าววิธีการทำละนำไปใช้กับไร่ส่วนตัวเขา”^{๒๖} (ผมได้นำการทำเกษตรแบบใช้ปุ๋ยชีวภาพเข้าร่วมโครงการ เพื่อให้ชาวบ้านได้เห็นว่าสารเคมีย่อมส่งผลเป็นอันตรายต่อชาวบ้านและสิ่งแวดล้อม และเกิดการตกค้างของสารเคมีในผัก เวลามาปรุงเป็นอาหารย่อมส่งผลกระทบเป็นอันตรายต่อร่างกายได้ กิจกรรมงานคุ้มครองดีทำอยู่มีกลุ่มชาวบ้านใกล้เคียงให้ความสนใจมาดูวิธีทำและนำไปใช้กับไร่ส่วนตัวเขาเอง)

การเกษตรแบบปุ๋ยชีวภาพสร้างความสมดุลแก่วงจรระบบนิเวศ เป็นการนำซากพืช ซากสัตว์ มูลวัว กระบือใช้ในการเกษตร ล้วนแต่เป็นที่น่าสนใจของท้องถิ่น ซึ่งแสดงถึงการนำหลักภูมิ ๔ ที่เกิดจากการพูดคุยสนทนากับผู้รู้ (สัปบุรุษสังเสวะ) ที่ได้บอกถึงวิธีการ ผลกระทบและกรรมวิธีการผลิต ผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้ การฝึกอบรม (สัทธัมมัสสวนะ) ภายในโครงการแล้วนำสิ่งที่ได้มาพิจารณาไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วน (โยนิโสมนสิการ) เปรียบเทียบคุณประโยชน์ของการใช้ปุ๋ยชีวภาพกับปุ๋ยเคมีว่าอะไรคุ้มทุนมากกว่ากัน แล้วค่อยนำวิธีการนั้นไปใช้ในการประกอบอาชีพเกษตร (ธัมมานุวัตรปฏิบัติ) ต่อไป แม้ชนบทจะยึดถือการเกษตรเป็นเส้นหลักเลี้ยงหัวใจ ท่งนาป่าเขาถ้ำนาไพรเป็นสิ่งเลิศล้ำต่อวิถีชีวิต แต่ก็ต้องนึกถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อมจากการประกอบอาชีพ แตกต่างจากชุมชนเมืองที่เป็นใจกลางความเจริญผลหมากรากไม้หาซื้อขายตามตลาด ขายแรงงานในภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก มิได้ใส่ใจต่อ

^{๒๕} เศษ ศิริภัทร , เกษตรกรรมสำนึก ทศนะทวนกระแสจากจุดยืนด้านสังคมและนิเวศวิทยา, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๒), หน้า ๑๘.

^{๒๖} สัมภาษณ์พระครูวินัยธรพนม ปิยธมโม, เจ้าอาวาสวัดชัยบาลังการ (ป่าป้อ), ๖ เมษายน ๒๕๔๘.

ธรรมชาติเหมือนกันชนบท ฉะนั้น การส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจจึงเหมาะสมกับพื้นที่ชนบทมากกว่าสังคมเมือง

๖.๒.๔ สภาพทางสังคม

สภาพทางสังคมถือว่าเป็นเงื่อนไขที่สำคัญอย่างยิ่งต่อระเบียบวิถีชีวิต การกระทำที่เป็นตัวกำหนดทิศทางของชุมชน การปฏิบัติศาสนกิจเพื่อเผยแพร่พระธรรมจึงต้องอยู่ในสภาพภูมิประเทศอันเหมาะสมที่เรียกว่า “ปฎิรูปเทสวาโส” การอยู่ในประเทศอันสมควร คือ การอยู่ในสภาพแวดล้อมทั้งบุคคล สังคม และธรรมชาติ ซึ่งจากสภาพทางสังคมของกลุ่มพระสงฆ์นักพัฒนาสามารถจำแนกออกได้ ๒ อย่าง คือ

๑. สังคมเมือง เป็นสังคมที่กระจุกความเจริญทุกด้านไว้ในเมือง ทั้งด้านศิลปะ การศึกษา การคมนาคม ฯลฯ โดยเฉพาะในยุคการพัฒนาทางอุตสาหกรรมที่เน้นการผลิต ทำให้เกิดการกระจุกตัวของประชากรในสังคมเมือง และนับถืออำนาจของเงินตรา ทำให้มีการซื้อขายสรรพสิ่งทุกรูปแบบ โดยใช้อำนาจเงินตราเป็นตัวเนรมิตสิ่งทีตนเองปรารถนา ไม่เคารพกฎหมายศีลธรรม คุณภาพชีวิตหรือเสรีภาพผู้อื่น สงครามความแข่งขันแย่งชิง เหาวัดเอาเปรียบจึงเกิดขึ้น^{๑๑} จากการแยกตัวเป็นอิสระจากชุมชนแบบโบราณที่สร้างความเจริญทางกาย และจิตใจพร้อม ๆ กัน

๒. สังคมชนบท เป็นสังคมที่มีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน เกิดความรู้สึกรักสามัคคีเหมือนเป็นญาติพี่น้องเดียวกัน เกิดความรู้สึกที่มีโลกทัศน์เคารพอ่อนน้อมต่อธรรมชาติ ทำให้ชีวิตเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับธรรมชาติ^{๑๒} โดยอาศัยเป็นเครื่องมือการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่ต้องพึ่งพาอาศัยสภาพดิน ฟ้า อากาศ ใช้สำหรับการวางแผนทำกิจกรรมงานทางเกษตร

สภาพสังคมดังกล่าวข้างต้นมีความสัมพันธ์กับการวางแผนงาน ซึ่งสภาพสังคมเมืองมีความรวดเร็วในการรับข้อมูลข่าวสาร กระตุ้นให้เกิดความอยากอย่างค่อเนื่อง และขาดความสัมพันธ์กับชุมชน สร้างสังคมใหม่ที่เกิดจากกลุ่มผู้ประสบปัญหาหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน จัดวางรูปแบบชมรม สโมสร เช่น ชมรมนักร้องรัก ชมรมว่ายน้ำ สโมสรการสื่อสารวิทยุ เป็นต้น จารีตประเพณีอันดีงามที่เป็นผลผลิตทางภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกทำลาย สถาบันสงฆ์ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นผู้หล่อหลอมจิตใจอีกต่อไป แต่เป็นเพียงผู้ดำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้อยู่ในเมืองไทย แสดง

^{๑๑} โครงการวิทยุธรรม ชุค โลกาภิวัตน์ ลำดับที่ ๑๑, วิกฤติศาสนายุคธนาริปไตย: พุทธวิบัติ, (กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นดิงแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๕), หน้า ๗.

^{๑๒} ชัชวาลย์ ทองคี่เลิศ, สืบสานล้านนาต่อลมหายใจของแผ่นดิน, (เชียงใหม่ : มิ่งเมืองเนาวรัตน์การพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๔๕.

ถึงเอกลักษณ์การเป็นเมืองพุทธที่มีพุทธศาสนิกชนเคารพนับถือ ๕๕ เปอร์เซ็นต์ ตรงข้ามกับสังคมชนบทที่มีความสัมพันธ์กับชุมชนและธรรมชาติ ประกอบเกษตรเป็นสัมมาชีพ พึ่งพาอาศัยสภาพดิน ฟ้า อากาศ รักความสันโดษเรียบง่าย ปลาบปลื้มเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี คอยอวยพรให้เกิดสันติสุข

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มพระสงฆ์ในชุมชนชนบทที่มีความสัมพันธ์ฉันญาติพี่น้อง และได้รับการกระตุ้นจากสื่อจำนวนน้อยกว่าสังคมเมือง ทำให้สามารถรักษาฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี ของชุมชน สามเณรเจริญ ศรีเที่ยง สามเณรโรงเรียนโพธิธรรมศึกษาได้กล่าวว่า “แม่แจ่มอยู่ไกลเวียง ยะหือได้ฮับผลกระทบจากสื่อหน้อยกว่าในเวียงคี่โฆษณาสินค้า ยะหือเฮาใครได้มีไว้ใจ” (แม่แจ่มอยู่ไกลเวียง(เมืองเชียงใหม่) ทำให้ได้รับผลกระทบจากสื่อหน้อยกว่าในเมืองที่มีการโฆษณาสินค้า ทำให้เราเกิดความอยากมีไว้ใจ) หรือ การสนทนากับกลุ่มแกนนำสามเณรวัดศรีโสดา ว่า “สื่อมีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตในเวียง ทำหือเฮาต้องเดินโดยมัน เวลาหันไผ่มีเฮาก็ใครมีโดย”(สื่อมีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตในเมือง ทำให้เราต้องวิ่งไล่กับมัน เวลาเห็นใครมีเราก็อยากจะมีเหมือนเขาด้วย) ลักษณะที่กล่าวอ้างมานี้แสดงให้เห็นถึงสภาพทางสังคมในเมือง ที่แวดล้อมด้วยกระแสความเจริญที่เพียบพร้อม รอคอยให้ชุมชนได้กินได้ใช้อย่างสะดวกสบาย ทำให้การทำงานคุ้มครองเกิดความลำบาก เพราะต้องใช้ความเพียรพยายามอย่างมาก ไม่เหมือนกันชนบทที่ห่างไกลสื่อ การครอบงำย่อมมีน้อย การทำงานฟื้นฟูจึงเป็นไปได้ง่ายกว่าสังคมเมืองทุกประการ ฉะนั้น ปรากฏการณ์นี้หากมิได้วางรากฐาน กฎเกณฑ์ความประพฤติที่จะคุ้มครองสมาชิกในชุมชน ให้เข้าใจถึงสภาพความเป็นจริง วัตถุประสงค์การกั้นการใช้อย่างถูกต้อง ก็อาจจะส่งผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในแต่ละพื้นที่

๖.๒.๕ วิธีการดำเนินชีวิต

ภิกษุ แปลว่า ผู้ขอ ส่วนภาคเหนือให้ความหมายของภิกษุสงฆ์ หมายถึง คนบุญ คือ ผู้ประเสริฐ เป็นผู้นำเคารพนับถือ และเป็นผู้มีเมตตาจิตคอยอนุเคราะห์ชาวโลกให้รอดพ้นจากภัยทั้งหลาย ส่วนชาวบ้านก็ตอบแทนพระสงฆ์ด้วยการให้ข้าว น้ำ โภชนะอาหารเลี้ยงอัตภาพ ในการปฏิบัติธรรมสืบทอดพระพุทธศาสนา ปัจจุบันสภาพทางสังคมที่แบ่งแยกความเป็นเมืองและชนบท บทบาทพระสงฆ์จึงมีลักษณะที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับภูมิประเทสนั้น ชนบทยึดถือความมีน้ำใจไมตรีต่อเพื่อนมนุษย์ การสงเคราะห์พระสงฆ์ก็เช่นกัน ชาวบ้านให้การสักการบูชา เทิดทูนและอุปฐากด้วยปัจจัย ๔ มิให้ขาดหาย ส่วนสังคมเมืองดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า เป็นการแบ่งแยกตัวคนออกเป็นปัจเจก ก่อตั้งกลุ่มผู้ที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันเป็น สมาคม ชมรม สโมสร เช่น ชมรมคนเดินรถ ชมรมชุมชนที่ผ่านสถานีวิทยุ เป็นต้น วิถีดำรงชีพของภิกษุขาดความสัมพันธ์กับชุมชน แต่เนื่องด้วยชีวิตพระสงฆ์เป็นผู้กิน อยู่ง่าย ไม่ต้องหมกมุ่นกับการแสวงหาอย่างชาวบ้านทั่วไป แต่

เป็นชีวิตที่ต้องเกี่ยวเนื่องกับผู้อื่นโดยการออกบิณฑบาตเลี้ยงชีพ เพื่อขออาหารแก่ผู้มีจิตศรัทธา ทั่วไป ประกอบกับยุคสังคมที่ต้องการความรวดเร็ว สะดวกสบาย ประหยัด ทำให้อาหารที่ได้เป็นอาหารสำเร็จรูป เช่น บะหมี่สำเร็จรูป ปลากระป๋อง ฯลฯ หรืออาหารที่ได้จากกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าที่หวังเพียงผลกำไรจากผู้ซื้ออาหารใส่บาตรถวายพระสงฆ์สามเณร เป็นอาหารค้างคืน บูดและเสียง่าย แม้พระสงฆ์จะรู้ว่าอาหารที่รับมาไม่มีคุณค่าทางโภชนาการ และไม่ยากจนกัฏฐาหารเหล่านี้เข้าไป แต่เนื่องด้วยวิถีชีวิตที่ต้องอาศัยผู้มีจิตศรัทธา จำเป็นต้องฉันกัฏฐาหารที่ญาติโยมนำมาถวายมิอาจจะขัดจิตศรัทธาได้ พระเถียน ขนฺติสมฺปนฺโน แขนนำพระสงฆ์สามเณรวัดศรีโสศาได้กล่าวว่า “เวลา กุมข้าวบาตร อาหารที่ได้ส่วนนักจะฉันไม่ได้เลย มันบูด เน่า เสียแล้ว พ่อค้าแม่ค้าจะได้กำไร ละ อาหารที่ได้ส่วนนักก็จะเป็นหมู มามา ปลากระป๋อง บ่มีคุณค่าต่อสุขภาพร่างกาย” ^{๓๓} (เวลา บิณฑบาตอาหารที่ได้ส่วนมากจะฉันไม่ได้ เพราะบูด เน่า เสียแล้ว พ่อค้าแม่ค้าอยากจะได้แต่กำไร และอาหารที่ได้เป็นบะหมี่สำเร็จรูป ปลากระป๋อง ซึ่งไม่มีคุณค่าต่อสุขภาพร่างกาย) การฉัน กัฏฐาหารของภิกษุเพื่อบำบัดทางร่างกาย คือ ความหิว ความกระหาย ตามหลักอภินิหารปัจเจกขณะ โดยหมั่นพิจารณาเนื่อง ๆ ในการฉันอาหาร(บิณฑบาต) ไม่ฉันเพื่อคณองกายเล่น เพื่อความมัวเมา เพื่อประดับ เพื่อตกแต่ง แต่ฉันด้วยการดำรงอยู่แห่งกายนี้ เพื่อยังอัตภาพให้เป็นไป เพื่อกำจัดความ เบียดเบียน เพื่ออนุเคราะห์พรหมจรรย์ ด้วยการพิจารณาอย่างนี้ ข้าพเจ้าจักบรรเทาเวทนาเก่าคือ ความหิวได้ จักไม่ให้เวทนาใหม่เกิดขึ้น ความเป็นไปสะดวกแห่งการกัฏฐิ ความไม่มีโทษกัฏฐิ ความ อยู่ผาสุกกัฏฐิ จักมีแก่เรา ^{๓๔} เพื่อสำรวจอาการความเป็นไปแห่งชีวิตอยู่ทุกช่วงขณะ ทำจิตใจให้ แจ่มใสไร้ฝุ่นละอองเดินตามอริยสัจอันเป็นทางแห่งความหลุดพ้นจากทุกข์ต่อไป

๖.๒.๖ อุดมการณ์พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง

อุดมการณ์เพื่อแก้ไขปัญหาคอขวดให้เกิดความทุกข์แก่ชุมชน เป็นหัวใจหลักของการพัฒนาชุมชน และเป็นก้าวแรกของการทำงานทุกประเภทที่ต้องเริ่มจากการสร้างแนวคิดปลูกฝัง เป็นอุดมการณ์หรือศรัทธาเชื่อสิ่งที่ทำ เพื่อทิศทางที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ จะเห็นได้ว่าครั้ง พุทธกาลพระพุทธเจ้าไม่ได้บังคับให้ใครเข้ามาบวช อุทิศตนเพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้มีความเจริญขยายไปตามแคว้นต่าง ๆ แต่พระองค์ทรงใช้ศรัทธาเป็นตัวนำการกระทำทุกอย่าง เพื่อ นำไปสู่การพ้นทุกข์ให้ถึงสุข เช่นเดียวกับงานของกลุ่มพระสงฆ์ ต้องสร้างศรัทธาความเชื่อมั่นต่อ

^{๓๓} สัมภาษณ์พระเถียน ขนฺติสมฺปนฺโน, ผู้รับผิดชอบโครงการ, ๓๐ เมษายน ๒๕๕๘.

^{๓๔} เอกสารเครือข่ายผู้บริโภครากเหนือตอนบน, คู่มือรองผู้บริโภคไทย ต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ. ๕๖ : องค์การอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค, ๒๖ เม.ย. ๒๕๕๘.

กิจของคนที่จะนำชุมชนได้พ้นจากความทุกข์ทรมาน โดยการนำเสนอรูปแบบชีวิตที่รู้จักความพอเพียง(มัชฌิมาปฏิปทา) อยู่อย่างสุขบริบูรณ์ทั้งกายและใจ สร้างอุดมการณ์เพื่อฟื้นฟูรักษาพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้า จากการเชิญนักปราชญ์มาเป็นวิทยากรให้ความรู้ด้านต่าง ๆ พบปะพูดคุย ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน(สัปปริสสังเสวะ) ให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนความรู้ ฝึกฝนอบรมตนเอง ขอมรับฟังความเห็นผู้อื่น(สัทธัมมัสสสวนะ) และใช้สติสัมปชัญญะไตรตรองใคร่ครวญถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้(โยนิโสมนสิการ) เมื่อชอบแล้วว่าสิ่งที่ได้นั้นนำไปสู่ความดีงาน ความเจริญปราศจากความเสื่อมสูญ เสียหาย ก็นำไปสู่การแสดงออกหรือปฏิบัติการ(ธัมมานุวัตรปฏิบัติ) สร้างจิตสำนึกต่อตนเองและสังคม มีใจรักที่จะทุ่มเทกำลังกาย กำลังปัญญา หาวิธีทางแก้ปัญหาที่ชุมชนกำลังประสบอยู่ ยิ่งสภาพทางสังคมปัจจุบันที่เทคโนโลยี ได้เข้าไปสู่ทุกซอกทุกมุมของประเทศ ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทั้งตัวบุคคล ชุมชนและธรรมชาติ ฉะนั้น การเป็นสาวกแห่งองค์พระศาสดาต้องประกอบด้วยขันติธรรม ความอดทนต่อสถานการณ์ วิริยะความเพียรอดสาหะประพฤติดนตามข้อวัตร เชื้อมั่นหลักคุณความดี เป็นแม่แบบทางสังคมอุดมการณ์ถ้อยเจตนารมณ์ ในการประสานงานให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น หากมีเรื่องฉับพลันก็สามารถมีผู้รับช่วงต่อเพื่อให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์

บางครั้งสิ่งที่มีอาจคาดคิดอาจจะเกิดขึ้นภายในเครือข่าย นำความสับสนวุ่นวายแก่ชุมชนหรือกลุ่มชนผู้ปฏิบัติงานนั้น เช่น กรณีกลุ่มสามเณรโรงเรียนโพธิธรรมศึกษา วัดป่าแดด อำเภอแม่แจ่ม ภายหลังการมรณภาพของท่านพระใบฎีกาสุทัศน์ วชิรญาณโณ ก่อให้เกิดความวุ่นวายแก่บรรดาสามเณรและเยาวชน แม้ว่าครั้งที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ท่านพยายามถ่ายทอดเจตคติ ความรู้ความสามารถของคนให้แก่ท้องถิ่น เพื่อสืบสานวัฒนธรรมอันล้ำค่าของชุมชนอำเภอแม่แจ่ม แต่การจากไปของท่านยังมีทันได้หาผู้สืบถ่ายทอดเจตนาธรรม หรืออาจจะเจอแต่ก็ยังไม่ได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ลูกศิษย์ได้มีแนวคิดเข้ามาปฏิบัติหน้าที่แทนตน ซ้ำกลับเกิดความร้าวรานแก่สมาชิกในเครือข่ายให้แตกสามัคคีกัน นางสาวจิราภรณ์ นะติกา ได้กล่าวว่า “ละอ่อนเขาแตกกันคนตีคนต่างตะกอนเข้าฮ่วมชะกัรโดยกันเพราะเกรงใจท่าน ปอท่านจากไปเขาก็เลยบ่กลัวไผ่สักคน งานที่ยะอยู่ก้อบมีไผ่ที่จะสานต่อจากเป็น”^{๓๔} (เยาวชนเขาแตกไปคนที่คนทาง เมื่อก่อนเขาพร่วมทำงานเพราะเกรงใจท่านพระใบฎีกาสุทัศน์ พอท่านจากไปเขาก็ไม่เกรงกลัวใครสักคน งานที่กำลังปฏิบัติอยู่จึงไม่มีใครที่จะสานต่อจากท่าน) ฉะนั้น เหตุการณ์เช่นนี้อาจจะเกิดขึ้นกับทุกพื้นที่ถ้าหากไม่ได้มีการจัดวางแผนหรือเตรียมสร้างผู้สืบถ่ายทอดเจตนาธรรม เพื่อช่วยกำกับดูแลกิจกรรมเมื่อผู้รับผิดชอบโครงการ

^{๓๔} สัมภาษณ์นางสาวจิราภรณ์ นะติกา, ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๘.

มีฐานะไม่อาจจะปฏิบัติหน้าที่ได้ จึงจำเป็นต้องมีบุคคลที่สามารถปฏิบัติหน้าที่แทนหัวหน้าโครงการ เพื่องานดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

๖.๒.๗ ความต่อเนื่อง

ระยะเวลาทำงาน หรือ ความถี่ที่ได้จัดโครงการถือว่าเป็นอีกหนึ่งเงื่อนไข ความคิดเจตคณิอาจเปลี่ยนได้เพียงแค่มือแต่วัน แต่ต้องมีความต่อเนื่องคอยย้ำเตือนให้เกิดการรับรู้อยู่เสมอ อย่างเช่นเดียวกับการโฆษณาสินค้าหรือบริการ ที่นำเสนอสิ่งของซ้ำแล้วซ้ำเล่า กระทั่งผู้คนเคยชินกับมันและพูดกันจนติดปาก การทำงานด้านคุ้มครองก็เช่นกันเป็นกำแพงมิให้เกิดความวินาศจากความประมาท ทั้งของขบเคี้ยว เครื่องใช้ไม้สอย ต้องคอยหมั่นดูแลเหมือนต้นไม้ที่พึ่งปลูกโดยให้ปุ๋ย รดน้ำ พรวนดินอยู่เสมอ มิให้ต้นไม้เหี่ยวเฉาตาย ระยะเวลาปฏิบัติงานก็เช่นกันต้องมีความต่อเนื่อง ชีตหุ่น เพื่อศึกษาวิเคราะห์วิวัฒนาการสิ่งที่ปรากฏ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เกิดประสิทธิภาพกว่าเดิม ถ้าส่วนไหนเกิดปัญหาที่แรงแก้ไขให้ตรงจุด ถ้าดีแล้วก็ควรส่งเสริมให้เป็นที่น่าสนใจกว่าเดิม แม้ว่างานที่ทำจะได้อะไรในทางที่ดีแต่ว่าหากการจัดกิจกรรมมีระยะเวลาห่างกัน ย่อมส่งผลให้ชุมชนกลับไปมีพฤติกรรมการกินอยู่เช่นเคย พระครูสมุห์วิเชียร คุณธมโม ได้พูดคุยสนทนากับท่านวิสิทธิ์ วิสิทุโร ในงานสรุปโครงการที่อาคาร มจร. วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๔๘ ว่า “งานดีเฮทำ นี่มันคิดได้ แต่ว่าเวลาจัดงานมันใกล้ ยะหื้อชาวบ้านเขาปิกมาใจจิ่วดอย่างเก่า ยิ่งในฮัวในเวียงสือยังมีอิทธิพลนักต่อวิถีชีวิต” (งานที่เราทำนี่มันคิดจริง ๆ แต่ว่าระยะเวลาจัดงานมันห่างมาก ทำให้ชาวบ้านกลับมาพฤติกรรมอย่างเดิม ยิ่งในเมืองสือก็ยังมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต)

๖.๒.๘ วิทยุ

วิทยุ คือ การเป็นผู้มีอารมณ์ ความเชื่อมั่น ผ่านร้อนผ่านหนาวภายใต้สถานการณ์มากมาย ใจเย็น ใช้ปัญญาดำเนินชีวิต แก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล ปฏิบัติหน้าที่อย่างมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อสิ้นหวัง เพียรพยายามทางออกจากวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นในศาสนกิจ ตั้งตนไว้ชอบ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม สิ่งเหล่านี้มีในตัวบุคคลที่มีประสพการณ์ มีคุณวุฒิและวิทยุที่สมบูรณ์แบบ เมื่อขาดปัจจัยใดไปถือว่าเกิดความบกพร่อง นำความผิดพลาดต่อท้องถิ่น การเผยแผ่หลักธรรมทางศาสนาเช่นกัน เมื่อผู้นำมีอายุน้อยคนทั้งหลายก็ไม่เชื่อฟัง ไม่เคารพนับถือ เพราะถือว่ามิปัญญาน้อยกว่าผู้ใหญ่ ยิ่งสังคมใหญ่เท่าไรการดูแลคนมีนัยสำคัญก็ยิ่งมีมากเท่านั้น ศาสนกิจคุ้มครองที่กลุ่มพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ได้ใช้ธรรมะหลายประการ เช่น ความสามัคคีตามหลักอปริหานิยธรรม การตั้งตนตามหลักอริยมรรค ๘ หรือ การดำรงอยู่ในความไม่ประมาท ฯลฯ เพื่อความวัฒนาถาวรทางจริยธรรมให้เกิดแก่ตัวชาวบ้านเอง บางครั้งอาจจะเป็นสิ่งที่ดีหากผู้นำนั้นมีอาวุโสเป็นที่เคารพ

แก่บรรดาศรัทธา เช่น กลุ่มพระสงฆ์วัดเจ็ดยักษ์แม่ครัว หรือ กลุ่มพระสงฆ์วัดชัยาลังการ(ป่าปึง) ตรงกันข้ามกับผู้น้อยที่ขาดการเลี้ยวแลจากคณะศรัทธาประชาชน เมื่อไม่มีคนเลื่อมใสศรัทธาต่อศาสนิกนั้น ก็ย่อมเกิดความผิดพลาดให้ผลลัพธ์ไม่เป็นที่น่าพึงพอใจต่อผู้ปฏิบัติงาน

ศาสนิกเพื่อเผยแพร่ธรรมทางศาสนาของพระสงฆ์ ๕ พื้นที่ ประกอบด้วยกลุ่มสามเณร และเยาวชนแกนนำที่มีอายุน้อยที่คณาจารย์ภายในโรงเรียนเป็นผู้บริหาร และนักเรียนก็ร่วมกันจัดโครงการขึ้น เช่นเดียวกับกรณีกลุ่มพระสงฆ์วัดศรีสุพรรณ อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ พระครูพิทักษ์สุทธิคุณ เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ณ สถานที่นั้น ได้กล่าวว่า “ผมเห็นความสำคัญกิจกรรมงานคุ้มครอง เพราะเป็นการรื้อฟื้นความสื่งเก่าทางภูมิปัญญา ก่อเลยส่งเสริมแต่บ่ก้าวถ่าย หื้อคณะครูเขาช่วยกันบริหารจัดการกันเอง ผมแค่เป็นผู้สนับสนุนเวลาเขาขอความช่วยเหลือเด้ออัน” ^{๑๖} (ผมเห็นความสำคัญกิจกรรมงานคุ้มครอง เพราะเป็นการรื้อฟื้นความรู้โบราณอันเป็นภูมิปัญญา ก็เลยส่งเสริมแต่ไม่เข้าไปก้าวถ่ายการบริหาร ปล่อยให้คณะครูในโรงเรียนจัดการกันเอง ผมแค่เป็นผู้คอยให้การสนับสนุนเวลาที่เขาค้องการให้ช่วยเหลือเท่านั้น) ทศนะข้างต้นแสดงให้เห่นว่ท่านอำนวยความสะดวกเท่านั้น แต่ปล่อยให้คณะครูและนักเรียนกลุ่มแกนนำนักเรียนบริหารจัดการ ได้นำเสนอรูปแบบแผนงานกระจายความรู้กันเอง ท่านเป็นเพียงผู้คำปรึกษาชี้แนะแนวทาง และให้การสนับสนุนกิจกรรมให้ความรู้แก่นักเรียน ซึ่งการจัดกิจกรรมของกลุ่มแกนนำที่มีอายุน้อยเรียนอยู่ระดับประถมศึกษา ทำให้งานที่ทำมีผลกระทบเพียงชั่วคราว หาใช่พฤติกรรมที่ถาวรไม่ เมื่อขาดความตระหนักการกินอยู่ก็ย่อมทำให้นักเรียนกลับมาพฤติกรรมตามกระแสนสังคมเหมือนเดิม หรือ กรณีฉุกเฉินที่อาจจะบังเกิด เมื่อผู้นำได้ทำงานร่วมกันบรรดาสามเณรที่มีอายุน้อย เมื่อเกิดสิ่งที่มีได้คาดหมายผุดขึ้น ผู้นำคิดธุระมีอาจดำเนินงานได้ หรืออาจจะถึงขั้นตาย(มรณภาพ) ภาระต่าง ๆ ย่อมตกอยู่กับบริวารที่อายุน้อย เช่น กรณีการจากไปอย่างกะทันหันของท่านพระใบฎีกาสุทัศน์ วชิรญาณ ซึ่งท่านเป็นพระสงฆ์ประกอบจริวัตรอันเป็นข้อวัตรปฏิบัติที่ดีงาม เป็นที่เคารพนับถือของคณะศรัทธา ประชาชนอำเภอแม่แจ่ม อีกทั้ง ท่านยังเป็นพระสงฆ์นักพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งการทำงานของท่านมิได้หวังผลประโยชน์ตอบแทนไม่ว่าจะเป็นลาภ ยศ สรรเสริญ แต่ทำเพื่อพัฒนาชุมชนอำเภอแม่แจ่ม ทั้งการปฏิวัติรูปแบบการศึกษาโรงเรียน อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอนุรักษ์ป่าไม้เพื่อปกป้องรักษาทรัพยากรป่าเขา ลำเนาไพร ดันไม้ ให้มีความสมดุลกับชุมชน เช่น จัดพิธีกรรมบวชดันไม้เพื่อต่อสู้กับนโยบายรัฐที่พยายามผลักดันให้มีโครงการก่อสร้างเขื่อน ^{๑๗} ฯลฯ

^{๑๖} สัมภาษณ์พระครูพิทักษ์สุทธิคุณ, ๓๐ เมษายน ๒๕๔๘.

^{๑๗} เสขิยธรรม, พัฒนา”จิต” เพื่อ “สุขภาพ” ฉบับที่ ๖๒ ปีที่ ๑๔ ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๔๗, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, ๒๕๔๗), หน้า ๕๕.

พระใบฎีกาสุทัศน์ได้ยึดหลักการทำงาน ที่พ้นจากกรอบแนวคิดการพัฒนาของรัฐ สร้างชุมทรัพย์ทางปัญญาทวนกระแสสังคมยุคก้าวหน้าให้รัฐให้การสนับสนุนส่งเสริม ดังนั้น การจากไปของท่านสุทัศน์จึงยังผลต่อการกิจที่กำลังดำเนิน เกิดความล่าช้า ไม่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ บรรดาสามเณรโรงเรียนโพธิธรรมได้เข้ามาประสานงานรับช่วงการจัดกิจกรรม แต่เนื่องจากขาดประสบการณ์และมีอายุน้อย จึงไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แก่นนำสามเณรได้กล่าวว่า “หมู่ผมเข้ามาชะงักยับต่อจากท่าน ป่อกำแม่กำเขาดูถูกหมู่พระน้อยว่า บ่มีความรู้ ความสามารถ ชะงักหือสำเร็จได้” (พวกผมเข้ารับช่วงต่อปฏิบัติงานต่อจากท่าน (พระใบฎีกาสุทัศน์ วชิรญาณโณ) กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าต่างดูถูก เขี่ยหยันว่าไม่มีความรู้ ความสามารถที่จะทำงานนี้ได้สำเร็จ)

๖.๒.๕ งบประมาณ

งบประมาณเป็นหัวใจหลักต่อการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน แม้จะได้รับการอุปถัมภ์จากสำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.) แต่บ่งที่ได้รับมีจำนวนน้อยและไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการ หรือจัดกิจกรรมให้เหมาะสมได้ เพราะงบคือหัวใจสำคัญที่จะกำหนดเป้าหมาย แนวทางตามหลักการบริหาร หากขาดเงินเพื่อใช้จ่ายสื่อการเผยแพร่กิจกรรมก็อาจจะบรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่คาดหวังได้ แม้กลุ่มแก่นนำแต่ละพื้นที่จะบอกวามันไม่พอต่อการจัดกิจกรรม งานที่จัดทำจึงออกมาจากเงินที่ได้รับการสนับสนุน วิธีการทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนตามรูปแบบนี้จึงมองทรัพย์สินเป็นเครื่องมือสู่ความสำเร็จ ต่างจากการบริหารและจัดการตามทัศนะพระพุทธศาสนาใช้เพียงทุนทางสังคมหรือศรัทธาของพุทธศาสนิกชนเท่านั้น สมัยพุทธกาลพระพุทธองค์ไม่เคยเข้าเฝ้ากษัตริย์แคว้นใด เพื่อขอทรัพย์สินนำมาพัฒนาบุคคลและกิจกรรมคณะสงฆ์ แต่พระองค์สอนให้ทุกคนมีศรัทธาความเชื่อที่จะพ้นทุกข์ โดยเสนอแนะวิธีการดับทุกข์มิใช่อาศัยเงินตราเป็นเครื่องข้ามพ้น เช่นเดียวกับกรณี กลุ่มพระสงฆ์วัดชัยาลังการ(ป่าป้อ) ที่ใช้วิธีการทำงานเพื่อสร้างคนให้มีคุณภาพก่อนแล้วคนจะเป็นผู้สร้างเงินเอง โดยให้ชุมชนเห็นงานที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์แก่ตัวบุคคล และสังคมอย่างแท้จริง เงินก็จะตามมาทีหลัง การทำงานแต่ละครั้งควรคิดว่าเป้าหมายหลักคือการแก้ปัญหาคความทุกข์อย่างของชุมชน แม้การอุปถัมภ์จากสำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.) แต่บ่งที่ได้เป็นเพียงทุนสำรองเท่านั้น แต่ทุนที่สำคัญมากที่สุดคือชุมชนที่มีทั้งทรัพยากรบุคคล วัตถุ และอื่นๆ ในท้องถิ่น โดยท่านพระครูวินัยธรพนมปิยธมฺโมได้กล่าวว่า “แต่เงินดีได้มันบ่พอจะจัดกิจกรรม แต่จาวบ้านเขาหือความสำคัญกับงานจ่วยกันฮ่อมของกิน บ่ว่าจะเป็นอาหาร เครื่องดื่ม ชะหือเงินดีได้ผมนำไปเป็นทุนกำการศึกษากับนักเรียนเขียนเขียนดีแต่ขาดปัจจัย” (ที่จริงแล้ว เงินที่ได้รับมันไม่พอที่จะจัดกิจกรรม แต่ชาวบ้านเขาให้ความสำคัญกับงานเลยช่วยกันนำอาหาร เครื่องดื่มมาช่วย ทำให้เงินที่ได้ผมนำไปเป็นทุนการศึกษา

แก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ขาดปัจจัย) สิ่งที่เห็นปรากฏชัด คือ งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน องค์กรภาครัฐและเอกชนหาใช้สิ่งสำคัญไม่ หากชุมชนยึดถือหลักธรรมในการเสียสละ รู้จักการให้ เอื้อเฟื้อต่อชุมชน(จาคะ) โดยพิจารณาถึงเหตุผลการปฏิบัติงานของกลุ่มพระสงฆ์ว่าเป็นประโยชน์ที่จะสร้างความเป็นปึกแผ่นแห่งปัญญา ความรอบรู้ถึงคุณค่าแท้และคุณค่าเทียม เพื่อพิทักษ์รักษานบธรรมเนียม วัฒนธรรมท้องถิ่น สืบสานลมหายใจแห่งภูมิปัญญา ช่วยกันปกป้องภัยร้ายในยุคบริโภคนิยม โดยร่วมมือกันบริจาคข้าวน้ำ อาหาร เครื่องดื่ม สิ่งของที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าร่วมโครงการ เพื่อให้กิจกรรมที่ปฏิบัติงานอยู่ได้รับอย่างสะดวกต่อการหาหนทางแก้ไขปัญหภายในหมู่บ้าน ฉะนั้น งานคุ้มครองผู้บริโภคต้องสร้างความเชื่อให้แก่ชาวบ้าน สร้างทุนทางสังคมให้ตระหนักถึงสิ่งที่กำลังปฏิบัติอยู่ เพื่อมิให้งบประมาณเป็นสิ่งกั้นกลางระหว่างคนกับเงิน และให้ชาวบ้านเห็นถึงความสำคัญของงานเสียก่อน อย่าปฏิบัติงานเพียงแต่เอาเงินเป็นตัวขวางกั้นอุดมการณ์

๖.๒.๑๐ ทำทัฬหของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชน

การปฏิบัติศาสนกิจสร้างความเข้มแข็งของพระสงฆ์ทั้ง ๕ พื้นที่ ซึ่งอยู่ในสถานที่ต่างกัน แต่สิ่งที่เหมือนกันคือการดำรงสมณเพศและการมีพระเถรานุเถระดำรงตำแหน่งผู้ปกครองในส่วนของเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส เป็นต้น เป็นผู้คอยกำกับดูแลเหมือนกษัตริย์ที่ปกครองแคว้นแคว้น หากกษัตริย์ให้การสนับสนุนอุดหนุนการปฏิบัติหน้าที่ใดกิจกรรมนั้นก็จะมีบรรลุดตามวัตถุประสงค์ได้อย่างรวดเร็ว การปกครองพระสงฆ์ก็เช่นกันถ้าพระสงฆ์ในระดับปกครองให้การช่วยเหลือกิจกรรมที่ทำก็ถือว่าข้ามพ้นอุปสรรคไปครึ่ง แต่กิจกรรมที่กลุ่มพระสงฆ์กำลังปฏิบัติอยู่นี้สามารถจำแนกออก ๒ กลุ่ม คือ

๑. การทำงานในโรงเรียน มีอยู่ ๓ พื้นที่ คือ กลุ่มพระสงฆ์วัดศรีโสคาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ กลุ่มสามเณรโรงเรียนโพธิธรรมศึกษาวัดป่าแดด และกลุ่มพระสงฆ์วัดศรีสุพรรณปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณ การบริหารงานและจัดการจึงขึ้นตรงต่อผู้จัดการหรืออาจารย์ใหญ่ของแต่ละโรงเรียน ทำให้งานที่ทำจึงอยู่ภายใต้ขอบรั้วโรงเรียนเท่านั้น แต่จะได้รับการอุดหนุนจากเจ้าอาวาสแต่อยู่ภายใต้อำนาจของเจ้าอาวาสในวัดที่จัดกิจกรรมเท่านั้น พระสงฆ์ระดับผู้ปกครองจึงมิได้ใส่ใจที่จะรับรู้หรือผู้ปกครองโรงเรียนเห็นว่าเป็นอำนาจของคนไม่ควรทำให้ยุ่งยากแก่พระมหาเถระ เพราะท่านมีภารกิจอีกมากมายที่จะต้องปฏิบัติ ทำให้พระสงฆ์ระดับปกครองไม่ได้รับรู้หรือปล่อยวางให้โรงเรียนจัดการกันเอง

๒. การทำงานทำในชุมชน มีอยู่ ๒ พื้นที่ คือ กลุ่มพระสงฆ์วัดเจติย์แม่ครัว และกลุ่มพระสงฆ์วัดชลอการ(ป่าป้อ) การบริหารจัดการเป็นในระบบเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล และ

เจ้าคณะอำเภอ เพราะเปรียบเสมือนกิจกรรมหลักของคณะสงฆ์คือการเผยแผ่พุทธธรรมที่เรียกว่า อปต. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลแต่ละตำบล ซึ่งในการอบรมให้ความรู้พระสงฆ์ในระดับปกครองจะส่งวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถ เพื่อเผยแผ่ความรู้ให้แก่ชุมชนทุกด้าน และพระสงฆ์ให้การสนับสนุนกิจกรรมนั้น เพราะเป็นงานหลักที่แสดงถึงบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำเพื่อพัฒนาชุมชนเพื่อสร้างคุณภาพกายและจิตใจ ส่งผลให้กิจกรรมที่ดำเนินบรรลุตรงตามวัตถุประสงค์ได้อย่างเรียบร้อย จากความร่วมมือจากชุมชนที่เข้าร่วม และพระสงฆ์ในระดับปกครองระดับต่าง ๆ

๖.๒.๑๑ สื่อมวลชน

สื่อมวลชนเป็นศูนย์กลางที่ให้ข้อมูลข่าวสาร สารระ แก่มนุษย์ให้มีความเข้าใจตรงกัน พร้อมกันนั้นยังเป็นเครื่องมือทางธุรกิจเพื่อโฆษณาสินค้าหรือบริการ สื่อทั้งหลายล้วนแต่ทำหน้าที่แจ้งเรื่องราวให้รับรู้ความเป็นไปทั่วมุมโลก ทั้งสื่อประเภทสิ่งพิมพ์ ภาพ และเสียง แต่ปัจจุบันการสื่อสารเป็นยุคไร้พรมแดน ไร้ห้วงกาลเวลา ไร้ขอบเขตจำกัด ไร้เพศไร้วัยกันกลางระหว่างกัน กลายเป็นการบริโภคเชิงสัญชัญญะ นั่นคือกระบวนการสื่อสารการตลาดของธุรกิจต่างมุ่งหวังความคิดในการบริโภคที่เป็นความพอใจเพียง คุประโยชน์ คำนึงถึงคุณค่าใช้สอย พิจารณาความสมเหตุสมผล กลับถูกกลบด้วยค่านิยมใหม่ที่เป็นปัจเจก เป็นเหตุผลเฉพาะตัว เป็นด้วยการตัดสินใจด้วยอารมณ์ ซึ่งเป็นแนวโน้มของตลาดที่สำคัญ^{๕๕} เพราะบทบาทของสื่อไม่ใช่แค่การให้ความรู้ ความบันเทิงทางจิตใจเท่านั้น แต่เป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์แสดงถึงตัวตนของชุมชนตามยุคของระบบทุนนิยม ที่ให้เสรีในการแข่งขันของพ่อค้า นักธุรกิจ ทั้งในประเทศและกลุ่มบริษัทข้ามชาติ ที่คอยกระตุ้นเตือนให้ชุมชนได้รับรู้ข้อมูลที่ทันสมัยและเร่งเร้ากิเลสความอยากอย่างไม่รู้จักสิ้น แม้วิธีการจัดกิจกรรมพระสงฆ์จะใช้สื่อกระจายข้อมูลข่าวสารทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และเสียง โดยออกรายการทางสถานีวิทยุให้ความรู้ที่เครือข่ายได้ตั้งเป้าหมาย แต่กระแสสิ่งชั่วยวนคณหาลับเพิ่มมากขึ้นในชุมชน โดยเฉพาะสังคมเมืองที่ได้รับอิทธิไค้ง่ายและรวดเร็ว แม้พระสงฆ์จะใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการทำงาน แต่มิอาจจะด้านทานการให้สิทธิและอำนาจแก่นายทุนในระบบทุนนิยม ตามนโยบายรัฐที่เชื่อว่าการให้เอกชนมีเสรีในการขายจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันกัน และประชากรจะได้มีทางเลือกในสิ่งที่ต้องการมากขึ้น

สื่อจึงเปรียบเสมือนดาบสองคม ขึ้นอยู่กับการรับรู้ของผู้คนว่าต้องการที่จุดไหน หากรับสื่อตรงจุดก็เกิดประโยชน์มหาศาล แต่หากเลือกผิดก็เป็นมฤตยูแห่งความตาย คือ การดล้าเข้าสู่ความ

^{๕๕} เอกสารเครือข่ายผู้บริโภคภาคเหนือตอนบน, กลุ่มครองผู้บริโภคไทย ต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ม.

๕๖ : องค์การอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค, ๒๖ เม.ย. ๒๕๕๘.

มีคัมภีร์แห่งปัญญา ทางพุทธปรัชญาการรับรู้สื่อย่อมเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างอายตนะภายนอกกับอายตนะภายใน การรับรู้สื่อต้องเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากาย พัฒนาศีล พัฒนาจิต และพัฒนาปัญญา โดยเข้าใจถึงสัจธรรมความจริงแห่งสิ่งที่เข้ามากระทบ เมื่อรับแล้วก็นำไปใช้ในทางที่เป็นกุศลธรรม(ฉันทะธรรม) ทำให้กุศลธรรมให้หมดสิ้นไป มิใช่เพิ่มพูนกองทุกข์ที่ต้องวิ่งไล่ตามความอยาก(ตัณหา) การทำงานด้านคุ้มครองผู้บริโภคจึงควรมีการพลิกสื่อจากโทษให้เป็นเครื่องมือเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เนื้อหาสาระ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต พัฒนาความรู้ทางภูมิปัญญา และเป็นการนำหลักธรรมะอันเหมาะสมเพื่อป้องกันภัยร้าย เพาะบ่มจิตใจมิให้ยึดมั่นถือมั่นเกิดอุปาทาน ก้าวข้ามหลุมแห่งอวิชชาความไม่รู้สภาพแห่งสังขารทั้งปวงได้

การดำเนินงานจัดกิจกรรมการให้ความรู้ของกลุ่มพระสงฆ์ ที่มีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยการปลูกฝังและปรับเปลี่ยนค่านิยมชุมชนให้สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม เสนอแนะให้หันมาพัฒนาตนเอง พัฒนาความรู้ท้องถิ่นที่เหมาะสมกับบุคคล สังคม และสิ่งแวดล้อม แม้สื่อจะทำหน้าที่กระตุ้นให้เกิดความทะยานอยากตามระบบทุนนิยมที่หนุนส่งอย่างต่อเนื่อง และการส่งเสริมของรัฐที่กำหนดเป็นพระราชบัญญัติให้มีเสรีภาพในการค้าขาย เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนเงินตราตามระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๕) เน้นที่การพัฒนาทางเศรษฐกิจและความเจริญเติบโต มีการเร่งการผลิตสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคเพื่อให้ได้รับความสะดวกสบาย^{๓๕} ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาเศรษฐกิจโดยการสร้างเสริมบทบาทเอกชน โดยที่จะให้การสนับสนุนและส่งเสริมเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ รัฐบาลได้ดำเนินงานอยู่ ๒ ประการ คือ

ประการแรก แก้ไขพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรมใน พ.ศ. ๒๕๐๕ ตามข้อเสนอของตัวแทนรัฐบาลอเมริกัน การแก้ไขกฎหมายการลงทุนใหม่เป็นการส่งเสริมการลงทุนภาคเอกชนและต่างประเทศมากยิ่งขึ้น โดยรัฐบาลลดอากรขาเข้าและภาษีการค้าสำหรับวัตถุดิบ เครื่องจักรแก่อุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมเป็นเวลา ๕ ปี รวมทั้งยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลด้วย ผลของกฎหมายส่งเสริมการลงทุนฉบับนี้ทำให้ประเทศไทยก้าวหน้าเข้าสู่ยุคแห่งการส่งเสริมอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า นอกจากนี้ปี พ.ศ. ๒๕๐๖ กระทรวงการคลังได้ตราพระราชกำหนดเพิ่มพิกัดอัตราอากรขาเข้า สำหรับสินค้าที่จะเข้ามาแข่งขันกับสินค้าที่ผลิตภายในประเทศ

^{๓๕} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), คนไทยกับป่า, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพฯ : สภาธรรม, ๒๕๓๓), หน้า ๔๕.

ประการที่สอง แผนการใช้จ่ายเงินตราเพื่อลงทุนการพัฒนาแผนฉบับที่ ๑ ทำให้มีการลงทุนเพื่อสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การสร้างถนน เขื่อน คลอจกนสาธารณูปโภคต่าง ๆ โครงสร้างพื้นฐานดังกล่าวจึงเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นต่อการขยายตัวของระบบทุนนิยมอย่างยิ่ง

พระสงฆ์ถือได้ว่าเป็นศูนย์รวม ที่สร้างความสมดุลทางกายและจิตใจให้แก่ชุมชน ได้เห็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนตามกิเลสที่ต้องหาวัตถุตอบสนองตัณหาความอยากได้ใคร่มี อันเป็นวิถีทางแห่งการเสื่อมสลายของคุณธรรมจริยธรรมอันดีงาม การจัดอบรมให้ความรู้ด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างค่านิยมปลูกฝังชุมชนให้เข้าใจในการพัฒนาที่แท้จริง โดยการประสานความร่วมมือกันทุกฝ่ายให้เกิดการเรียนรู้ มีสติพิจารณาถึงคุณค่าสิ่งเสพ คำนึงถึงความจำเป็นในปัจจุบัน ๔ ให้ชุมชนอยู่อย่างมีความสุข โดยอาศัยพุทธธรรมเป็นเครื่องคอยเตือนสติตนเองอยู่เสมอ เพื่อเป็นการการพัฒนาทางร่างกายก้าวสู่การพัฒนาทางจิตใจอันประกอบด้วยฉันทะธรรม คือ ความสุขเกิดความเห็นที่ถูกต้องตามอริยมรรค หรือ หนทางแห่งการข้ามพ้นจากความทุกข์ มิให้ติดอยู่กับกระแสความอยากไม่รู้จักวันสิ้นสุดของกิเลสเครื่องเศร้าหมอง โดยกลุ่มพระสงฆ์ได้แลกเปลี่ยนความคิดของชุมชนสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ด้วยการจัดกิจกรรมให้ตรงกับวัตถุประสงค์ ๓ อย่าง คือ ความรู้ด้านสิทธิ พุทธธรรม และฟื้นฟูความรู้ท้องถิ่น จากการวิจัยงานนี้พบว่ามีปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานอยู่ ๒ อย่าง ดังนี้

๑. ปัจจัยภายใน หรือ ตัวบุคคลผู้นำของชุมชน ประกอบด้วยศรัทธาความเชื่อมั่นในสิ่งที่ปฏิบัติอยู่จะนำความผาสุกสู่ท้องถิ่น พร้อมทั้งจะเสียสละทุกอย่างเพื่อสร้างชุมชนถาวรต่อสู้กับวิกฤตการณ์ทางสังคม แม้จะได้รับงบประมาณการอุดหนุนช่วยเหลือในการทำกิจกรรมเบื้องต้นจากสำนักงานกองทุนส่งเสริมสุขภาพ(สสส.) แต่จำเป็นต้องสร้างทุนในสังคม โดยเน้นหนักให้เกิดความเข้าใจต่อศาสนกิจที่พระสงฆ์ได้เพียรพยายามให้ทักษะ ความรู้ ต่าง ๆ แก่ชาวบ้าน โดยผ่านการเรียนรู้ในกิจกรรม ให้ทุกคนได้ปฏิบัติตามคำแนะนำของวิทยากร นำความรู้ที่นำไปสู่ภาคปฏิบัติ แม้ว่าจะมีระยะเวลา ๓ ปีในการดำเนินงาน แต่ก็ต้องสร้างเครือข่ายเพื่อขยายความเจริญก้าวหน้า นำพาชุมชนสู่การพัฒนาอย่างมั่นคง รู้เท่าทันสภาพทางสังคมที่ส่งเสริมตามระบบทางเศรษฐกิจ

๒. ปัจจัยภายนอก เกิดจากอิทธิพลของกระแสสังคม โดยรัฐได้กำหนดเป้าหมายเป็นนโยบายพัฒนาประเทศที่เน้นความเจริญทางวัตถุ ที่สร้างพื้นฐานทางสังคมให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาประเทศ เช่น การก่อสร้างสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ฯลฯ และการเปลี่ยนภาคเกษตรกรรมของชุมชนให้เป็นแรงงานในอุตสาหกรรม จากการเผาผลาญวัตถุดิบอันเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติของชุมชน ซึ่งล้วนแต่ส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน โดยเฉพาะสื่อมวลชนที่โฆษณาสินค้า เพื่อกระตุ้นให้เกิดความต้องการสินค้าอย่างต่อเนื่อง เกิดเป็นค่านิยมต่อสังคมเพื่อสร้างรูปแบบชีวิตใหม่ จนละเลยความรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะ วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่บรรพ

บุรุษ ปู่ ย่า ตา ยาย สร้างสรรค์และล้ำค่าอย่างยิ่งแก่ชุมชน อันเหมาะสมกับวิถีชีวิตทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และธรรมชาติ แต่ปัจจุบันระบบเศรษฐกิจได้คำนึงถึงการนำพุทธธรรมตามยุคบาทแห่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงพระราชดำริสัปรชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การกินการอยู่ ที่ รู้จักพอประมาณ (โภชนมัตตัญญตา) ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหรา ซื่อตรง ไม่โลภมาก และไม่เบียดเบียน ผู้อื่น เพื่อสร้างชุมชนที่เกื้อกูลกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ หรือ มนุษย์กับธรรมชาติ แม้กระแสสื่อ จะเพิ่มความรุนแรงเร่งเร้าให้เกิดกิเลสตัณหาความอยาก แต่สื่อก็ถือว่าเป็นเครื่องมือในการขยาย รากฐานข้อมูลสร้างความแข็งแกร่งแก่ชุมชน โดยการแพร่กระจายข่าวเนื้อหาสาระ ความรู้ ให้ทุกคน ได้รับรู้ รับทราบผ่านทางหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ เป็นต้น

แม้ปัจจัยทั้ง ๒ อย่างเป็นมูลเหตุของการรวมกลุ่มพระสงฆ์เพื่อปฏิบัติหน้าที่ผู้นำ ทางจิตวิญญาณสร้างสัมพันธภาพแห่งความสุขทางร่างกายและจิตใจให้คืนสู่ชุมชน ผ่านกิจกรรม เพื่อสร้างค่านิยมในอศิศที่มีพระพุทธานุศาสนาคอยอบรมสั่งสอนด้านพฤติกรรม ให้ดำเนินไปตาม เส้นทางของผู้ประเสริฐ เป็นหนทางสู่ความประโยชน์สุขทั้งปัจจุบัน อนาคต และสูงสุด(นิพพาน) แต่กระบวนการวางแผนในการทำงานยังมีเงื่อนไขบางอย่าง ที่ทำให้เกิดความราบรื่นและต้องหยุดชะงัก จนเกิดความล้มเหลวในการดำเนินงาน ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวพอสรุปได้ดังนี้

ภาวะผู้นำชุมชน ที่สร้างความเข้าใจกันและกัน ให้สมาชิกทุกคนยินยอมปฏิบัติ โดยเชื่อมั่นว่าสิ่งนั้นมีประโยชน์ (ศรัทธา) พร้อมทั้งจะทุ่มเทกำลังกายใจเพื่อพัฒนาท้องถิ่น(จาคะ) จากสิ่งที่ได้ฝึกฝน เรียนรู้ในกิจกรรม(สุตะ) และนำไปพิจารณาอย่างสมเหตุสมผล(ปัญญา) สู่การ ประพฤติปฏิบัติ(ศีล) ให้ชุมชนอยู่อย่างสันติสุข โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ (อภิปรายธรรม) แก้ไขปัญหาที่กำลังประสบอยู่ พัฒนางานที่ดีให้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น แม้สภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมจะเน้นหนักการส่งเสริมการค้าเสรี เร่งกระตุ้นให้เกิดการผลิตสินค้าทางเกษตร โดยเฉพาะการใช้ปุ๋ยเคมี แต่การฟื้นฟูความรู้ทางภูมิปัญญาโดยการเสนอแนะจากผู้รู้ทางการเกษตร (สัปปุริสสังเสวะ) ที่บอกถึงผลกระทบและกรรมวิธีการผลิตปุ๋ยชีวภาพ ที่ประหยัดต้นทุน ไม่ส่งผล กระทบต่อกรรมกร และสิ่งแวดล้อม (สัทธัมมสวนะ) นำความรู้ไปพิจารณาถึงจุดคุ้มทุนในการ ประกอบอาชีพ(โยนิโสมนสิการ) แล้วค่อยนำสิ่งที่ได้ไปสู่การปฏิบัติจริง(ธัมมานุวัตรปฏิบัติ) แม้ ศาสนกิจที่พระสงฆ์ปฏิบัติอยู่จะดำเนินไปด้วยดี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มพระสงฆ์ที่ต้องอาศัย การบิณฑบาต เป็นชีวิตอยู่ง่าย กินง่าย สบายเนื่องด้วยผู้อื่น แต่ก็ต้องยึดหลักอภินิหารปัจเจกขณะ คือ การหมั่นพิจารณาอยู่เนื่อง ๆ ในการฉันอาหาร ไม่ฉันเพื่อคะนองกาย เพื่อความมัวเมา แต่ฉันเพียง บำบัดเวทนาเก่า คลายเวทนาใหม่ เพื่อทำหน้าที่ปฏิบัติธรรมและเผยแผ่ธรรมอันเป็นทางแห่ง อริยบุคคลทั้งหลายเห็นแล้วว่าประเสริฐ การสร้างอุดมการณ์ในการพัฒนา ความต่อเนื่องในการ ปฏิบัติงาน วิทยุฝึกกลุ่มแกนนำ งบประมาณที่จัดสรรในการดำเนินการ และทำที่พระสงฆ์ รวมถึง

อิทธิพลของสื่อมวลชนที่ทำหน้าที่เชิงสัญญาที่สร้างรูปแบบชีวิตใหม่ ที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีล้ำหน้าอยู่ภายใต้ร่มเงาความไพบูรณ์ของกิเลส ที่คั่นรณตามสายธารแห่งกิเลสตัณหา เจื่อนใจคังกล่าว มีผลต่อการพัฒนาการเผยแผ่ธรรมการณณ์ แสดงบทบาทหน้าพระสงฆ์ในการพัฒนา ชุมชน เพื่อศึกษาแก้ไข ปรับปรุงส่วนที่ขาดหาย และส่งเสริมส่วนที่ดีให้เจริญมากยิ่งขึ้น ๆ ขึ้นไป เพื่อ ก่อเสาทหลักใช้ต่อต้านกระแสแห่งยุคสมัยบริโภคนิยมต่อไป

ดังนั้น การศึกษาเจื่อนใจข้างต้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ต้องหาวิธีการอันเป็น แนวทางที่จะแก้ไขปัญหาก็ก่อให้เกิดความล้มเหลว โดยยกเอาปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นแต่ละพื้นที่ นำมาเปรียบเทียบกับแก้ไขตามขั้นตอนการดำเนินงานของกลุ่มพระสงฆ์ที่ประสบความสำเร็จ เพื่อ ปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่ขาดหายให้สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ อันเป็นหนทางที่จะแก้ไขปัญหของ ชาวบ้านได้อย่างแท้จริง ทำลายทุกข์จากกองเพลิงของกิเลสและสร้างความสุขสงบจากพุทธธรรม ทางศาสนา เพื่อชุมชนได้นำความรู้มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของคน และเป็นการ พัฒนาคุณค่าความเป็นสังคมมนุษย์ ให้เดินตามรอยเส้นทางของอริยมรรคหรือทางแห่งพระอริยะผู้ ประเสริฐ อันเป็นหนทางของการอยู่ร่วมอาศัยกับโลกอย่างสันติสุขต่อไป

บทที่ ๘

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๘.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวคิดและกระบวนการทำงานด้านคุ้มครองผู้บริโภคของกลุ่มพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” พอจะสรุปได้ดังนี้

กลุ่มพระสงฆ์มีแนวคิดเรื่องการอยู่การกินของคนสมัยใหม่ ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมแก่สุขภาพ สมดุลทางธรรมชาติถูกทำลาย สูญเสียมิตรภาพทางสังคม นำใจและความเผื่อแผ่มาให้เห็นน้อยลง การกระทำวิ่งไล่ตามกระแสโฆษณาสินค้า ที่ชักนำ จูงใจ ให้ชาวบ้านมีพฤติกรรมคอยตามกิเลสตัณหาความอยาก ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น พร้อมทั้งจัดวางรูปแบบชีวิตใหม่เพื่ออำนวยความสะดวกอย่างไม่รู้จักจบสิ้น และเหลือขาดสติปัญญาตระหนักคุณค่าวัตถุสิ่งของ เครื่องใช้ จนทำลายคุณค่าทางภูมิปัญญาที่เหมาะสมกับตนเอง เพราะฉะนั้น พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้นำชุมชนประสานกิจกรรมเพื่อฟื้นฟูให้ความรู้ด้านสิทธิตามกฎหมาย ภูมิปัญญาท้องถิ่น และพุทธธรรม ให้ชาวบ้านมีคุณภาพชีวิตนำไปสู่การพัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจ ฉะนั้น กลุ่มพระสงฆ์ได้นำแนวคิดเชิงอุดมคติสู่การปฏิบัติ โดยตระหนักถึงบทบาทและสถานะภาพตนในฐานะผู้นำชุมชนที่คอยให้การอบรมสั่งสอนตักเตือนพุทธอุบาสิกาให้ดำรงอยู่ในสัมมาทิฐิ พร้อมกันนั้นยังเพียรพยายามพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ทำให้เกิดความเจริญขึ้นทั้งด้านทางกายและใจ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม สร้างความรักความสามัคคีในหมู่คณะ ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นตามความถนัดและเหมาะสม เพื่อศักยภาพมนุษย์แต่ละบุคคล จากกระบวนการเรียนรู้ตามหลักธรรมแห่งความเจริญ คือ สัมปรัสสังเสวะ การคบหาสัตบุรุษ สัทธัมมัสสวนะ การฟังพระสัทธรรม อันเป็นสาระแห่งชีวิต โยนิโสมนสิการ การทำใจโดยแยบคาย ธรรมานุวัตรปฏิบัติ การปฏิบัติตามหลักสัทธรรมที่ถูกต้อง เมื่อชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรมผ่านการเรียนรู้อย่างมีเหตุผล เกิดศรัทธาความเชื่อในสิ่งกำลังปฏิบัติอยู่(ศรัทธา) นำสิ่งนั้นมาสู่การวางรูปแบบวิถีชีวิตเพื่อปฏิบัติตาม(ศีล) จากการได้ยินได้ฟัง ได้ศึกษา ได้ฝึกปฏิบัติ (สุตะ) และพร้อมที่จะทำงานเพื่อทุกอย่างเต็มกำลังความสามารถ รู้จักการเสียสละทั้งกำลังกาย กำลังปัญญา(จาคะ) เพื่อจะแก้ไขต้นตออันเป็นสาเหตุแห่งปัญหาภายในชุมชน(ปัญญา) โดยอาศัยสติสัมปชัญญะความระลึกคุณค่าสิ่งที่เข้ามากระทบผ่านกระบวนการเรียนรู้ ทั้งการยินได้ฟัง การจำได้หมายรู้ แยกแยะคุณค่าแท้และคุณค่าเทียม อันบำบัดความต้องการพื้นฐาน เช่น ความหิว ความหนาว แผลง ความน่าเกลียดของร่างกาย เป็นต้น เพื่อสร้างประโยชน์สุขให้แก่ตนเอง ผู้อื่น โดยไม่พยายาเบียดเบียนกันและกัน ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่

เกื้อหนุนกันระหว่างบุคคลกับธรรมชาติ และปลูกฝังจิตสำนึกให้มีประพฤติดุคที่ถูกต้อง(สัมมาทิฐิ) เพื่อให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ผลจากศาสนกิจการเผยแผ่แนวทางชีวิตแก่ชุมชนนั้น ส่งผลกระทบอยู่ ๔ ระดับ คือ ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ระดับสังคม และระดับเครือข่าย มุ่งสู่การพัฒนาตามหลักภาวนา ๔ คือ ภายภาวนา การพัฒนาทางกายที่ได้จากการรับทักษะความรู้ สร้างสัมมาทิฐิความเห็นอันถูกต้อง สร้างระเบียบวินัยกับตนเองในการดื่ม การกิน การใช้ และลดอาหาร ขนม เครื่องดื่มที่เป็นอันตราย ต่อร่างกาย เช่น พฤติกรรมการลดอาหารสำเร็จรูป ลดเครื่องดื่มที่กระตุ้นประสาท ขนมน้ำปรุงแต่ง กลิ่นรสจากสีสังเคราะห์ สีลภาวนา พัฒนาความประพฤติอันเป็นแบบอย่างอันดีงาม สร้างความสามัคคี พร้อมทั้งจะเสียสละกำลังทรัพย์และกำลัง ละเว้นสิ่งชั่วร้ายทำลายอนาคต ไม่ว่าจะเป็นการ เลิกเที่ยวเตร่เวลากลางคืน แล้วหันมานุรักษ์วัฒนธรรมพื้นฟูภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น การละเล่น การทำขนมพื้นบ้านอาหารพื้นเมือง จิตตภาวนา การพัฒนาจิตใจให้เบิกบาน สนุกสนานเฮฮา คลาย ความเครียด คลายความอ้างว้าง เมื่อได้เข้าร่วมโครงการ เช่น การแสดงละคร การฟ้อนรำ การ บรรเลงเพลงพื้นเมือง พัฒนาปัญญา การพัฒนาทางปัญญา ความเข้าใจถึงสภาพความเป็นจริงแห่ง การบริโลก(สัมมาทิฐิ) รู้ถึงต้นตอเกิดแห่งการเข้าใจผิดที่นำโรคร้าย ทำลายภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณธรรมจริยธรรมอันดีงาม โดยหันมาสร้างความสัมพันธ์กันระหว่าง มนุษย์ สังคม และ ธรรมชาติ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนมุ่งขยายสู่หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ใกล้เคียง ซึ่งหลักภาวนา ๔ มี ลักษณะคล้ายคลึงกับทฤษฎีทางจิตวิทยาตะวันตก หรือ ทฤษฎี KAP ที่กลุ่มพระสงฆ์ได้ให้ความรู้ (Knowledge) แก่ชุมชน เพื่อให้แต่ละคนได้เรียนรู้เองและสร้างจิตใต้สำนึกหรือค่านิยม (Attitude) ที่ ประกอบด้วยปัญญาพิจารณาความรู้ที่ได้รับผ่านสื่อในกิจกรรม จนชุมชนเกิดทัศนคติเล็งเห็น คุณประโยชน์ที่ตนได้รับ และนำความรู้ที่ได้ไปสู่การประพฤติปฏิบัติตาม (Practice) อย่างถูกต้อง

ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อยุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาชุมชนให้หันมาดูแลรักษาสุขภาพ พืชรักษาสมบัติท้องถิ่น เริ่มต้นจากการรู้จักกินเป็น ใส่ใจต่อผู้รอบข้าง สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล ชุมชน และสิ่งแวดล้อมกลับคืนสู่ท้องถิ่นนั้นพบว่ามีปัจจัยอยู่ ๒ อย่าง คือ ๑. ปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยที่มีผลโดยตรงต่อการทำงาน ประกอบด้วยตัวบุคคลที่อาสาเข้ามาสร้างความเข้มแข็ง ให้แก่ชุมชน งบประมาณที่คอยอุปถัมภ์เกื้อกูลการจัดหาอุปกรณ์ในการดำเนินงาน ระยะเวลาที่บ่ง บอกถึงแผนงานในแต่ละช่วง ในการตั้งเป้าหมายของงานที่กำลังปฏิบัติอยู่ และเครือข่ายที่มี อุดมการณ์เช่นเดียวกัน เพื่อแลกเปลี่ยน เสนอแนะยุทธวิธีทำงานที่ถูกต้อง เหมาะสมกับท้องถิ่น ตนเอง ๒. ปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยทางโครงสร้าง ทำให้วิถีชีวิตชุมชนแต่ละพื้นที่ต้องผันแปรไป ตามกระแสสังคม คือ สภาพทางเศรษฐกิจที่มุ่งพัฒนาทางวัตถุ ให้เสรีแก่กลุ่มพ่อค้าแม่ขาย เกิดการ แข่งขันทางพาณิชย์ ใช้สื่อกระตุ้นข้อมูลข่าวสารอย่างฉับพลันจนชุมชนใช้ชีวิตอย่างประมาท ขาด

การใช้ดุลพินิจพิจารณาถึงสาระที่ได้รับว่าดีหรือว่าเสีย ซึ่งโครงสร้างระบบเศรษฐกิจกลับสร้างความขัดแย้งภายในตัวมันเอง และส่งผลร้ายต่อบุคคล ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เกิดวิกฤตการณ์มากมายที่น่าเป็นห่วงแก่สังคม

แม้ภิกษุสงฆ์จะทำหน้าที่ตนเองได้สมบูรณ์ กำหนดทิศทางชุมชนเริ่มดีขึ้น และรู้จักใส่ใจต่อตนเอง ชุมชน และธรรมชาติให้เกิดปฏิสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน แต่ยังมีปัจจัยบางประการที่อาจจะผลต่อความสำเร็จและล้มเหลวของการทำงาน จากการศึกษาพบว่า เงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงาน คือ ภาวะผู้นำชุมชนเกิดจากการสร้างความสามัคคี การแบ่งภาระหน้าที่ให้ทุกคนมีส่วนร่วมระหว่างพระสงฆ์กับชุมชน ทั้งฝ่ายคณะสงฆ์ผู้ปกครองระดับอำเภอ ตำบล เจ้าอาวาส และฝ่ายฆราวาส เช่น นายอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และชุมชน ประกอบกับงานนี้มีประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ให้ความรู้การเกษตรยั่งยืน คือ ปุ๋ยชีวภาพจากซากพืชซากสัตว์ สภาพสังคมต่อการดำรงชีวิตในแต่ละพื้นที่ การสร้างอุดมการณ์ในท้องถิ่น ประสานรอยต่อให้เกิดบูรณาการทั้งความรู้สมัยใหม่และภูมิปัญญา ความต่อเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่ วิทยุชุมชนกลุ่มแกนนำมีอายุน้อยขาดประสบการณ์ ไม่กล้าที่จะขอคำชี้แนะ ปรีกษาหรือเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้นำชุมชน ทั้งในส่วนพระสงฆ์และคณะครูอาจารย์ งบประมาณการสนับสนุนโครงการ ทำที่พระสงฆ์ที่มีต่อศาสนกิจ และสื่อมวลชนที่พยายามสร้างชีวิตคนรุ่นใหม่ เงื่อนไขดังกล่าวล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มพระสงฆ์ เพราะฉะนั้นการพัฒนาชุมชนต้องขจัดจุดที่เป็นอุปสรรคขัดต่อการปฏิบัติงาน และเร่งส่งเสริมส่วนที่ดีให้มีศักยภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น พัฒนาให้เป็นที่น่าสนใจแก่ชุมชน เพื่อให้ภารกิจที่กลุ่มพระสงฆ์ได้ปฏิบัติอยู่เป็นพัฒนาที่ถาวรมั่นคงต่อชีวิตและจิตใจ

๑.๒ ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาถึงแนวคิดและกระบวนการทำงานของกลุ่มพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง สร้างค่านิยมที่ถูกต้องแก่ท้องถิ่นและนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติ จากการศึกษาพบว่าข้อเสนอแนะอยู่ ๓ ประการ ดังนี้

๑.๒.๑ ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงโครงสร้าง

๑. สถาบันสงฆ์ถือว่าเป็นผู้นำของชุมชนมาโดยตลอด และประชาชนทั่วไปต่างให้การเคารพสักการบูชา ส่วนพระสงฆ์เองมีบทบาทในการพัฒนาให้ชุมชนได้อยู่ดีมีสุขทั้งกายและจิตใจ แต่กลุ่มพระสงฆ์ที่ปฏิบัติศาสนกิจอยู่นั้นกลับมีจำนวนน้อยมาก เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับจำนวนพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อแสดงถึงบทบาทและหน้าที่ของสงฆ์ต่อสังคม คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ควรสนับสนุนการทำงานของกลุ่มพระสงฆ์ และสรรหาพระสงฆ์ที่มีอุดมการณ์

เช่นเดียวกับพระสงฆ์กลุ่มนี้เข้าร่วมงาน เพื่อสร้างพลังมวลชนเพียงพอที่จะต่อต้านกระแสสังคมยุคบริโภคนิยม ในฐานะที่พระสงฆ์เป็นผู้นำเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนแก่สังคม

๒. แม้ศาสนกิจที่กลุ่มพระสงฆ์กำลังปฏิบัตินี้ ไม่ได้สงเคราะห์ที่จัดเข้าในการขอพระราชทานสมณศักดิ์พิเศษในแต่ละปี แต่คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่กลับเสนอชื่อกลุ่มพระสงฆ์ที่พัฒนาทางด้านสาธารณูปโภคสาธารณูปการภายในวัดเท่านั้น หาใช่ฟื้นฟูการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับประชาชนเช่นเดียวกับอดีตที่ผ่านมา ฉะนั้น เพื่อให้เป็นแบบอย่างในการเผยแผ่ธรรมสร้างความสุขแก่ชนหมู่มาก คณะสงฆ์ควรจัดให้มีการปฏิบัติศาสนกิจด้านดังกล่าวสงเคราะห์จัดเข้าในการขอสมณศักดิ์พิเศษ เพื่อให้พระสงฆ์ที่มีความต้องการเลื่อนสมณศักดิ์ได้ถือเป็นฐานะในการปฏิบัติงานเพื่อสร้างสุขภาวะให้แก่ชุมชน

๗.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการทำงานที่ยั่งยืน

จากปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อกระบวนการทำงานของกลุ่มพระสงฆ์ ที่มีแนวคิดเพื่อจะพัฒนาชุมชน โดยให้ความทักษะ ความรู้ด้านต่าง ๆ ให้แก่ชุมชน เพื่อสร้างทัศนคติแบบดั้งเดิมคืนสู่ท้องถิ่น แต่เนื่องจากเงื่อนไขบางอย่างที่ขัดต่อการทำงาน ดังนั้นผู้ศึกษาวิจัยจึงมีความเห็นเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังนี้

๑. จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าปัจจัยเงื่อนไข ที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มพระสงฆ์เกิดจากการเข้าใจกันและความร่วมมือกันระหว่างพระสงฆ์กับชุมชน ทั้งในส่วน of พระสงฆ์ระดับเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส ที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมของพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ โดยกลุ่มพระสงฆ์จะขอคำปรึกษาหารือกิจกรรมงานต่อพระสงฆ์ระดับเบื้องต้นก่อนที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ และความเข้าใจระดับผู้ปกครองและแกนนำชุมชน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ เป็นต้น ทำให้กลุ่มชุมชนให้การสนับสนุนด้านงบประมาณบางส่วนเพื่อมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาชุมชน แต่ในทางกลับกันถ้าไม่มีความเข้าใจระหว่างพระสงฆ์ทั้งระดับเบื้องต้นและกลุ่มแกนนำชุมชน ก็จะทำให้งานประสบกับความล้มเหลว แม้กลุ่มพระสงฆ์จะมีความรู้ความสามารถที่จะทำกิจกรรมเอง แต่การทำงานจะได้ประสิทธิภาพและมีคุณค่าต้องพึงระลึกอยู่เสมอว่าการพัฒนาชุมชน เป็นงานที่เสียสละเพื่อพัฒนาตัวบุคคล ชุมชน และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นในการทำกิจกรรมแต่ละครั้งควรปรึกษาหารือขอคำชี้แนะจากชุมชน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาความเข้าใจผิดระหว่างพระสงฆ์กับชุมชน

๒. สถาบันโพธิยาลัยควรเข้าไปควบคุม ชี้นำ และเป็นแม่แบบของกลุ่มพระสงฆ์ผู้ทำงาน จากการศึกษาพบว่าสถาบันโพธิยาลัยได้ส่งกลุ่มพระสงฆ์และเยาวชนที่มีอายุน้อยเข้าไปทำงานในท้องถิ่นตนเอง แต่ขาดประสบการณ์ที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ แม้ผู้ปกครองระดับ

ท้องถิ่นจะให้ความช่วยเหลือ แต่เนื่องด้วยการขาดความเข้าใจไม่กล้าที่จะขอคำชี้หรือปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องที่สถาบันโพธิยาลัยซึ่งเป็นหน่วยงานต้องส่งพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถเข้าไปเชื่อมโยงการทำงานระหว่างเครือข่ายพระสงฆ์กับโพธิยาลัย และควรเข้าไปช่วยเหลือให้คำชี้แนะการทำงานให้ถูกต้อง เพื่อสร้างบุคคลที่มีคุณค่าของท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาแก่หมู่บ้านได้อย่างแท้จริง และควรประสานงานต่อองค์กรที่ให้การอุดหนุนงบประมาณให้มากขึ้นแก่กลุ่มพระสงฆ์ เพราะงบที่ได้มีจำนวนน้อยจนมิอาจจะปฏิบัติศาสนกิจที่จำเป็นได้ ทำให้กิจกรรมที่ขาดความต่อเนื่อง ชุมชนกลับมามีพฤติกรรมการอยู่การกินเช่นเคย ที่สำคัญยังสถาบันโพธิยาลัยควรยกพื้นที่ตัวอย่างหรือแม่แบบ เพื่อนำกระบวนการและวิธีการดำเนินงานเสนอแนะแก่พื้นที่ประสบความล้มเหลว โดยนำวิธีการดังกล่าวไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่นั้น ๆ ให้เหมาะสม

๓. ส่วนพระสงฆ์เองต้องมีใจรักต่อศาสนกิจที่ตนปฏิบัติอยู่ ในฐานะที่พระสงฆ์เป็นพุทธบุตรที่คอยอบรมสั่งสอนสรรพสัตว์ให้พ้นจากทุกข์ ต้องมีขันติธรรม ประกอบด้วยวิริยะอุตสาหะ ความเพียรพยายาม อดทนอดกลั้นต่อสภาวะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน และก่อนที่จะดำเนินกิจกรรมอย่างใดขึ้น ควรมีการประชุมปรึกษาหารือกับชาวบ้านก่อน เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาความขัดแย้งภายหลัง อีกทั้งยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีงามจากการมีส่วนร่วมในการคิดและปฏิบัติงาน เพื่อศาสนกิจที่ปฏิบัติเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ท้องถิ่น

๔. แม้กระบวนการทำงานของกลุ่มพระสงฆ์ จะมีผลในการปรับเปลี่ยนแนวทางการใช้ชีวิตของชุมชน แต่ก็ยังเป็นเพียงการแก้ไขที่ปลายเหตุเท่านั้น หากใช้การแก้ไขที่ต้นเหตุแห่งความทุกข์ตามหลักพุทธศาสนาไม่ เพราะศาสนกิจที่กำลังปฏิบัติอยู่นั้นหนักหน่วงที่การป้องกันภัยร้ายจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร มิให้เกิดการเข้าใจผิดในการดำรงชีพ ซึ่งเป็นวิธีการเชิงรับกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของการหลังไหลค่านิยมการอยู่การกิน ดังนั้น กลุ่มพระสงฆ์ควรปฏิบัติงานเชิงรุกเพื่อเข้าถึงต้นตอแห่งสภาพปัญหา เช่น เมื่อรู้ว่าเครื่องดื่มไม่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ ไม่ใช้การทำงานเพื่อลดปริมาณการบริโภคผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มเหล่านั้น แต่ควรเจาะลึกเข้าสู่บริษัท โรงงานอุตสาหกรรมที่ผลิต โดยบอกถึงข้อมูลต่าง ๆ ให้มหาชนทั้งหลายได้รับรู้ถึงสภาพปัญหาจากสินค้าที่ชุมชนกำลังบริโภคอยู่ หรือประพาดคิดให้เป็นแบบอย่างแก่สังคม โดยไม่ฉันทอาหารที่เป็นอันตรายแก่ตนเอง และบอกสาเหตุแท้จริงให้แก่สาธุชนที่นำอาหาร เครื่องดื่มนั้นมาถวาย

๕. สื่อถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อการปฏิบัติงาน ปัจจุบันสื่อมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต เป็นสื่อกลางให้ค่านิยมทางสังคม สร้างรูปแบบวิถีทัศน์และวิถีชีวิตแก่สังคม ฉะนั้น กลุ่มพระสงฆ์ต้องรู้เท่าทันกระบวนการของสื่อ และพลิกสถานการณ์โดยใช้สื่อเป็นตัวกระจายให้ข่าวสารแก่สังคม เพื่อให้ชุมชนได้มีความรู้ตามวัตถุประสงค์ของการทำงานด้านคุ้มครองผู้บริโภค

๗.๒.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

- ๗.๒.๒.๑ ควรศึกษาหาหลักพุทธธรรมที่ใช้ในแต่ละบุคคล เพื่อวิเคราะห์ว่าการ
ทำงานใช้หลักธรรมอะไรในการคุ้มครองผู้บริโภค
- ๗.๒.๒.๒ ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการทำงาน ของกลุ่มพระสงฆ์กับเครือข่าย
คุ้มครองผู้บริโภคจังหวัดเชียงใหม่
- ๗.๒.๒.๓ ควรศึกษาเงื่อนไขความขัดแย้งที่ส่งผลต่อกระบวนการทำงาน ของ
กลุ่มพระสงฆ์กับอำนาจรัฐและผู้นำระดับพระสังฆาธิการ
- ๗.๒.๒.๔ ควรนำแนวคิดและกระบวนการทำงานไปใช้กับพื้นที่อื่น และศึกษา
เปรียบเทียบความแตกต่างกับพื้นที่กลุ่มพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

บรรณานุกรม

(๑) หนังสือ :

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น สร้างสรรค์ปัญญา เพื่อท้องถิ่น. “พื้นความทรงจำร่วมของชาวบ้าน ฐานที่มั่นการพัฒนา”. จดหมายข่าวสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) สำนักงานภาค ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๔ ประจำเดือน กรกฎาคม-สิงหาคม ๒๕๔๘.

โครงการวิถีธรรม ชุม โลกาวัดน์ ลำดับที่ ๑๑. วิถุติศาสนาคุณนาริปีโดย: พุทธวิบัติ. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นคิงแอนด์พับลิชชิง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๕.

จิราภรณ์ คชเสนี. มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

ฉันทนา บรรพศิริโชติ และคณะ. ผู้ใหญ่เรียนรู้กับการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองและการพัฒนาชุมชน อย่างยั่งยืน , ฉะเชิงเทรา : ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนป่าตะวันออก (วนเกษตร), ๒๕๔๖.

ฉัตรสุทิพย์ นาดสุภา. วัฒนธรรมไทยกับขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

ชัชวาลย์ ทองดีเลิศ. สืบสานล้านนาต่อลมหายใจของแผ่นดิน. เชียงใหม่ : มิ่งเมืองเนาวรัตน์การพิมพ์, ๒๕๔๒.

เชาวนะ ไตรมาส. กับคักของสงครามความเปลี่ยนแปลง : ทางเลือกและทางรอดของสังคม-การเมืองไทยในสหัสวรรษใหม่. กรุงเทพฯ: บริษัทสุขุมและบุตร จำกัด, ๒๕๔๓.

เดชา ศิริภัทร. เกษตรกรรมสำนึก ทศนะทวนกระแสจากจุดยืนด้านสังคมและนิเวศวิทยา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๒.

ทรงพล ภูมิพัฒน์. จิตวิทยาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีประทุม, ๒๕๔๑.

เทอดศักดิ์ ศรีสุรพล. เศรษฐศาสตร์มหภาค ๑ . ตำรา-เอกสารวิชาการ ฉบับที่ ๕๗ ภาคพัฒนา ตำราและเอกสารวิชาการ หน่วยงานพิเศษ กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๓๕.

นิธิ เอียวศรีวงศ์.สภาพเศรษฐกิจไทยยุคใหม่ จริยธรรมในการศึกษาสำหรับอนาคต. กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๓๖.

นิเทศ ดินณะกุล. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

ปาริชาติ วลัยเถียร และคณะ. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.), ๒๕๔๖.

ฝ่ายวิชาการ บริษัท สกายบุ๊กส์ จำกัด. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ พ.ศ.

๒๕๔๕-๒๕๔๘. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: บริษัท สกายบุ๊กส์ จำกัด, ๒๕๔๖.

พจนานุกรมปรัชญา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๓๒.

พรนพ ทุกกะพันธุ์, ดร. ภาวะผู้นำและการจูงใจ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จามจุรีโปรดักส์, ๒๕๔๔.

พระมหาณรงค์ จิตตโสภณ. พระพุทธศาสนากับการพัฒนา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). คนไทยกับป่า. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ : สภาธรรม, ๒๕๓๗.

_____. การพัฒนาที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๕.

_____. ธรรมบุญชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗๗. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๘.

_____. ธรรมกับการพัฒนาชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๕.

_____. พจนานุกรมพุทธศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพฯ : บริษัท สี่ดาววัน จำกัด, ๒๕๔๕.

_____. วัฒนธรรมไทยสู่ยุคเป็นผู้นำและผู้ให้. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๗.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๑.

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย.

พระไพศาล วิสาโล. พุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๖.

_____. เส้นโค้งแห่งความสุข ระดับทุกข์ยุคบริโภคนิยม. นนทบุรี : มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค, ๒๕๔๕.

พระราชวรมนี. สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โกมล คีมทอง, ๒๕๒๗.

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. แนวความคิดพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรม. เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์, ๒๕๔๓.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. เอกสารการสอนชุดวิชาสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๕. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๒.

_____. เอกสารการสอนชุดวิชาการสื่อสาร. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ : บริษัท ประชาชน จำกัด, ๒๕๔๐.

_____. เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาศาสตร์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๕. นนทบุรี : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๘.

- เอกสารการสอนชุดวิชาองค์การและการจัดการ , พิมพ์ครั้งที่ ๗,
กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วน โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น จำกัด, ๒๕๒๗
- เอกสารการสอนชุดวิชาสื่อสารเพื่อการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพฯ : บริษัท
ประชาชน จำกัด, ๒๕๔๒.
- เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพฯ :
หจก.ป.สัมพันธพาณิชย์, ๒๕๒๗.
- ยุค ศรีอริยะ. “จักรวรรดิสี่ครองโลก: สงครามล่าอาณานิคมทางวัฒนธรรมในวิกฤตเสื่อมมวลชน”.
กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๑.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี, ศ.ดร. ภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ : บริษัท ธนธการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๔.
- วงศ อินทรเทพ. เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๔๗.
- วรบุทท กลกิจ และคณะ. นกบุญแห่งล้านนา คุรบาศรีวิชัย. กรุงเทพฯ : ๕๕ มีเดีย แอนด์ พับลิชชิ่ง,
มปป..
- รศ.ดร.วิชัย เทียนน้อย และคณะ. มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์ พับ
ลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๓๕.
- วิทยากร เชียงกูล. เศรษฐศาสตร์มิติใหม่. กรุงเทพฯ : โครงการวิทยทรรศน์ , ๒๕๔๒.
- วิทยา ว่องกุล. “วิกฤตเสื่อมมวลชนในยุคจักรวรรดินิยมข่าวสารใน วิกฤตเสื่อมมวลชน “. กรุงเทพฯ :
อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) , ๒๕๔๑.
- วิทยา ประทุมธารัตน์. คุรบาศรีวิชัย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จักรแก้ว, ๒๕๔๑.
- วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ. ไปให้ทันยุคปฏิวัติเขียว เบื้องหลังปัญหาการเกษตรและการแสวงหาทางเลือก
ใหม่. สุพรรณบุรี : ศูนย์เทคโนโลยีเพื่อสังคม, ๒๕๓๕.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. หลักการพัฒนาชุมชน การพัฒนาชุมชนประยุกต์. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พริ้นติ้ง
เฮาส์ , ๒๕๓๒.
- วีระวัฒน์ พงษ์พยอม. ทำงานเป็นทีม. กรุงเทพฯ : บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน), ๒๕๓๖.
- วสิน อินทสระ. มนุษย์และแนวทางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ :
อมรการพิมพ์, ๒๕๒๘.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาถ. การพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
๒๕๓๑.
- ศิวะ รมชิต. พระคุรบาศรีวิชัย. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พิราบ, ๒๕๓๗.

ศุภวัตร พลายน้อย. นานาวิธีวิทยา การถอดบทเรียนและการสังเคราะห์องค์ความรู้. กรุงเทพฯ :

บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด, ๒๕๔๗.

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, รศ. ดร. จิตวิทยาสังคม : ทฤษฎีและปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น,

๒๕๔๕.

สมควร กวียะ, รศ. ดร. การสื่อสารมวลชน. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ : บริษัท อักษราพัฒนา จำกัด,

๒๕๔๕.

สมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย. วิสัยทัศน์ประเทศไทย ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม

โทรคมนาคม พลังงาน และทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ : บริษัท รุ่งเรืองรัตน์พริน

ติ้ง จำกัด, ๒๕๔๑.

สมพร เทพสิทธิ. การพัฒนาแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ : สมชายการพิมพ์, ๒๕๓๖.

สนธยา พลศรี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์. ทฤษฎีและหลักการพัฒนารวมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ :

โอเคียนสโตร์, ๒๕๔๕.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนารวมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

_____. พุทธสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๓๗.

เสจิธรรม. พัฒนาจิต เพื่อ “สุขภาพ” ฉบับที่ ๖๒ ปีที่ ๑๔ ตุลาคม – ธันวาคม ๒๕๔๗. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, ๒๕๔๗.

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. สคบ.กับการคุ้มครองผู้บริโภค. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพฯ :

บริษัท ประชุมทอง พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๔๖.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. วิถุการทางสังคมไทย.

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ครุสภา, ๒๕๓๕.

สิทธิโชค วรรณสันติกุล. จิตวิทยาสังคม : ทฤษฎีและการประยุกต์. กรุงเทพฯ : บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น

จำกัด(มหาชน), ๒๕๔๖.

สุนทร กุลวัฒนวงศ์. เศรษฐกิจพอเพียง-ทฤษฎีใหม่. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, พ.ศ. ๒๕๔๔.

สุพิศรา สุภาพ, รศ. สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม : ครอบครัว: ศาสนา: ประเพณี. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑.

กรุงเทพฯ : บริษัท โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๔๓.

อรรณพ ปิตันธนโสภา. การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

เอกวิทย์ ณ ถลาง . มองอนาคต: บทวิเคราะห์เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางการสังคมไทย ชุมทางความคิด ชุด
มองอนาคต อันดับที่ ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิช
ซิง จำกัด(มหาชน), ๒๕๓๗.

(๒) วิทยานิพนธ์ :

กุลลณี มุทธากลิน. “การวิเคราะห์การบริโภคแนวพุทธปรัชญา”. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์,
มหابัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ธัญพร พงษ์โสภณ. “บทบาทของพระสงฆ์ สื่อนุคคลในการชี้นำและปลูกจิตสำนึกประชาชน
ชนบท เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น(ศึกษากรณี:พระสังฆาธิการระดับเจ้า
อาวาสจังหวัดกาญจนบุรี)”. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต
(สื่อสารมวลชน). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕.

นภาพร น้าเบญจพล. “บทบาทของพระสงฆ์ไทยที่มีต่อสาธารณสุขมูลฐาน: ศึกษาเฉพาะกรณี
จังหวัดนครราชสีมา”. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๕.

ผ่องพรรณ ทวีสมบุญ. “การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ใน
ชุมชนที่รัฐให้การพัฒนาต่างกัน”. วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต.
บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๗.

ประจวบ ประเสริฐสังข์. “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพระธรรมจาริก: ศึกษาเฉพาะกรณีพระ
ธรรมจาริกที่ปฏิบัติงานในจังหวัดเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต.
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐.

พระอุปกรณ์ ชูเชื้อ. “บทบาทพระสงฆ์และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าในบริเวณ
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

พระมหาธีระวุฒิ ธีรธมฺโม(โสภณเถรทินทร์). “บทบาทของพระสงฆ์ สื่อนุคคลในการชี้นำและปลูก
จิตสำนึกประชาชนชนบทเพื่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : ศึกษา
เฉพาะกรณีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จังหวัดอุบลราชธานี”. วิทยานิพนธ์พุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๔๓.

พระใบฎีกาวิเชียร ใจดี. “การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดการป่าชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านปี่
ตำบลเวียง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.
บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๖.

พระมหาวิเชียร อภิปัญญา (ศรีสุพรรณ). “การเปิดรับสื่อและความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้าน
จริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย: ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนในเขต
ภาษีเจริญ”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พิสวง ธรรมพันทา. “ปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤติกรรมผู้นำชุมชนของ
นักศึกษาวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๘.

ยุทธพงษ์ แสงโสภา. “บทบาทพระสงฆ์กับการแก้ปัญหาสังคมไทย ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มสังฆะ
สะสมทรัพย์ จังหวัดจันทบุรี”. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๔.

สมคิด เฟื่องอุม. “การศึกษารูปแบบของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน ตามพระประสงค์ของพระสงฆ์
และเจ้าหน้าที่สักระทรวงหลักระดับตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม”. วิทยานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๕.

สมบูรณ์ ดาสนธิ. “พฤติกรรมการเป็นผู้บริโภคของพระสงฆ์ไทย”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖.

สุภาวดี นัมคณิสร์. “ธุรกิจกับพุทธจริยศาสตร์”. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิต
วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

วันชัย ปานจันทร์. “บทบาทของพระสงฆ์ในการดูแลเด็กและเยาวชนที่พักอาศัยอยู่ในวัด ศึกษากรณี
เฉพาะพระสงฆ์ในเขตธนบุรี”. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต.
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕.

วิสมัญญา ทูไรสงค์. “บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์กรชุมชน เพื่อสร้างทุนชุมชน ศึกษา
เฉพาะกรณี: กลุ่มสังฆะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด”. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชน
มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

วุฒินันท์ กันทะเดียน. “พระสงฆ์กับการเมือง: แนวคิดและบทบาทในสังคมไทยปัจจุบัน”.
วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑.

อัมไพ อุดดาธรรม. “ความเป็นประชาสังคมในการปฏิบัติการทางสังคมของชุมชนชนบทภาคเหนือ”.
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
๒๕๔๒.

(๓) เอกสารเครือข่าย :

เอกสารสรุปการประชุมพระสงฆ์กับการคุ้มครองผู้บริโภค, ณ ห้องประชุม ๑๒๒ มจร.วัดสวนดอก
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, ๒๑ มิถุนายน ๒๕๔๖.

เอกสารงานโครงการ “ทักษะชีวิตการบริโภคตามแนวพุทธธรรม” ปี ๒๕๔๖.

เอกสารสรุปกิจกรรมการจัดงานไตรภาคีสวัสดิ์ปีใหม่ สามสามวัยร่วมใจพัฒนา, ณ วัดเจดีย์แม่ครัว
ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่, ๓ มกราคม ๒๕๔๘.

เอกสารเวทีสัญจร สุขภาพดีเริ่มที่บริโภคเป็น, วัชชาลังการ ตำบลป่าป้อง อำเภอคอยสะเกิด
จังหวัดเชียงใหม่, ๖ ธันวาคม ๒๕๔๖.

เอกสารสรุปการดำเนินงานค่ายสุขภาพดีเริ่มที่บริโภคเป็น, วันที่ ๑๗ - ๑๘ กันยายน ๒๕๔๗, ณ
วัดป่าแดด ตำบลท่าผา อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่.

เอกสารสรุปงานโครงการสุขภาพดีเริ่มที่บริโภคเป็น, ณ โรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณ
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, ๘ กันยายน ๒๕๔๗.

เอกสารสรุปการจัดค่ายอบรมผู้บริโภค, ณ วัดศรีโสดา ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่,
๒๖ กันยายน ๒๕๔๗.

เอกสารเครือข่ายผู้บริโภคภาคเหนือตอนบน, คุ้มครองผู้บริโภคไทย ต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ม.
๕๖ : องค์การอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค, ๒๗ เม.ย. ๒๕๔๘.

(๔) สัมภาษณ์ :

สัมภาษณ์พระครูสมุห์วิเชียร คุณธมโม, อายุ ๔๘ ปี, ๒๘ พรรษา, เจ้าคณะตำบลแม่แฝกใหม่,
วัดเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
สัมภาษณ์. ๒๗ เมษายน ๒๕๔๘.

พระครูพิทักษ์สุทธิคุณ (สุพล สุทธิสโร), อายุ ๔๕ ปี, ๒๒ พรรษา, เจ้าอาวาสวัดศรีสุพรรณ
ตำบลช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สัมภาษณ์. ๓๐ เมษายน ๒๕๔๘.

พระครูวินัยธรพนม ปิยธมโม, อายุ ๓๔, ๑๔ พรรษา, เจ้าอาวาสชาลังการ (ป่าป้อง) ตำบลป่าป้อง
อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ สัมภาษณ์. ๖ เมษายน ๒๕๔๘.

สัณณษณัพระจึรพงษ์ ไซควโร, อายุ ๒๗ ปี, ๗ พรรษา, วัดห้วยริน คับลช่างเค็ง อําเภอแม่แจ่ม
จังหวดัเชียงใหม่ สัณณษณั. ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘.

สัณณษณัพระเทียง ขนุคิสมปโน, อายุ ๒๓ ปี, ๒ พรรษา, วัดศรีโสคา คับลสุเทพ อําเภอเมือง
จังหวดัเชียงใหม่ สัณณษณั. ๓๐ เมษายน ๒๕๔๘.

สามณเธรอิกัณณั นามไทย อายุ ๑๕ ปี, วัดยางหลวง คับลท่าผา อําเภอแม่แจ่ม จังหวดัเชียงใหม่
สัณณษณั. ๒๗ เมษายน ๒๕๔๘.

สัณณษณัสามณเธรอุม แชน้เฒ่า, อายุ ๑๕ ปี, วัดศรีโสคา คับลสุเทพ อําเภอเมือง จังหวดั
เชียงใหม่ สัณณษณั. ๓๐ เมษายน ๒๕๔๘.

สัณณษณัสามณเธรจึราพันั แชน้เฒ่า, อายุ ๑๔ ปี, วัดศรีโสคา คับลสุเทพ อําเภอเมือง จังหวดั
เชียงใหม่ สัณณษณั. ๓๐ เมษายน ๒๕๔๘.

สัณณษณัสามณเธรสมคิค แชน้เฒ่า, อายุ ๑๔ ปี, วัดศรีโสคา คับลสุเทพ อําเภอเมือง จังหวดั
เชียงใหม่ สัณณษณั. ๓๐ เมษายน ๒๕๔๘.

สัณณษณัสามณเธรวัชญา จินคาหลวง, อายุ ๑๕, วัดบ้านทับ คับลท่าผา อําเภอแม่แจ่ม จังหวดั
เชียงใหม่ สัณณษณั. ๒๗ เมษายน ๒๕๔๘.

สามณเธรเจริณู ศรีเทียง, อายุ ๑๕ ปี, วัดบ้านทับ คับลท่าผา อําเภอแม่แจ่ม จังหวดัเชียงใหม่
สัณณษณั. ๒๗ เมษายน ๒๕๔๘.

สัณณษณันายวีระ พานิชไปรยโสกา, ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ, บ้านห้วยบงใน หมู่ที่ ๘ คับลแม่แฝก
ใหม่ อําเภอสันทราย จังหวดัเชียงใหม่ สัณณษณั. ๒๗ เมษายน ๒๕๔๘.

สัณณษณันางสาวจึราภรณ์ นะคิกา, อายุ ๒๔ปี, ๖๔/๒ หมู่ ๔ บ้านป่าเคค คับลท่าผา อําเภอแม่
แจ่ม จังหวดัเชียงใหม่ สัณณษณั. ๑๒ มีนาคม ๒๕๔๘.

สัณณษณันายพลวัณณั วงศ์ปัน, ประธานกลุ่มแกนนำเยาวชนบ้านเจคิย์แม่คร้ว, อายุ ๑๗ ปี, บ้าน
แพะเจคิย์ หมู่ที่ ๖ คับลแม่แฝกใหม่ อําเภอสันทราย จังหวดัเชียงใหม่ สัณณษณั.
๒๗ เมษายน ๒๕๔๘.

สัณณษณันายปิยศาล นิกาแก้ว, อายุ ๑๖ ปี, บ้านคอกเคง หมู่ที่ ๑ คับลสง่าบ้าน อําเภอคอยสะเคค
จังหวดัเชียงใหม่ สัณณษณั. ๒๗ เมษายน ๒๕๔๘.

สัณณษณัเค็กหณูจอรพรรณ เงาหิน, อายุ ๑๓ ปี, บ้านเลขที่ ๕๕/๒ หมู่ ๕ บ้านป่าสักน้อย คับล
เจียงคอย อําเภอคอยสะเคค จังหวดัเชียงใหม่ สัณณษณั. ๒๗ เมษายน ๒๕๔๘.

สัณณษณัเค็กหณูจอรณูญา นามเมือง, อายุ ๑๓ ปี, บ้านเลขที่ ๔๒ หมู่ ๕ บ้านป่าสักน้อย คับล
เจียงคอย อําเภอคอยสะเคค จังหวดัเชียงใหม่ สัณณษณั. ๒๗ เมษายน ๒๕๔๘.

สัณณษณ้แ้ก่หณฐนพร ร้คนประภากร, อายุ ๑๑ ปี, บ้านเลขที่ ๑๒/๗ ซอย ๓ ถนนว้ลลย ค้บล
หยขา อ้ภอเม้อง จ้งหว้ดเชยงใหม่ สัณณษณ้. ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๔๘.

สัณณษณ้แ้ก่หณฐน้ฝน แซ่เอี้ยว, อายุ ๑๒ ปี, บ้านเลขที่ ๒๔๑/๑๑๗ ถนนเชยงใหม่-สอด ค้บล
บ้านแหวน อ้ภอหวงคจ จ้งหว้ดเชยงใหม่ สัณณษณ้. ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๔๘.

สัณณษณ้แ้ก่หณฐร้งอรุณ แซ่เต้น, อายุ ๑๒ ปี, บ้านเลขที่ ๑๘/๓ ซอย ๔ ถนนพระปกเกล้า ค้บล
พระสยง อ้ภอเม้อง จ้งหว้ดเชยงใหม่ สัณณษณ้. ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๔๘.

สัณณษณ้แ้ก่ขยจตุณฐม มุลเทพ, อายุ ๑๒ ปี, บ้านเลขที่ ๓/๘ ถนนว้ลลย ซอย ๒ ค้บลหยขา
อ้ภอเม้อง จ้งหว้ดเชยงใหม่ สัณณษณ้. ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๔๘ ,

(๔) เวก้ซ้:

http://skyd.org/html/life-social/Bud_in_Consume.html (ส้บค้นเม้อวันท้ ๕/๘/๔๘).

http://www.doa.go.th/code/code/Fer_Act18.pdf (ส้บค้นเม้อวันท้ ๕/๘/๔๘).

http://school.obec.go.th/sup_br3/zx_11.htm (ส้บค้นเม้อวันท้ ๑๕/๘/๒๕๔๘).

<http://www.nfe.go.th/90/nathawee/learn/localvisidom.html> (ส้บค้นเม้อวันท้ ๑๕/๘/๒๕๔๘).

<http://www.seal2thai.org/sara/sara014.htm> (ส้บค้นเม้อวันท้ ๑๕/๘/๒๕๔๘).

http://202.29.7.2/teacher/sudatip/Elearning_files/data5.html (ส้บค้นเม้อวันท้ ๑๕/๘/๒๕๔๘).

<http://comdev.ricr.ac.th/elearning.htm> (ส้บค้นเม้อวันท้ ๑๕/๘/๒๕๔๘).

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	พระสมจันทร ฉายา สมจโนโท นามสกุล แสนพันธ์
วัน เดือน ปีเกิด	๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒
สถานที่เกิด	๐๕๕ หมู่ที่ ๔ บ้านท่ามะเพือง ตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๑๐
ที่อยู่ปัจจุบัน	วัดช่างเคิ่ง ตำบลสารภี อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๑๔๐
บรรพชา	วันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๕ ณ วัดธรรมคุณ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
อุปสมบท	วันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ ณ วัดช่างเคิ่ง ตำบลสารภี อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. ๒๕๓๕	สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา โรงเรียนบ้านท่ามะเพือง ตำบลโพนสา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
พ.ศ. ๒๕๓๘	สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษามัธยมต้น โรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญ วัดอัมพวัน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
พ.ศ. ๒๕๔๐	สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาชั้นปลาย ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประจำอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
พ.ศ. ๒๕๔๔	สำเร็จการศึกษาศาสนศาสตรบัณฑิต(ศน.บ.) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
พ.ศ. ๒๕๔๕	สำเร็จการศึกษารัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต(รป.บ.) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
พ.ศ. ๒๕๔๕	เข้าศึกษาคณะระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่